

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
2015-YL-076**

**TÜRKİYE’DE KORUNAN ALAN OLARAK MİLLİ
PARKLARIN YÖNETİMİ: ORMAN VE SU
İŞLERİ 4. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ ÖRNEĞİ**

**HAZIRLAYAN
Melikunnas ÖZKAYA**

**TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Bora TARHAN**

AYDIN-2015

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Melikunnas ÖZKAYA** tarafından hazırlanan **Türkiye’de Korunan Alan Olarak Milli Parkların Yönetimi: Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü Örneği** başlıklı tez, 02.11.2015 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan : Prof. Dr. F. Neval GENÇ	ADÜ	
Üye : Doç. Dr. Fulya AKYILDIZ	UÜ	
Üye : Yrd. Doç. Dr. A. Bora TARHAN	ADÜ	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans Tezi, Enstitü Yönetim KurulununSayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Recep TEKELİ
Enstitü Müdürü

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

...../...../2015

Melikunnas ÖZKAYA

ÖZET

TÜRKİYE’DE KORUNAN ALAN OLARAK MİLLİ PARKLARIN YÖNETİMİ: ORMAN VE SU İŞLERİ 4. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ ÖRNEĞİ

Melikunnas ÖZKAYA

Yüksek Lisans Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ahmet Bora TARHAN

2015, 379 sayfa

Türkiye’de bulunan korunan alanların idari yapılanması ve organizasyonunda aksaklık ve hataların olduğu bilinen bir gerçektir. Ülkemizde bulunan korunan alanlar; ilgili idari yapının dağınıklığı, korunan alanlara özgü mevzuatın karmaşıklığı ve bu mevzuatta söz sahibi kurumların çokluğundan kaynaklı sıkıntılardan dolayı olumsuz etkilenmektedir. Bu açıdan hareket edilerek, bu çalışma kapsamında başlıca amaçlar, Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü’nün sorumluluğundaki Milli Park Müdürlüklerinin kaynak değerleri ve idari yapılanması incelenerek, bu alanlarda var olan idari sorunların tespitini yapmak ve çözüm önerilerini geliştirmek olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte; bu araştırma kapsamında bulunan milli parkların kaynak değerleri karşılaştırılarak, bu alanlarda yapılan aktivitelerin tespiti ile mevcut değerlerin etkin korunması için idari yapılanmanın önemi de ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca, bu çalışma ile Milli Park Müdürlükleri yapılanmasının olumlu yönleri ve eksik yanları ile milli parktaki tehditler incelenmiştir. Sonuç olarak, ülkemizdeki tüm korunan alanlar için faydalı olabilecek idari yapılanmaya dikkat çekmeye ve ideal idari yapılanma şekli ortaya koymaya çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında Milli Park Müdürlüklerinin yönetim şemasını belirlemek amacı ile araştırma yöntemi olarak hipotezli sınaama-akıl yürütme ve alan çalışmasında yöneticilerle yapılan mülakatların sonucuna ilişkin karşılaştırma yapılması yoluna gidilmiştir. Sonuçta, Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü’nün sorumluluğundaki Milli Park Müdürlüklerinin idari yapılanmasının geliştirilmesine yönelik tespit edilen sorunların çözümüne yönelik öneriler getirilmiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Korunan Alan, Korunan Alanlarda İdari Yapılanma, Milli Park, Milli Park Yönetimi, Orman ve Su İşleri 4.Bölge Müdürlüğü

ABSTRACT

ADMINISTRATION OF NATIONAL PARKS AS PROTECTED AREAS IN TURKEY: THE SAMPLE REGARDING 4. REGION MANAGEMENT OF FOREST AND WATER AFFAIRS

Melikunnas ÖZKAYA

Master Thesis, Department of Political Science and Public Administration

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Ahmet Bora TARHAN

Interruption and imperfections of administrative structure and organization as regards protected areas of Turkey is a common knowledge. The protected areas of our country are negative effected because of untidiness in the point of administrative structure of protected areas, complexity in legislation regarding protected areas and adversity sourced by quantity of corporations involved with decisions. The main purposes of this study are determined as to investigate source values and administrative structure regarding National Park Directorates under responsibility of 4. Region Management of Forest and Water Affairs, constitute the administrative problems and develop solution proposals. However, source values of national parks related this study were compared and efficacies at this areas were identified, administrative importance for active protecting of areas were determined with this investigation. Otherwise, positive and imperfect aspects of National Park Directorates and treats of national parks were investigated with this study. As a result, it was tried to take attention on the ideal organization of protected areas for the useful administrative structure and the formation of ideal administrative structure was revealed in the point of this examination.

Comparison of interviews with officers at area studies and testing-judgment with hypothesis methods were used to determine the organization scheme of National Park Directorates. Suggestions as regards solution oriented solving problems of devoloping the administrative organization of National Park Directorates under the responsibility of 4. Region Management of Forest and Water Affairs were developed.

KEYWORDS: Protected Area, Administrative Organization of Protected Areas, National Park, Administration of National Park, 4. Region Management of Forest and Water Affairs

ÖNSÖZ

Korunan alanlar, ülkemizin biyolojik çeşitliliği, doğal ve kültürel kaynakların devamlılığı açısından oldukça önemlidir. Bu alanlar ülkemizde farklı statülerde ilan edilmekte, farklı kurumlar tarafından yönetilmektedir. Bununla birlikte, korunan alanlardaki mevzuat karmaşıklığı ve söz sahibi kurumların farklılığı, kavramsal karışıklığa neden olmaktadır. Bu noktadan hareketle, bu çalışma kapsamında Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü'nün sorumluluğundaki Milli Park Müdürlükleri incelenmiştir. Sonuçta ülkemizde dağınık bir idari yapıya sahip olan korunan alan yönetiminin tek çatı altında birleştirilmesi ve yönetimine yönelik tespit edilen sorunların çözümü konusunda öneriler geliştirilmiştir.

Çalışmalarımı yönlendiren ve bilgi paylaşımı konusunda desteklerini gördüğüm Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Bölüm Başkanı Prof. Dr. F. Neval GENÇ, Uşak Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Fulya AKYILDIZ, Adnan Menderes Üniversitesi Söke İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi değerli hocam danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ahmet Bora TARHAN'a, ayrı ayrı teşekkür ederim. Tez çalışmamı hazırlarken desteğini aldığım Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Feyza CANDAN'a ve Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Yaban Hayatı Ekolojisi ve Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Meriç KUMBAŞLI'ya, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Araş. Gör. Yakup ÖZKAYA'ya teşekkürlerimi sunarım. Araştırmalarım sırasında yardımını aldığım (Orman ve Su İşleri Bakanlığı 4.Bölge Müdürlüğü) Milli Parklar Şube Müdürü M. İbrahim ÇOLAK'a, DYBM Deltası Milli Park Müdürü Erdiç KUTSAL'a, DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğünde görevli Orman Mühendisleri M. Mesut GÜMÜŞ'e, Nevzat CANKURT'a, Peyzaj Mimarı Mediha ÇAĞLI'ya ve Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni Taylan BOYRAZ'a teşekkür etmek isterim. Ayrıca kendilerine ayırmam gereken zamanı yeterince ayıramayıp onları ihmal ettiğimi düşündüğüm ve manevi her türlü desteğiyle bu çalışmayı bitirmemde büyük katkısı olan sevgili eşim Ayşe ÖZKAYA'ya, biricik oğlum Eyyup Boran ÖZKAYA'ya en içten sevgi ve teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Melikunnas ÖZKAYA

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xxiii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xxvii
EKLER DİZİNİ.....	xxxı
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR	3
1.1. Çalışmanın Konusu	8
1.2. Çalışmanın Amacı	10
1.3. Çalışmanın Önemi.....	11
1.4. Çalışmanın Varsayımları.....	11
1.5. Materyal ve Yöntem.....	13
1.5.1. Materyal	13
1.5.2. Yöntem.....	14
1.6. Kaynak Özetleri (Literatür Özeti)	16
1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	22
2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	23
2.1. Korunan Alan	23
2.1.1. Korunan Alan Kavramı, Tanımlamaları ve Sınıflandırılması	23
2.1.2. Korunan Alan Kategorileri.....	27

2.1.2.1. Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN)'nin korunan alan kategorileri.....	27
2.1.2.2. Korunan alanları belirleme ve sınıflandırma ölçütleri.....	29
2.1.3. Korunan Alanlar İle İlişkili Kavramlar	30
2.1.3.1. Sürdürülebilir kalkınma.....	30
2.1.3.2. Biyosfer rezervi ve korunan alan ilişkisi	33
2.1.3.3. Ekoturizm kavramı ve korunan alanlar için önemi	37
2.1.4. Korunan Alanlarda Yönetim Politikaları ve Stratejilerinin Gelişimi	39
2.1.5. Korunan Alanlarda Katılımcı Yönetim ve Yönetişim	43
2.1.6. Korunan Alanların Önemi, Yönetimi ve Yönetimin Tarafları	49
2.1.7. Milli Park ve Doğa Koruma Kavramının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi	55
2.1.8. Milli Park Düşüncesi ve Doğa Koruma Konusundaki Uluslararası Gelişmeler	58
3. TÜRKİYE'DE KORUNAN ALAN KAVRAMI, KATEGORİLERİ, YÖNETİMİ VE ÖNEMİ.....	65
3.1. Türkiye'de Korunan Alan Kavramı, Tanımlamaları ve Sınıflandırılması.....	65
3.2. Türkiye'de Korunan Alan Kategorileri	76
3.3. Türkiye'de Korunan Alanlarla İlişkili Kavramlar	78
3.3.1. Türkiye'de Korunan Alanlarda Sürdürülebilir Kalkınma	78
3.3.2. Türkiye'de Biyosfer Rezervi ve Korunan Alan İlişkisi.....	79
3.3.3. Türkiye'de Ekoturizm Kavramı ve Korunan Alanlar İçin Önemi.....	80
3.4. Türkiye'de Korunan Alanlarda Yönetim Politikaları ve Stratejilerinin Gelişimi	81
3.5. Türkiye'de Korunan Alanlarda Katılımcı Yönetim ve Yönetişim	86
3.6. Türkiye'de Korunan Alanların Önemi, Yönetimi ve Yönetimin Tarafları.....	88
3.6.1. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Teşkilatlanması	93
3.6.2. Korunan Alanlar İle İlgili Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşları	112

3.7. Korunan Alanlarla İlgili Türkiye’deki Yasal Düzenlemeler	122
3.7.1. Korunan Alanlarla İlgili Anayasal Düzenlemeler	123
3.7.2. Korunan Alanlarla İlgili Kanunlar	123
3.7.3. Korunan Alanlarla İlgili Kanun Hükmünde Kararnameler	128
3.7.4. Korunan Alanlarla İlgili Yönetmelikler	130
3.8. Korunan Alanlarla İlgili Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslararası Sözleşmeler	133
3.9. Türkiye’de Milli Park ve Doğa Koruma Kavramının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi	141
3.10. Türkiye’de Milli Park Düşüncesi ve Doğa Koruma Konusundaki Ulusal Gelişmeler	143
3.11. Türkiye Milli Parkları İle Dünya Ülkeleri Milli Parklarının Karşılaştırılması	145
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	157
4.1. Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı ve Yönetimi Hakkındaki Bulgular	157
4.1.1. DYBM Deltası Milli Parkı Hakkında Genel Bilgiler	157
4.1.2. DYBM Deltası Milli Parkı’nın Kuruluşu ve İdari Yapısı	165
4.1.3. DYBM Deltası Milli Parkı ve Turizm ilişkisi	171
4.1.4. DYBM Deltası Milli Parkı’nın Biyolojik Çeşitliliği ve Kaynak Değerleri	177
4.1.4.1. Flora	177
4.1.4.2. Fauna	178
4.1.4.3. Jeolojik ve jeomorfolojik yapı	180
4.1.4.4. Tarihi arkeolojik özellikler	181
4.1.5. DYBM Deltası Milli Parkı’nın Genel Sorunları ve Çözüm önerileri	182
4.1.5.1. Mevzuat ile alakalı sorunlar ve çözüm önerileri	183
4.1.5.2. Sosyo-ekonomik odaklı sorunlar ve çözüm önerileri	184
4.1.5.3. İdari yapı eksikliklerinden kaynaklı sorunlar ve çözüm önerileri	185

4.1.5.4. Koruma-kollama ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri	186
4.1.5.5. Mevcut planlama yaklaşımından kaynaklı sorunlar ve eleştirel noktaları	188
4.1.6. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri	189
4.1.6.1. Büyük Menderes Deltası Bölümü sorunları ve çözüm önerileri	189
4.1.6.2. Dilek Yarımadası Bölümü sorunları ve çözüm önerileri	191
4.2. Marmaris Milli Parkı ve Yönetimi Hakkındaki Bulgular	197
4.2.1. Marmaris Milli Parkı Hakkında Genel Bilgiler	197
4.2.2. Marmaris Milli Parkı'nın Kuruluşu ve İdari Yapısı	198
4.2.3. Marmaris Milli Parkı ve Turizm ilişkisi	206
4.2.4. Marmaris Milli Parkı'nın Biyolojik Çeşitliliği ve Kaynak Değerleri	210
4.2.4.1. Flora	214
4.2.4.2. Fauna	215
4.2.4.3. Jeolojik ve jeomorfolojik yapı	217
4.2.4.4. Tarihi arkeolojik özellikler	219
4.2.5. Marmaris Milli Parkı'nın Genel Sorunları ve Çözüm önerileri	221
4.2.5.1. Mevzuat ile alakalı sorunları ve çözüm önerileri	221
4.2.5.2. Sosyo-ekonomik odaklı sorunlar ve çözüm önerileri	222
4.2.5.3. İdari yapı eksikliklerinden kaynaklı sorunlar ve çözüm önerileri	222
4.2.5.4. Koruma-kollama ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri	224
4.2.5.5. Mevcut planlama yaklaşımından kaynaklı sorunlar ve eleştirel noktaları	225
4.2.6. Marmaris Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri	226
4.3. Spil Dağı Milli Parkı ve Yönetimi Hakkındaki Bulgular	232
4.3.1. Spil Dağı Milli Parkı Hakkında Genel Bilgiler	232
4.3.2. Spil Dağı Milli Parkı'nın Kuruluşu ve İdari Yapısı	233
4.3.3. Spil Dağı Milli Parkı ve Turizm İlişkisi	238

4.3.4. Spil Dağı Milli Parkı'nın Biyolojik Çeşitliliği ve Kaynak Değerleri.....	240
4.3.4.1. Flora	243
4.3.4.2. Fauna	244
4.3.4.3. Jeolojik ve jeomorfolojik yapı.....	245
4.3.4.4. Tarihi arkeolojik özellikler.....	246
4.3.5. Spil Dağı Milli Parkı'nın Genel Sorunları ve Çözüm önerileri.....	248
4.3.5.1. Mevzuat ile alakalı sorunlar ve çözüm önerileri	248
4.3.5.2. Sosyo-ekonomik odaklı sorunlar ve çözüm önerileri.....	249
4.3.5.3. İdari yapı eksikliklerinden kaynaklı sorunlar ve çözüm önerileri	249
4.3.5.4. Koruma-kollama ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri	250
4.3.5.5. Mevcut planlama yaklaşımından kaynaklı sorunlar ve eleştirel noktaları	251
4.3.6. Spil Dağı Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	252
4.4. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakatlardan Elde Edilen Bulgular....	261
4.5. Mülakat Sonuçlarının Değerlendirilmesi	283
TARTIŞMA VE SONUÇ	286
KAYNAKLAR	307
EKLER.....	329
ÖZGEÇMİŞ	379

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AEP	: Akdeniz Eylem Planı
AK PARTİ	: Adalet ve Kalkınma Partisi
APS	: Avrupa Peyzaj Sözleşmesi
BÇS	: Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
Bknz	:Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMİDÇS	: Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
CDSN	: European Committee for Conservation of Nature and Natural Resources (Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Avrupa Komitesi)
ÇEKÜL	: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
ÇEVKO	: Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı
CITES	: Convention on the International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna (Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme)
CLRAE	: Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe (Avrupa Konseyinin Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi)
ÇOB	: Çevre ve Orman Bakanlığı
DEKAMER	: Deniz Kaplumbağaları Araştırma Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi
DHKD	: Doğal Hayatı Koruma Derneği ve Vakfı
DKMP	: Doğa Koruma ve Milli Parklar
DSİ	: Devlet Su İşleri
DYBM	: Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası

EKAD	: Ekolojik Araştırmalar Derneği
EKODOSD	: Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği
FAO	: Food and Agriculture Organization (Gıda ve Tarım Örgütü)
FNNPE	:Federation of Nature and National Parks of Europe (Avrupa Milli Parklar ve Doğa Parkları Federasyonu)
GDO	: Genetiği Değiştirilmiş Organizma
GEF	: Global Environment Facility (Küresel Çevre Fonu)
GEODATA	: Ağ Tabanlı Coğrafi Bilgi Sistemleri Yazılımı
HGS	: Hızlı Geçiş Sistemi
ICBP	:International Committee of Birds for the Protection (Uluslararası Kuşları Koruma Komitesi)
ICOMOS	:International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
IUCN	:International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği)
IUPN	:International Union for the Protection of Nature (Uluslararası Doğayı Koruma Birliği)
IWRB	:International Waterfowl Research Bureau (Uluslararası Su Kuşlarını Araştırma Bürosu)
K.A.D.	: Kanyon ve Doğa Sporları Araştırma Derneği
KAK	: Kara Avcılığı Kanunu
KB	: Kalkınma Bakanlığı
K.H.K	:Kanun Hükmünde Kararname
MaB	: Man and Biosphere (İnsan ve Biyosfer)
MAK	: Merkez Av Komisyonu
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
MP	: Milli Park

MP. Müd.	: Milli Park Müdürlüğü
NPS	: National Park Services (Ulusal Park Hizmetleri)
OGM	: Orman Genel Müdürlüğü
K	: Özel evre Koruma
REC	: Regional Environmental Center (Bölgesel evre Merkezi)
SAD-AFAG	: Sualtı Araştırmaları Derneği Akdeniz Foku Araştırma Grubu
SİT	:Tarih öncesinden günümüze kadar değişik çağların ve uygarlıkların kültür değerlerini temsil eden eser veya kalıntı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SUEN	: Su Enstitüsü
şb. Müd.	:şube Müdürlüğü
T.B.M.M.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TV	: Türkiye evre Vakfı
TEMEV	: Temiz Enerji Vakfı
TTKD	: Türkiye Tabiatını Koruma Derneği
TURMEPA	: Turkish Marine Environment Protection Assosiation (Deniz Temiz Derneği)
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜDAV	: Türk Deniz Araştırmaları Vakfı
TÜKÇEV	: Tüketicici ve evre ve EĞitim Vakfı
TÜRÇEK	: Türkiye evre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu
UÇEP	: Ulusal evre Stratejisi Eylem Planı
UDGP	: Uzun Devreli Gelişme Planı
UDGRP	: Uzun Devreli Gelişme Revizyon Planı
UNCCD	:The United Nations of Combat Desertification (Birleşmiş Milletler lleşme ile Mücadele Sözleşmesi)
UNCED	: United Nations Conference on Environment and Development (Birleşmiş Milletler evre ve Kalkınma Konferansı)

UNDP	:United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
UNEP	:United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
WB	: World Bank (Dünya Bankası)
WCED	: World Commission on Environment and Development (Dünya ve Çevre Kalkınma Komisyonu)
WCMC	: World Conservation Monitoring Centre (Dünya Koruma İzleme Merkezi)
WCPA	: World Commission on Protected Areas (Dünya Korunan Alanlar Komisyonu)
WWF	: World Wide Fund for Nature (Dünya Doğayı Koruma Vakfı)
ZTM	: Ziyaretçi Tanıtım Merkezi

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Biyosfer Rezervlerinin Temel İşlevleri.....	35
Şekil 2.2. Biyosfer Rezervleri Zon Sistemi.....	36
Şekil 2.3. Katılımcılıkta Başarının Koşulları	44
Şekil 2.4. Almanya'daki Milli Park İdaresinin Genelleştirilmiş Yönetim Şeması.....	53
Şekil 2.5. İspanya Çevre Bakanlığı Organizasyon Şeması.....	55
Şekil 3.1. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması.....	90
Şekil 3.2. Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın Teşkilatlanma Şeması.....	94
Şekil 3.3. DKMP Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması.....	96
Şekil 3.4. Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlükleri Sorumluluk Haritası.	128
Şekil 4.1. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu.....	158
Şekil 4.2. Büyük Menderes Deltası ve Dilek Yarımadası'nın Milli Park Sınırları İçindeki Konumu.....	159
Şekil 4.3. Eski Doğanbey Mahallesi ZTM.....	160
Şekil 4.4. Güzelçamlı Kapı Girişi Tarafında Yer Alan ZTM.....	161
Şekil 4.5. DYBM Deltası Milli Parkı'nda Yer Alan Önemli Lokaliteler.....	163
Şekil 4.6. Kanyon Girişi.....	163
Şekil 4.7. Eski Doğanbey Mahallesi	164
Şekil 4.8. Bölge Müdürlüğü Teşkilat Şeması.....	165
Şekil 4.9. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Mevcut Kuruluş Şeması.....	167
Şekil 4.10. DYBM Deltası Milli Parkı İçin Düşünülen İdeal Kuruluş Şeması.....	168
Şekil 4.11. Güzelçamlı Tarafı Giriş Kapısı.....	169
Şekil 4.12. İçmeler Koyundan Bir Görünüm.....	173

Şekil 4.13. Aydınlık Koyundan Bir Görünüm.....	174
Şekil 4.14. Kavaklıburun Koyundan Bir Görünüm.....	175
Şekil 4.15. Karasu Koyundan Bir Görünüm.....	175
Şekil 4.16. DYBM Deltası Milli Parkı Florasından Bir Görünüm (Kuşburnu)	178
Şekil 4.17. DYBM Deltası Milli Parkı Yılkı Atlarından Bir Görüntü.....	179
Şekil 4.18. DYBM Deltası Milli Parkı'nın En Yüksek Tepesi Olan Dilek Tepesi.....	181
Şekil 4.19. Zeus Mağarasından Bir Görünüm.....	182
Şekil 4.20. Marmaris Milli Parkı'nın Türkiye Haritası Üzerindeki Görüntüsü.....	197
Şekil 4.21. Marmaris Milli Parkı'nın Google Earth Görüntüsü.....	198
Şekil 4.22. Marmaris Milli Park Müdürlüğü'nün Mevcut Kuruluş Şeması.....	203
Şekil 4.23. Marmaris Milli Park Müdürlüğü'nün İdeal Kuruluş Şeması.....	204
Şekil 4.24. Marmaris Milli Parkı UDGRP'ında Öngörülen Kuruluş Şeması.....	205
Şekil 4.25. Marmaris Milli Parkı Günnücek Günübirlilik Alanı.....	209
Şekil 4.26. Sığla Ağacı.....	211
Şekil 4.27. Dağ Keçisi	212
Şekil 4.28. Marmaris Milli Parkı (Dolin'ler).....	213
Şekil 4.29. Marmaris Milli Parkı Nimara (Cennet) Adası.....	213
Şekil 4.30. Marmaris Milli Parkı Florası (Fritillaria Sibthorpiana, Sarı Ters Lale).....	215
Şekil 4.31. Marmaris Milli Parkı Faunası (Sincap).....	216
Şekil 4.32. Marmaris Milli Parkı Nimara Mağarası.....	218
Şekil 4.33. Marmaris Milli Parkı Physkos Antik Kenti.....	220

Şekil 4.34. Spil Dağı Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu.....	232
Şekil 4.35. Spil Dağı'ndan Bir Görüntü.....	233
Şekil 4.36. Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü'nün Mevcut Kuruluş Şeması.....	235
Şekil 4.37. Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü İçin Düşünülen İdeal Kuruluş Şeması.....	236
Şekil 4.38. Spil Dağı Milli Parkı Kır Evleri.....	239
Şekil 4.39. Spil Dağı Milli Parkı İdare Ziyaretçi ve Araştırma Merkezi...	240
Şekil 4.40. Spil Dağı Milli Parkı Sülüklü Göl.....	241
Şekil 4.41. Spil Dağı Milli Parkı Yamaç Paraşütü Faaliyeti.....	242
Şekil 4.42. Spil Dağı Milli Parkı Florasından Bir Görünüm (Manisa Lalesi).....	244
Şekil 4.43. Spil Dağı Milli Parkı Yılkı Atlarından Bir Görüntü.....	245
Şekil 4.44. Spil Dağı Milli Parkı Ağlayan Kaya.....	247
Şekil 4.45. Spil Dağı Milli Parkı Kybele Kaya Anıtı.....	248

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. IUCN'nin Korunan Alan Yönetim Sınıfları ve Yönetişim Biçimleri.....	26
Çizelge 2.2. Korunan Alanlar ve Yönetim Amaçları	28
Çizelge 2.3. Doğal (Yabani) Alanlardaki Seçilmiş Değerler.....	40
Çizelge 2.4. Nadir Bitki Türleri İçin Koruma Önceliği.....	42
Çizelge 2.5. Korunan Alanlardaki Geçmiş ve Günümüz Yönetim Yaklaşımlarının Kıyaslanması ve Yeni Yönetim Aklaşımları.....	47
Çizelge 3.1. Türkiye'de Korunan Alanların Yasal ve Yönetimsel Durumu.....	66
Çizelge 3.2. Türkiye'de Korunan Alanların Farklı Statülere Ayrılma Kriterleri	76
Çizelge 3.3. Teşkilat Yapısı Açısından Genel Müdürlüklerin Karşılaştırılması.....	100
Çizelge 3.4. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Teşkilatı Hizmet Birimleri.....	103
Çizelge 3.5. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Taşra Teşkilatı Bölge Müdürlükleri ve Bölge Müdürlüklerine Bağlı İl Şube Müdürlükleri.....	104
Çizelge 3.6. Orman ve Su İşleri Bakanlığına Bağlı Milli Park Müdürlükleri.....	105
Çizelge 3.7. İl Şube ve Milli Park Müdürlüklerine Bağlı Milli Park Şeflikleri	106
Çizelge 3.8. Milli Park Müdürlükleri Yapılanmasının Olumlu Yönleri ve Eksik Yanları.....	110
Çizelge 3.9. Doğa Koruma Alanında Türkiye'nin Taraf Olduğu Çok Taraflı Sözleşme ve Protokoller.....	134
Çizelge 3.10. Anadolu'da Mevcut Kullanımların Karşılaştırması.....	141
Çizelge 3.11. Türkiye Korunan Alanlar Sistemi İçinde Yer Alan Korunan Alanlar Listesi (2014 Yılı Verileri).....	143

Çizelge 3.12. 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu Kapsamında İlan Edilen Korunan Alanlar.....	145
Çizelge 3.13. Ükelere Göre Dünyadaki Milli Park Sayıları.....	146
Çizelge 3.14. Türkiye’de Bulunan Milli Parkların Karşılaştırılması	154
Çizelge 3.15. Amerika Birleşik Devleti’nde Bulunan Milli Parkların Karşılaştırılması	155
Çizelge 4.1. Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü Sorumluluğundaki Milli Parklar.....	166
Çizelge 4.2. DYBM Deltası Milli Parkı’nın Personel Durumu.....	166
Çizelge 4.3. DYBM Deltası Milli Parkı Mülkiyet Durumu	168
Çizelge 4.4. Kuşadası ve Çevresi Yerleşim Yerlerindeki Nüfus Değerler... ..	170
Çizelge 4.5. DYBM Deltası Milli Parkı 2014 Yılı Giriş Ücretleri	170
Çizelge 4.6. Kuşadası Gümrüğü Giriş-Çıkış Değerleri.....	171
Çizelge 4.7. 2014 Yılı Kuşadası Tesis ve Yatak Kapasiteleri.....	172
Çizelge 4.8. DYBM Deltası Milli Park Alanı Ziyaretçi Verileri.....	172
Çizelge 4.9. DYBM Deltası Milli Park Alanında Yer Alan Koyların Kapasite Durumu.....	176
Çizelge 4.10. DYBM Deltası Milli Parkı’nın Genel Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	195
Çizelge 4.11. DYBM Deltası Milli Parkı’nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	196
Çizelge 4.12. Marmaris ve Çevresi Yerleşim Yerlerindeki Nüfus Değerleri.....	200
Çizelge 4.13. Günnücek Günöbirlik Kullanım Alanı Kapı Giriş Ücretleri... ..	201
Çizelge 4.14. Marmaris Milli Parkı’nın Mevcut Personel Durumu.....	202
Çizelge 4.15. Marmaris Milli Parkı Mülkiyet Durumu.....	205
Çizelge 4.16. Marmaris İlçesi Turizm İşletme Belgeli Tesisler.....	207
Çizelge 4.17. Marmaris İlçesi Turizm Yatırım Belgeli Tesisler.....	207

Çizelge 4.18. Marmaris Milli Parkı'nın Genel Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	230
Çizelge 4.19. Marmaris Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	231
Çizelge 4.20. Spil Dağı Milli Parkı Personel Durumu.....	234
Çizelge 4.21. Spil Dağı Milli Parkı Mülkiyet Durumu.....	236
Çizelge 4.22. Spil Dağı ve Çevresi Yerleşim Yerlerindeki Nüfus Değerleri (1965-2014 Yılı Verileri).....	237
Çizelge 4.23. Spil Dağı Milli Parkı 2015 Yılı Giriş Ücretleri.....	237
Çizelge 4.24. Spil Dağı Milli Parkı'nın Genel Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	256
Çizelge 4.25. Spil Dağı Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	257
Çizelge 4.26. Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü'ne Bağlı Milli Parkların Kaynak Değerleri Açısından Karşılaştırılması.....	259
Çizelge 4.27. Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü-Milli Park Müdürlükleri Sorunlar ve Çözüm Önerileri Karşılaştırılması.....	260
Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları.....	262
Çizelge 4.29. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	284

EKLER DİZİNİ

Ek 1 Milli Parklar Listesi	329
Ek 2. Tabiat Parkları Listesi	331
Ek 3. Tabiatı Koruma Alanları Listesi	336
Ek 4. Tabiat Anıtları Listesi	337
Ek 5. Sulak Alanlar Listesi	340
Ek 6. Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları Listesi	342
Ek 7. Milli Parklar Dairesi Başkanı Vekili Hamza SEZER İle Yapılan Mülakat	345
Ek 8. Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürü Rahmi BAYRAK İle Yapılan Mülakat	352
Ek 9. DYBM Deltası Milli Park Müdürü Vekili M. Mesut GÜMÜŞ İle Yapılan Mülakat	358
Ek 10. Marmaris Milli Park Müdürü Vekili Fikret ÇATALKAYA İle Yapılan Mülakat	366
Ek 11. Spil Dağı Milli Park Müdürü Mustafa KANDIRMIŞ İle Yapılan Mülakat	373

GİRİŞ

Korunan alanlar; hem biyolojik çeşitliliğin hem de doğal alanlar ve bu alanlarla ilişkili kültürel kaynakların devamlılığının sağlanmasına yönelik, yasal veya diğer etkili yollarla yönetilen, ilgili kurumca hazırlattırılan ve tescil ettirilen plan hükümleri doğrultusunda kararlar verilen, korunan karasal ve/veya denizel alanlardır. İlerleyen teknoloji ve yoğun insan baskısı sonucu bu kültürel ve doğal kaynak değerler günden güne azalmakta ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle korunan alanlar için yapılan tüm tanımlardan hareketle dünyanın biyoçeşitliliğinin ve doğal kaynakların tamamının tüm dünyanın ortak değerleri olması açısından her milleti ve ulusu ilgilendirdiği düşünülmektedir.

Kaybolmak üzere olan bu doğal ve kültürel varlıkların büyük çoğunluğu günümüzde yerine konulamayacak derecede bozulmakta ve tekrar ihya edilememektedir. Bu değerleri içerisinde barındıran alanların tekrar eski haline getirilebilmesi için ise çok uzun yıllara ve büyük parasal kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Pek çok medeniyetlere ev sahipliği yapmış ülkemiz, üzerinde barındırdığı korunan alanlar sayesinde milli kültürümüzü yükseltmekte ve ileriye dönük gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda bu alanları ziyaret eden yerli ve yabancı ziyaretçiler sayesinde milli ekonomimiz gelişmekte, toplum sağlığımız korunmakta, insanların mutluluğu artmaktadır. Bu anlamda ülkeye bağlılık ve vatandaşlık duygusunun güçlenmesi için de korunan alanlar büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle milli park ve benzeri alanlar ülkemiz için vazgeçilemez faaliyet alanlarıdır.

Korunan alanların tescil ve tespit çalışmaları da bu anlamda önemli hale gelmiş, bozulmamış-bakir alanların, biyolojik çeşitlilik flora ve fauna zenginliği ile tarihi ve arkeolojik değere sahip, nadide yerlerin tahribatını önlemek amacıyla buraların korunması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Hem 1983 yılında yürürlüğe giren 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na göre hem de 1994 yılında IUCN'in belirlemiş olduğu yönetim sınıflarına göre korunan alanların Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı ve Tabiatı Koruma Alanı gibi türleri vardır. Dolayısıyla korunan alan kategorilerine göre milli parklar bir korunan alan olarak tescil edilmiştir. Milli Parklarda bir korunan alan türü olduğundan Milli Park kavramı da korunan alanların tahribatını önlemek düşüncesine benzer bir anlayışla ortaya çıkmış bir kavram olup tehdit altındaki doğal alanların korunması için yasal bir araç olarak

ortaya atılmıştır. Milli Parkın tanımı 2873 sayılı Kanunda “*Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları*” olarak tanımlanmaktadır. Tescil edilerek hizmete tahsis edilen korunan alanlar ve bu alanlardan birisi olan milli parklar, ülkemiz insanlarına eğlenme, dinlenme ve bilimsel alanda eğitim imkânları sağladığı gibi, bu sahaların özel koruma statülerine alınması ile de gelecek kuşakların bu sahalardaki biyoçeşitliliği görme şansları olmaktadır. Milli park ve korunan alan tescili anlayışındaki asıl amaç, bu tür bakir ortamların veya önem arz eden birçok kaynak değerine sahip sahaların yerinde korunması, çevreden gelebilecek tüm olumsuz etkilerin ve uygulamaların da en alt düzeye indirilmesidir.

Bu denli önemli olan milli parklarımızın idari yapılanması ve teşkilatlanmasına bakıldığında ise ülkemizde durumun pek parlak olmadığı görülmektedir. Farklı statülerde ilan edilen, farklı kurumlar tarafından yönetilen korunan alanlar, ilgili idari yapının dağınıklığı, bu alanlara özgü mevzuatın karmaşıklığı ve bu mevzuatta söz sahibi kurumların çokluğundan kaynaklı sıkıntılardan dolayı olumsuz etkilenmektedir. Bu çalışma ile bu olumsuzlukları saptamak ve çözüm önerileri geliştirmek için konuya dikkat çekilmek istenmiştir. Yapılan araştırma ile elde edilen bulguların sonucunda Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü’nün sorumluluğundaki Milli Park Müdürlüklerinden (Dilek Yarımadası Büyük Menderes (DYBM) Deltası Milli Park Müdürlüğü, Marmaris Milli Park Müdürlüğü, Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü) hareketle ülkemizde dağınık bir idari yapıya sahip olan korunan alan yönetiminin tek çatı altında birleştirilmesi ve yönetimine ilişkin sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmiştir.

1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Yapılan inceleme ve literatür taramasında korunan alanlardan birisi olan milli parkların yönetimi kapsamında özellikle ortaklaşa yönetim modeli ile bu alanların sınıflandırılması ve kaynak değerlerinin incelenmesi, ziyaretçi potansiyelinin araştırılması, peyzaj değerleri ile bu alanların biyoçeşitliliğinin incelenmesi üzerine birtakım çalışmaların yapıldığı akademik incelemelere konu olduğu görülmüştür. Ancak, Türkiye’de milli parkların idari teşkilatlanması ile mevzuat karışıklığının yönetime etkilerinin direkt incelendiği ve milli parkların yönetimine ilişkin yapısal sorunların ve çözüm önerilerinin belirlendiği bir araştırmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Buradan hareketle bu denli önemli olan milli parklarımızın idari yapılanmasının güncel durumunu ortaya koymak, eksikliklerini tespit etmek ve ideal idari yapıyı araştırmak, sonuçlarını ortaya çıkarmak için konu Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü’nün sorumluluğundaki Milli Park Müdürlükleri özelinde idari ve yönetsel kapsamda incelenmiştir.

Çalışma konumuz genelde korunan alanları kapsamaktadır. Ancak özelde idari yapılanması müdürlük kuruluşu olan milli parkları ve bu alanlara sahip Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü’nü kapsamaktadır. Bu çalışmanın sadece milli parklardan seçilmesinin **birinci nedeni** ülkemiz genelinde 40 adet olan milli parklardan¹ 9 tanesinin Müdürlük² kuruluşu ile yönetilmesidir. **İkinci neden ise;** Milli Park dışındaki diğer korunan alanlarımız olan Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı ve Tabiatı Koruma Alanı’nın idari bir kuruluşa sahip olmamalarıdır. Bu alanların hepsi 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’na tabii alanlar olup Bölge Müdürlüklerine bağlı İl Şube Müdürlüklerinin yönetimindedir. Milli Park Müdürlükleri sadece kuruluşu olan Milli Parklardan sorumludurlar. Dolayısıyla milli parklardan sadece 9 tanesi Müdürlük kuruluşuna sahip olup diğer geriye kalan 31 taneden 2 tanesi (Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı ve Sultan Sazlığı Milli Parkı) İl Şube Müdürlüğü sorumluluğundadır. 29 tanesi ise Şeflik kuruluşuna sahip olup bunlardan 26 tanesi Çizelge 3.7.’de gösterilen İl Şube Müdürlüklerince yönetilmektedir. Diğer 3 tanesi de (Köprülü Kanyon MP Şefliği, Güllük Dağı MP Şefliği, Altınbeşik Mağarası MP Şefliği) Beydağları Sahil MP Müdürlüğü sorumluluğu ve yönetimindedir. **Üçüncü neden** ise tezin ana konusunun

¹ Bknz: Ek 3.1. Milli Parklar Listesi

² Bknz: Çizelge 3.6. Orman ve Su İşleri Bakanlığı’na Bağlı Milli Park Müdürlükleri

“Türkiye’de Korunan Alan Olarak Milli Parkların Yönetimi: Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü Örneği” olmasından hareketle Bölge Müdürlükleri’nin alt birimleri ve idari kuruluşları olan Milli Park Müdürlükleri incelenmek üzere seçilmişlerdir. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu özel bir kanun olarak diğer korunan alanları kapsamasının yanında özellikle Milli Parklar ismiyle yayınlanmıştır. Bu nedenle korunan alan denilince ilk akla gelen Milli Parklardır. Bu alanlar için kanun 1983 yılından beri yürürlüktedir. Kanununun 1. Maddesinde “*Bu Kanunun amacı, yurdumuzdaki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemektir.*” demektedir. Dolayısıyla kanunun isminin milli parklar olması ve diğer alanların da bu kanuna tabi olması, koruma esaslarının benzer olması sadece milli parkların incelenmesinde etkili olmuştur.

Çalışma konusu milli parkların Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü’nün sorumluluğu olan bölgeden seçilmesinin nedeni ise birbirinden farklı kaynak değerlere sahip 3 Milli Park Müdürlüğü’nün bu bölgede yer alıyor olmasıdır. Türkiye’de 9 Milli Park Müdürlüğü kuruluşundan 3 tanesi 4. Bölge Müdürlüğü sorumluluğundadır. Dolayısıyla en fazla Milli Park Müdürlüğü kuruluşu 4. Bölge Müdürlüğü sorumluluk sahası içerisinde. Örneğin 6. Bölge Müdürlüğünde 1 adet, 5. Bölge Müdürlüğünde 1 adet, 10. Bölge Müdürlüğü’nde 2 adet, 2. Bölge Müdürlüğü’nde 1 adet ve 12. Bölge Müdürlüğü’nde de 1 adet Müdürlük kuruluşu yer almaktadır. Bununla ilgili Cetvel Çizelge 3.6.’da verilmiştir. Ayrıca 4. Bölge Müdürlüğü’nde yer alan milli parklar birbirinden farklı kaynak değerlerine sahiptir. Coğrafik konumları, yükseltileri ve genel sorunları itibarıyla (sosyo ekonomik sorunları, idari ve yönetsel sorunları, personel sorunları ve planlama sorunları) diğer Bölge Müdürlüklerinde yer alan milli parklarla benzer özelliklere sahiptirler. Hem kaynak değerler yönünden hem de coğrafik konum özellikleri nedeniyle diğer milli parkları da temsil özelliğine sahip olup örnek teşkil edecek alanlardır. Bu nedenlerle çalışma alanı olarak Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü sorumluluğundaki milli parklar seçilmişlerdir.

4. Bölge Müdürlüğü’nün sorumluluğunda olan Saklıkent Milli Parkı ise Şeflik kuruluşuna sahip olup Muğla İl Şube Müdürlüğü yönetimindedir. Bu milli parkın Uzun Devreli Gelişme Planı’da (UDGP) henüz yoktur. Dolayısıyla çalışma konumuzun Milli Park Müdürlükleri olması nedeniyle Şeflik kuruluşuna sahip

Saklıkent Milli Parkı hem UDGP'nin olmaması hem de İl Şube Müdürlüğünün sorumluluğunda olmasından dolayı incelemeye dâhil edilmemiştir.³

Burada açıklanması gereken bir diğer konuda tez içeriğinde sıkça bahsedilen ortaklaşa yönetim (katılımcı yönetim) modelinden ne anlaşıldığıdır. Tezde öneri olarak sunulan korunan alanların tek çatı altında birleştirilerek ortaklaşa yönetim modeli ile yönetilmesi konusu ısrarla savunulan bir görüş olmuştur. Tez içeriğinde hem tek çatı altında yönetimden bahsedilmekte hem de ortaklaşa yönetimle alanların yönetilmesinden bahsedilmektedir. İlk etapta her iki konunun bir biriyle tezat birer öneri olarak görülebileceğidir. Ancak her iki konu bir biriyle tezatmış gibi görülse de ortaklaşa yönetim veya katılımcı yönetimden asıl kastedilenin, resmi taraf olarak tek bir kurumun yönetiminde ve öncülüğünde milli parkın civarında yaşayan, o yörenin insanların ve yine o alanla ilgilenen Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) yönetimi ortak gerçekleştirmesi olduğudur. İtiraz edilen ve eleştirilen konu ise resmi kurumlar açısından çok başlılıktır.

Önerilen görüş ise resmi kurumlardan kaynaklanan bu çok başlılığın sonlandırılarak alandan asıl etkilenen yerel sivil halkın, STK'ların ve resmi tek bir kurumun öncülüğünde birlikte üçlü yönetimi gerçekleştirmesidir. Yönetimde birinci taraf, alandan tek sorumlu olan resmi kurumdur. İkinci taraf olan yerel halktan kasıt ise o yörede yaşayan, alandan etkilenen ve alanın ilanından dolayı mağdur olan kesimdir. Çünkü bu kesim alanda ilan öncesi yapmakta olduğu birçok aktiviteyi (örneğin arıcılık, balıkçılık, hayvancılık, ormancılık vs.) ilanla birlikte artık yapamayan insanlardır. Diğer üçüncü taraf ise bu alan için gönüllü çalışan, alanı tanıtan ve alanın korunması için gayret sarf eden STK'lardır. Tez içeriğinde ortaklaşa veya katılımcı yönetimden anlaşılması gerekenin yukarıda bahsedilen bu üçlünün alanı birlikte yönetmesi olduğudur. Yoksa ortaklaşa yönetim modeli ile anlatılmak istenen, birden fazla resmi kurumla bu alanların birlikte yönetilmesi değildir. Resmi tek bir kurumun sorumluluğunda olan bu alanların yönetiminin, alanın planlanmasının, işlettirilmesinin ve hatta gelir paylaşımının bahsedilen ilgi gruplarıyla birlikte yapılması ortaklaşa yönetim (katılımcı yönetim) olarak önerilmiştir.

Son yıllarda özellikle korunan alan sınıflandırmasında önemli bir yere sahip olan milli parklarda sadece korumayı amaçlayan klasik milli park düşüncesinin

³ Bknz: Çizelge 3.7. İl Şube ve Milli Park Müdürlüklerine Bağlı Milli Park Şeflikleri

yerine, yerel halkın ve yerel yönetimlerin milli park düzenlemelerine dâhil edildiği, yerel halkın ekonomik gelişimini desteklemeyi amaçlayan, modern milli park düşüncesi benimsenmektedir (Kervankıran ve Eryılmaz, 2015).

Bu çalışma ile ayrıca korunan alan yönetimini çeşitli yönlerden incelemiş olan çalışmalara ek olarak konunun daha ayrıntılı ve özgün bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunabilecek bir kaynak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Diğer yandan korunan alanların yönetiminden sorumlu kamu kurum ve kuruluşları arasında yetki ve görev paylaşımından kaynaklı ciddi sorunların olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamda ülkemizde milli parkların yönetimi, idari yapılanması ve teşkilatlanması üzerine yeteri kadar bilimsel araştırmanın olmaması çalışmamızın temel gerekçesini oluşturmuştur. Bu çalışmada Türkiye’de milli parkların yönetiminin Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü sorumluluğundaki Milli Park Müdürlükleri özelinde saha çalışmasında alan yöneticileri ile gerçekleştirilen mülakatlar ve bu bulguların analizi eşliğinde incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede incelenen çalışma **dört ana bölümden** oluşmuştur.

Çalışmanın **birinci bölümünde** araştırmaya yönelik açıklamalardan bahsedilmiştir. Özellikle kullanılan yöntemler hakkında kısa bilgiler verilerek, alanda yapılan mülakat çalışmasının nasıl yapıldığına değinilmiştir. Çalışmanın **ikinci bölümünde** kuramsal ve kavramsal çerçeve ana başlığı altında genel anlamda korunan alanlara ilişkin kavramlara yer verilmiştir. “Korunan alan” alt başlığı altında korunan alan kavramı, tanımlamaları ve sınıflandırılması, korunan alan kategorileri, korunan alanlarla ilişkili kavramlar konuları irdelenmiştir. Ayrıca korunan alanlarda yönetim politikaları ve stratejilerinin gelişimi, korunan alanlarda katılımcı yönetim ve yönetişim ve korunan alanların önemi, yönetimi ve yönetimin tarafları konuları incelenmiştir. Milli park ve doğa koruma kavramının ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi, milli park düşüncesi ve doğa koruma konusundaki uluslararası gelişmelerden de bahsedilmiş ve konunun kapsamına açıklık getirilmiştir. Çalışmanın konusunun “Türkiye’de milli parkların yönetiminde idari yapılanma ve teşkilatlanmasındaki aksaklıklar, bu alanlardaki mevzuatların karmaşıklığı ve söz sahibi olan kurumların ve statülerin farklılığı” olmasından dolayı **üçüncü bölümün** yazılmasına gerek duyulmuştur. Bu bölüm içerisinde “Türkiye’de Korunan Alan Kavramı, Kategorileri, Yönetimi ve Önemi” konuları irdelenmiştir. Türkiye’de korunan alan kavramı, tanımlamaları ve sınıflandırılması, Türkiye’de korunan alan kategorileri ve Türkiye’de korunan alanlarla ilişkili kavramlara değinilmiştir. Türkiye’de korunan alanlarda yönetim

politikaları ve stratejilerinin gelişimi konuları Türkiye ölçeğinde ele alınıp incelenmiştir. Ayrıca Türkiye’de korunan alanlarda katılımcı yönetim ve yönetişim, Türkiye’de korunan alanların önemi, yönetimi ve yönetimin tarafları kapsamında Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın teşkilat yapısının incelenmesinden hareketle Milli Park Müdürlükleri yapılanmasının olumlu yönleri ve eksik yanları incelenmiştir. Korunan alanlarla ilgili Türkiye’deki mevzuat konuları, korunan alanların yasal düzenlemelerdeki yeri ve Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler de incelenirken kamu kurum ve kuruluşlarının ve STK’ların korunan alanlarla ilgili görev ve sorumlukları da bu bölümde ayrıca incelenmiştir. Bölümün sonunda ise Türkiye’de milli park ve doğa koruma kavramının ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi, Türkiye’de milli park düşüncesi ve doğa koruma konusundaki ulusal gelişmeler ve Türkiye milli parkları ile dünya ülkeleri milli parklarının karşılaştırılması yapılmıştır.

Dördüncü bölümde araştırma bulguları ana başlığı altında her üç Milli Park Müdürlüğü’nün⁴ genel bilgileri (idari yapıları, kaynak değerleri, sorunları ve çözüm önerileri) incelenmiştir. Daha sonra ise önceden belirlenen sorular eşliğinde alandan direkt sorumlu olan yöneticilere ve Doğa Koruma ve Milli Parklar (DKMP) Genel Müdürlüğü’nde üst düzey yöneticiye yönelik mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Yapılan mülakatlardan önemli çıkarımlar elde edilmiştir. Mülakat çalışmasında öncelikle milli parkların idari ve yönetsel yapısı ile başlıca sorunları ve çözüm önerileri üzerinde durularak Milli Park Müdürlüklerinin idari ve yönetsel özellikleri açısından analizi yapılmıştır. Mülakatların sonucunda elde edilen çıkarımlarla 4. Bölge Müdürlüğü Milli Park Müdürlükleri sorunlar ve öneriler çerçevesinde değerlendirilerek kıyaslanmıştır. Ayrıca milli parkların alansal olarak kaynak değerleri ve gerçekleştirilen aktiviteler açısından karşılaştırılması yapılarak milli parkların idari yapılanmasının daha da geliştirilmesi için bir takım çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Tartışma ve Sonuç kısmında ise korunan alanlarla ilgili daha önce yapılan çalışmalarla bu yüksek lisans tez çalışması kıyaslanmış ve tartışılmıştır. Tartışmanın sonucunda incelemenin ve analizlerin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Mevcut mevzuat karmaşıklığının ve korunan alanlarda söz sahibi birden fazla kurumun yetkili olduğundan, idari yapılanma eksikliğine ve

⁴ DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü, Marmaris Milli Park Müdürlüğü, Spil Dağı Park Müdürlüğü

bozukluğuna bağlı olarak kaynak değerlerinin tehlikede olduğundan bahsedilmiştir. Buradan hareketle de tüm korunan alanların ve özellikle milli parkların her siyasal iktidar döneminde değişiklik kaygısı olmayan, sürekli ve sürdürülebilir güçlü bir idari yapıyla ve ortaklaşa yönetimle tek mevzuatla, tek çatı altında ve kalıcı bir yasa kapsamında korunması gerektiği kanaatine varılmıştır.

1.1. Çalışmanın Konusu

Türkiye’de milli parkların yönetiminde idari yapılanma ve teşkilatlanmasındaki aksaklıklar, bu alanlardaki mevzuatların karmaşıklığı ve bu alanlar üzerinde söz sahibi olan farklı kurumların ve aynı alan üzerinde birden fazla statünün varlığı ile kavram karışıklığının ortaya çıkmasıdır. Ülkemizin ev sahipliği yaptığı biyolojik çeşitlilik değerleri ve önemli doğa alanlarının bir kısmı farklı koruma statüleriyle koruma altına alınmıştır. Bu koruma statülerinin bir kısmı ulusal mevzuatımıza göre, bir kısmı da uluslararası sözleşmelere dayanarak oluşturulmuştur. Bugün, Türkiye’de yönetimi farklı kurumlar tarafından gerçekleştirilen, farklı statülerde pek çok korunan alan bulunmaktadır. Ülkemizin ve dünya devletlerinin belirlenen kriterler eşliğinde korumaya aldıkları belirli sahalara statüler verilerek korunan alanlar oluşturdukları bilinmektedir. Ülkemizde önem verilen korunan alanlar başta milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları ve tabiatı koruma alanları ile sulak alanlar, ramsar alanı, biyosfer rezervi, dünya miras alanı ve yaban hayatı geliştirme sahalarıdır.

Çalışmamızda yer alan korunan alanlardaki *farklı statü* ibaresinden kastedilen aynı alan üzerinde alanın belirli yerlerine farklı kurumlarca birden fazla farklı statünün verilmesidir. Sorun bu statülerin verilmiş olması değil, verilmiş olan bu statülerden farklı kurumların sorumlu olmasıdır. Çünkü farklı kurumlar farklı statüler kazandırılmış alanın bu kesimlerine rahatlıkla müdahale edebilmektedirler. Alanda bu farklılıktan dolayı kurumlar arasında işbirliği kurulamamakta, mevzuat karışıklığından dolayı bir takım yönetim boşlukları doğmakta ve koruma zafiyeti de cereyan etmektedir. Örneğin alışma alanlarımızdan DYBM Deltası Milli Parkı’nın tamamı zaten milli park olduğu halde Büyük Menderes Deltası’nın kapsadığı alan, A sınıfı sulak alandır ve birinci derece doğal sit alanı olarak tescil edilmiştir. Başka bir kısmı Karine ve Eski Doğanbey Mahallesi kentsel sit alanıdır. Bir başka bölgesi ise Panionion ve Thebai antik kentleri, Lade adası, Fener tepe, Hagios Antonios Manastırı ve Zeus Mağarası ise arkeolojik sit alanı olarak tescillenmiştir. Milli Parkın genelinden

Orman ve Su İşleri Bakanlığı, arkeolojik ve kentsel sitlerden Kültür ve Turizm Bakanlığı, doğal sitlerden ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı sorumlu olmaktadır. Görüldüğü gibi tek alanda farklı kurumların ayrı ayrı sorumluluğu bulunmaktadır. Tez içeriğinde üzerinde durulan ve eleştirilen farklı statü kavramından kast edilen budur. Çünkü sorun yukardaki örneğe benzer aynı alan üzerinde birden fazla koruma statüsünden farklı kurumların sorumlu olmasından kaynaklanmaktadır.

Bir alanda birden fazla kurum söz sahibi olduğundan sanıldığına aksine saha yeterince korunmamakta, aksine herkes korumayı karşı taraftan beklediği için sahada yönetim kargaşası çıkmakta ve koruma zafiyeti doğmaktadır. Bu da beraberinde çözümsüzlüğü getirmektedir. Bu sorun ülkemizde yer alan tüm korunan alanların da ortak sorunudur. Çözüm önerisi olarak tezde ileriye sürülen görüş; korunan alanlar da alanın birden fazla statüsü olsa bile sadece tek kurumun sorumluluğu ve tek mevzuatla bu sahaların etkin korunmasının sağlanmasıdır. Farklı kurumlarca aynı alan üzerinde oluşturulan koruma statülerinin gözden geçirilerek özellikle koruma statülerinin birbiri üzerine çakıştığı alanların yeniden ele alınarak revize edilmesi şarttır. Çünkü bu alanların çoğunda planlama hükümleri, yönetimleri, alanın korunması için sorumlu kurumların varlığı ve alan uygulamaları kavramsal ve yasal karmaşa nedeniyle birbirine karışmış durumdadır.

Korunan alanların sürdürülebilir kalkınmasına yönelik faaliyetler, bakanlıklar arasında paylaştırıldığından Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü)'nin korunan alanlardaki sorumluluğu özellikle tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasları belirlemektir. Orman alanları dışında yer alan korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıkları, koruma alanları ve doğal sit alanlarının bakanlıkça belirlenen ilke kararlarına, onaylanan planlara uygun olarak kullanılmak üzere tahsisini gerçekleştirmek ve bu alanlarda karar vermektir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın korunan alanlarla ilişkisi ise Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü bünyesinde merkeze bağlı taşra teşkilatlanması olan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlükleri ve yine doğrudan Genel Müdürlüğe bağlı çalışan Sürekli Bilim Kurullarıyla ilişkilidir. Bu kurullar; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarıdır. Bu kurumun

sorumluluğu da korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanlarının tespitini yapmak, sit alanı içinde kalmayan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve bunların koruma alanlarına ilişkin uygulamaya dönük kararlar almak, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemektir.

Ülkemizde korunan alanlar konusunda dolayısıyla milli park alanlarında mevzuat çeşitliliği ve karmaşıklılığının olması birden fazla kurumun bu alanlar üzerinde söz sahibi olması ve yönetimde birlikteliğin olmayışı ile tek elden yönetim eksikliliği gibi sebeplerden dolayı korunan alanların ve dolayısıyla milli parkların idari yapılanmasında sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu sorunun çözülebilmesi için, korunan alan yönetiminde kavram karışıklılığının ortadan kaldırılması, mevzuat değişikliğinin yapılması, mevzuatın sadeleştirilmesi ve korunan alan yönetiminin tek çatı altında birleştirilmesi önem arz etmektedir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Milli Parkların yönetiminden sorumlu DKMP Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatının olmaması bu alanların idari ve mali özerkliği açısından büyük bir sorun teşkil etmektedir. Dolayısıyla taşra yapılanması olmayan ve bu nedenle kurumsallaşamayan bir Genel Müdürlük yapısının sorumlu olduğu milli parklar ve korunan alanlarda mevzuat çokluğundan ve karmaşıklılığından kaynaklı yetkilerden dolayı birden fazla kurum söz sahibi olabilmektedir. Korunan alanlardan sorumlu farklı kurumların varlığı beraberinde birçok aksaklıkları, kavram ve mevzuat karışıklılığını, yetki karmaşasını getirmektedir.

Bu çalışma, korunan alanların idari yapılanmasının güncel durumunu ortaya koyarak Türkiye'de yer alan milli parkların etkinlik düzeyini yükseltmek, aksaklıklarını ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Ayrıca ülkemizdeki korunan alan yönetiminde söz sahibi olan farklı kurum ve kuruluşların varlığını tespit ederek bunların tek çatı altında toplanmasının ve yönetimde tekliği sağlamanın zorunluluğunu ortaya koymaya çalışmaktadır. Bunun yanında korunan alanlara ilişkin mevzuatların irdelenmesi ile mevzuat karışıklılığını tespit etmek ve bu tespitler doğrultusunda mevzuat bütünlüğünü sağlama gerekliliğini de vurgulamaktır. Bu iki tespit ve yöntemden hareketle milli park

müdürlüklerinde ideal olan idari yapılanmanın nasıl olması gerektiği de çalışmanın bir diğer amacıdır. Böylece milli parkların yönetiminde idari yapılanma eksikliklerinin tespiti ile ideal olan idari yapıyı formüle etmek, bununla birlikte milli parkların yönetimini geliştirerek, bu alanların korunmasını ve yapısını güçlendirmek amaçlanmıştır.

Milli parkların idaresinde etkin ve verimli bir idari yapılanmanın tesisi için, bu sahaların sürekliliğini sağlamak ve katılımcı yönetimin taraflarını devreye sokarak katılımcı yönetim planlamalarını yapmak, bu sahaların çevresinde yaşayan insan ve dış kaynaklı her türlü tehditlerden alanı uzak tutmak gerekmektedir. Bu nedenle milli parklarda ideal olan idari yapılanmayı ve mevzuat konusunu tespit etmek için Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğünde yer alan Milli Parkların kaynak değerler açısından karşılaştırılması çalışması yapılmıştır. Kaynak değer ve idari yapılanma açısından milli parkların incelenmesinden hareketle bu bölgelerde var olan teşkilatlanma, idari ve yönetsel yapı ile personel sorunlarının tespitini yapmak ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla da Milli Park Müdürlükleri özelinde alan yöneticileriyle mülakatlar yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda incelenen Milli Park Müdürlüklerinin mevcut idari yapıların durumu ile ideal idari yapılanmanın nasıl olması gerektiği konusuna ışık tutulmaya çalışılmıştır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Bu çalışmanın önemi, ülkemizdeki idari yapılanmadan hareketle ulusal çapta korunan alanlardaki idari yapılanmayı inceleyip, sonucunda sabit, kalıcı, karışık olmayan mevzuat desteği ile milli park alanlarının yönetimi için önerilerde bulunmaktadır. Bu konuda ülkemizde ve yurtdışında yapılan örnek çalışmalara yer verilerek ülkemizde dağınık bir idari yapıya sahip olan korunan alan yönetiminin tek çatı altında birleştirilmesi ve milli parkların yönetimine yönelik bazı çözüm önerileri belirlemek ve bu alanların sürdürülebilirliğini arttırmaktır.

1.4. Çalışmanın Varsayımları

Çalışmada milli parkların yönetiminin idari yapılanması hakkında temel hipotezler olarak şunlara yer verilmiştir:

- 1- Milli parkların yönetiminde mevzuat karışıklığı mevcuttur.
- 2- Milli parkların yönetiminde birden fazla kurum söz sahibidir.
- 3- Milli parkların yönetiminde idari yapılanmada eksiklikler vardır.

- 4- Milli parklarda idari yapılanmanın getirdiği yönetimsel kazanımlar mevcuttur. Bunun yanında yönetim boşlukları ve eksiklikler de vardır.
- 5- Milli Parklar Kanunu ve ilgili mevzuat Bakanlığın Misyn ve Vizyonunu sürdürülebilirliğinde yetersizdir.
- 6- Milli parklar ve korunan alanların yönetimi tek çatı altında birleştirilmelidir.
- 7- Milli parklarda etkin yönetimi engelleyen personelden kaynaklanan sorun alanları mevcuttur.
- 8- Personelin zlk haklarına ilişkin idari anlamda (Tayin ve Atama vd.) sorunlar vardır.
- 9- Milli parklarda ortaklaşa yönetim modeli geliştirilmelidir.
- 10- Alanın yönetimine milli parkın çevresinde yaşayanlar da katılmalıdır.
- 11- Milli Park Müdürlükleri'nde yönetimsel zafiyetler mevcuttur.
- 12- Korunan alanlarda ve milli parklarda idari yapılanma ve teşkilatlanma tüzel kişiliğe kavuşturulup Genel Müdürlüğün taşra yapılanması oluşturulmalıdır.
- 13- Milli park alanlarının çevresinde ve bitişiğinde yaşayan yerleşik halka korunan alan gelirlerinden pay verilmelidir.
- 14- Milli Parkların çevresinde yaşamını devam ettiren topluluk ile idare arasında ciddi sorunlar vardır.

Bu araştırma ile amaçlanan sonuca ulaşmak için cevabı aranan araştırma soruları aşağıda sıra ile verilmiştir:

- 1) Milli parkların yönetiminde mevzuat karışıklığı var mıdır?
- 2) Milli parkların yönetiminde birden fazla kurum söz sahibi midir?
- 3) Milli parkların yönetiminde idari yapılanma da eksiklikler var mıdır?
- 4) Milli parklarda idari yapılanmanın getirdiği yönetimsel kazanım ve boşluklar nelerdir?
- 5) Milli Parklar Kanunu ve ilgili mevzuat Bakanlığın Misyn ve Vizyonunu sürdürülebilirliğinde yeterli midir?
- 6) İdari yapılanmada tek çatı altında yönetim mümkün müdür?
- 7) Milli parklarda etkin yönetimi engelleyen personelden kaynaklanan sorun alanları var mıdır?
- 8) Personelin zlk haklarına ilişkin idari ve yönetimsel anlamda (Tayin ve Atama vd.) sorunlar var mıdır?
- 9) Ortaklaşa yönetim modeli korunan alanlar için uygun mudur?

- 10) Alanın yönetimine milli parkın çevresinde yaşayanlarda da katılmalı mıdır?
- 11) Milli Park Müdürlükleri'nde yönetsel zafiyet var mıdır?
- 12) Korunan alanlarda idari yapılanma nasıl olmalıdır?
- 13) Korunan alanların çevresinde ve bitişğinde yaşayan yerleşik halka korunan alan gelirinden pay verilmeli midir?
- 14) Milli Parkın çevresinde yaşamını devam ettiren topluluk ile idare arasında sorunlar var mıdır? Nelerdir?

Bu araştırma çerçevesinde yukarıda belirlenmiş olan sorular sorularak verilebilecek muhtemel yanıtlar yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu anlamda Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü milli park müdürlükleri özelinden hareketle bu konular değerlendirilerek bir sonuca gidilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Türkiye'de mevcut mevzuatlar ve kurumlar yerine, ülke şartlarının korunan alanların yönetimi üzerinde nasıl bir etki yapabileceğini ve korunan alanların ülke geleceği açısından önemli olduğu gerçeğinden hareketle daha iyi bir yönetimle, idari yapılanmanın ve mevzuatın nasıl olması gerektiği tartışılmıştır. Çalışma sonucunda korunan alanlarda mevzuatta birlikteliğin ve sadeliğin sağlanması ile birlikte bu alanlardan sorumlu tek kurumun mevcudiyetinin teşekkül ettirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Teşekkül ettirilecek bu kurumun sürekliliğini ve değişmezliğini ortaya koyarak varlığını milli bir mesele haline getirmek, güçlü, kalıcı ve yerli yerine oturmuş bir ortaklaşa yönetim modeli ile korunan alan yönetiminin eşliğinde kaynak değerlerinin geleceğini garanti altına almak hedeflenmiştir. Böylelikle çağdaş dünyanın üyesi olan Türkiye'de de doğa ve korunan alan yönetiminden sorumlu Bakanlıkla bu Bakanlığa bağlı Genel Müdürlük ve bölge kuruluşlarının korunan alan yönetiminde bu anlayışa göre yapılandırılması zorunluluğu ortaya koyulmuştur.

1.5. Materyal ve Yöntem

1.5.1. Materyal

Araştırmanın materyalini, birincil ve ikincil kaynak veriler oluşturmaktadır. Araştırmanın birincil kaynak verileri, milli parkta yapılan gözlemler, Milli Park Müdürlüklerinden direkt sorumlu ve görevli yöneticilere yönelik karşılıklı yapılan mülakatlardan elde edilen özgün verilerdir.

Araştırmada kullanılan ikincil kaynak veriler ise bu konuda yapılmış benzer çalışmalara ilişkin kitap, makale, tez ve raporlar gibi yazılı kaynaklar ile Milli Park Müdürlüklerinden alınan belgeler ve alanların UDGP ve Genel İnkışaf Planıdır. Aynı şekilde İl Turizm Müdürlükleri ve Gümrük Müdürlüklerinden sağlanan kayıtlı verilerdir.

1.5.2. Yöntem

Çalışmada mülakat yöntemi seçilmiştir. Mülakat veya görüşme, belli ve ciddi bir amaçla yüz yüze gelen iki veya daha fazla kişinin soru-cevap yöntemiyle nesnel ve öznel bilgi toplamak için, etkileşim içinde yaptıkları bir yöntemdir (Çetin, 1990). Başka bir deyişle mülakat, ‘*bilgi değişim süreci*’ olarak da ele alınabilir (Oral, 2008: 76). Esas olarak bir tarafın diğer tarafı çeşitli yöntemlerle dinlediği ve değerlendirdiği bir yöntemdir (Edenborough, 2005). Mülakat kısaca bir amaca dayalı karşılıklı konuşma veya yüz yüze gerçekleştirilen amaçlı bir söyleşi olarak ta tanımlanabilir (Sabuncuoğlu, 2005).

Mülakat denildiğinde akla ilk gelen personel seçim süreci içinde yapılan görüşme olduğudur. Ancak mülakat, belirli bir sonucu gerçekleştirmek veya taraflardan birisinin istenen davranışı sergilemesini sağlamak için gerçekleştirilen görüşme olarak da düşünülmelidir. Bu özelliği nedeniyle mülakatı personel seçim çalışmasının dışında, pazar araştırmalarında, müşteri memnuniyeti tespitinde, performans değerlemede, personelin işten ayrılmasında terfi uygulamalarında, başarı değerlendirme çalışmasının da içinde, sorun çözümede, işten ayrılanların psikolojik ayrılma etkenlerini tespit etmede de kullanılabilir çok yönlü bir araçtır (Erdoğan, 1994). Bu nedenle mülakat çalışması tez konumuzda da olduğu gibi bir konu hakkında gerekli değerlendirmeyi yapabilmek için karşılıklı fikir geliştirmeye yönelik olarak planlı ve sistemli bir şekilde yapılan bilgi veya görüş alış verişi de olabilmektedir.

Çalışmamızda mülakatta ilk aşama hazırlık aşamasıdır. Etkin bir mülakat süreci için öncelikle mülakatın amacı belirlenmiştir. Bu nedenle mülakat sürecinin bu aşamasında öncelikle özel amaçlar belirlenmiştir. Böylece mülakat sırasında sorulacak soruların niteliği ve hangi konulara ağırlık verileceği gibi konularda çalışma yapılmıştır. İş analizinin sağladığı bilgilerden yola çıkarak hazırlanan bu sorular, kritik olaylar ya da durumlara ilişkin sorulardır. Bu amaçların belirlenmesinden sonraki ikinci aşama amaçlar doğrultusunda mülakatta

kullanılacak en uygun yöntemin seçilmesi olmuştur. Üçüncü aşama ise kimlerin mülakata katılacağıın belirlenmesidir. Dördüncü ve son aşamada, mülakat yapılan kişilerin verdikleri cevaplar, bireysel önyargıyı en aza indirmek amacıyla değerlendirici tarafından tartışılmış ve konu hakkında karara varılmıştır.

Mülakat tekniklerinden, yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Mülakata katılacak kişilere sorulacak sorular standart olarak hazırlanmış ve bütün katılımcılara aynı temel sorular sorularak konunun bu katılımcıların görüşleri doğrultusunda karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla konu ile ilgili önceden hazırlanan sorular bir görüşme formu haline getirilmiştir. Yapılandırılmış mülakat tekniğinin seçilme nedeni, sözlü bir anket gibi olması ve diğer mülakat tekniklerine göre daha güvenli, daha az esnek olmasıdır. Yapılandırılmış mülakatlarda bütün adaylara, aynı sorular, aynı sırayla sorulmaktadır. Dolayısıyla, konunun incelenmesi ve sonuçlarının karşılaştırılması daha sağlam bir biçimde gerçekleştirilmektedir.

Mülakat yöntemi olarak ise “*Birebir Mülakat Yöntemi*” tercih edilmiştir. Mülakata katılan kişi ile tek başına görüşme yapılır ve en çok uygulanan bir mülakat yöntemidir. Amaç konu hakkında derinlemesine bir mülakat yapıp konunun anlaşılmasına katkıda bulunmaktır. Bunun için görüşme sırasında ses kayıt cihazı kullanabileceği mülakat yapılan kişilere söylenmiştir. Ses kayıt cihazı kimi zaman görüşmeyi yaptığımız kişi açısından tedirgin edici olabileceği göz önüne alınarak izin vermeleri durumunda kullanılmıştır. Ayrıca elle not alarak ta mülakat gerçekleştirilmiştir. Karşımızdaki kişiden öğrenecek şeylerimiz olduğu için görüşmeye önem verilmiştir. Mülakat sorularında daha hafif sorularla başlanarak mülakat yapılan kişilerin kendilerini rahat hissetmeleri sağlanmış ve basit bir dil kullanılarak görüşme daha doğal bir halde yapılmıştır. Soruları sorarken kapalı uçlu sorular yerine açık uçlu sorular tercih edilmiştir. Bu tercihle görüşme yaptığımız insana kendini ifade etmesi için daha çok alan bırakılması amaçlanmıştır. Basit ama samimiyetle sorulan sorular bizi konunun daha derinlerine götürmesine ve konunun daha da anlaşılmasına katkıda bulunmuştur.

Saha çalışmasından elde edilen verilerin kaynağı olan mülakat formu ve soruları, yurt içi ve yurt dışında yapılmış benzer nitelikteki çalışmalar incelenerek düzenlenmiştir. Düzenlenen mülakat formu DKMP Genel Müdürlüğü Milli Parklar Dairesi Başkan Vekiline, Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürü’ne, DYBM Deltası Mili Parkı, Marmaris Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı Müdürlerine

uygulanmıştır (Ek 4.1., Ek 4.2., Ek 4.3., Ek 4.4., Ek 4.5.). Mülakatlardan elde edilen bulguların değerlendirmeleri dördüncü bölümün sonunda Mülakat Sonuçlarının Değerlendirilmesi başlığı altında yapılmıştır.

1.6. Kaynak Özetleri (Literatür Özeti)

Çalışmanın bu bölümünde verilmiş olan yayınlar kendi içinde sınıflandırılmışlardır. Korunan Alan Kavramı ve Tanımlamaları, Sürdürülebilir Kalkınma, Biyosfer Rezervi, Ekoturizm Kavramı ve Korunan Alanlar İçin Önemi, Korunan Alan Yönetimi, Uygulamaları ve Türkiye Milli Parkları İle Kıyaslanması, Korunan Alanlarda Katılımcı Yönetim ve Yönetişim, Korunan alan İzleme yönetimi, doğayı koruma hareketinin tarihsel gelişimi, Dünya’da ve Ülkemizde Milli Park ve Doğa Koruma Kavramının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişim Süreci, AB’ne Üye Bazı Ülkelerdeki Doğa Koruma Çalışmalarından Karşılaştırmalı Örnekler, Türkiye’de Korunan Alanların Önemi, DYBM Deltası Milli Parkı, Marmaris Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı ile alakalı literatür özetleri aşağıda verilmiştir.

Kuvan (1991), yılında yazdığı “*Avrupa Topluluğu Tarafından Yapılan Korunan Alan Sınıflandırması ve Ülkemizdeki Korunan Alanların Bir Değerlendirmesi*” adlı makalesinde doğal kaynakların aşırı derecede ve bilinçsiz kullanımının önüne geçmek ve daha etkin bir doğa koruma politikasının izlenmesi için ülkeler arasındaki işbirliği ve dayanışmanın artırılması gerektiği konusunu incelemiş ve bu çalışma ile özellikle gönüllü kuruluşlar aracılığıyla uluslararası kriterler geliştirilmiş ve bu kriterler ülkelerin dikkatine sunulmuştur. Avrupa Topluluğu tarafından yapılan korunan alan sınıflandırmasından hareketle de ülkemizdeki korunan alanların sınıflandırılması çalışmalarını yapmıştır.

Mace et al. (1998), tarafından “*Değişen Dünyada Koruma*” çalışması ile biyolojik çeşitliliğin korunmasında korunan alanların bir araç olarak önemli olduğu konusunda incelemeler yapılmıştır. Korunan alanların, dünyanın her yanındaki koruma çabalarının özünü oluşturduğu yönündeki tezlerini yaptıkları çalışmalarla güçlendirmişlerdir.

Bruner et al. (2001), tarafından yapılan biyoçeşitliliği korumada ve korunan alanların etkinliği konusunda çalışmaları bulunmaktadır. Biyoçeşitliliği korumak için korunan alanların etkili bir araç olduğu hipotezini test etmek için 22 tropikal

ülkede 93 korunan alan üzerindeki antropojenik tehditlerin etkilerini incelemiş ve değerlendirmişlerdir. Yapılan değerlendirmede korunan alanların, arazinin doğru kullanımını sağladığı, avcılık, yangın ve otlatmadan kaynaklı zararları azalttığına değinilmiştir.

Kuvan (2005), ‘‘Korunan Alan Yönetiminde Etkinliğin Önemi ve Değerlendirilmesi’’ çalışmasında korunan alanların çevresel-ekolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel işlevlerini ancak etkili bir şekilde yönetildiklerinde yerine getirebileceğini söylemiştir. Dünya’da değişik bölgelerde yer alan birçok korunan alanın etkili bir şekilde korunup yönetilemediğini ifade etmiştir. Yönetimde etkinliğin ölçülebilmesi için ulusal düzeyde ya da tek bir alan için alanın kuruluş amaçlarını ne derece gerçekleştirdiğinin izlenmesi gerektiğine değinilmiştir. İzlemenin ise düzenli tutulmuş istatistiki veriler ile biyofiziksel ve sosyoekonomik bir veri tabanı oluşturularak sağlanabileceğini önermiştir.

Esengün vd. (2013), tarafından yapılan ‘‘Dağlık ve Ormanlık Alanlarda Kırsal Turizm Faaliyeti ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma’’ çalışmasında, ABD, Yeni Zelanda, Japonya ve AB ülkelerinde özellikle değişik nedenlerle göç sorununun yaşandığı, ekonomik sıkıntıların var olduğu dağlık-tepelik iç bölgelerde devreye sokulan kırsal turizmin geri kalmış kırsal yerleşim birimlerinin kalkınmasına yardımcı olacağını ileri sürmüştür.

Koşdemir (1994), tarafından hazırlanan ‘‘Uluslararası Ulusal Park Politikası İçinde Türkiye Ulusal Park Politikasının Yeri’’ adlı yüksek lisans tez çalışmasında, korunan alanlar içinde önemli bir yer tutan milli parklar ve bu alanlarla ilgili ulusal ve uluslararası politikaları incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda ülkemizde izlenen milli park politikalarının, bu alanların kesin korunması için yetersiz kaldığını tespit etmiştir. Çalışmada ayrıca uluslararası standartlara ulaşabilmek için öncelikle milli parklarımızdaki sorunların kaynağına inilmesi gerektiğini belirterek, doğal kaynak kullanımında izlenen politikaların bu alanların geleceği açısından yeniden ele alınması önerilmiştir.

Bakırcı (2002), tarafından ‘‘Ekoturizm’’ konusunda yapılan çalışmada; bu yeni turizm anlayışının maksimum kâr sağlamak isteyen kitle turizmi yerine, bireysel veya daha küçük gruplar halinde gelecek turistleri çekmeyi, turizm aktivitelerini çeşitlendirerek, turizmi daha uzun zamana yaymayı ve turizmin farklı mekânlara uygulanmasını tercih eden bir niteliğe sahip olduğunu belirtmiştir.

Güneş (2011), tarafından yapılan ‘‘Korunan Alanların Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım: Katılımcı Yönetim Planları’’ çalışmasında korunan alanların geçmişte yalnızca insan faaliyetlerinin yasaklandığı ya da sınırlandırıldığı alanlar olduğundan bahsedilerek, sadece salt bu yaklaşımla koruma faaliyetinin, süreç içinde toplulukların alan içinde ve civarında yaşadıkları yerlerde başarılı sonuçlar ortaya koymayacağını belirtmiştir. Çalışma, korunan alanların katılımcı yönetimlerinin önemini vurgulamak ve katılımcı yönetim planlaması sürecinin nasıl ele alınması gerektiğini belirtmek amacıyla yapılmıştır.

Artar (2008), tarafından hazırlanan ‘‘Karatepe-Aslantaş Milli Parkı Örneğinde Korunan Alanlar İçin Bir İzleme Yönteminin Geliştirilmesi’’ adlı doktora tez çalışmasında farklı doğal, kültürel ve ekonomik özelliklere sahip korunan alanlarımız için Karatepe-Aslantaş Milli Parkı örneğinde olduğu gibi bir izleme yöntemi yapılması önerilmiştir.

Kurdoğlu (2007), yılında yazdığı ‘‘Dünyada Doğayı Koruma Hareketinin Tarihsel Gelişimi ve Güncel Boyutu’’ makalesinde, doğa koruma sistemleri ve stratejilerinin dünyadaki tarihsel gelişimi özetlenmektedir. Çalışma sonunda dünyada özellikle Amerika ve Avrupa’nın doğa koruma konusunda çok derin bir tarihi geçmişe sahip olduğunu ve uluslararası anlaşmalar ve sözleşmelere katılım konusunda öncü durumunda olduğunu tespit etmiştir.

Demirayak (2006), tarafından hazırlanan ‘‘Türkiye’de Korunan Alanlar İçin Yeni Bir Yaklaşım Ortaklaşa Yönetim’’ doktora tez çalışmasında, koruma alanlarının sınıflandırılması ve dünyada koruma alanları ve stratejik girişimler konularını incelemiştir. Ayrıca Türkiye’deki korunan alanları yasal, kuramsal ve yönetsel açılardan irdeleyerek ortaklaşa yönetim modelinin uygulanabilirliğini de incelemiştir.

Özkara (2002), Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü yaptığı dönemdeki Yeşil Mavi Teknik Bülteni’nde yayınlanan ‘‘İspanya Milli Parklarında Genel Durum’’ konulu röportajında o ülkedeki gözlemlerini anlatmıştır. İspanya milli parklarını Türkiye milli parkları ile kıyaslama yaptığı bu çalışmada İspanya’da milli park alanlarında entegre bir koruma yönetim sisteminin gerçekleştirilmesi için 13 adet milli parktan oluşan ‘‘Milli Parklar Ağı’’nın kurulduğunu ve bu ağ yoluyla milli parkların insan ve ilgili araç donanımını,

kurumları ve gerekli sistemleri standartlar çerçevesinde birleştirdiğini ifade etmiştir.

Arda (2003), tarafından hazırlanan “*Türkiye’de Doğa Koruma Alanı Uygulamaları ve Avrupa Birliği Mevzuatı İle Karşılaştırılması*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Türkiye’deki doğa koruma alanı çalışmaları ile AB’nin bu konudaki mevzuatları incelenmiş ve AB’ye aday olan ülkemizde, doğa koruma konusundaki uyum çalışmaları irdelenmiştir. Yapılan değerlendirmeler ışığında doğa koruma konusuna Türkiye açısından bakıldığında ülkemizde farklı bakanlıkların uyguladıkları farklı kanunlarla çok başlılık görüldüğünü belirtmiştir.

Yücel, M. (2005), “*Korunan Alanların Sınıflandırılması ve Uzun Devreli Gelişme Planları Yapımında Yaşanan Sorunlar*” sempozyumunda ülkemizde hangi alanların korunan alan statüsünde olması gerektiğini ve UDGP yapımı sırasında karşılaşılan güçlükleri irdelenmiştir. Birçok korunan alan için UDGP’lerin hazırlanmış olduğunu ancak birçoğunun daha uygulamaya geçilmeden revize edilmek zorunda kaldığını tespit etmiştir.

Akesen (2005) yılında “*Yeni Yaklaşımlar Karşısında Korunan Alanlarımızın Yönetim ve Organizasyon*” çalışmasında, korunan alan yönetimindeki yeni gelişim ve yaklaşımları incelemiştir. Bir ülkenin korunan alan sisteminde yer alan öğelerin sayısal çokluğunun ülkenin bu alandaki gelişmişliğini gösteren temel ölçüt olabilmesi için belli kıstaslara sahip olması gerektiği aksi halde nicel çokluğun bir şey ifade etmeyeceğini ileri sürmüştür.

Durmuşkahya (1999), “*2000’e Bir Kala Büyük Menderes Havzası 4.Tarım ve Çevre Sorunları Sempozyumu*” çalışmasında, DYBM Deltası Mili Parkı’nın flora ve faunasını incelemiştir. 1996-1999 yılları arasında bölgede yaptığı çalışmalar sonucunda 83 familyaya ait 713 takson, 2 adet semender ve 3 adet kuyruksuz kurbağa olmak üzere 5 amfibi, 3 kaplumbağa, 10 kertenkele ve 14 yılan olmak üzere 27 sürüngen, 28 memeli, 99 kuş ve milli parkı çevreleyen sularda yaşayan 45 adet balık türünü tespit etmiştir.

Başar (2007), tarafından hazırlanan “*Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkının Rekreasyon Amacıyla Kullanımının Ekonomik Değerinin Saptanması: Bir Seyahat Maliyeti Yöntemi Uygulaması*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, DYBM Deltası Milli Parkı’nın rekreasyonel kullanım değerinin

belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek anket çalışması yapılmış ve Milli Parkın rekreasyonel kullanım değeri belirlenirken belirlenen kapasitenin aşılması ve milli parka fazla ziyaretçi alınmasının sahaya vereceği zararların tespiti yapılmıştır.

Bingöl (2011), tarafından hazırlanan “*Dilek Yarımadası – Büyük Menderes Deltası Milli Parkı’nın Koruma ve Kullanım İlkeleri Açısından Rekreasyon Planlaması Üzerine Bir Araştırma*” adlı doktora tez çalışmasında, DYBM Deltası Milli Parkı’nı içine alan ve Güney Ege turizm kuşağı olarak bilinen sahada bacasız sanayi olarak bilinen ve ülkelerin cari açıklarını kapatmakta ve ekonomilerini dengede tutmakta en çok başvurdukları sektörün turizm olduğunu ileri sürmüştür.

Doğanay, H., (2001) tarafından yazılan “*Türkiye Turizm Coğrafyası*” adlı yayınında Güney Ege kıyılarında ortaya çıkmış turistik çekim merkezlerinin oluşma nedenlerinin yalnızca fiziksel özelliklere (kıyı yapısı ve iklim) bağlanamayacağını, Antik dönemden beri varlığını sürdüren çok sayıda yerleşmelerin varlığının da bunda etkili olduğunu. Bu kentlerden birinin de Marmaris olduğunu ileri sürmüştür

Bozkurt (2012) tarafından hazırlanan “*Yapısal Eşitlik Modeli Ve Turizm Üzerine Bir Uygulama: Marmaris Örneği*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında devletin turizm sektörünü teşvik eden politikaları çeşitlendirmesi ile ülke tanıtımına daha çok kaynak aktarmasının önemli olduğunu ve turizm bölgelerindeki altyapının güçlendirilerek çevre sorunlarının çözümüne öncelik verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Kaymaz, M. (2012) tarafından hazırlanan “*Turizm Sektöründe Çevre Yönetimi: Marmaris’teki Konaklama İşletmeleri Örneği*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında araştırma kapsamına giren tesislerin %90’a yakınında çevre politikasının olmadığını ve bu konu ile ilgilenecek yeterlilikle bir personel çalıştırmadıklarını söylemiştir. Ayrıca su tüketimi, enerji tüketimi, kimyasal madde takibi, düzenli ekipman bakımları konusunda, işletme giderlerini azaltmaya yönelik büyük oranda çalışma yapıldığını ve bir otelde uygulanacak çevre yönetim sistemlerinin üç önemli boyutunun olduğunu belirtmiştir. Bunlardan birincisinin atık yönetimi, ikincisi yasal şartlar, üçüncüsünün de doğal kaynak kullanımı ve çevresel fayda sağlayan projelerin geliştirilmesi olduğunu ileri sürmüştür.

Duman, H. (1985). tarafından hazırlanan ‘‘Manisa Dağı (Spil Dağı) Milli Parkının Flora ve Vejetasyonu Üzerine Bir Çalışma’’, adlı yüksek lisans tez çalışmasında Akdeniz orman vejetasyonundan Pinus brutia (Kızılçam) ve Pinus nigra subsp. Pallasiana’nın (Karaçam) çok iyi gelişmiş olduğunu ve bununla beraber doğal ekolojik dengenin, kesim, yangın ve biyotik faktörlerle bozulan sahalarda yeşeren ot tabakası daha gelişimini tamamlayamadan otlatma nedeniyle yok olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca milli park sahasının tabii olarak korunması gerekirken köylülerin bunu istismar etmesi ve korumanın yetersiz olması nedeniyle milli parkın doğal dengesinin gittikçe bozulmaya doğru gittiğini ileri sürmüştür.

Hepcan, (1997), tarafından hazırlanan ‘‘Milli Parklarda Yönetim Zonlarının Belirlenmesi Amacıyla Manisa Spil Dağı Milli Parkı Örneğinde Bir Yöntem Araştırması’’ adlı doktora tez çalışmasında özellikle uzman konumunda olmak üzere personel eksikliği olduğunu, milli park alanının korunmasıyla görevli yeterli sayıda koruma görevlisi olmadığından park genelinde denetimsizlik yaşandığını belirtmiştir. Milli parkın kuzey sınırının hemen dışında yer alan gecekonduľařmanın park sınırlarına doğru ilerlediğini, milli parka gelen araç yollarının çevresinin özellikle yaz mevsiminde yangın tehdidi altında olduğunu ileri sürmüştür.

Öztura (2010) tarafından hazırlanan ‘‘Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı Ziyaretçilerinin Türkiye’de ‘‘Milli Park’’ Kavramı ve Eğitimi Üzerine Görüşleri’’ adlı yayınlanmamış yüksek lisans tez çalışmasında Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinin Türkiye’de milli park kavramı ve eğitimi üzerine görüşlerinin değerlendirilmesinde milli park ziyaretçilerinin Milli Park kavramı konusunda gerekli bilinç, tutum ve davranışa sahip olmadıklarını ileri sürmüştür.

Candan (2007), Batı Karadeniz, Akdeniz Bölgesi ve Ege Bölgesi’ nde yayılış gösteren safran türleri üzerinde yaptığı doktora tez çalışmasında, Spil Dağı milli Parkı’nda da yoğun arazi çalışmaları gerçekleştirmiştir. Candan, bu araştırma kapsamında Spil Dağı’ndan topladığı örnekleri dünya literatürünü de dikkate alarak diğer bölgelerden topladığı safran örnekleri ile biyolojik açıdan karşılaştırmış ve Spil Dağı’nda 3 tane yeni safran taksonu olabileceğini işaret etmiştir. Çalışmalarına devam eden Candan (2013a, b; 2015 a, b), dünyaya duyurduğu 7 yeni safran taksonundan 3 tanesinin tip lokalitesi olarak Spil Dağı’nı

vermiştir. Bu taksonlardan, dünyadan yalnızca Spil Dağı'nda bulunan alttüre *Crocus chrysanthus* subsp. *sipyleus* adını vererek, dünyada bu bitkinin Spil Dağı'nın adı ile bilinmesini sağlamıştır.

Literatür özetleri çalışmasında ana amaç, bu incelemenin yapılabilmesi için idari yapının belirlenmesine yönelik yukarıdaki çalışmalarda kullanılan bazı tekniklerden yararlanmaktır. Bu çalışma ile alanın özelliklerinin ve çalışma şartlarının belirlediği sınırlar içinde, Milli Parklar için ideal yönetim tarzının ortaya konulması amacıyla Milli Parkların yöneticileriyle yapılan mülakat çalışması ile alanın özelliklerine yönelik bazı bulguların elde edilmesi hedeflenmiştir.

1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar

Tüm bu çalışmalar Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü'ne bağlı Milli Park Müdürlüklerinin idari yapılanması ve teşkilatlanması konularını kapsamaktadır. Çalışmanın konusu alanın idari yapısı ve teşkilatlanması olduğundan diğer özelliklerine değinilmesinden kaçınılmıştır. Ayrıca mülakat çalışması milli parkın sorumluluk sahası içinde ve çevresindeki alanı kapsamaktadır. Buradaki amaç doğru ve kesin yargılara ulaşmaktır. Çünkü her sorumlu yönetici sadece kendi alanı ile ilgili bilgilere hâkimdir. Bu nedenle çalışma alanı milli park alanı yani sorumluluk sahası ile ve alanın yöneticisi ile sınırlandırılmıştır.

2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Korunan Alan

Bu bölümde, korunan alan kavramı, tanımlamaları ve sınıflandırılması ile korunan alan kategorileri, yönetimi ve önemi konuları incelenecektir. Korunan alanlar ile ilişkili diğer kavramlara da genel anlamda değinilecek olup bölümün sonunda ise milli park ve doğa koruma kavramının ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi konuları ile milli park düşüncesi ve doğa koruma konusundaki uluslararası gelişmeler incelenecektir.

2.1.1. Korunan Alan Kavramı, Tanımlamaları ve Sınıflandırılması

Korunan alanlar, türleri en büyük tehditten yani yaşam alanı kaybından koruduğu için biyolojik çeşitliliğin korunması açısından en önemli ve en etkili araçlardan biri olarak ortaya çıkmıştır (Bruner et al, 2001). Biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilir doğal ortamların korunması, ekosistemlerin devamı ve ekolojik döngünün sağlanması ile toplumların refah düzeylerinin yükseltilmesinde korunan alanların önemi büyüktür.

Çevredeki sanat ve insan ürünü dışındaki kendiliğinden oluşan tüm canlı ve cansız her şey doğadır. Doğal alanlar, genellikle insan elinin değmediği alanlar anlamına gelmekte ise de günümüzde bu durumda olan alanların sayısı çok azalmıştır. Bu nedenle insan etkisinin çok az olduğu alanları da doğal alanlar kapsamına almak daha gerçekçi bir yaklaşımdır. Bunun dışında kültürel ve tarihsel obje ve alanların da doğal değerlerle birlikte korunmaları zorunlu olmaktadır. Tüm bu nedenlerle, günümüzde genel bir ad olarak “korunan alanlar” ya da “koruma altındaki alanlar” deyimini kullanılmaktadır (Kaplan, 2000).

Korunan alanlar “bir bölümü kullanıma kapatılan, önemli bir bölümü ise başta rekreasyon amaçlı olmak üzere sınırlı ve kontrollü yararlanılan yerlerdir. Farklı düzeylerde yararlanmalara açık korunan alanlarda zaman içerisinde kontrollü güç, iyileştirilmesi büyük miktarlarda finansmanı gerektiren olumsuzluklar ortaya çıkarmaktadır. Bu olumsuzlukların temelinde ise psikolojik, sosyal, ekonomik ve yönetsel nedenler yatmakta olup, çözümü ise genelde tanıtım ve bilgilendirmeye mümkün olabilmektedir (Köse, 2003).

Doğa koruma konusunda etkin bir kurum olan Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN)'ne göre korunan alanların tanımı şöyledir (DKMP Genel Müdürlüğü, 2014):

1994 yılı tanımına göre korunan alanı: Özellikle biyolojik çeşitliliğin, doğal ve bununla ilişkili kültürel kaynakların devamlılığının sağlanmasına ve korunmasına hizmet eden, yasal veya diğer etkili yollarla yönetimi gerçekleştirilen karasal ve/veya denizel alanlar,

IUCN, 2008 yılında güncellenen tanıma göre ise korunan alanı: Doğanın ve ilişkili ekosistem servisleri / hizmetleri ve kültürel değerlerin uzun vadeli korunması amacıyla açıkça tanımlanmış coğrafi sınırları olan, tanınmış, adanmışlık içeren ve yasal veya diğer etkin yöntemlerle yönetilen alanlar olarak tanımlanmıştır.

IUCN'nin 2008 yılında yaptığı tanımda korunan alanların uzun vadede korunması amaçlanmış ve bu alanların açıkça tanımlanmış coğrafi sınırlarından bahsedilmiştir. Bu tanımla öncelikle planlamaya ve arkasından alanın yönetiminin önemine dikkat çekilmek istenmiştir. Mace et al, (1998)'e göre korunan alanlar; biyolojik çeşitliliğin korunmasında önemli bir araçtır.

Korunan alanlar, dünyanın her yanındaki koruma çabalarının özünü oluşturmaktadır (Bruner et al., 2001; Mace et al, 1998; WWF, 2004). Küçümsenemeyecek koruma anlayışı sayesinde gelecek nesiller bozulmamış doğa parçalarını, gen kaynaklarını ve biyolojik çeşitliliği görme imkânına sahip olabileceklerdir.

Korunması gerekli doğal alanları koruma statüsüne alma ve ne tür bir koruma biçiminin uygulanacağını belirleme, söz konusu alanların yönetimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu konuda ilk sınıflandırmanın yapıldığı 1933 yılından günümüze kadar uluslararası örgütlerin bir takım sınıflandırmalar yaptığı görülmektedir (IUCN, 2014). IUCN (1994), genel yönetim amacına göre altı korunan alan kategorisi belirlemiştir. Korunan alan tanımı, bir kara veya deniz alanının, korunan alan vasfı taşıyıp taşımadığını ortaya koyar ve korunan alan bir kez tanımlandıktan sonra sınıflandırma için bu kategoriler kullanılır. Korunan alanların sınıflandırılması ve raporlanması ülkeden ülkeye farklılıklar

gösterebilmektedir. Bu nedenle karar “*korunan alanlar için tek bir uluslararası sınıflandırma sisteminin önemini ülkeler ve bölgeler arasında mukayese edilebilir bilgilerin sağlanması yararlarını*” kabul etmekte (Paragraf 31) ve tarafları, kendi korunan alanlarını IUCN korunan alan kategori sistemine göre belirlemeye teşvik etmektedir (Dudley et al, 2005).

Pek çok Avrupa ülkesinde önemli doğa alanları yasal koruma altındadır ve korunan alanlar çekirdek alan⁵ olarak kabul edilmektedir. Birçok ülkede koruma alanların tanımlanmasında yasal ve idari yapının farklı şekilde düzenlenmesi nedeniyle, korunan alanların sınıflandırılmasında da farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu bağlamda IUCN sınıflandırması genel olarak kabul görmektedir (Jongman, 2004). Avrupa Topluluğu tarafından yapılan korunan alan sınıflandırmasına göre; her bir korunan alandaki etkinliklerin bir yönetim planına (mastır plan) göre yürütüleceği ve bu planın önceden tespit edilmiş amaçlara ve yararlanma biçimlerine uyulduğu takdirde uygulanmasına izin verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca doğal kaynakların aşırı derecede ve bilinçsiz kullanımının önüne geçmek ve daha etkin bir doğa koruma politikasının izlenmesi için bu sınıflandırmalar şart olup, bu konuda ülkeler arasındaki işbirliği ve dayanışmanın artırılması gerekmektedir (Kuvan, 1991). Uluslararası olarak kabul edilmiş IUCN sınıflandırma sistemi, bu konudaki farklı yaklaşımları altı yönetim sınıfı ve dört yönetim tipi olarak tanımlamaktadır; Çizelge 2.1.’de de görüleceği üzere bunlar herhangi bir kombinasyonda kullanılabilir (Dudley et al, 2010).

Çizelge 2.1’ e göre tüm korunan alanların ülkelerin yasal ve idari yapılarının farklılığı nedeniyle aynı yönetilmediği görülmektedir. Değişik ülkelerdeki korunan alanlarda çok çeşitli yönetim hedefleri ve yaklaşımları ile idare şekilleri bulunmaktadır. Yönetim hedefleri açısından korunan alanlar, tamamıyla insandan arındırılmış katı korumadan, çiftlikler veya yönetilen ormanlar gibi kültürel alanları içeren geniş bir yelpazeye sahiptir. İdari tipler açısından; korunan alanlar doğrudan devlet tarafından veya sivil toplum kuruluşları gibi diğer aktörlerle ortak olarak ve hatta yerli halk ve yerel topluluklar tarafından veya ilgili şahıslar veya tüzel arazi sahipleri tarafından ilan edilebilir ve ortaklaşa yönetilebilirler. İş programı hem kamusal hem de özel olarak yönetilen korunan alanları kapsar.

⁵ Çekirdek alanlar, önemli tür ve/veya ekosistemleri içeren ve bu türlerin habitat gereksinimlerini karşılayan alanlardır (Alterra Research Center, 2002) ve genellikle geleneksel doğa koruma yaklaşımlarıyla tanımlanmaktadırlar.

Çizelge 2.1. IUCN'nin Korunan Alan Yönetim Sınıfları ve Yönetişim Biçimleri

Korunan Alanların IUCN Kategorileri ve Yönetişim Biçimlerine Göre Sınıflandırılması											
Yönetim Şekli	A. Devlet Tarafından Yönetilen Korunan Alanlar			B. Ortaklaşa Yönetilen Korunan Alanlar			C. Özel Korunan Alanlar		D. Topluluklar Tarafından Korunan Alanlar		
	Sorumlu federal veya ulusal bakanlık veya resmi kuruluş	Sorumlu yerel bakanlık / belediye veya kuruluş	Hükümet tarafından devredilmiş (ör. STK'ya)	Sınırlı yönetim	İşbirliğine dayalı yönetim (çeşitli çoğulcu etkiler)	Ortak yönetim (çoklu yönetim kurulu)	Arazi sahibi tarafından ilan edilen ve yönetilen korunan alanlar	Kar amacı olmayan kuruluşlarca yönetim (STKlar, üniversiteler,)	Kar amacı olan kuruluşlarca yönetim (arazi sahipleri iktisadi işletme)	Yerli toplulukları tarafından ilan edilen ve yönetilen korunan alanlar	Yöre halkı tarafından ilan edilen ve yönetilen korunan alanlar
I. Mutlak doğa koruma rezervi ve yabanıl alan											
II. Ekosistem koruma											
III. Doğal anıt											
IV. Aktif yönetimle koruma											
V. Deniz/kara peyzajı koruma ve rekreasyon											
VI. Sürdürülebilir Doğal kaynak kullanımı											

Kaynak: Dudley et al, 2005⁶

⁶ Borrini-Feyerabend, G, A Kothari and G Oviedo, Indigenous and Local Communities and Protected Areas: Towards Equity and Enhanced Conservation, IUCN, WCPA and CEESP, 2004'ten uyarlanmıştır.

2.1.2. Korunan Alan Kategorileri

Bu başlık altında IUCN' nin korunan alan kategorileri ile korunan alanları belirleme ve sınıflandırma ölçütleri incelenecektir. Korunan alanlar ve yönetim amaçlarının belirlendiği bu bölümde, korunan alan kategorileri 1994 yılında IUCN' in yayınladığı raporla altı kategori olarak son halini almış ve ilgili raporda belirlenen tüm sınıfların koruma amaçları ve bu amaçların öncelikleri çizelge şeklinde gösterilmektedir.

2.1.2.1. Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN)'nin korunan alan kategorileri

Korunması gerekli doğal alanların koruma statüsüne alınması ve ne tür bir koruma biçiminin uygulanacağını belirlenmesi, söz konusu alanların yönetimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu konuda ilk sınıflandırmanın yapıldığı 1933 yılından günümüze kadar uluslararası örgütlerin bir takım sınıflandırmalar yaptığı görülmektedir. Doğanın korunması ve yönetimi ile ilgili sorunların ve konuların çokluğu, uluslararası ölçekte çok sayıda örgüt ve organizasyonun varlığını doğurmuştur. 1948 yılında kurulan Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUPN) bunlardan biridir (IUCN, 2014). Birleşmiş Milletler çatısı altında gelişen Birliğin adı, 1958 yılında Atina'daki 6. Genel Kurul toplantısında ‘‘Uluslararası Doğa Koruma ve Doğal Hayatı Koruma Birliği’’ (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) -IUCN- olarak değiştirilmiştir. 1990 yılında da IUCN kısaltması aynen kalmak koşuluyla yeni adı ‘‘Dünya Doğayı Koruma Birliği’’ olmuştur (Nagel, 2003). IUCN, Dünya Korunan Alanlar Komisyonu (WCPA) ile birlikte 6 alt komisyondan oluşmaktadır. Bilimsel araştırmaları destekleyerek, dünya genelinde saha projeleri yönetmektedir. Politika, yasa ve en iyi uygulamaları geliştirmek için hükümetler, STK'lar, ile birlikte çalışmaktadır (IUCN, 2014).

Bu çalışmaya göre dünyadaki koruma alanları 10 başlık altında toplanmıştır⁷ (IUCN, 1994). Bu sınıflamadaki bazı koruma alan kategorileri arasındaki farklılıklar çok net olmadığından, değişen koşullara göre daha esnek yaklaşımlar gerekmiştir. 1990 yılındaki Avustralya toplantısında yapılan

⁷ 1- Bilimsel Rezerv/Mutlak doğa rezervi, 2- Milli Park, 3- Doğal Anıt, 4- Doğa Koruma Rezervi/Yönetilen Doğa Rezervi/Yaban Hayatı Sığınağı, 5- Peyzaj Koruma Alanı, 6- Kaynak Rezervi, 7- Doğal Biyotik Alan/Antropolojik Rezerv, 8- Çoklu Kullanılan Yönetim Alanı/Yönetilen Kaynak Alanı, 9- Biyosfer Rezervi, 10-Dünya Miras Alanı

revizyonla bu 10 sınıftan son beşi terkedilmiştir. Nihayetinde 1994 yılında IUCN' in yayınladığı raporla altı kategori olarak son halini almıştır (IUCN, 1998). Raporla belirlenen tüm sınıfların koruma amaçları ve bu amaçların öncelikleri Çizelge 2.2.' de gösterilmektedir.

Çizelge 2.2. Korunan Alanlar ve Yönetim Amaçları

Yönetim Amaçları	Korunan Alan Tipleri						
	Ia	Ib	II	III	IV	V	VI
Örnek ekosistemlerin doğal durumlarında korunması	1	1	1	1	1	2	3
Ekolojik çeşitliliğin ve çevre düzeninin devamı	1	2	1	1	2	2	2
Genetik kaynakların korunması	1	2	1	1	1	2	3
Eğitim, araştırma ve çevresel izleme olanaklarının sağlanması	1	3	2	1	1	2	3
Su havzası şartlarının korunması	3	--	1	2	2	2	2
Erozyon - sedimentasyon kontrolü, yatırımları (baraj, regülatör vb) korunması	--	--	3	3	3	3	3
Yaban hayatından protein ve hayvansal ürün üretimi, sportif avcılık ve balıkçılık izni	--	--	--	2	--	3	3
Rekreasyon ve turizm hizmetlerinin sağlanması	--	2	1	1	3	1	3
Sürdürülebilir ürün temelli odun, yem veya deniz ürünleri sağlanması	--	--	3	--	3	2	1
Kültürel, tarihi ve arkeolojik miras alanları ve nesnelerin korunması	--	--	1	3	--	1	3
Manzara güzelliğinin ve açık alanların korunması	3	--	1	2	2	1	--
Esnek yönetim, çok amaçlı faydalanmanın sürdürülmesi	--	--	--	--	--	3	2
Makul teşvikler, marjinal alanların sürdürülebilir kullanımı ve kırsal kalkınmaya katkı	--	--	1	2	2	1	3
1 Kaynak yönetiminde birincil amaç	Ia Mutlak Doğa Koruma Rezervi		IV Habitat ve Tür Yönetimi Alanı				
2 Her zaman önemli ikincil amaç							
3 Potansiyel uygulanabilir, en az ağırlıklı yönetim amacı	Ib Yabanıl alanlar		V Peyzaj Koruma Alanı				
-- Uygun olmayan amaç	II Milli Park		VI Kaynak Koruma Alanı				
	III Doğal Anıt						

Kaynak: MacKinnon et al., 1986; IUCN, 1994; Eagles et al., 2002

1994 yılında IUCN yayınladığı raporla korunan alanları, yönetim hedeflerine bağlı olarak altı kategoriye ayırmaktadır. Yönetim amaçlarına göre korunan alan tipleri (Dudley, 2008):

I: Mutlak Doğa Koruma Rezervi/Yabanıl Alanlar

I.a: Mutlak Doğa Koruma Rezervi

I.b: Yabanıl Alanlar

II: Ekosistem Muhafaza ve Koruma (Milli Parklar)

III: Doğal Anıtlar

IV: Habitat ve Tür Yönetim Alanı

V: Peyzaj (Korunan Kara/Deniz) Koruma Alanı

VI: Yönetilen Kaynak Koruma Alanı

Bu sınıflar arasındaki temel ayırım kriteri, yönetim amaçları ve buna bağlı olarak insan kullanımlarının dereceleridir. I. sınıftan V. sınıfa doğru kaynakların sürdürülebilir kullanımına yönelik amaçlar artmakta, buna karşılık V. sınıftan I. sınıfa doğru gidildikçe tür, ekosistemler ve doğal süreçlerin korunması ve bilimsel araştırma gibi amaçlar ağırlık kazanmaktadır. Başka bir deyişle Sınıf I' e doğru insan etkisinden en uzak alanlar, sınıf VI' ya doğru ise, insan kullanımına ve etkisine en yakın alanlar ortaya çıkmaktadır. VI. sınıf bu açıdan III. ve IV. sınıflar arasında kalmaktadır (Kurdoğlu, 2007). Korunan alanlar hangi kategoride değerlendirilirse değerlendirilsin mutlaka yakın çevresindeki koşullarla birlikte bir bütün olarak ele alınmalıdır. Çünkü buralar bütüncül ekosistemlerdir. Ekosistemler açık birer sistem olduklarından çok kolay bir şekilde dış etkilere olumlu ya da olumsuz yönde etkilenebilmektedirler.

2.1.2.2. Korunan alanları belirleme ve sınıflandırma ölçütleri

Korunan alanların belirlenmesi, değerlendirilmesi ve korunmasında bazı ilkeler yer almaktadır. Korunan alanlara ilişkin genel ilkeler korunan alanların tespit, tescil ve onayına ilişkin usul ve esaslara dair yönetmeliğin 5.maddesinde (MADDE 5 – (1) de “Korunan alanlara ilişkin genel ilkeler” başlığı altında açıklanmıştır⁸. Bunlardan önemlileri:

a)Korunan alanların statüsünün belirlenmesi ve değerlendirilebilmesi için zamana bağlı değişimleri ortaya koyan ekolojik süreçler tanımlanır.

b)Herhangi bir korunan alanın güncel durumu tespit edilmeden, o alanın korunan alan statüsü yeniden değerlendirilemez.

c)Korunan alanların güncel durumu; alanın biyolojik çeşitliliği, hidrolojisi, hidrojeolojisi başta olmak üzere her açıdan durumu en az ardışık dört mevsimi kapsayan ekolojik temelli bilimsel araştırma yapılarak belirlenir.

⁸ Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik R.G.,19.07.2012 tarih, 28358 sayı,

ç)Herhangi bir korunan alanın statüsünün değerlendirilmesi için belirlenecek araştırma alanı sınırları; korunan alanın konumu, büyüklüğü ve doğal eşiklerle ilişkisi göz önüne alınarak tespit edilir.

d)Doğrudan ve dolaylı çevresel etkilere karşı hassas tür ve habitatları içeren duyarlı alanlara öncelikli olarak koruma statüsü verilir.

2.1.3. Korunan Alanlar İle İlişkili Kavramlar

Bu başlık altında sürdürülebilir kalkınma, biyosfer rezervi korunan alan ilişkisi ile ekoturizm kavramı ve korunan alanlar için önemine değinilecektir.

2.1.3.1. Sürdürülebilir kalkınma

Esengün vd. (2013:2)' ne göre kalkınma kavramı dar anlamıyla;

Bir toplumun insan onuruna yaraşır şekilde ekonomik yaşam standardının karşılanması ve sosyal değişimlerinin olumlu yönde gerçekleşmesi olarak tanımlanabilir. Bu tanımda, kalkınmanın sadece ekonomik ve sosyal boyutu ele alınmıştır. Günümüzde ise kalkınma geniş anlamda; ekonomik, kültürel, sosyal ve çevresel boyutlarıyla dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Kalkınma için kullanılan sürdürülebilirlik kavramı sanayi, çevre, sağlık ve korunan alanlarda da oldukça yoğun kullanılan bir terim olup, ifade edilemeyen birçok kavramı da korunan alanların amacına ve ruhuna hizmet eder şekilde anlatarak günlük hayatımıza girmiştir.

“Sürdürülebilirlik” kavramı ilk kez 18.yüzyıl başlarında Almanya'da ortaya çıksa da çevresel anlamda ilk olarak 1970'lerin başında İngiltere'de The Ecologist dergisi editörleri tarafından yayınlanan “A Blueprint for Survival” başlıklı çalışmada bahsedilmektedir. Bu çalışmada, mevcut tüketim ve nüfus artış hızının devamı halinde ekosistemin ve kaynakların tükeneceği belirtilmekte; “... sürdürülebilir bir dünya oluşturmak ve insanoğluna en iyi düzeyde tatmin sağlamak” düşüncesiyle, istikrarlı bir toplumun ancak en az ekolojik zarar, maksimum malzeme ve enerji korunumu ile sağlanabileceği vurgulanmaktadır (The Ecologist, 1972: 15-29). Çevrenin korunmasını ve aynı zamanda ekonomik kalkınmayı da içinde barındıran sürdürülebilir kalkınmanın tanımı ise ilk kez

Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından 1987 yılında yayınlanan Ortak Geleceğimiz Raporu'nda (Our Common Future) yapılmıştır: “bugünün neslinin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilme olanaklarını tehlikeye atmadan sağlayan bir kalkınmadır”. Bu tanım, ihtiyaçlar ve sınırlamalar olarak iki önemli unsur içermektedir. Sürdürülebilir kalkınma bugünkü ve gelecek kuşaklar arasında bir eşitlik anlayışını içermekte ve mevcut kaynakların korunması ile geliştirilmesini barındırmaktadır. Sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan kitle üretimi daha fazla üretim için kaynakların daha fazla kullanılmasına yol açmaktadır. Artan üretim insanların gelir düzeyini arttırmakta ve daha fazla tüketime de neden olup ve çevre ile ilgili birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir (Bayraktutan ve Uçak, 2011: 18-26).

Sürdürülebilir kalkınma bu anlamda doğa ile dengeli, bugün ve gelecek için çevresel, ekonomik ve sosyal refah anlamına da gelmektedir (International Institute for Sustainable Development, 2014). Price et al., (2004:4)' ne göre bir diğer popüler tanım ise 3 uluslararası örgütün (IUCN/UNEP/WWF) ortak olarak kullandığı tanımdır:

Sürdürülebilir Kalkınma, “dünyanın taşıma kapasitesini zorlamadan ve ona kalıcı zararlar vermeden hayat kalitesini yükselten gelişme tipidir.” Sürdürülebilir kalkınma, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın anahtar kavramı olurken Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun kurulmasına da önyak olmuştur. Tartışmalar devam ederken çeşitli yazarlar ve otoriteler tarafından genel olarak kabul edilen perspektif, ihtiyaçları karşılama süreci ve doğal kaynakları en etkin ve uzun vadeli şekilde kullanmak olarak ortaya çıkmıştır.

Tanım çeşitliliğine baktığımızda sürdürülebilirlik kavramı ekonomik, biyolojik, sosyolojik, etik, vb. birçok farklı alanda tanımlanmaktadır. Ekonomik anlamda sürdürülebilirlik, doğal kaynak stoklarını, üretim ve tüketim faaliyetlerinin çevresel sonuçlarını hesaba katmakta ve analiz kısa dönemden uzun döneme uzanmaktadır. Biyolojik açıdan, çeşitliliğin korunması ile ilgili olan sürdürülebilirlik, sosyolojik anlamda sosyal adaletin sağlanması, yoksullukla mücadele ve adil bir gelir dağılımını; etik anlamda ise, doğal kaynakların korumacı veya sürdürülebilir kullanımını ifade etmektedir (Bayraktutan ve Uçak,

2011). Yoksullukla mücadelede ve sürdürülebilir kırsal kalkınma da kırsal turizminden faydalanılmaktadır. ABD, Yeni Zelanda, Japonya ve AB ülkelerinde özellikle değişik nedenlerle göç sorununun olduğu dağlık-tepelik ve iç bölgelerde kırsal turizm devreye sokulmaktadır. Bu turizm türünün başlangıç noktası bir köy olabileceği gibi kırsal kesimde başka bir yerde de olabilir. Turizm faaliyetinin sınırlarını doğal çevre oluşturmaktadır. Kırsal turizm bu alanların bir takım sportif etkinliklerine olanak vererek(kar veya çim kayağı, rafting, kanoing, doğa yürüyüşü, bisikletli veya atlı geziler, yamaç paraşütü ve balıkçılık vb.) uygulanması nedeniyle geri kalmış kırsal yerleşim birimlerinin kalkınmasına yardımcı olmaktadır (Esengün vd., 2013).

Sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin tanımlamalara bakıldığında sürdürülebilir kalkınmanın temel prensipleri Adams and Thomas (1993:591-604)' a göre:

Toplum yaşamına daha ilgili ve saygılı olmak; insan yaşam kalitesini artırmak; dünyadaki canlı türleri ile farklılıkları korumak ve muhafaza etmek; yenilenemeyen kaynakların tüketimini en aza indirmek; dünyanın taşıma kapasitesini korumak; kişisel davranış ve alışkanlıkları değiştirmek; her toplumun kendi çevresiyle ilgilenmesine ve güzelleştirmesine olanak sağlamak; kalkınma ve korumacılığın bütünleşmesi için ulusal bir yapı hazırlamak; küresel ittifaki güçlendirmektir.’’ Bu prensiplerin tamamı insan yaşamı için daha iyi şartların oluşmasını ve dünyanın yoksul kesimlerinin fırsat eşitliğine sahip olması gerektiğini belirtmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma stratejisi ise en geniş anlamı ile insanlık ve doğa arasındaki uyumu hedeflemektedir. WWCD (1987:57-58)'e göre sürdürülebilir kalkınma konusunda ulusal ve uluslararası siyasi ve ekonomik kurumların sahip olması gerekenler:

- *Karar alma süreçlerinde etkin yurttaş katılımını garanti altına alan bir siyasal sistem,*
- *Sürdürülebilirlik temelinde teknik bilgi ve fazlasını üretebilen bir ekonomik sistem,*
- *Uyumsuz gelişmelerden kaynaklanan artan gerilimler için çözümler üreten bir sosyal sistem,*

- *Kalkınma için ekolojik tabanı koruma zorunluluğunu destekleyen bir üretim sistemi,*
- *Yeni çözümler için sürekli olarak arama yapabilen bir teknolojik sistem,*
- *Sürdürülebilir ticaret ve finans modellerini teşvik eden bir uluslararası sistemdir.*
- *Esnek ve kendini düzeltme kapasitesine sahip bir yönetim sistemidir.*

Sürdürülebilir kalkınma, en temel ihtiyaçlarını karşılamakta bile zorluk çeken insanların sorunlarını çözmeli; büyümenin kalitesinde meydana gelecek değişiklikleri de içinde barındırmalıdır (Bayraktutan ve Uçak, 2011). Sürdürülebilir kalkınmanın korunan alanlar açısından hedefleri arasında özellikle, bu alanların ortaklaşa yönetim modeli çerçevesinde doğal yapısına uygun korunması, yönetilmesi ve her türlü tehlikeden uzak bir şekilde devamının sağlanması gelmektedir.

2.1.3.2. Biyosfer rezervi ve korunan alan ilişkisi

Korunan alanlar tarihinde çok daha yeni bir kavram olan biyosfer rezervi kavramı, özellikle koruma-kullanma ilkesinin uygulandığı bir korunan alan şeklidir. Doğal ya da kültürel kaynaklar veya her ikisinin bir arada bulunduğu bölgeler, günümüzün çeşitli amaçlarla en fazla talep ve ne yazık ki tahrip edilen yerleri konumundadır. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı son yıllarda üzerinde en fazla çalışılan konular arasına girmiştir (Kurdoğlu, 2002).

UNESCO-MaB (2003:2-4)' e göre biyosfer rezervi;

Uluslararası öneme sahip ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO)'nun İnsan ve Biyosfer (MaB=Man and Biosphere)⁹ Programı içerisinde yer alan karasal ve/veya kıyı ekosistemlerine sahip yerler ve biyolojik çeşitliliğin korunması, ekonomik kalkınma ve kültürel değerlerin devamlılığı arasındaki çatışmaların sürdürülebilir bir şekilde çözülmesine dönük temel bir yaklaşım ile birlikte biyolojik çeşitliliğin korunması, ekonomik kalkınma ve kültürel değerlerin korunmasına dönük uygulamaların

⁹ UNESCO'nun İnsan ve Biyosfer Programı

denendiği, seçildiği, sunulduğu ve geliştirildiği alanlar olarak ifade edilmiştir.

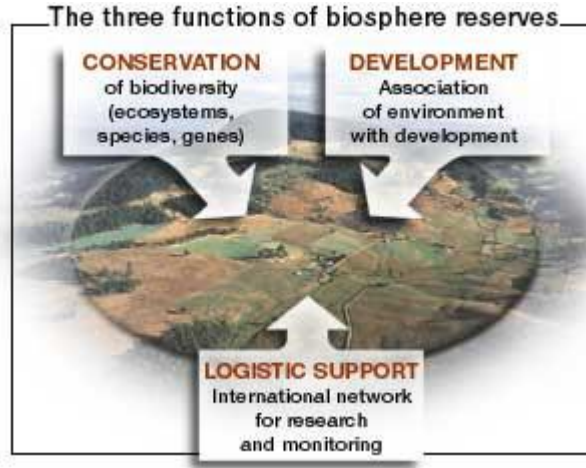
1976 yılında Amerika’da ilan edilen ilk biyosfer rezervinden günümüze kadar birçok biyosfer rezervi ilan edilmiştir (İnanç, 2014). UNESCO web sayfasında yer alan 2015 yılı verilerine göre dünyada 14 sınır ötesi alan dâhil olmak üzere 119 ülkede 631 biyosfer rezervi vardır. Bunlar (UNESCO, 2015):

- Afrika’da 28 ülkede 64,
- Arap devletlerinde 11 ülkede 27,
- Asya ve Pasifik’te 23 ülkede 130,
- Avrupa ve Kuzey Amerika’da 36 ülkede 290,
- Latin Amerika ve Karayipler de 21 ülkede 120 biyosfer rezervi bulunmaktadır.

Ürdün hükümetinin desteği ile 1994 yılında başlayan ve 1998 yılında Dana bölgesinin Ürdün’ün ilk Biyosfer Rezervi olarak onaylanmasına olanak tanıyan Küresel Çevre Fonu (GEF) Projesi, Ortadoğu’da yürütülen katılımcı doğa koruma çalışmaları bakımından örnek niteliğindedir. Oldukça fazla deneyimin elde edildiği bu koruma çalışması kapsamında, yerel halk ve diğer ilgi gruplarıyla işbirliğinin yanı sıra sosyoekonomik projeler sayesinde koruma ve finansal sürdürülebilirlik de sağlanmıştır (Güneş ve Artar, 2007). Türkiye’nin 9 orman sıcak noktasından biri olan Camili (Macahel) Havzası UNESCO tarafından 2005 yılında “Biyosfer Rezervi” ilan edilmiştir. Türkiye’nin ilk ve tek biyosfer rezervi olan Camili Biyosfer Rezervi, sürdürülebilir kalkınma ve ekoturizm konularında örnek çalışmalarla Türkiye’de doğa koruma ve kalkınmanın bir arada olabileceğini gösteren en önemli bölgelerinden biri haline gelmiştir. Biyosfer rezervi koruma yaklaşımı birbirini tamamlayan 3 temel işleve (koruma, gelişme ve lojistik) sahip olmasından dolayı dünyadaki diğer koruma yaklaşımlarından ayrılır. Bu anlamda Camili Havzası’nın en önemli geçim kaynakları arıcılık ve ilgili ürünleri ile ekoturizm uygulamalarıdır. Camili havzasındaki arıcılık ve ilgili ürünleri ile ekoturizm uygulamaları hem koruma, hem de sürdürülebilir kalkınma açısından birer fırsattır (Lise, 2014). Ülkemizde bulunan korunan alanların çoğunda Camili havzasında olduğu gibi doğa koruma ve kalkınma bir arada yürütülebilir. Ancak bunun gerçekleşmesi için alana yakın yerel halkın da bu gelişmelere açık olması gerekmektedir. Bunun için yerel halkın bilinçlendirilmesi ve eğitimi ile korunan

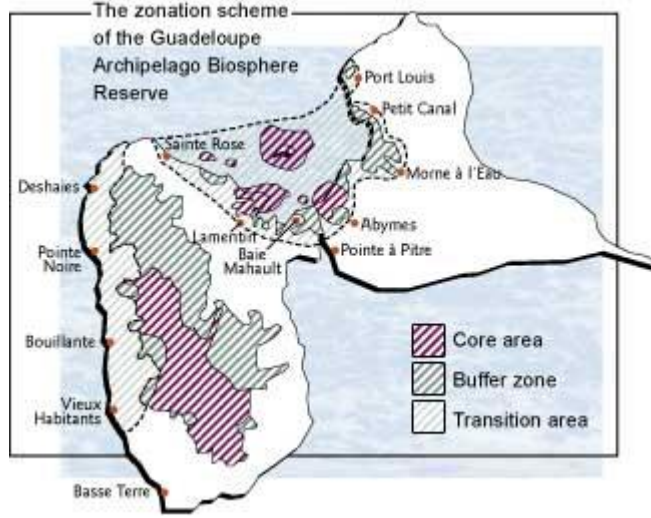
alandan kaynaklı ekoturizm gelirlerinden pay alıp ekonomik olarak desteklenmesi ile doğa koruma ve kalkınmada başarının artacağı düşünölmektedir.

Korunan alanlarda biyosfer rezervi; biyolojik çeşitliliğin (ekosistemlerin, türlerin ve genetik çeşitliliğin) korunmasının yanında bilimsel araştırma ve izlemelere de lojistik destek vermektedir. Şekil 2.1.'de göröleceği üzere aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma ile korunan alanlara yakın yörede yaşayan insanlara da ekonomik katkıda bulunmaktadır.

Şekil 2.1. Biyosfer Rezervlerinin Temel İşlevleri (UNESCO-MaB 2003:5)

Yasal açıdan koruma altında olan yerlerin biyosfer rezervi olarak belirlenmesi tercih edilen bir yöntemdir. Bir biyosfer rezervi üç bölümden meydana gelmektedir. Bunlar; 1-) Mutlak koruma zonu (*core area*), 2-) Tampon zon(*buffer zone*) ve 3-) Geçiş zonu/gelişme zonu (*transition area*)'dur. Şekil 2.2.'de biyosfer rezervleri zon sistemi görölmektedir. Bunlardan yalnızca mutlak koruma zonunun yasal olarak koruma altına alınması gerekmektedir. Dünyadaki birçok biyosfer rezervi diğer yasalarla koruma altına alınmış alanları (Milli Park, Dünya Miras Alanları, Ramsar Alanları gibi) kapsamaktadır (Macahel, 2014).

Şekil 2.2. Biyosfer Rezervleri Zon Sistemi (UNESCO-MaB 2003:6)

Biyosfer rezervlerinde mülkiyet yapısı çeşitlilik arz etmektedir. Mutlak koruma zonu ve tampon zon çoğunlukla kamu, özel veya vakıf mülkiyetindedir; gelişme zonunda ise mülkiyet genelde özel ya da tüzel kişiliğe aittir. Biyosfer rezervleri sadece korunan alanların içinde ya da yakın çevresinde yaşayan halkın bu alanlarla ilişkisini düzenlemekle kalmaz, aynı zamanda daha iyi sürdürülebilir bir geleceğin tesis edilmesinin nasıl olacağı konusunda da yol gösteren bir mekanizmadır (Macahel, 2014). Biyosfer rezerv alanı içinde yaşayan halktan doğa korumada faydalanmak için maddi olanaklardan da faydalandırmak gerekir. Ancak bu konu çok yönlü araştırılmalıdır. Çünkü bu alanlarda araştırma yapılmadan yapılacak bir uygulama ile yöre halkına verilemeyecek maddi bir destek, alanın korunması için fayda yerine zarar getirebilir. Biyosfer rezerv alanları yöre halkının kalkınmasına yardımcı olacağından ülkemizde de biyosfer rezerv alanı olarak geliştirilmeye uygun mekânların çokluğu ile yöre halkının ekonomisine de ciddi katkılar yapılmış olacaktır.

Bıoret (2001:27)' ye göre korunan alanlarla biyosfer rezervleri genel olarak karşılaştırıldığında;

- *Korunan alanlar tek bir amaç için belirlenirken, biyosfer rezervleri çok amaçlıdır. Örneğin korunan alanlarda temel amaç doğanın korunması iken, biyosfer rezervlerinde doğa korumaya ek olarak kalkınma ve lojistik destek de söz konusudur.*

- *Korunan alanlar yetki ve sınırları kesin olarak belirlenmiş yöneticiler aracılığıyla yönetilirken, biyosfer rezervleri tarafların katılımı ve koordinasyonu ile yönetilmektedir.*
- *Korunan alanlarda genelde basit bir zonlama yapısı söz konusuysen, biyosfer rezervlerinde kompleks bir zonlama yapısı uygulanır. Hatta biyosfer rezervlerinin geçiş zonu çoğunlukla kesin bir sınır içermez.*
- *Korunan alanlar genelde tek bir kategori altında yönetilirken (örneğin milli park), biyosfer rezervleri birçok farklı kategoriyi içerisinde barındırmaktadır.*

Yapılan karşılaştırmada biyosfer rezervlerinin korunan alan işlevlerinden daha geniş işlevlere ve faydalarına sahip olduğu görülmektedir. Bu maksatla ülkemizin doğal kaynak değerlerinin korunması ve geleceği açısından biyosfer rezerv alanlarının çoğalması gerekli olup hem yöre halkı hem de ülkemizin doğal kaynakları için faydalı olacağı düşünülmektedir.

2.1.3.3. Ekoturizm kavramı ve korunan alanlar için önemi

Dünyadaki hızlı, ekonomik, siyasal, teknolojik gelişmelere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında da son yıllarda önemli değişim ve gelişmeler gözlenmektedir. Günümüzde artık giderek lüks turizm hareketlerine katılımlar azalmakta, alışılmış turizm merkezlerinden uzaklaşma yönünde büyük bir eğilim yaşanmaktadır. Ekoturizmin gelişmesiyle beraber turizm kavramı da değişim içerisine girmiştir. Bu yeni turizm anlayışı maksimum kâr sağlamak isteyen kitle turizmi yerine, bireysel veya daha küçük gruplar halinde gelecek turistleri çekmeyi, turizm aktivitelerini çeşitlendirerek, turizmi daha uzun zamana yaymayı ve turizmin farklı mekânlara uygulanmasını tercih eden bir niteliğe sahip olduğunu görülmektedir. Zamanla daha da belirginleşen yeni tip turistlerin beklentileri “deniz-güneş-kum” olarak bilinen klasik turizm kavramının yerine artık yerini ekoturizmin kaynak değeri olan ekolojik turizme, doğallığa, doğa ile iç içe abartılı olmayan tesislere bırakmıştır. Eko turistlerin beklentisi temiz bir oda, iyi hizmet ve tüm bunların başında bozulmamış ve temiz bir çevrede aktif bir tatildir (Bakırcı, 2002).

Ekoturizm; Erdoğan (2010:41)' a göre zaman içerisinde farklı şekillerde ifade edilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: “Doğaya dayalı turizm, yumuşak turizm, özel ilgi turizmi, yeşil turizm, sorumlu turizm, bilinçli turizm. Günümüzde, uluslararası anlaşmalar ve toplantılar başta olmak üzere ulusal ve bölgesel boyutta en yaygın olarak kullanılan ise ekoturizm terimidir.” Kahraman ve Türkay (2004: 33)' e göre ise ekoturizm;

Turizmde sürdürülebilirlik arayışları ile birlikte gündeme gelmiştir. Turizm pazarında, doğaya dayalı turizm olarak tanımlanan ekoturizm, bir sürdürülebilir kalkınma aracı olarak görülmektedir. Doğaseverler ve çevre duyarlılığı olan turistlerin hareketlerinden daha geniş kapsamlı bir konudur. Gerçekte bu olgu, çevresel, ekonomik ve sosyal ilişkiler bütünüdür; olarak ifade edilmiştir.

Ekoturizm, günümüz rekreasyonel turizm kaynaklarının, çevreye saygı ve duyarlılığın artırılması yoluyla, doğal ve kültürel kaynakları tahrip etmeyen, çevreyi ön plana alarak kalkınmayı hedefleyen, sürdürülebilir kalkınmanın turizmde yansımasıdır (Alçıtepe, 2002). Ekoturizmin temelinde, ekolojik sorunları ortaya çıkarmayan, sürdürülebilir, ekonomik yönden verimli ve sosyal sorumluluk ilkelerine duyarlı uygulamaların oluşturduğu bir yaklaşım vardır (Hoşcan, 2008). Bu nedenle ülkemiz korunan alanlarında öncelik verilerek uygulanmalıdır. Uygulamaya konulan ekoturizm faaliyetleri uzman heyetlerce dikkatlice incelenmelidir. Çünkü korunan alanlara vereceği olumlu veya olumsuz etkileri önceden kestirmeden, tehdit analizi yapmadan bu alanları bu tür bir turizm faaliyeti ile karşı karşıya bırakmak riskli olabilmektedir. Bunun için ekoturizm faaliyetlerinde görev alacak alan kılavuzlarının eğitimi de uzmanlarca yapılmalıdır.

Ekoturizm faaliyetleri dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde genellikle “korunan alanlar” da gelişme göstermektedir. Ülkemizde korunan alan sayısında son yıllarda büyük artışlar gözlenmiştir. Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiatı Koruma Alanları, Tabiat Anıtları, Sulak Alanlar, Ramsar Alanı, Biyosfer Rezervi, Dünya Miras Alanı ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olmak üzere toplam olarak 621 adet korunan alan mevcuttur.¹⁰ Ekoturizmin korunan alanlar için önemli bir tarafı korunan alanlara yakın yerlerde yaşayan halka ve işsizlik

¹⁰ Bknz: Çizelge 3.11. Türkiye Korunan Alanlar Sistemi İçinde Yer Alan Korunan Alanlar Listesi (2014 yılı verileri)

seviyesinin yüksek olduğu ÷lkelerde y÷re insanlarına iş olanakları sağlamasıdır. Özellikle kırsal kesimlerde ve bu iřle iştibal eden yerel alan kılavuzlarına iş imkânları sağlamaktadır. Ancak burada da dikkat edilmesi gereken önemli husus bu işleri yapacak kişilerin eğitimidir. Korunan alan idaresince yerel rehberlerin yetiştirilmesi ve diğer işler içinde yerel halka yeterli eğitimin verilmesi için uğraş verilebilir. Çünkü yerel halk çoğu kez hiç beceri gerektirmeyen, dñřük seviyede ücret verilen işlerde çalışmaktadır. Yüksek ücretli işlerde ise genellikle yabancılar çalışmaktadır (Erdoğan, 2003). Bu konu da DKMP Genel Mñdñrlñęü alan kılavuzlarının eğitimine başlamış ve istihdam konusunda önemli mesafeler kat etmiştir.

2.1.4. Korunan Alanlarda Y÷netim Politikaları ve Stratejilerinin Gelişimi

Doęadan yararlanmada önceliğin “koruma” ya verildiği politik sürecin, hızla evrenselleşiği ve önem kazandığı yerkürede, ÷lkeler kendi doğal kaynaklarını kullanma ve yönetme biçimlerini belirlerken, uluslararası düzeyde benimsenmiş “koruma alanı”, “ulusal parklar” ve “korunan alanların yönetimi” gibi kavramları da ulusal politikalarına yerleştirmeye çaba harcamaktadırlar. Günümüzde ekosistem yönetiminin ortaya çıkışı da, doğa koruma politikalarının gelişimindeki tarihsel nedenlerle benzerlik göstermektedir (Kuvan, 2000). Hızla bozulan yaşam alanları, doğanın korunması anlayışında ve politikaların oluşturulmasında köklü değişikliklere neden olmuştur. İlk doğa koruma anlayışı doğadan temel ihtiyaçları karşılamak amacını güderken, günümüzde bu anlayış çok yönlü yararlanma ilkesine oturtulmaktadır. Yine ilk doğa koruma anlayışının, sahip olunanın korunması güdñsñyle oluşmasına karşın, günümüzde doğaya, tüm insanlığın ortak mirası olarak bakılmakta ve evrensel varlık boyutu kazandırılmaktadır. Yñzyıllar boyu değişerek gelen doğal kaynak kullanım/y÷netim yaklaşımlarının, gelecekte yine farklı durumlardan etkileneceği ve kaynaklara farklı değerlerin verileceği açıktır. Bu zıtlık doğal kaynak yönetimini de etkilemekte, korunan alanların seçiminde ya da benimsenmesinde çeşitli anlaşmazlıklara yol açabilmektedir (Kurdoğlu, 2007). Bu nedenle doğal kaynaklar ve korunan alanlarda doğal kaynak yönetimi de zaman içerisinde bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle paralel olarak etkilenmekte ve ortamın şartlarına göre politikalar oluşturulmaktadır.

Genel olarak bakıldığında doğal kaynak yönetimini etkileyen üç temel faktörün varlığından söz edilebilir (Ewert, 1993):

Bunlardan birincisi, bilimin büyüyen politik gücünün varlığıdır. Bilimin politik süreç içindeki artan etkisi; karmaşık problemlerin artışı, küresel olarak orman, peyzaj ve ekosistem üzerindeki olumsuz etkiler, detaylı veri tabanı eksikliği gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır.

İkinci faktör, insanların doğal kaynaklara verdikleri değerlerin farklılaşması (çeşitlenmesi) olarak görülmektedir. Bu çeşitlilik zamanın ve mekânın bir fonksiyonudur. Çizelge 2.3.'de görüldüğü gibi doğal alanların bilimsel ve tedavi edici değerleri konusunda toplumdaki anlaşmazlık düzeyi düşük iken, estetik değerler gibi öznel konularda anlaşmazlık düzeyi ise yüksek olmaktadır.

Üçüncü unsur ise yeryüzü peyzajında olumsuz insan etkilerinin büyümesi olarak görülmektedir. Gerçekten de insan etkisinin uzağında kalmış olduğu düşünülen ancak birkaç ekosistem ya da bölge olduğu konusunda bir fikir birliği bulunmaktadır.

Çizelge 2.3. Doğal (Yabanıl) Alanlardaki Seçilmiş Değerler

Değerler	Potansiyel Anlaşmazlık Düzeyi	Açıklamalar
Bilimsel	Düşük	Yeterince gelişmiş değildir. Doğal alanların azalması, bilgi toplama ve araştırma gereksinimini artırmıştır
Tedavi edici	Düşük	Doğal çevrenin rehabilitasyon kalitesi çok kişi tarafından bilinmektedir.
Ekolojik/ Biyoçeşitlilik	Düşük	Gelecek kuşaklar için genetik havuzların korunmasının önemi yaygın olarak kabul görmektedir
Rekreasyonel	Orta	Bilimsel olma gibi diğer değerlerle çelişebilir. Yaşam konusunun yüksek kişisel kalitesi olarak bu değerler genellikle yüksek coşkuya neden olur
Sembolik/Kültürel Tanımcılık	Orta	Yabanıl yaşamdan gelen kel kartal (<i>Haliaeetus sp</i>) veya bizon gibi semboller, gerçek topluluk ve ulusal değerleri temsil ederler (özgürlük, güç, güçlü bireysellik vb)
Estetik	Yüksek	Bu değerlerin tanımlanamaz öznel doğası, genellikle servet ve değer konusunda anlaşmazlığa yol açar
Doğasında var olan değer	Yüksek	Çok kimseye göre, yabanıl alanların sadece orada buldukları için bile (sahip oldukları) aslı değerleri vardır. Aksine bazıları ise bu alanların toplum için daha üretken olmaları gerektiğini düşünürler.
Pazar	Yüksek	Genellikle elde edilebilir ve diğer pek çok değerle yarışabilir. Bu özellik (ayrıcılık) yüksek düzeyde coşku ve zıtlık yaratmaktadır.

Kaynak: Ewert, 1993

Bir alanın koruma amaçlı yönetimine karar verme konusu ayrı bir süreçtir ve yine bazı anlaşmazlıkların çözümünü gerektirmektedir. Bu anlaşmazlıklar kimi zaman ekonomik, kimi zaman bilimsel karakter gösterebilmektedir. Örneğin bir alandaki canlıların hepsi aynı anda ve aynı oranda korunamamaktadır. Bu öncelikler canlıların veya yaşama ortamlarının coğrafî yayılışları, taksonomileri, habitatları, yaşam formları, popülasyonları ve biyolojilerine göre şekillenebilmektedir. Çizelge 2.4.'de nadir bitki türleri için koruma önceliği görülmektedir (O'Connor, et al., 1990). Bu anlaşmazlıklar; zaman içinde ortaya çıkan çelişkiler, kaynak kullanımından doğan zıtlıklar ve artan katılımcılık, korunan alan için yeni yönetim yaklaşımlarına (Beresford and Phillips, 2000)' da yansımaktadır. Oysa 20. yüzyılın başında bazı Avrupa memleketlerinde tabiatın korunması için bir çalışma yapılması meselesi ortaya çıktığı zaman korunan sahaların boşaltılması ve tabiatın kendi seyrine bırakılması için insandan âri olması lazım geldiği şeklinde bir anlayış belirmiştir (Önfer, 1965).

Zaman içinde oluşan bu değişiklikler insanları yüz yıldan fazladır farklı koruma yöntemi arayışlarına itmiştir. Her ülke farklı stratejiler üzerinde dursa da kimi uluslararası örgütler de bu konuda çalışmalarını sürdürmektedir. İşte kaynakların ortaya koyduğu ürün ve hizmetlerin, yararlanma süreci içinde yok olmalarını önlemeye yönelik farklı çabaların tamamı korumayı oluşturmaktadır. Bu durum daha güncel bir tanımla ifade edilirse, “sürdürülebilirlik” olarak ortaya çıkmakta ancak yine de her durumda “yararlanma” belirleyici olmaktadır (Kurdoğlu, 2007). Doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin yanında insanlar için aynı anda koruma/kullanma dengesi içerisinde bir faydalanmaya da konu olmaları kaçınılmazdır. Bu faydalanmanın gerçekleşmesinde ülkeler bir takım politikalar ve koruma sistemleri geliştirmişlerdir.

Çizelge 2.4. Nadir Bitki Türleri İçin Koruma Önceliği

Etken	Koruma Önceliği Yüksek	Koruma Önceliği Düşük
1. Coğrafi alan	Dar Bölgeye endemik	Geniş Bölgeye endemik değil
2. Taksonomi	Üst düzey takson (1) Cins/familya küçük Olası relict (kalıntı tür)	Alt düzey takson (2) Cins/familya büyük Relikt değil
3. Habitat (Yaşam alanı)	Tehdit altında Hassas Yaşam alanları dar Süksesyonal	Tehdit altında değil Dayanıklı Yaşam alanları geniş Klimaks
4. Yaşam formu	Tek yıllık/kısa ömürlü perennial	Uzun ömürlü perennial
5. Populasyonlar	Küçük /Az	Büyük/Çok
6. Biyoloji	Ender çiçeklenen Özel tozlaşma Bir cinsli iki evcikli Kısa ömürlü tohum Zayıf sınıf yapısı (3) Vejetatif üreme zayıf	Sık çiçeklenen Özel olmayan tozlaşma Bir cinsli bir evcikli Uzun ömürlü tohum İyi sınıf yapısı (4) Vejetatif üreme iyi
7. Başka özellikler	Hasat edilen Yüksek endemizm bölgesi	Hasat edilmeyen Düşük endemizm bölgesi

Kaynak: O'Connor et al., 1990

1) Üst düzey takson: familya, cins, **2) Alt düzey takson:** tür, alt tür, varyete
3) Zayıf sınıf yapısı: bir yaş sınıfının orantısız temsiliyeti **4) İyi sınıf yapısı:** populasyonun yaş sınıflarına dağılmış durumu

Dünyada farklı doğa koruma sistemleri kullanılmaktadır. Ancak üzerinde en fazla durulan sistem, canlı doğal kaynakların korunmasıdır ve bu korumanın üç temel amacı vardır ki bunlar aynı zamanda dengeli kalkınmanın da temel unsurlarıdır (IUCN-UNEP-WWF, 1980):

- Gerekli ekolojik süreçlerin ve yaşam destek sistemlerinin korunması (toprak koruma, suların temizliği vb),
- Türlerin ve ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımı (balıkçılık, yaban hayatı, ormanlar, otlama gibi faaliyetler ve kaynaklarının korunması),
- Genetik çeşitliliğin korunması (bir türe ait farklı populasyonlar arasında görülen öz niteliklerinin korunması).

Bugün uluslararası düzeyde en yaygın kabul gören yerinde (in-situ) koruma kategorileri, IUCN'nin koruma alanları ile UNESCO'nun biyosfer rezervleri ve

dünya miras alanları olarak kabul edilmektedir. Dünya Doğayı Koruma Stratejileri bir antlaşma ya da sözleşme değil, genel bir deklarasyondur. Lean ve Hinrichsen (1992)'ye göre 1980 yılında yayınlanmasını takiben bu öneriler elliye aşkın ülkede koruma ile ilgili ulusal ve yerel stratejilerin belirlenmesinde kullanılmıştır (Ortaçeşme vd.,1998).

2.1.5. Korunan Alanlarda Katılımcı Yönetim ve Yönetişim

Bu bölümde, korunan alanların daha etkin yönetimi için gerekli olduğuna inanılan yeni bir yaklaşım olarak kabul edilen katılımcı yönetim, ortaklaşa yönetim gibi terimlerle ifade edilen ortak yönetimde işbirliği (collaborative management partnership) modeli üzerinde durulmuştur. Çünkü geçmişte uygulanan yasakçı koruma zihniyetinin korunan alanlara zarar verdiğinin anlaşılması üzerine artık geçerliliğini yitiren bu zihniyetin yerine yeni modellere yönelmenin kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Katılımcılık; Lise (2013)'e göre, karar, anlaşma ve programlardan doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmesi, olası olanların görüş, bilgi, deneyim, fikir veya öngörülerinin sürece katkıda bulunmasını sağlamaktır. Katılımcılıkta başarının koşulları:

- 1. Bilgi vermek:** İnsanlara sürecin nasıl gittiğini söylemek/haberdar etmektir.
 - Bir yönetim planı hazırlandığını topluma yaymak,
 - Kamuda ve toplantılarda yönetim planını duyurmak,
 - Paydaş gruplarıyla ilgili ana çıktılarının kopyasını sağlamak
 - Paydaş gruplarına yönetim planının bir özet versiyonu ile tüm yönetim planını dağıtmak gerekir.
- 2. Danışmak:** İnsanlara fikirlerini sormaktır. Bunun için;
 - Açık toplantılar yaparak onların fikirlerini sormak,
 - Özel konular üzerindeki fikirleri bir araya getirmek için odak grupları ve çalıştaylar planlamak,
 - Soru formu üretilerek fikirleri analiz etmek,
 - Bireyler/kişiler ve seçilen gruplar ile toplantı yapmak,
 - Yönetim planının taslakları üzerinde geribildirim ve yorumlar almak gerekir.
- 3. Birlikte karar vermek:** Karar verme sürecine halkı katmak için;
 - Tüm planlama süreci içinde paydaş katılımı için mekanizmalar bulmak,

- Belirli konu ve alanlar için paydaşları dâhil edecek özel planlama alt grupları kurmak,
 - Paydaş grupların temsilcilerini planlama ekibine davet etmek,
 - Paydaşlarla çalışarak onların planlarıyla korunan alan yönetim planlarını harmonize etmek gerekir.
- 4. Birlikte hareket etmek:** Uygulama ve karar vermede katılımı sağlamak için;
- Planlama sürecinin teknik boyutuna katılımcıları eşit olarak katmak,
 - Paydaşlarla birlikte tahminler, değerlendirmeler yapmak, araştırmalara katılıma destek olmak,
 - Görüşmeler ve tüm toplantılarda planlama ekibinin bir parçası olarak paydaşlara sorumluluk vermek,
 - Tüm paydaşlarla birlikte alan için ortak bir görüş oluşturmak/kurmak için çalışmak gerekir.
- 5. Devir:** Planlama, karar almayı veya yönetimi tamamen devretmek için;
- Bazı konular veya bazı alanlar için bütün planlama ve karar alma sürecini veya yönetimi paydaş gruplarına devretmek,
 - Sonuçta ortaya çıkan planların yasa, yönetmelik ve diğer planlara uygunluğunu sağlamak için gruplarla çalışmak gerekir.

Katılımcılıkta başarının koşulları için sıralaması yapılan unsurlardan Şekil 2.3.'de görüleceği üzere bilgi vermek en pasif, devir en aktif çalışma olarak kabul edilmektedir (Lise, 2013).

Şekil 2.3. Katılımcılıkta Başarının Koşulları (Lise, 2013)

Kelleher (1999)'a göre ortaklaşa yönetim ve katılımcılık; bir koruma alanında, detayda bazı veya tüm ilgili tarafları, genellikle de yöre halkı ve yerel topluluğun, o alanda yetkili olan kurumla/rla beraber yönetime katılması durumunu tanımlayan bir terimdir. Bu yaklaşım, farklı sosyal yapılara yönelik,

değişik zaman ölçeklerinde, farklı aktörler, süreç ve kurallarla hayata geçirilebildiği için aynı zamanda esnekliği olan bir yaklaşımdır. Ortaklaşa yönetim yaklaşımı, idari mekanizmalar arasında en çekici seçenek olarak görülmektedir. Demirayak (2006)'a göre ortaklaşa yönetim yaklaşımında, alanın durumuna, var olan koruma statüsüne göre farklı alt yönetsel formların oluşturulabilmesi, örneğin, bir alanın yönetimi tamamen yerel topluluğun veya özel sektörün yönetimine bırakılırken, diğer bir alanı, korumadan sorumlu hükümet kuruluşü bütünüyle kendisi yönetir. Ortaklaşa yönetimin yapılanmasının öğeleri; ilgili mevzuat kapsamında koruma alanlarından ulusal ölçekte sorumlu merkezi yönetim kurumu, yerel topluluklar ve diğer paydaşlardır. Kelleher (1999)'e göre ortaklaşa yönetim'in öğeleri ise; Yönetsel ortaklık, politikalar, mevzuat, sosyo-ekonomik ortam, tarih ve kültür, kurumlar ve kurallar geçerli olan sosyal çevredir. Bunlardan bazıları yönetsel ortaklığı oluşturmaya ve desteklemeye daha uygundur. Her durum kendi başına tektir ve yönetim ortaklığının uygulanabilirliği her bir alan özelinde ele alınabilir. Demirayak (2006)'ya göre ortaklaşa yönetim süreci, ortaklığın geliştirdiği bir dizi olaylardan oluşmaktadır. Bunda, çeşitli ortaklar, bir diğerini ehil paydaş (entitled stakeholders) olarak tanımaktadır. Bundan sonra müzakere süreci başlar ve anlaşma üzerine, koruma alanı ile bağlantılı olan yönetim fonksiyonlarının, koruma alanından edinilen faydanın ve sorumlulukların paylaşımı uygulanmaktadır.

Katılımcılık ve ortaklaşa yönetim kavramlarının yanında korunan alanların yönetiminde kullanılan bir kavramda yönetişimdir.

Yönetişim kavramı, Palabıyık (2003:227)'a göre;

Klasik yönetim yapılarınca tek taraflı olarak belirlenen ilişkiler yerine çok aktörlü ve etkileşimli ilişkileri içeren ve birlikte yönetme, birlikte düzenleme ve kamu-özel sektör ortaklığı felsefesine dayalı bir yönetim sürecidir. Yönetişimin uygulanmasındaki kilit nokta, herhangi bir yörenin halkının kendilerini ilgilendiren konulara ilişkin alınacak kararların oluşum sürecine katılımı ve buna imkan verecek yapının, başka bir deyişle yerinden yönetimin sağlanmasıdır.

Yönetişim ve yönetişimin dayandığı temel ilkeler Genç (2012:51)'e göre :

Genel anlamda yönetimin farklı kademeleri anayasal faktörler farklı çıkar grupları özel sektör ve gönüllü örgütler arasındaki yatay

ve dikey ilişkileri tanımlar. Akademik alanda ve uygulamada giderek daha fazla kullanıma sahip olan yönetişimin dayandığı temel ilkeler açıklık katılımcılık, hesap verilebilirlik, etkinlik tutarlılık şeklinde sıralanabilir.

Korunan alan yönetişimi ise Lise (2013)'ye göre; (IUCN Korunan alanların yönetişimi için bu tanımı kullanmaktadır) Güç ve sorumluluğun nasıl kullanılacağı, kararların nasıl alınacağı ve vatandaşların veya diğer paydaşların nasıl konuşacağını belirleyen yapılar, süreçler ve gelenekler arasındaki etkileşimdir. Temelde bu, güç, ilişkiler ve sorumluluk, kimin sözü geçiyor, kim karar veriyor ve karar vericiler nasıl sorumlu tutuluyor gibi hususlara ilişkindir. Korunan alan yönetişimin de alan bazında sınıflandırma şu şekildedir:

A. Devlet Korunan Alanlarında

- Kamu kurumları devletin sahip olduğu alanları yönetirler.
- Yönetim konusunda danışmak bir zorunluluk olabilir ya da olmayabilir.
- Bir kısım yetki diğer gruplara (ör: STK'lar) devredilmiş ya da onlarla bağlantılandırılmış olabilir. Ancak devlet kontrolü elinde tutar.

B. Ortak Yönetilen Korunan Alanlarda

- Farklı ortaklar alanı yönetmek için birlikte çalışırlar.
- İşbirlikçi ortak-yönetim: Resmi yetki diğer paydaşlarla işbirliği kurmak için gerekli olan bir kurumda kalır (genelde devlette) (Sulak alanlar, Özel Çevre Koruma Bölgeleri)
- Müşterek-ortak yönetim: Çok Paydaşlı bir yönetim organının karar verme yetkisi, sorumluluğu ve hesap verebilirliği vardır.

C. Özel Korunan Alanlar

- Alanın sahipliği ve yönetim kontrolü özel kuruluşlar veya bireyler tarafından yapılan korunan alanlardır.
- Sahipleri bireyler, şirketler veya sivil toplum kuruluşları olabilir.
- Hükümet yönetimi kontrol etmeye/izlemeye ihtiyaç duyabilir.

D. Toplum Tarafından Korunan Alanlar “Geleneksel yasalar veya diğer etkili araçlar yoluyla yöresel, hareketli ve/veya yerel (sabit) topluluklar tarafından gönüllü olarak korunan belirgin biyoçeşitliliği, ekolojik

hizmetleri ve kültürel değerleri içeren doğal veya değiştirilmiş ekosistemler” olarak sınıflandırma yapmıştır.

Geçmişte korunan alanlarla günümüzde uygulanmaya başlanılan yeni yaklaşım modelleri kıyaslanması Çizelge 2.5.’de verilmiştir. Yapılan kıyasta da görüleceği üzere yeni yaklaşımın bir ihtiyaç olduğu görülmektedir. AB Habitat Direktifleri ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi’nde (BÇS) bir gereklilik olarak savunulan, paydaşların, planların hazırlık sürecinden itibaren korunan alanların yönetimine katılımı, bugün artık doğanın korunmasında temel yaklaşım haline gelmiştir (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2007).

Çizelge 2.5. Korunan Alanlardaki Geçmiş ve Günümüz Yönetim Yaklaşımlarının Kıyaslanması ve Yeni Yönetim Yaklaşımları

Geçmişte Korunan Alanlar (Önceleri)	Korunan Alanlarda Yeni Yaklaşım (Günümüzde İse)
Yöre halkına (korunan alan içi ve yakın çevresinde yaşayan) karşı planlama ve yönetim (onları planlama ve yönetime katmama anlayışı).Toplum talebini gözetmeden planlanıp yönetilirdi.	Katılımcı planlama ve yönetim(Toplumla, toplum için ve bazı durumlarda da toplum tarafından yönetilir)
Merkezi yönetim (Merkezi hükümet tarafından işletilirdi)	Ortaklaşa, yerelden yönetim(Çok ortaklı yönetilir)
Salt koruma anlayışı(Sadece muhafaza amaçlı belirlenilirdi)	Sosyal ve ekonomik hedefleri de düşünerek yönetmek (Sosyal ve ekonomik amaçlar da gözetilerek yönetilir)
Kendi başına gelişme (Her biri diğerlerinden bağımsız olarak geliştirilirdi)	Ulusal, bölgesel ve uluslararası sistemlerin bir parçası olarak planlama yapılır
“Ayrı bir ada gibi” yönetim (Bir ada gibi (izole) yönetilirdi)	Bir ağ içinde gelişme (yeşil koridorlarla birbirine bağlanan ve tampon bölgelerle çevrelenen mutlak korunan alanlar)
Daha çok görsel, manzaraya ilişkin özellikleri nedeniyle koruma(Sadece manzara değeri için korunurlardı)	Daha çok bilimsel, ekonomik ve kültürel nedenlerle koruma yapılır.
Ziyaretçi ve turistler için yönetim (Turistler ve ziyaretçiler için yönetilirdi)	Daha çok yerel halkı düşünerek yönetim (Yerel halkın daha çok düşünüldüğü bir yönetime sahiptir)
Kısa vadeli yaklaşımlar nedeniyle tepki yaratan yönetim	Uzun vadeli yaklaşımlarla uyumlu yönetim
Koruma çalışmaları (Neredeyse sadece koruma amaçlıydı)	Korumanın yanı sıra aynı zamanda restorasyon amaçlı da yönetilir
Öncelikli olarak ulusal bir değer	Aynı zamanda bir toplumsal değer olarak görülmesi
Yalnızca ulusal anlamda ilgi gören alanlar (Sadece ulusal kaygılar gözetilerek kurulurdu)	Aynı zamanda uluslararası anlamda ilgi gören alanlar (Aynı zamanda uluslararası yararlar gözetilerek kurulur)

Kaynak: Beresford and Phillips, 2000:15-26

Katılımcı bir yaklaşımla, her bir korunan alanın farklı özelliklerini, uygulamaları güçlendiren önemli bir fırsat olarak değerlendirmek ve bu sayede korunan alanın sorunlarına kabul edilebilir ve uygulanabilir çözümler üretmek mümkün olabilmektedir. Bu çerçevede, etkili bir korunan alan yönetiminin vazgeçilmez unsuru olan katılımcı yönetim planları, ilgi gruplarının ihtiyaçları ile doğa koruma gerekliliklerinin uyumlu hale getirildiği belgeler olarak ayrı önem kazanmıştır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2007). Yönetim planı, korunan alanının gelecekte ulaşması istenen durumunu ve bu geleceğe ulaşmak için en etkin ve adil yolu gösterir. Politikalar, antlaşmalar, stratejiler, yatırım planları ve yasal ihtiyaçlar gibi diğer plan ve belgelerin yorum ve entegrasyonunu sağlar (Güneş, 2011).

Tüm dünyada yer alan korunan alanlar için etkin yönetim planlarının yapılması oldukça öncelikli bir konudur. Yönetim planlarının ortaya konması süreci; korunan alan yöneticilerinin alandaki doğal ve kültürel kaynakları tanımalarına, söz konusu kaynaklar için tehdit unsurlarını belirlemelerine ve uzun vadeli bir koruma için stratejiler ile uygulama planlarını geliştirilmelerine yardım eder (Ervin et al., 2010). Eagles et al. (2002)'ye göre yönetim planları, bağlı bulunduğu kanun, yönetmelik veya hükümet politikaları kapsamında bu alan için oluşturulan, belirli amaç ve hedefleri detaylandırmakta, etkin bir yönetim için amaçları tanımlamakta ve bu hedeflere ulaşmak için gereken yönetim faaliyetlerini, bütçe ve finans yönetimini, korunan alanın zonlamasını (bölgeleme) ortaya koymaktadır.

Korunan alanlarda katılımcı yaklaşım ve ortaklaşa yönetimin örneklerine bakacak olursak Demirayak (2006:238)' e göre

Tüm dünyada, yerel topluluklarla ve diğer paydaşlarla etkin bir yönetim ortaklığının geliştirilmesi ihtiyacı yaygın olarak kabul görmektedir ki, bu ihtiyaç koruma alanları yönetiminde, bilinen entelektüel ve politik yaklaşımlarda belirgin bir değişimi/dönüşümü getirmektedir. Birçok ülkede katılım üzerine uygulamalar başlamıştır. Filipinler'de San Salvador deniz koruma alanında ulusal koruma kurumlarıyla yerel topluluklar arasında, proje desteği ve STK yardımı ile kurulan başarılı ortaklık, ya da İskoçya'da St. Abbs Head deniz koruma alanının yerel balıkçılardan gelen belirgin öneriler

üzerine gönüllü bir anlaşma üzerine kurulmuş olması uluslararası örnekler arasında yer almaktadır.

Gana'daki Kakum Milli Parkı'nda da toplum temelli bir koruma yaklaşımı sergilenmiştir. Kakum Milli Parkı 1991 yılında ilan edilmiştir ve biyoçeşitlilik bakımından küresel öneme sahip Batı Afrika'daki Guinean Orman Bölgesinin bir parçasıdır. Kakum Korunan Alanı projesi, ekoturizmin hem etkin bir koruma yöntemi hem de halkın başarılı bir gelişimi modeli olacağı inancı ile planlanmış ve uygulanmıştır. Turizm gelişmesinde, başarılı koruma stratejisinin bir parçası olan toplum temelli yaklaşım kullanmıştır. Katılımcı yaklaşım sayesinde ortaya konan çalışmada, yerel halkın somut faydaları arasında; restoranlar için tarımsal ürünlerin satın alınması; yerel esnaftan el sanatlarının ve yerel hizmetlerin satın alınması; yerel öğretmenlere rehberlik eğitiminin verilmesi; doğrudan veya dolaylı, tam zamanlı iş olanaklarının sağlanması; yerel halka kendi ekoturizm işlerini yönetmeleri için destek verilmesi ve bu sayede çevrelerini korumaya motive edilmesi sayılabilir. Çevresel sürdürülebilir turizm için oldukça iyi bir örnek olan proje sayesinde 1991 yılında yılda 1.000 kişinin altında turistlerin ziyaret ettiği alan, 2000 yılına kadar yaklaşık 90.000 kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Söz konusu ziyaretçilerin % 80'inden fazlası yerli turisttir (Conservation International, 2011).

Biyosfer rezerv alanlarında da katılımcı yaklaşım, en önemli unsurlardan biridir. Günümüzde 119 ülkeden 631 korunan alan, UNESCO tarafından biyosfer rezerv alanı olarak ilan edilmiştir (UNESCO, 2015). Ürdün hükümetinin desteği ile 1994 yılında başlayan ve 1998 yılında Dana bölgesinin Ürdün'ün ilk Biyosfer Rezervi olarak onaylanmasına olanak tanıyan GEF Projesi, Ortadoğu'da yürütülen katılımcı doğa koruma çalışmaları bakımından örnek niteliğindedir. Oldukça fazla deneyimin elde edildiği bu koruma çalışması kapsamında, yerel halk ve diğer ilgi gruplarıyla işbirliğinin yanı sıra sosyoekonomik projeler sayesinde koruma ve finansal sürdürülebilirlik de sağlanmıştır (Güneş ve Artar, 2007).

2.1.6. Korunan Alanların Önemi, Yönetimi ve Yönetimin Tarafları

Korunan alanlar geçmişte teknolojinin ve çevrenin bu kadar bozulmadığı zamanlarda çok önemsenmeyen bir değer olarak kabul edilmiştir. Çünkü insan nüfusunun yüksek olmadığı dünyamızda sanayi bu kadar gelişmemiş, çevre bu kadar bozulmamıştır. Ancak çağımızda artık sanayi ilerlemiş ve çevre

bozulmuştur. Doğal kaynaklar ve korunan alanlar günümüzde önemli hale gelmiştir. Bu nedenle günümüzde korunan alanlar ulusal ve uluslararası doğa koruma çabalarının en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir. Yasal-yönetimsel araçlar ve insan kullanımlarına getirilen sınırlamalar sayesinde korunan alanlar doğal ve kültürel kaynakların, biyolojik çeşitliliğin korunmasında yaşamsal işlev görmektedir. Korunan alanlar çevresel-ekolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel işlevlerini ancak etkili bir şekilde yönetildiklerinde yerine getirebilir (Kuvan, 2005).

Korunan alanlar aynı zamanda arazilerin amacına uygun olarak kullanılmasını sağladığı gibi avcılık, yangın ve otlatmadan kaynaklı zararları da azaltmaktadır (Bruner et al, 2001). Korunan alanlar parçalanmamış peyzaj alanları oluşturduğundan özellikle yaban hayatı için oldukça önemli sahalardır. Ekolojik ağ yaklaşımı yaban hayatının korunmasında önemli bir çözüm olarak değerlendirilmekte ve uygulanmaktadır. Biyolojik çeşitliliği korumak amacıyla parçalanmış doğal sistemler arasında uyumlu ilişkiler oluşturan doğal rezerv sistemleri “ekolojik ağlar” olarak tanımlanmaktadır (Jongman, 2004). Dolayısıyla korunan alanlar bu görevi yerine getirerek parçalanmış ekosistemleri birleştirme görevini bu ağlar sayesinde yerine getirmektedirler. Bu nedenle korunan alanlar yaban hayatı açısından da oldukça önemli alanlardır.

Genel anlamda korunan alanların öneminden bahsettikten sonra bu bölümde dünya üzerinde yer alan bazı ülkelerin ABD, Kanada, İngiltere, Almanya ve İspanya örneğinden hareketle bu ülkelerin milli parklara ve korunan alanlara bakışı, bu alandaki çalışmalarıyla birlikte yönetimleri ve yönetimlerinde taraf olan kurum ve kuruluşlara değinilecektir. Inskip, (1991)’ e göre milli parkçılığın taşıdığı anlam ve içerik ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Örneğin ABD ve Kanada’da, milli parklar sadece devlete aittir ve park sınırları içerisinde, ziyaretçilere yönelik hizmet veren tesislerin dışında hiçbir gelişmeye izin verilmez iken; İngiltere’de özel şahıslara ait mülkiyetlere, tarım faaliyetlerine ve köy türü gelişmelere kontrollü bir şekilde izin verilebilmektedir.

ABD ve Kanada’da 1970’li yıllarda korunan alanlarda yapılan planlama çalışmaları “Master Plan” olarak adlandırılmış olup “Uzun Devreli Gelişme Planları” olarak da bilinmektedir. Bu planlar 1970 ile 1980 yılları arasında kısa süreli olarak kullanılmış ve daha sonraları yerini yönetim planı, birleşik planlar ve stratejik planlara bırakmıştır (Thomas and Middleton, 2003). Milli parklar için hazırlanan yönetim planlarına bakıldığında, bu yönetim planlarının birçoğunun milli parklardan koruma-kullanma dengesi doğrultusunda yararlanmayı hedefleyen, uygulama aşamasına geçirilmiş planlar olduğu görülmektedir. Bu tür yönetim planlarına örnek olarak ABD’de bulunan Grand Canyon ve Yosemite Milli Parkı ile İngiltere’de bulunan Peak District Milli Parkı verilebilir (Kervankıran ve Eryılmaz, 2015).

Amerika Birleşik Devleti’nde tamamı planlı 59 adet milli park bulunmakta, park planları ve organizasyonu Milli Parklar Servisi tarafından yapılmaktadır. 1914 yılına kadar bazı özel örgütlerce yönetilen milli parklar bu tarihten itibaren İç İşleri Bakanlığı’na bağlanmış, 1916 yılında ise tüm milli parkların denetim ve yönetimi Milli Parklar Servisine verilmiştir (Bayer, 1964). Milli Parklar Servisi; planları yapan, bu planları yürürlüğe koyan, her park için ayrı kanunlar geliştiren bu kanunları uygulayan bir servistir. Bu servise bağlı çalışan orman bekçileri ziyaretçilerin güvenlik ve konforunu sağlamak, parkla ilgili bilgiler vermek ve eğitici doğa yürüyüşleri ve dersler organize etmenin yanı sıra, Milli Parklar Servisi tarafından belirlenen kanunları uygulamakla görevlidir (Wood, 1963). “Amerika Birleşik Devleti’nde milli parklar için genel geçer kanunlar bulunmamaktadır. Her eyaletin kendi kanunları olduğu gibi her park için bile farklı kanunlar geçerlidir. Çünkü bir park için tasarlanmış bir kanun başka bir park için anlamsız olabilmektedir” (Kemer, 2004)¹¹ ‘den aktaran Yücel, G. (2005: 37).

ABD’de bulunan Grand Canyon Yönetim Planı’nın öncelikli amacı; milli parkta koruma-kullanma dengesini sağlayarak, ziyaretçilerin hoşça vakit geçirebilmelerini sağlamaktır. Milli park için zonlama sistemi yapılarak, bu zonlar; Doğal, Kültürel ve Gelişme Zonu olarak üçe ayrılmıştır. Yönetim planında parkın sahip olduğu değerler şunlardır: Dünya Miras Alanı olması, doğal kaynakları ve barındırdığı ekosistemler, bilimsel araştırma için önemli olan doğal kaynakları,

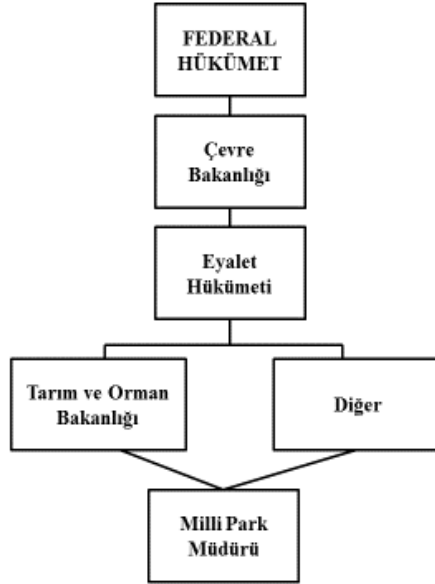
¹¹ Görüşme: Gürkan YÜCEL’in Dr. Nedim Kemer ile 2004 yılında yaptığı görüşme. (ODTÜ Mimarlık Bölümü, Ankara)

kültürel değerleri, manzara niteliği ve önemi, doğal sessizlik ve ıssızlık, rekreasyonel fırsatlar ve tasarım potansiyelidir (NPS, 1995).

Yosemite Milli Parkı'nın 1980 Genel Yönetim Planı'nda Milli Parkın amaçları ve hedefleri ortaya konmuştur. Bu planda Yosemite Milli Parkı'nın iki temel amacı bulunmaktadır. Korumanın birinci amacı; Yosemite'nin eşsizliğini ve çekiciliğini sürdürmektir. İkinci amacı ise; insanlara eğlence, eğitim ve rekreasyon olanakları sunmak ve gelecekte bu olanakların devamını sağlamaktır. Parkın Genel Yönetim Planı'nın hedefleri şunlardan oluşmaktadır; paha biçilmez doğal güzellikleri düzenlemek, belirgin şekilde trafik sıkışıklığını azaltmak, doğal süreçlere izin vermek, kalabalığı azaltmak, ziyaretçilerin eğlenmesini ve tatminini arttırmaktır (NPS, 2014). Yosemite Milli Parkı için hazırlanan yönetim planının uygulanması ile birlikte milli parka gelen ziyaretçi sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir. 1990'lı yılların başında ziyaretçi sayısı 4 milyona ulaşmıştır (Çetinkaya, 2008). Yosemite Milli Parkı 1984 yılında dünya mirası ilan edilmiştir. Kaliforniya'nın merkez vadisinin batısında ve Yosemite sınırında bulunan Merced ve Tuolumne nehirleri hükümet tarafından bilimsel amaçlı kullanılmak üzere belirlenmiştir (Çetinkaya, 2008). ABD milli parklarında ziyaretçi sayısının artması ve bu alanların korunmasında görülen gelişmelerde en önemli etken; koruma bilincinin yerel halkta, yöneticilerde, ziyaretçilerde oluşmasıdır (Kervankıran ve Eryılmaz, 2015).

İngiltere'den bu kapsamda örnek olarak verebileceğimiz milli park Peak District Milli Parkıdır. İngiltere'nin ilk milli parkı olup diğer ülkelerdeki milli parkların aksine, milli park sınırları içerisinde özel mülkiyete ait birçok arazi ve yapılar mevcuttur (Demir ve Çevirgen, 2006). Peak District Milli Parkı'ndaki bu durumun milli park sınırları çevresinde yaşayan yerel halkın milli parka karşı 'koruma' düşüncesini güçlendirmiş olduğu görülmektedir. Milli park yönetim planında yerel yönetim, turizm yetkilileri, yerel halk, merkezi yönetim, diğer ekonomik sektörler gibi paydaşlar bir arada hareket etmektedir. Ayrıca milli park yönetim planı oluşturulurken, bölgedeki ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte hazırlanmış olan turizm, biyoçeşitlilik, kırsal kalkınma, orman, tarım ve gıda gibi yürürlükteki diğer planlamalar dikkate alınmakta ve geniş katılımcılardan oluşan koordineli bir yönetim sistemi oluşturulmaktadır. Böylece tüm paydaşların görüşü alınmakta ve diğer sektörlerin yönetim stratejileri de dikkate alınarak, bütüncül bir yönetim modeli oluşturulmaktadır (Kervankıran ve Eryılmaz, 2015).

Almanya'nın milli park anlayışı ise IUCN tanımlama mantığı üzerine kurulmuştur. Almanya'daki koruma alanları Federal Hükümetlerin ilgili birimleri tarafından belirlenmekte ve ilan edilmektedir. İlan edilen milli parkların koruma konsepti ve sınırları ilan safhasında Federal Hükümetin çıkardığı ve doğrudan o sahaya ilgilendiren bir yasayla olmaktadır. Yani herhangi bir koruma alanı ilan edildiğinde o koruma alanının yasası da çıkmaktadır. Sahaya ait yasa pek çok kullanımın tarifini de yapmaktadır N. Zal (kişisel iletişim, Mayıs, 2002). Almanya'da üst düzeyde Çevre Bakanlığına bağlı olan koruma alanları, federal düzeyde farklı bakanlıkların sorumluluğunda yer almaktadır. Bazı eyaletlerde Tarım ve Orman Bakanlığına, bazı eyaletlerde ise farklı bir bakanlığına bağlı olabilmektedir Şekil 2.4.'de Almanya'daki milli park idaresinin genelleştirilmiş yönetim şeması görülmektedir.

Şekil 2.4. Almanya'daki Milli Park İdaresinin Genelleştirilmiş Yönetim Şeması (Zal, 1997)

İspanya'daki korunan alan, doğa koruma ve milli park çalışmalarına bakıldığında; Arda (2003:103)' ya göre ;

Doğa koruma konusunda danışmanlık yapacak bir "Ulusal Komisyon" oluşturulmuştur. İspanya'da koruma alanları Türkiye olduğu gibi genelde kültürel, eğitsel, estetik, bilimsel ve rekreasyonel

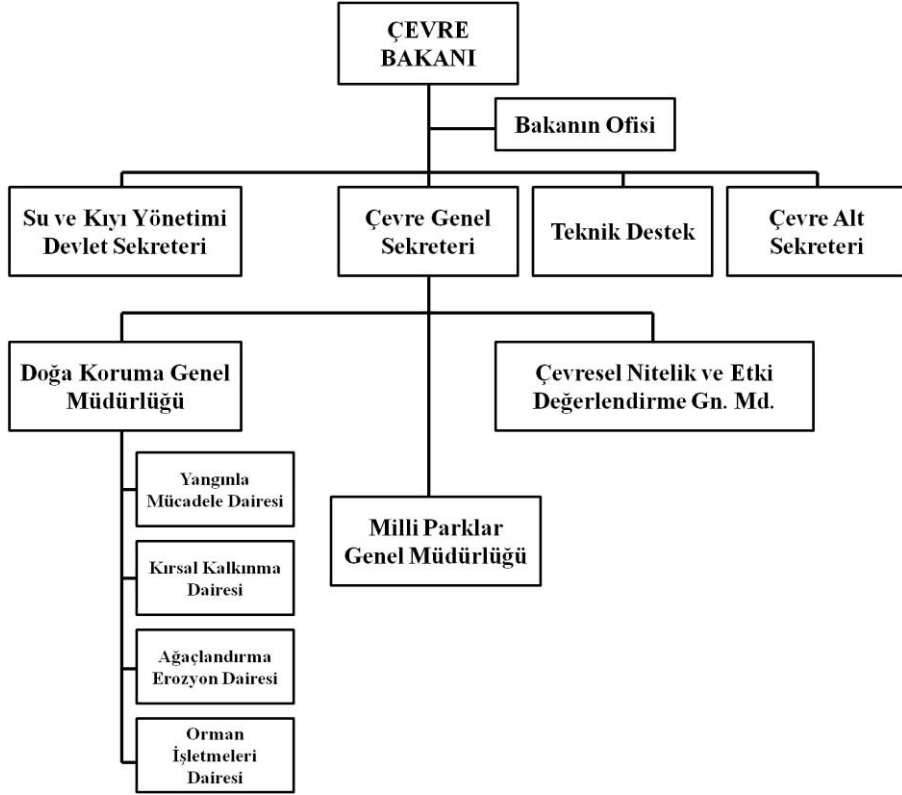
kaynak değerlerine sahip alanları içermektedir. Koruma alanlarının belirlenmesinde önce, ülkesel ölçekte sahip oldukları kaynak değerlerini temsil edecek nicelik ve nitelikteki alanlar, konuya ciddi ve bilimsel temelde yaklaşan uzmanlar ve konunun sahiplerinden oluşan kurulca gerekli çalışmalar yapılmakta ve koruma statüsü belirlenmektedir.

Özkara (2002:1)'e göre ise; “İspanya’da milli park alanlarında entegre bir koruma yönetim sisteminin gerçekleştirilmesi için 13 adet milli parktan oluşan “Milli Parklar Ağı” kurulmuştur. Bu ağ yoluyla insan ve ilgili araç donanımını, kurumları ve gerekli sistemleri standartlar çerçevesinde birleştirmişlerdir.”

Ayrıca Özkara (2002:2) İspanya’da Milli parklar yönetimi hakkında da;

Milli parklar konumuna göre devlet veya bölge idaresi tarafından yönetilmektedir. Milli parklar ağının yönetimiyle ilgili yetkililer, “Milli Parklar Genel Müdürü” ile “Devlet Genel İdaresi” ve “Bölge İdaresi”nden eşit sayıda temsilciden oluşan “Karma Komisyonlar”dır. Karma komisyonlar her milli parkın yönetimi, organizasyonu ve çalışmasından sorumludurlar. Milli Park Genel Müdürü, karma komisyonun verdiği görevleri yerine getirir. Demişdir.

İspanya’da doğa koruma ile ilgili çalışmaları üstlenen Çevre Bakanlığı’na ait organizasyon şeması da Şekil 2.5.’de verilmiştir.

Şekil 2.5. İspanya Çevre Bakanlığı Organizasyon Şeması (Özkara, 2002: 3)

Korunan alanlar disiplinler arası bir örgütlenmeyi gerektirdiğinden, İspanya'daki hemen hemen her doğa koruma alanında, koruma, halkla ilişkiler, eğitim, yorumlama, tanıtım, bakım, kaynak yönetimi, yönetim (idare) bölümleri bulunmaktadır. Yukarıdaki milli park örneklerinde de görüldüğü üzere her ülkenin kendine ait bir yönetim modeli ve genel yönetim planları bulunmaktadır.

2.1.7. Milli Park ve Doğa Koruma Kavramının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

Çok sıkı koruma altında olan kutsal ormanlar, birer orman rezervi olarak düşünülürse, doğayı korumanın kökenlerinin insanlık tarihi kadar eskiye uzandığı söylenebilir. Örneğin Güney Hindistan'daki Tamil Nadu Kutsal koruluklarının, Yontma taş ve cilalı taş devirlerine (MÖ 8000 - MÖ 6000) tanıklık ettikleri belirtilmektedir (Krishna ve Sankar, 1997). Gerçekten de Dünya Doğayı Koruma

Vakfi (WWF)'nin 1995 raporunun sonucuna göre; kutsal yerler muhtemelen gezegendeki en eski habitat koruma yöntemidir (Wild, R. and Mc Leod, 2008).

Doğal kaynakların sorumsuzca kullanımı ve doğal faktörlerin tahribi yeni olmadığı gibi, doğayı korumak için alınan önlemler de yeni değildir. Doğa koruma bilinci dünya genelinde oluşmadan önce de, bugünkü anlamda ve doğa koruma adı altında olmasa bile bazı çalışmalar yapılmıştır. Örneğin, bundan 2000 yıl önce Roma'da meyve ağaçlarının korunması için önlemler alınmıştır. 1343 yılında Dortmund'da (Almanya) tarım alanları ve otlakların ağaçlandırılması belirli yasalara bağlanmıştır. 1250 yılında İngiltere'de kartal,doğan, atmaca ve balıkçıl kuşlarının korunması istenmiştir (Ant and Stupproweit, 1985). Doğa koruma ve milli park kavramı toplumlar tarafından zaman zaman kullanılmıştır. Ancak milli park kavramı dünyadaki bütün ülkelerde kendi dillerinde tam olarak bu ifade ile adlandırıldığı için uluslararası bir tabir olarak kullanılmaktadır. Bir alanın sahip olduğu peyzaj güzelliği, florası, faunası ve halkın belirli bir süre içinde olsa yararlanması amacıyla koruma altına alınma fikri Hollanda'da doğmuştur. 1576 yılında Orange Prensi ve Lahey Valisi, Lahey Ormanı'nın (Haagse Bos) değiştirilmeden korunması konusunda anlaşmışlardır (De Melo Manganını 1982'den aktaran Ortaçeşme vd., 1998).

Her ne kadar bir alanı koruma altına alınma fikri Hollanda'da doğmuşsa da milli park kavramını ilk ortaya atan Amerikalı bir sanatçı olan George Catlin'dir. Kızılderililerin yaşadığı bölgelere seyahat ederek buralarda çizimler yapan Catlin, 1832 yılında yaptığı seyahatlerde batıya doğru yayılımın vahşi doğa üzerinde oluşturacağı etkilerden endişe ederek “insan ve diğer canlıların doğalarının güzelliğinin tüm vahşiliği ve tazeliği içerisinde, büyük bir park alanında, ulusun parkında devletin yüce hükümleri altında korunması gerektiğini ”söylemiştir (About.com National & State Parks ,2015).

Milli park kavramı Bilir (2012:3-4)' e göre;

Doğal alanların tahribatı, kaçak ve bilinçsiz avlanma sonucu canlıların hızla yok olması, “Milli Park” kavramının doğmasına yol açmıştır. Milli park kavramı, tehdit altındaki doğal alanların korunması için yasal bir araç olarak ortaya atılmıştır. Kısa sürede benimsenen bu kavram neticesinde doğal olarak korunacak alanlar belirlenmiştir. Bu tür alanlar için fiziksel sınırların çizilebilir olması, koruma sınırlarının tespitini kolaylaştırmış, planlı ve kontrollü

eylemler için olanak sağlamıştır. Milli Park Tanımı, 1948 yılında doğal çevreyi, yaban hayatını ve biyolojik çeşitliliği korumak amacıyla kurulmuş bir örgüt olan IUCN'ence yapılmıştır.

Anlaşılabacağı üzere ABD doğanın korunması alanında ilk ciddi adımları atan doğa koruma konusunda çok derin bir tarihi geçmişe sahip, uluslararası antlaşmalar ve sözleşmelere katılım konusunda öncü durumunda ülkedir. Yellowstone'dan sonra ilan edilen diğer iki milli parktan biri, 1879 tarihinde koruma altına alınan Avustralya'da "Royal Milli Parkı"; diğeri ise 1887 yılında Yeni Zelanda'da kurulan "Tongariro Milli Parkı"dır. Avrupa kıtasındaki ilk örgütlenmeler ise 18. Yüzyıl başında ormanların korunması kaygısını dile getiren bilim adamlarının çabalarıyla başlamıştır. "Sürdürülebilirlik" kavramının ilk kez ortaya çıktığı Almanya'da, Drachenfels Ormanı'nın bir bölümünün 1829'da koruma altına alındığı görülmektedir. Ormanlara yönelik duyarlılıkların artışı, 1827'de Fransa'da, 1853'de Avusturya'da ve 1919'da ise İngiltere'de ormanların korunması için kapsamlı orman yasalarının çıkarılmasına neden olmuştur (Kurdoğlu, 2007).

Doğa koruma konusunda uluslararası ilk girişimi 1910 yılında Graz'da (Avusturya) 8. Uluslararası Zooloji Kongresinde İsveçli doğa bilimcisi Paul Sarasin yapmıştır. Sarasin kongreye sunduğu dilekçesinde, bir "Uluslararası Doğa Koruma Komisyonu" kurulmasını istemiştir. Fakat komisyon o dönemde kurulamamıştır. Bundan sonra 1913 yılında Bern'de 13 ülkenin katıldığı ilk "Uluslararası Doğa Koruma Konferansı" yapılmış ve bu konferansta ilk defa "Uluslararası Doğa Koruma Komisyonu" oluşturmuştur. Birinci Dünya Savaşı sıralarında uluslararası çalışmalarda bir duraklama gözlenmiştir. Savaştan sonraki ilk, fakat uluslararası düzeyde ikinci "Uluslararası Doğa Koruma Kongresi" 1923 yılında Paris'te yapılabilmıştır. 1930'lu yıllar daha çok bitki ve hayvan türlerinin korunmasına yönelik çalışmalarla geçmiştir (Yücel ve Babuş, 2005).

Dünya'da milli park sayısı 6500 civarındadır. Amerikalılar dünyaya ihraç ettikleri en önemli fikrin milli park olduğunu iddia etmektedirler. Doğa koruma fikrinin bazılarına göre yukarıda da anlatıldığı üzere Hollanda'da doğduğu ve doğa korumanın miladının Yellowstone Milli Parkı ile başladığı kabul edilse de aslında doğa korumanın Hazreti İbrahim Peygamberle başladığı bilinen bir gerçektir. Çünkü Hazreti İbrahim; Kâbe'yi inşa ettikten sonra belli bir hudut çerçevesinde bugünkü Mekke'nin bulunduğu bölgeyi *haram alan* ilan ederek

buradaki yaban hayatını koruma altına almıştır. Hazreti Peygamberimiz' de Medine şehir sınırından itibaren çepeçevre 12 mil (yaklaşık 20 km.) mesafeyi koruma alanı ilan ederek burada yaşayan bitkileri ve yaban hayvanlarını koruma altına almıştır. Özellikle hac zamanında bu yasak 14 asırdır sürmektedir. Yine peygamberimiz planlı bir şehirleşmeye önem vererek şehir yollarının genişliğini, evler arasında bırakılması gereken mesafeleri belirlemiştir. Medine'nin uzağına ağaç diktirerek buranın mesire alanı olmasını sağlamıştır. Bütün kutsal kitaplarda doğanın ve çevrenin korunmasına önem verilmiştir. İslam dininde; gerek Kur'an' da, gerekse hadislerde, doğa ve çevrenin korunmasına geniş yer ayrılarak, özellikle bütün canlıların korunması öğütlenmiştir (TÜKÇEV, 2015). George Wright (1996: 23)'ün kutsal yerlerin habitat koruma alanları ile ilgili olarak;

Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın (WWF) 1995 yılı raporunun sonucuna göre; kutsal yerler muhtemelen gezegendeki en eski habitat koruma yöntemidir. İki bin yıldan daha önce Platon; Eski Yunan'daki Attika Tepesinin ormandan yoksun bırakıldığını ve ardından üretken su sistemlerini ve toprak örtüsünü kaybettiğini yazmıştır. Hatta bu duruma "hastalıktan mahvolmuş bir vücudun iskeleti" benzetmesini yapmıştır. Aynı çağlarda, Hindistan'da ilk korunan orman alanı ilan edilmiştir. Bu alan modern milli park ve rezervlerin ilk örneğini teşkil etmektedir. Yine Hindistan'da İmparator Ashoka, belli memeli, kuş ve balık türlerinin korunmasını da sağlayan ilk avcılık yasalarını yürürlüğe koymuştur.

2.1.8. Milli Park Düşüncesi ve Doğa Koruma Konusundaki Uluslararası Gelişmeler

Dünyamızdaki gelişen teknolojilerin bilinçsiz ve kontrolsüz kullanımı nedeni ile ortaya çıkan olumsuzlukların, doğada neden olduğu çöküşü durdurmak amacıyla doğayı ve doğal kaynakları koruma düşüncesi son zamanlarda tüm dünyada hızla yayılmaktadır. IUCN verilerine göre, dünya yüzeyinin % 5'inden fazlası korunan alan olarak ayrılmış olup, koruma konusunda hassas olan ülkelerde bu oran %20'lere kadar çıkmaktadır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2014). Son verilere göre yeryüzünde 200.000'den fazla korunan alan bulunmaktadır. Bu, yeryüzünün %14'ünün resmi olarak korunduğunun göstergesidir. Korunan alanlar; deltalardan, ormanlara ve yaylalara; deniz ve kıyılardan, dağlara; bozkırlardan, göl

ve akarsu sistemlerine; derin vadiler ve kanyonlardan buzullara kadar çeşitli ekosistemleri içinde barındırır (UNESCO, 2013).

Bilir (2012:3)' e göre korunan alan arayışları;

Hızla artan nüfus ve buna bağlı talep çeşitliliğinin doğal kaynaklar üzerinde oluşturduğu baskılar, plansız ve sağlıksız büyüme ve ortaya çıkardığı çevre sorunları, insanoğlunu, bu kaynakların tahrip edilmeden gelecek kuşakların ihtiyaçlarını da karşılayabilmesini sağlayacak yönetim arayışlarına itmiştir. Bugün doğal ve kültürel kaynakları korumak üzere çeşitli koruma yöntem ve sistemlerini geliştirme çabaları artarak sürmektedir. Bu çabaların en gelişmiş, hiç şüphe yok ki uluslararası düzeyde kabul görmüş korunan alan sistemlerinden biri olan milli parklardır.

Bilir (2012:8)'e göre doğa koruma konusundaki uluslararası gelişmeler; “1913 yılında Bern’de 13 ülkenin katıldığı ilk ‘Uluslararası Doğa Koruma Konferansı’ yapılmış ve bu konferansta ilk defa ‘Uluslararası Doğa Koruma Komisyonu’ oluşturulmuştur. Birinci Dünya Savaşı sıralarında uluslararası çalışmalarda bir duraklama gözlenmiştir.” Yücel ve Babuş (2005)’a göre ise; IUCN’ den başka uluslararası alanda doğa koruma konusunda önemli çalışmalar yapan “Uluslararası Kuşları Koruma Komitesi” (ICBP) 1922 yılında Londra’da, terminolojiyi oluşturmadaki ilk çaba, 1933 yılında Londra’daki Uluslararası Fauna ve Flora Koruma Konferansında ortaya konmuş ve burada dört tür korunan alan olan Milli park, mutlak doğa koruma alanı, fauna ve flora koruma alanı, avcılık ve toplayıcılığa yasak alanlar ortaya çıkmıştır. Yine aynı şekilde “Uluslararası Su Kuşlarını Araştırma Bürosu” (IWRB) 1947 yılında Londra’da,. Günümüzde doğa korumacılığın temel politika ve sistemlerin belirleyicisi durumundaki IUCN ise 1948’de kurulmuştur. WWF 1961 yılında, “Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Avrupa Komitesi” (CDSN) 1967 yılında kurulmuşlardır.

1972 yılında ise yine UNESCO öncülüğünde, olağanüstü evrensel değerlere sahip alanların “Dünya Miras Alanları” olarak belirlenmesi için hazırlanan Uluslararası Sözleşme yürürlüğe girmiştir (IUCN, 1978). Aynı yıl, 1972’de İsveç’in başkenti Stockholm’de bundan sonra çevre hareketinde dönüm noktası olacak “Birinci Dünya Çevre Konferansı” gerçekleştirilmiştir. Stockholm Deklarasyonu, “çevre hakkı” konusunda uluslararası düzeydeki ilk ve en önemli belge olma niteliğini taşımaktadır. Bu dönem, çevre korumanın doğayı korumadan

daha çok gündeme geldiği bir zaman dilimidir. Bu yaklaşımlardan başka, 1973 yılında amacı; Avrupa'daki parklar arasında işbirliğinin sağlanması olan “Avrupa Milli Parklar ve Doğa Parkları Federasyonu (FNNPE)” kurulmuştur (Akesen, 1997). Tüm bu gayretler, korunan alanlarda sayı ve alan büyüklüğünde kendini göstermiş, 1962 yılında dünyanın sadece % 3'ünü kaplayan 1.000 kadar korunan alan varken, bu sayı 2000 yılında 30.000, 2004 yılında ise 100.000'e ulaşmıştır. WCPA verilerine göre, günümüzde dünya karasal alanlarının yaklaşık %13,2 büyüklüğüne denk gelen ve 19,61 milyon km² alan kaplayan 113.707 adet korunan alan bulunmaktadır (IUCN, 2007). Ancak korunan alanların sayısal olarak artması önemli olmakla beraber bu alanlara konu edilecek sahalara seçiminde gereken kriterlere uyulması ile korunan alan olarak tescili ve ardından ciddi tedbirlerle korunması daha önemli bir konudur.

Milli parklar gelişmekte olan ülkelerde özellikle Asya'da 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde ilan edilmeye başlanmıştır. Dünyanın değişik yerlerinde İkinci Dünya savaşına kadar 619 korunan alan oluşturulmasına rağmen 1950-1990 yılları arasında 3.000'den fazlası, ağırlıklı olarak yeni bağımsızlığını kazanan ülkelerde ilan edilmiştir. Bugün ise sahip olduğu 128 milli park ve toplamda 600'ü aşkın koruma alanı ile dünyada sayı ve alan olarak ilk sırada yer alan Avustralya'dır. 1974 yılında çıkardıkları “Milli Parklar ve Yaban Hayatı Kanunu” ile milli park kavramını tanımlamış, ölçütler belirlemiş ve müdahale biçimleri ortaya koymuş olan Avustralya, yine aynı kanun kapsamında oluşturduğu “Milli Parklar ve Yaban Hayatı Hizmetleri” Kurumu ile faaliyetlerini sürdürmektedir (NSW National Parks and Wildlife Service, 2012). ABD' de bulunan korunan alanlar Bilir (2012: 11-13)'e göre;

Milli park alanları konusunda dünyada öncü konumda bulunan ABD bu konuda günümüzdeki uygulamalarıyla da örnek teşkil etmektedir. ABD'de koruma konusunda en büyük paya sahip olan kuruluş, 1916'da İçişleri Bakanlığına bağlı olarak çalışmaya başlayan National Park Services (NPS)'dir. New Mexico Eyaleti'ndeki “El Morro Milli Parkı” 1906'da ulusal anıt olarak ilan edilmiştir. 65 hektarlık bir alanı kaplayan milli park içinde XIII. – XIV. yüzyıllardan kalma, o dönemlerde 200 Kızılderili'nin yaşadığı Atsinna adlı bir yerleşme bulunmaktadır. Yine New Mexico'da bulunan “Pecos Milli Parkı” nda bölgenin geleneksel mimarisıyla inşa edilmiş bir ziyaretçi merkezi bulunmaktadır. Aynı eyalette başka

bir milli park da “Fort Davis” dir. 1854de özellikle San Antonio-El Paso yolu ile Batı Teksas’a ziyaret edenleri korumak için o bölgeye gelen askeri birliğin yerleşme alanıdır. Söz konusu milli parkta anılan aktivitelerin çoğu gönüllüler sayesinde olmaktadır. Milli parklarda koruma, Milli Park Servisi’nin koruma ile ilgili bölümlerince sağlanmaktadır. Örneğin ABD Milli Park Servisi Güneybatı Bölge Ofisi, güneybatıdaki 6 eyalette bulunan mili parklar, park içindeki arkeolojik ve doğal SİT alanları, mimari anıtların korunması ve parkların işletilmesinden sorumludur. Bu bölümde mimar, arkeolog, mimarlık tarihçisi, restoratör ve sergileme uzmanları birlikte çalışmaktadır.

Teksas Eyaleti’ndeki “Big Bend Milli Parkı” pek çok memeli, sürüngen, kuş, böcek, balık ve bitki türüne ev sahipliği yapmasından dolayı ve burada bulunan doğal oluşumları barındırması sebebiyle 1944 yılında milli park olarak ilan edilmiştir. Park içerisinde gezi güzergâhı üzerinde bulunan levhalarla buraya gelen ziyaretçilere yol gösterilmekte ve nereye gezecekleri konusunda bu tanıtıcı levhalarla yön gösterilmeye çalışılmaktadır. Bu parkın pek çok hayvana ev sahipliği yaptığı hatırlatılmakta ve o hayvanlarla ilgili bilgiler verilmektedir.

ABD’deki milli parklar hakkında Urfalıoğlu (1998:21-23)’ na göre ise;

Milli Park Servisi ile pek çok özel ve resmi kurum bazı projelerde ortak çalışmaktadır. Bu kurumlardan bazıları ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi), National Trust for Historic Preservation, National Endowment for the Arts, Preservation Act, Americans for Historic Preservation, The National Council of Architects, Advisory Council of Historic Preservation, American Institute of Architects Committee of Historic Preservation ve ABD Ordusudur. Bunların yanı sıra her eyaletin koruma ile ilgili kurumları da vardır. Koruma denilince yalnızca yapılan restorasyonlar akla gelmemelidir. Korumada öncelikli olan her yaş grubundan insana koruma bilincinin aşılmasıdır. Bütün bu kurumlardaki elemanlar koruma bilincinin hemen oluşmadığının farkında olarak çalışmaktadırlar. Mimarlar Odasına ait Octagon binasının restorasyonunda, bodrum katta biriken toprağın

temizlenmesi sırasında yakındaki anaokulunun öğrencilerinden yardım istenmesi ve çocukların kova ve kürekleriyle bu işi büyük keyifle yapmış olmaları güzel bir örnektir.

Görüldüğü üzere milli parklarda ve korunan alanlarda hem yöre halkına ekonomik olarak katma değer yaratılmakta hem de kültürlerini devam ettirmeleri yönünde olanaklar sağlanmaktadır.

AB'nin doğa koruma ve çevre konusu çalışmaları hakkındaki görüşü Yaşamış (2001:3)' a göre;

Avrupa Birliği'nin kurucu antlaşmalarından olan Paris ve Roma Antlaşmalarında, imzalandığı yılların koşulları içinde, birliğin çevre konusu ve çevre politikalarına ilişkin direk bir hüküm yer almamıştır. Ancak 1957 tarihli Roma Antlaşmasının, Ortak Pazar içinde "yaşama ve çalışma koşullarının sürekli olarak iyileştirilmesi" yolundaki hüküm, çevre ile dolaylı olarak ilgisi kurulabilecek bir hükümdür.

Hamamcı (1997: 401)'ya göre ise; "Avrupa Birliği 1970'lerden sonra çevreye giderek daha fazla önem vermiş ve bunun sonucunda 19-20 Ekim 1972 tarihinde hükümet başkanları toplantısında çevre konusu ele alınmıştır. Bu toplantıda çevre ile ilgili bir eylem planı hazırlanması çağrısında bulunulmuştur." Yaşamış (1995: 176)' ya göre de "bu gelişmeler sonucunda, Birinci ve İkinci Beş Yıllık Çevre Eylem Programları hazırlanmış ve bu programlar Birliğin çevre politikalarında temel oluşturmuştur.

Avrupa Topluluğu ise 1980 yılında korunan alanların sınıflandırılması çalışmalarını başlatmıştır. Önerilen sınıflandırma sistemine göre korunan alanlar, koruma derecesinin yoğunluğuna göre 8 farklı kategoriyi kapsayacak şekilde sınıflandırılmıştır (Council of Europe, 1985):

1. Mutlak Doğa Rezerv Alanları
2. Doğa Rezerv Alanları
3. Milli Parklar
4. Doğal veya Yarı Doğal Peyzaj Koruma Alanları
5. Düzenlenmiş Peyzaj Koruma Alanları
6. Korunan Kültürel Anıtlar ve Doğal Oluşumlar

7. Özel Amaçlı Korunan Alanlar
8. Yeşil Kuşaklar

N. Zal (kişisel iletişim, Mayıs, 2002)'ye göre¹² Almanya'da ki doğa koruma çalışmalarına bakıldığında; doğal niteliğini koruyabilmiş alanların çok az ve sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle doğal niteliğini tamamen kaybetmemiş veya doğal karaktere yakın olan alanlarda rehabilitasyon çalışmaları önem kazanmaktadır.

Almanya'da altı değişik koruma statüsü bulunmaktadır;

- 1- Milli Park,
- 2- Tabiat Parkı,
- 3- Tabiatı Koruma Alanı,
- 4- Tabiat Anıtı,
- 5- Biyosfer Rezerv Alanları,
- 6- Peyzaj Koruma Bölgeleri'dir.

Amerika Birleşik Devleti'nde ise milli park ve master plan tanımları çalışmaları yapılmıştır. Moseley et al. (1976)' e göre:

Milli park:

- Bir veya daha fazla ekosistemin antropojen etkilerle değişmediği,
- Bitki ve hayvan türlerinin, jeomorfolojik alanların ve habitatların bilimsel, eğitsel ve rekreasyonel açıdan ayrıcalıklı özelliklere sahip olduğu,
- Doğal güzellikleri açısından eşsiz olan,
- Ekolojik, jeomorfolojik ve estetik özelliklerinin korunma ve antropojen baskıdan kurtarılmaya ihtiyacı olan,
- Ziyaretçilerin belli kurallar dahilinde eğitsel, kültürel ve rekreasyonel amaçla gezebildiği alanlardır.

Master plan: Milli park sistemine bir bağlı alanda genel kullanım, koruma, yönetim ve geliştirme konularında yol gösteren, kavramsal bir planlama

¹² Serhat Arda'nın 2003 yılında hazırladığı yüksek lisans tezi için Jeomorfoloj Dr. Nihat Zal ile Mayıs 2002' de yaptığı sözlü görüşme. (Orman Bakanlığı, İç Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Ankara).

dokümanıdır. Alanın özelliklerinin, kaynak değerlerinin, komşu alanlarla ilişkisinin, karışılacak insan ihtiyaçlarının, yönetim hedeflerinin ve alan sınıflandırmasının tanımlandığı bir genel geliştirme planıdır. Master plan, daha detaylı geliştirme planlarının hazırlanması için yönetici ve yönlendirici nitelik taşıyan bir plandır.

3. TÜRKİYE’DE KORUNAN ALAN KAVRAMI, KATEGORİLERİ, YÖNETİMİ VE ÖNEMİ

Bu bölümde Türkiye’de korunan alan kavramı, tanımlamaları ve sınıflandırılması, korunan alan kategorileri ve Türkiye’de korunan alanlarla ilişkili kavramlara değinilmiştir. Ayrıca Türkiye’de korunan alanlarda yönetim politikaları ve stratejilerinin gelişimi, korunan alanlarda katılımcı yönetim ve yönetişim, Türkiye’de korunan alanların önemi, yönetimi ve yönetimin tarafları, korunan alanlarla ilgili ülkemizdeki yasal düzenlemeler ve Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler incelenmiştir. Daha sonra ise Türkiye’de milli park ve doğa koruma kavramının ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi ile Türkiye’de milli park düşüncesi ve doğa koruma konusundaki ulusal gelişmeler konuları irdelenmiştir. Bunun yanında özellikle korunan alanların yönetiminde söz sahibi teşkilatların teşkilatlanma şemaları ile görev ve yetkilerine yönelik düzenlemelerin üzerinde durulmuştur. Bu düzenlemelerin çoğunun korunan alanlarla dolaylı, bir kısmının ise doğrudan ilgili olduğu görülmüştür.

3.1. Türkiye’de Korunan Alan Kavramı, Tanımlamaları ve Sınıflandırılması

IUCN sınıflandırmasına göre ülkemizde korunan alanlarda bakanlıklar düzeyinde bir yönetim yapısı mevcuttur. Ancak bu yapı tek bir bakanlık yapısında olmayıp birkaç bakanlığı kapsayan bir sorumluluk alanına sahiptir. Ülkemizde milli park, tabiat parkı, tabiatı koruma alanı statüsündeki korunan alanların yönetimi 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile yönetilmektedir. Kanunun çıktığı tarihteki ismi ile Orman Bakanlığı bünyesindeki “Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü’ne” bu alanlarla ilgili yetki verilmesine rağmen, bu alanlar turizm alanı ve merkezi sayılan yerlerde ise Turizm Bakanlığı, Özel Çevre Koruma (ÖÇK) bölgelerinde ise Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı devreye girmekte ve bir yönetim kargaşası yaşandığı görülmektedir (Kuvan, 1991). Ülkemizde korunan alanlar; 6831 sayılı orman kanunu, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu ve 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamında değerlendirilmektedir. Kuvan (2011) korunan alanları; buldukları alan, ilgili oldukları kanun ve sözü edilen

alandan sorumlu kurumlar açısından ayırmış ve bu ayrımlar Çizelge 3.1.’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Türkiye’de Korunan Alanların Yasal ve Yönetmelik Durumu

Korunan Alanlar		Bulunduğu Alan	İlgili Kanun	Sorumlu Kurum
Milli Parklar		Orman Rejimi İçinde	2873	Orman ve Su İşleri Bakanlığı
Tabiat Parkları				
Tabiat Anıtları				
Tabiatı Koruma Alanları				
Yaban Hayatı Koruma ve Geliştirme Sahaları		Orman Rejimi İçinde	4915	
Sit Alanları	Doğal Sitler	Orman Rejimi Dışında	2863	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
	Tarihi, Arkeolojik Sitler	Orman Rejimi Dışında	2863	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Kentsel Sitler			
Özel Çevre Koruma Bölgeleri		Orman Rejimi Dışında	2872	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Kaynak: Kuvan, 2011. Doğa Koruma Ders Notları. (Basılmamış).

Çizelgeden de anlaşılacağı üzere korunan alanların yönetiminde farklı bakanlıklar sorumlu olmaktadır. Bunlar Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığıdır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın kurulması, 29.6.2011 tarihli 645 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kararlaştırılmıştır. Bu yapılanmadan önce Çevre ve Orman Bakanlığı; 4856 Sayılı yasa ile belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, Çevre ile Orman Bakanlıklarının birleştirilmesi suretiyle kurulmuş bir bakanlık idi. Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nda korunan alanlar konusunda sorumlu kurum DKMP Genel Müdürlüğüdür. Yapılanma öncesi Çevre ve Orman Bakanlığı bünyesinde teşkilatlanmaya sahip olan DKMP Genel Müdürlüğü yeniden yapılanma çerçevesinde bu sefer Orman ve Su İşleri Bakanlığı bünyesinde korunan alanlarla alakalı tek sorumlu teşkilat olarak görev yapmaya başlamıştır.

Orman ve Su İşleri Bakanlığına bağlı Orman Genel Müdürlüğü (OGM)’ de 6831 sayılı Orman Kanunu çerçevesinde doğa koruma ve korunan alanlarda söz sahibi olan bir diğer kurumdur. 2011 yılında bazı bakanlıkların yeniden

yapılandırılması amacıyla yapılan değişiklikler sonucunda korunan alanların idari yapılarında bazı değişiklikler olmuştur. Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı lağvedilerek üzerindeki görevler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilmiştir. Ayrıca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu bakanlık bünyesinde Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü kurulmuş ve yine Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile sorumluluk bölgeleri ve merkezleri Bakanlıkça belirlenen Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları kurulmuştur. Çevre ve Orman Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren DKMP Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatlanması olan İl Çevre ve Orman Müdürlüklerine bağlı DKMP Şube Müdürlükleri de lağvedilerek İl Şube Müdürlüklerine dönüşmüş ve Genel Müdürlükte Bölge Müdürlüğü kuruluşuna geçmiştir. Ülkemizde korunan anlardan sorumlu Orman ve Su İşleri Bakanlığı taşra yapılanmasını ve bu alanların yönetimini 15 Bölge Müdürlüğü'nü kurarak sağlamıştır. Bu Bölge Müdürlükleri bünyesinde diğer korunan alanlardan da (Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı, Tabiatı Koruma Alanı, Sulan Alanlar vd.) sorumlu 81 İl Şube Müdürlüğü ile 40 adet milli parktan sadece 9'una Müdürlük statüsü verilmiştir. Diğer 31 adet milli park ise İl Şube Müdürlüklerince yönetilmektedir.

Korunan alan tanımlamalarında ve sınıflandırma işleminde yapılan inceleme de ilk göze çarpan kurumlar arasında kavramsal açıdan farklılıkların olduğudur. Kavramlar ulusal ve uluslararası dil birlikteliğini sağlama açısından oldukça önemlidir. Korunan alanlarda bu kavramsal farklılıklar konunun anlaşılmasında sıkıntıların yaşanmasına ve dolayısıyla etkin korunmamasına sebep olmaktadır. Bu nedenle ülkemizde korunan alan tanımında dahi henüz bir fikir birlikteliği oluşmuş değildir. Bu konuda kurumlar arasında mevzuatlarındaki farklı tanımlamaların yapılması, en önemli sorunların başında gelmektedir. Yasal boyutta yaşanan sorunlar Çevre Kanunu, Milli Parklar Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve bu kanunların yönetmeliklerinde aynı konulara ilişkin tanımlamalarda görülmektedir. Ayrıca bu mevzuatlar farklı bakanlık ve kuruluşları yetkili kılarak yetki karmaşasına ve çözümsüzlüğe de neden olmaktadır. Örneğin;

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmeliğin Tanımlar Madde 3 (h) bendinde korunan alanları (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2014): *“Biyolojik çeşitliliğin, doğal ve bununla ilişkili kültürel kaynakların korunması ve devamlılığın sağlanması*

amacıyla ilgili mevzuata göre yönetilen koruma statüsü bulunan kara, su ya da deniz alanlarıdır.” şeklinde tanımlamaktadır.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı ise Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu çerçevesinde (Madde 3 – Tanımlar başlığı) (5) (Ek: 8.8.2011-Kanun Hükmünde Kararname (KHK)-648/41 md.): “*Korunma alanı; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alandır.*” tanımlamasını yapmıştır. Yine Madde 6 (d) de “*korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları içerisine tarihi mağaralar, kaya sığınakları; özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri; taşınmaz tabiat varlığı örneklerindedir.*” şeklinde bir ibare ile korunan alanlarda farklı bir tanımlamaya gidilmiştir.

DKMP Genel Müdürlüğü sorumluluğundaki statülü korunan alanlar ise Genel Müdürlüğün resmi internet sitesinde: Milli Parklar, Tabiatı Koruma Alanları, Tabiat Anıtları, Yaban Hayatını Geliştirme Sahaları, Tabiat Parkları şeklindedir. DKMP Genel Müdürlüğü’ne göre korunan alanlarla ilgili kavramlar (DKMP Genel Müdürlüğü, 2014) :

Korunan Alan: *Biyolojik çeşitliliğin, doğal ve doğalla ilişkili kültürel kaynakların korunması ve devamlılığının sağlanması amacıyla yasal ve diğer etkili yollarla yönetilen kara ya da deniz alanı. (IUCN, 1994)*

Milli Park: *Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını ifade eder.*

Mutlak Koruma Alanı: *Koruma altına alınan alanlarda sıkı koruma gerektiren tabiat ve biyolojik çeşitlilik değerlerini barındıran; denetim, yönetim veya bilimsel maksatlı araştırmalar ve izlemeler dışında insan faaliyetlerine izin verilmeyen bölgeleri ifade eder. Sınırları UDGP ile belirlenen ve mutlak korunması gereken alanlardır.*

Tabiat Anıtı: Tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dâhilinde korunan tabiat parçalarıdır.

Tabiatı Koruma Alanı: Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarıdır.

Tabiat Parkı: Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını ifade eder.

Doğal (tabii) Sıt: Jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanları ifade eder.

Özel Çevre Koruma Bölgesi: Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı toprak ve su alanlarını, biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynakların gelecek kuşaklara ulaşmasını emniyet altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi ve bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esasları ile plan ve projelerin tek elden hazırlanması amacıyla, Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilen bölgelerdir.

Sulak alan: Doğal veya yapay, devamlı veya geçici, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gelgit hareketlerinin çekilme devresinde altı metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı olarak önem taşıyan bütün sular, bataklık, sazlık ve turbiyeler ile bu alanların kıyı kenar çizgisinden itibaren kara tarafına doğru ekolojik açıdan sulak alan kalan yerleri ifade eder.

Ramsar Alanı: 28.12.1993 tarihli ve 3958 sayılı Kanunla uygun bulunan Ramsar Sözleşmesinin 2'nci maddesi gereğince,

Uluslararası Önele Sahip Sulak Alanlar Listesine dâhil edilen sulak alanları ifade eder. Şeklindeleir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca 19 Temmuz 2012 tarihinde 28358 sayılı Resmi Gazete ile yayınlanan Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik' in 4.madesinde de korunan alan, korunma alanı ve ÖÇK Bölgesi DKMP Genel Müdürlüğünden farklı tanımlanmıştır¹³ :

Korunan alan: *Biyolojik çeşitliliğinin, doğal ve bununla ilişkili kültürel kaynakların korunması ve devamlılığının sağlanması amacıyla ilgili mevzuata göre yönetilen; milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, doğal sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan kara, su ya da deniz alanlarını,*

Korunma alanı: *Taşınmaz tabiat varlıklarının muhafazaları veya tabii çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alanı,*

Özel Çevre Koruma Bölgesi: *“Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi haiz, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı, biyolojik çeşitliliğinin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynak değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekli olan ve Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilen kara, su ve deniz alanlarını”* ifade etmektedir.

Yukarıda ki tanımlamalara bakıldığında korunan alan tanımında bile kurumlar arasında bir birliktelik bulunmamaktadır. Ayrıca korunan alanlarla ilgili ülkemizde yer alan mevzuatlarda da birtakım karışıklıklar mevcuttur. Bu mevzuat karışıklığından dolayı da kurumlar arasında yetki karmaşası ve çakışması yaşanmaktadır. Bunlar aşağıda izah edilerek mevzuatlarda yer alan karışıklık, tezat ve çelişkiler ortaya konulmuştur;

- 1- 6831 sayılı Orman Kanunu Ek-14. Maddesi ile 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

¹³ Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik, R.G.,19.07.2012 tarih, 28358 sayı,

arasında çelişkiler yaşanmaktadır. Şöyle ki; 6831 sayılı kanunun Ek Madde 14 – (Ek: 10.09.2014-6552/90 md.) “*Orman veya orman rejimine tabi alanların; mesire yeri, şehir ormanı, millî park, tabiat parkı, tabiat anıtı, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları ve avlak olarak ayrılan kısımlarında, orman koruma ve yangınla mücadele için yapılacak yapı ve tesisler ile idarenin ve ziyaretçilerin zaruri ihtiyaçlarını karşılayacak olan taban alanı 250 metrekareyi ve kat adedi bir bodrum kat ve çatı arası hariç ikiyi geçmeyen yapılar UDGP veya gelişim ve yönetim planlarına göre yapılır. **Bu alanlar için imar planı şartı aranmaz.** 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun uygulandığı alanlarda, alanın sit statüsü özelliği korunması kaydıyla, 21.07.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun diğer hükümleri uygulanmaz.*” demektedir. Bu kapsamda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü)’nce yapılan değerlendirmede Milli Park Kanunu’na tabi korunan alanların (Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı, Tabiatı Koruma Alanı) Doğal Sit Alanları ile çakıştığı belirtilmektedir. Vasfi orman alanı olarak tanımlı alanlardaki iş ve işlemlerinin Orman ve Su İşleri Bakanlığınca yürütülmesi, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’nun çakıştığı alanlarda bulunan orman veya orman rejimine tabi olmayan alanlarda ise söz konusu kanun maddesinin uygulanmayacağı ifade edilmektedir. Dolayısıyla 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’na tabi olup ta vasfi orman alanı olmayan alanlara Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın müdahale edemeyeceği, bu alanlarda söz sahibi kurumun Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, uygulanan mevzuatın ise 2683 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun mevzuat karışıklığına ve çok başlılığa sebep olduğu görülmektedir. Ayrıca 6831 sayılı Orman Kanunu Ek-14. maddesinin uygulanmasında zaruri ihtiyacın ne olduğu da belirsizdir. Örneğin taban alanı 250 m²’yi geçmeyen iki kat+bodrum+çatı yapılarından kaçar tane yapılacağı konusunda da belirsizlikler vardır.

- 2- Tabiat Parkları, Orman ve Su İşleri Bakanlığının sorumluluğunda olan ve 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu’na göre “*Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını ifade eder.*” şeklinde tanımlanan alanlar olarak bilinirler. Ancak, Fethiye İlçesi’nde yer alan Ölüdeniz ÖÇK sahası Çevre ve

Şehircilik Bakanlığınca “Ölüdeniz Kumburnu Tabiat Parkı” olarak ilan edilmiş ve “Ölüdeniz Kumburnu Günübürlük Alan” statüsü kazandırılmıştır. Mevzuatta Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca işlettilen herhangi bir *Günübürlük Kullanım Alanı* Türkiye’de yer almamakla birlikte böyle bir statü örneği de yoktur. Tamamen alanın gelirlerine sahip olmak gayesiyle (gelirin %30’u Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca aktarılmaktadır) böyle bir statünün verildiği görülmektedir. Ayrıca Ölüdeniz-Kıdrak Tabiat Parkı 950 ha. büyüklüğünde olup alanın tamamı Orman ve Su İşleri Bakanlığının sorumluluğundadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca işletilen bölümü ise 5 ha. olup aynı alan içerisinde yer almaktadır. Bu durumun yönetimde karışıklığa ve çift başlı yönetime yol açmasının yanında ayrıca kavramsal açıdan mevzuatta yer almayan bir statünün doğmasına, yetki, sorumluluk ve kavram karmaşasına ve kurumlar arasında mevzuat karışıklığına sebep olduğu da görülmektedir.

- 3- Orman ve Su İşleri Bakanlığınca 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında yönetilen korunan alanlarda 28.03.2006 tarih ve 26122 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren “*Alan Kılavuzlarının Seçimi, Eğitimi, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*” çıkarılmıştır. Bu yönetmelik ile Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından çıkarılan 6326 sayılı 22.06.2012 tarihli “*Turist Rehberliği Meslek Kanunu*” arasında yetki çakışması yaşanmaktadır. 6326 Sayılı Kanun’un mesleğin korunması başlıklı 7. Maddesinde – (1) “*Turist rehberliği hizmetleri sadece turist rehberleri tarafından sunulur. Başka sıfat veya unvanlarla icra edilen ancak bu Kanun uyarınca turist rehberliği niteliği taşıyan her türlü hizmetin yürütülmesinde mesleği icra etme koşullarını taşıyan kişiler çalıştırılır.*” demektedir. Bu kanun turist rehberiyle ilgili bir kanundur. *Alan Kılavuzlarının Seçimi, Eğitimi, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik* ise sadece korunan alanlarda uygulanmak üzere çıkarılmış bir yönetmeliktir. Her iki mevzuatın sonucunda *Alan Kılavuzu* ve *Turist Rehberliği* tartışması yaşanmaktadır. Bunun en canlı örneği İstanbul Rehberler Odası, İzmir Turist Rehberleri Esnaf Odası, Turist Rehberleri Birliği’nin itirazları üzerine yaşanan tartışmalardır. Orman ve Su İşleri Bakanlığınca yayınlanan yönetmelikle alan kılavuzlarına yasal statü tanınmıştır. Oysa bu konu yönetmelikle düzenlenmiş olup 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’nda öngörülmeleyen bir uygulamadır. Bu düzenleme hem

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu hem de 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'nun acentaların yükümlülüklerini belirleyen 10. Maddesinin a bendine de *“Turlarda veya sadece tek bir otelde konaklamayı ve konaklanacak otele ulaşımı içerenler hariç olmak üzere paket turlarda; paket tur veya tur başına kırkbeş kişiye kadar en az bir rehber bulundurmak; tek araç kapasitesi kırkbeş kişiyi aşan araçlarda bir rehber bulundurmak; turistlere, rehberler dışında herhangi bir kimse vasıtasıyla Türkiye'nin tarihi, doğası, kültürü ve turizmi ile ilgili rehberlik faaliyeti niteliğinde bilgi vermemek”* aykırıdır. Seyahat acentalarının düzenleyecekleri turlarda alan kılavuzu bulundurma yükümlülükleri bulunmamakta, aksine rehber yerine hangi adla olursa olsun bir başka kişiyi istihdam etmeleri de yasaklanmaktadır. Kanunlar arasındaki çelişkiler ve uygulamada ki tartışmalar halen devam etmektedir.

- 4- 6831 sayılı Orman Kanunu'na EK Madde - 8 eklenerek korunan alanlarda kiralama süresinin uzatılmasının yolu açılmıştır. EK Madde 8'de *“Bu Kanun ile 09.08.1983 tarihli ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na tâbi alanlarda bulunan yerler ile bu yerler üzerindeki yapı ve tesisler, yirmi dokuz yıla kadar kiraya verilebilir. Ancak, kiracının Çevre ve Orman Bakanlığınca belirlenen yerlerde; kiralanan alan miktarının 5 (Beş) katı kadar ağaçlandırma yapması zorunludur.”* denmektedir. Ancak her ne kadar kanunda *“kiralanan alan miktarının 5 (Beş) katı kadar ağaçlandırma yapılması zorunludur”* denilse de uygulamada ağaçlandırmanın yapılmayıp sadece ağaçlandırma bedelinin yatırılması da bu tür alanların işletmesinin kazanılmasında yeter şart olarak kabul edilmektedir. Bu fiili durum ile kanunda *ağaçlandırma yapar* ifadesinin yerine ağaçlandırma bedeli yatırılarak süre uzatımının yapılması yasada bir çelişki olarak görülmektedir. Bu çelişkinin giderilmesi gerektiği düşünülmektedir.
- 5- 6831 sayılı Orman Kanunu, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve diğer kanunlarda korunan alanlara ilişkin farklı tanımlar yer almaktadır. Bu farklı tanımlar kavram karışıklığına sebep olmaktadır. Örneğin; 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 25. maddesinde (Değişik: 23/9/1983 - 2896/15 md.) korunan alanlara yönelik düzenleme yapılmıştır. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 25. maddesine göre göre **Milli Parklar:** *“OGM; mevki ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren*

sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir.” denmektedir. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’nda ise **Milli Park** “Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımlar hukuki çelişkilerin doğmasına sebep olmaktadır. Milli Park tanımının 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu dışındaki kanunlardan yürürlükten kaldırılması gerekmektedir.

- 6- DYBM Deltası Milli Parkı’nın Delta kısmında yapılan balıkçılık işlemlerinde Tarım Bakanlığı’nca izinler verilmektedir. Ancak alan sorumluluk açısından Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nca yönetildiğinden yönetimde karışıklıklar çıkmaktadır. Bu izinlerin tamamının Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın sorumluluğunda olması için mevzuat değişiklikleri yapılmalıdır.
- 7- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 1.Derece Doğal Sit statüsündeki alanlarla Milli Parkın çakışması durumunda 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile bir takım sıkıntılar yaşanabilmektedir. Örneğin Marmaris Milli Parkı Günnücek Günübirlik Kullanım Alanı çakışan saha olduğundan bu mevzuat ile burada yapılmak istenen çalışmalara engel olunmaktadır. 644 sayılı KHK’nin 13/A maddesi 1. fıkrası (ç) bendinde “Tabiat varlıkları, doğal, tarihi, arkeolojik ve kentsel sitler ile koruma statüsü bulunan diğer alanların çakıştığı yerlerde koruma ve kullanma esaslarını ilgili bakanlıkların görüşünü alarak belirlemek ve bu alanların kısmen veya tamamen hangi idarelerce yönetileceğine karar vermek, her tür ve ölçekteki çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını yapmak, yaptırmak ve onaylamak.” hükmü gereği Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü’nün görevleri arasında sayılmış ve taşra birimi olan Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü’de bu tür durumlarda konuya müdahil olabilmektedir. Bahse konu alandaki mevcut yapıların

ruhsatlandırılması işlemi bu nedenden dolayı yapılamamaktadır. Bunun için KHK değişikliği yapılması gerekmektedir.

- 8- 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı, 17'inci ve 18'inci Maddeleri ormanlık alanlarındaki tahsislerle ilgili maddelerdir. Bu kanun maddeleri 2873 sayılı Milli Park Kanunu kapsamında korunan alanlarda da uygulanmaktadır. Dolayısıyla 6831 sayılı Orman Kanunu'nun bu maddelerinin 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na tabi alanlarda uygulanması çelişkidir. Çünkü tahsislere yönelik ücretlendirme ve fiyatlandırmada karışıklıklar meydana gelmektedir. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu göre tahsislerle ilgili olarak yeni bir yönetmelik veya hukuki düzenleme yapılmalıdır.

Korunan alanlardan sorumlu Bakanlıklarca kuruluşları gerçekleştirilen Genel Müdürlüklerin doğa koruma ve korunan alanlar konusunda kendi iç teşkilatlanmaları ve kendilerine has mevzuatları bulunmaktadır. Söz sahibi kurumların birden fazla olması ve kendilerine has mevzuatlar yayınlamaları sonucunda bir yönetim kargaşası yaşanmaktadır. Örneğin çalışma alanlarımızdan olan DYBM Deltası Milli Parkı mili park statüsüne sahip olduğundan alanın tamamı DKMP Genel Müdürlüğüne yönetilmektedir. Ayrıca milli parkta doğal sit statüsündeki alanlarda ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı sorumlu olmaktadır. Bunun yanında kentsel sit alanı olan Eski Doğanbey Mahallesi ile tarihi-arkeolojik sit alanları olan antik Thebai Kenti, Ayayorgi manastırı, tarihi Doğanbey Mahallesi ile Karine, Ayayorgi manastırı, Hagios Antonios Manastırı ve Zeus Mağarası ise Kültür ve Turizm Bakanlığının da sorumluluğundadır. Aşağıda Çizelge 3.2.'de Türkiye'de korunan alanların farklı statülere ayrılma kriterleri, amaç ve yasal dayanak açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan değerlendirmede mevzuat karışıklığı ve statülerin farklılığı görülmektedir.

Çizelge 3.2. Türkiye’de Korunan Alanların Farklı Statülere Ayrılma Kriterleri

Korunan Alan Statüsü	Ayrılma Kriteri	Amacı	Yasal Dayanak
Milli Park	Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerlerine sahip tabiat parçalarıdır.	Koruma, Dinlenme ve Turizm amacı için tescil edilmektedir.	2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu
Tabiat Parkı	Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip olan tabiat parçalarıdır.	Manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesi için tescil edilmektedir.	
Tabiat Anıtı	Tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip tabiat parçalarıdır.	Koruma, Dinlenme ve Turizm amacına hizmet etmek için tescil edilmektedir.	
Tabiatı Koruma Alanı	Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği tabiat parçalarıdır.	Sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarıdır.	
Doğal (tabii) Sit Alanı	Jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip alanlardır.	Korunması gerekli alandır.	2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
Özel Çevre Koruma Bölgesi	Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı toprak ve su alanlarıdır.	Biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynakların gelecek kuşaklara ulaşmasını sağlamaktır.	
Sulak alan	Doğal veya yapay, devamlı veya geçici, suları durgun veya akıntılı, tatl, acı veya tuzlu tüm sular.	Tüm sulak alanların korunması, geliştirilmesini amaçlar.	2872 sayılı Çevre K. 645 sayılı KHK, 4915 sayılı KAK.
Ramsar Alanı	Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Listesine dâhil edilen sulak alanları ifade der.	Özellikle su kuşlarının yaşama ve üreme alanları korunmasını öngörmektedir.	Ramsar Sözleşmesi

3.2. Türkiye’de Korunan Alan Kategorileri

Türkiye’de korunan alan kategorileri dünyada uygulanan korunan alan kategorileri ile aşağıda açıklandığı üzere önemli olmayan çok az bir farklılıkla genelde paralellik göstermektedir. Dolayısıyla 1994 yılında IUCN’nin belirlediği altı adet korunan alan kategorileri ile korunan alanları belirleme ve sınıflandırma ölçütleri Türkiye özelinde de geçerlilik kazanmıştır. Bu nedenle konu ile ilgili

kavramlar dünya ölçeğinde Türkiye'deki gelişim ile birbirine paralel kavramlar içerdiğinden bu kavramlara burada tekrar değinilmeyecektir.

IUCN'in belirlemiş olduğu yönetim sınıfları (Albayrak, 2010):

I: Mutlak Doğa Koruma Rezervi/Yabanıl Alanlar

I.a: Mutlak Doğa Koruma Rezervi (Tabiat Rezervi): Bu statüdeki korunan alanlar daha çok bilimsel amaçlarla yönetimin sergilendiği kategorideki alanlardır. Bu alanlar daha çok olağanüstü ya da temsili ekosistemler barındıran, jeolojik ya da fizyolojik kaynak değerlerini veya türleri barındıran, esasında bilimsel araştırma veya çevresel izleme amaçlı kullanılan kara ve/veya deniz alanlarıdır.

I.b: Yabanıl Alanlar (Yaban Hayatı Alanı): Korunan alan, yaban hayatının korunması amacıyla yönetilir. Bu alanlar, doğal karakterini ve etkisini koruyan, sürekli ve önemli bir yerleşim içermeyen, doğal şartlarını korumak amacıyla yönetilen değişikliğe uğramış veya pek az değişikliğe uğramış büyük kara ve/veya deniz alanlarıdır.

II: Ekosistem Muhafaza ve Koruma Alanları (Milli Parklar): Korunan alan ekosistemi koruma ve eğlenme-dinlenme amacıyla yönetilir. Aşağıdaki amaçlar için tahsis edilmiş doğal kara ve/veya deniz alanları; (a), Şimdiki ve gelecek nesiller için bir ya da daha fazla ekosistemin ekolojik bütünlüğünü korumak (b), alanın tahsis amacına ters düşecek kullanım ve yerleşimleri önlemek ve (c), çevresel ve kültürel açılarından uygun manevi, bilimsel, eğitsel, eğlenme-dinlenme ve ziyaret amaçlı faaliyetlere imkan vermektir.

III: Doğal Anıtlar (Tabiat Anıtı) : Korunan alan belirli doğal özellikleri korumak amacıyla yönetilir. Bu alanlar nadirliği, temsili ve estetik nitelikleri, kültürel önemi açısından olağanüstü ya da benzersiz olan bir ya da daha fazla doğal/kültürel özellik içeren alanlardır.

IV: Habitat ve Tür Yönetim Alanı (Yaşam/Tür Koruma Alanı) : Korunan alan etkin yönetim müdahalesi yoluyla doğa koruma amacıyla yönetilir. Yaşam alanlarının bakımı ve/veya belirli türlerin ihtiyaçlarının karşılanması için etkin yönetim müdahalesi gerektiren alanlardır.

V: Peyzaj (Korunan Kara/Deniz) Koruma Alanı: Korunan alan kara/deniz peyzajını koruma ve eğlenme-dinlenme amacıyla yönetilir. İnsan ve doğa arasındaki etkileşimin zaman içinde önemli estetik, ekolojik ve/veya kültürel değer taşıyan ayırt edici bir nitelik oluşturduğu, çoğu zaman yüksek biyolojik çeşitliliğe sahip, gerektiğinde kıyı ve denizi de kapsayan alanlardır.

VI: Yönetilen Doğal Kaynak Koruma Alanı: Korunan alan doğal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımı amacıyla yönetilir. Büyük ölçüde değişime uğramamış doğal sistemler barındıran, biyolojik çeşitliliğin uzun vadeli korunması sağlanması amacıyla yönetilen, aynı zamanda da yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere sürdürülebilir bir doğal ürün ve hizmet akışı sağlayan alanlardır.

IUCN'in belirlemiş olduğu bu yönetim sınıfları Türkiye açısından değerlendirildiğinde (ülkemizdeki korunan alan statüleri ile kıyaslandığında) tabiat rezervi-tabiatı koruma alanı; milli park-milli park; tabiat anıtı-tabiat anıtı; yaşam/tür koruma alanı-yaban hayatı koruma sahası; kara/deniz peyzajını koruma alanı-tabiat parkı şeklinde karşılık bulmaktadır. Yaban hayatı alanına (IUCN Sınıf I-b) ve yönetilen doğal kaynak koruma alanına (IUCN Sınıf VI) ise karşılık bulunmamaktadır. Buna karşılık ülkemiz yasal statüsünde yer alan ancak IUCN sınıflandırmasında yer almayan, özel çevre koruma bölgesi ve doğal sit alanları da bulunmaktadır (Albayrak, 2010)

3.3. Türkiye'de Korunan Alanlarla İlişkili Kavramlar

Bu başlık altında ülkemizde korunan alanlarımızdaki sürdürülebilir kalkınma, biyosfer rezervi korunan alan ilişkisi ile ekoturizm kavramı ve korunan alanlar için önemine kısaca değinilecektir.

3.3.1. Türkiye'de Korunan Alanlarda Sürdürülebilir Kalkınma

Ülkemiz için korunan alanlar açısından sürdürülebilirlik kavramı oldukça önemlidir. Korunan alanlarımızın kaynak değerlerinin büyük tehditlerle karşı karşıya kalıyor olması sürdürülebilirlik kavramını bu nedenle önemli kılmaktadır. Ülkemizin ekonomik, sanayi ve çevre açısından ilerlemesi, kalkınması diğer ülkelerle kıyaslandığında büyümesi ve gelişmesi de kaçınılmaz olacaktır. Ancak bu büyümeyi sağlarken doğal kaynaklara zarar vermeden bunların devamlılığını

sağlamak esas olmalıdır. İşte bu anlamda sürdürülebilirlik kavramı devreye girmektedir.

Çünkü dünya ülkeleri sanayide ve ekonomide gelişme gösterirken çevresine ve doğal kaynaklarına da sürdürülebilirlik kavramı içerisinde politikalar uyguladıkları görülmektedir. Kaynaklardan koruma/kullanma dengesi içerisinde faydalandıkları görülmektedir. Bu nedenle ülkemiz ve konumuz açısından değerlendirilen doğal kaynaklar ve korunan alanların geleceği de bu kavram çerçevesinde önemli hale gelmektedir. Nadir bulunan kaynak değerlere sahip korunan alanlarımızın devamlılığının sağlanması için bu kaynakların devamlılığının sağlanması ve sürdürülebilir olması gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma bu anlamda ülkemizin doğası ile dengeli yaşam koşullarını uygulayan, bugün ve gelecek için çevresel şartlara uyan ve çevreyi tahrip etmeyen koruyan kollayan ve korunması için tüm kuralları yerine getiren, bunların neticesinde ülkenin tüm bireylerinin ekonomik ve sosyal refahı sağlanmış bir yaşam anlamına da geldiği söylenebilir.

Sürdürülebilir kalkınmanın stratejik hedefi insanlık ve doğa arasındaki uyumu ve dengeyi sağlamaktır. Zaten doğa ve korunan alanlar bu uyum sağlandığı takdirde korunmuş ve devamlılığı da sağlanmış olacaktır. Sürdürülebilir kalkınma, bu çerçevede korunan alanlarımızın devamlılığını sağlama yönünde engel olarak görülmemeli tam aksine onu geliştiren, koruyan ve dengeli bir biçimde kullanıma sunan değişikliklere de sahip bir olgu olmalıdır. Ayrıca korunan alanların çevresinde yaşamını devam ettiren insanların sorunlarını çözebilmelidir.

3.3.2. Türkiye’de Biyosfer Rezervi ve Korunan Alan İlişkisi

Biyosfer Rezervlerinin onaylanmasına olanak tanıyan GEF Projesi, ülkemizde de uygulanmış ve katılımcı doğa koruma çalışmaları bakımından örnek oluşturmuştur. Korunan alanlarımızda proje sayesinde özellikle katılımcı yönetim anlamında büyük gelişmeler kaydedilmiştir.

Türkiye’nin 9 orman sıcak noktasından biri olan Camili (Macahel) Havzası UNESCO tarafından 2005 yılında “Biyosfer Rezervi” ilan edilmiştir. Türkiye’nin ilk ve tek biyosfer rezervi olan Camili Biyosfer Rezervi, sürdürülebilir kalkınma ve ekoturizm konularında örnek çalışmalarla Türkiye’de doğa koruma ve kalkınmanın bir arada olabileceğini gösteren en önemli bölgelerinden biri haline

gelmiştir. Biyosfer rezervi koruma yaklaşımı birbirini tamamlayan 3 temel işleve (koruma, gelişme ve lojistik) sahip olmasından dolayı dünyadaki diğer koruma yaklaşımlarından ayrılır. Bu anlamda Camili Havzası'nın en önemli geçim kaynakları arıcılık ve ilgili ürünleri ile ekoturizm uygulamalarıdır. Camili havzasındaki arıcılık ve ilgili ürünleri ile ekoturizm uygulamaları hem koruma, hem de sürdürülebilir kalkınma açısından birer fırsattır (Lise, 2014).

Ülkemizde bulunan korunan alanların çoğunda Camili havzasında olduğu gibi doğa koruma ve kalkınma bir arada yürütülebilir. Ancak bunun gerçekleşmesi için alana yakın yerel halkın da bu gelişmelere açık olması gerekmektedir. Biyosfer rezerv alanı içinde yaşayan halkın korunan alana zararını asgariye indirmek için alanın maddi olanaklarından da faydalandırmak gerekir. Ancak bu konu çok yönlü araştırılmalıdır. Çünkü bu alanlarda araştırma yapılmadan yapılacak bir uygulama, yöre halkına verilemeyecek maddi bir destek, alanın korunması için fayda yerine zarar getirebilir. Bunun için yerel halkın bilinçlendirilmesi ve eğitimi ile korunan alandan kaynaklı ekoturizm gelirlerinden pay alıp ekonomik olarak desteklenmesi ile doğa koruma ve kalkınmada başarının artacağı, daha iyi sürdürülebilir bir geleceğin tesis edilmesinin sağlanacağı bilinen bir gerçektir. Biyosfer rezerv alanları yöre halkının kalkınmasına yardımcı olacağından ülkemizde de biyosfer rezerv alanı olarak geliştirilmeye uygun mekânların çokluğu nedeniyle bu alanların araştırılarak yöre halkının ekonomisine kazandırılması sağlanmalıdır. Bu maksatla ülkemizin doğal kaynak değerlerinin korunması ve geleceği açısından biyosfer rezerv alanlarının çoğaltılması gerekli olup hem yöre halkı hem de ülkemizin doğal kaynakları için faydalı olacağı düşünülmektedir.

3.3.3. Türkiye’de Ekoturizm Kavramı ve Korunan Alanlar İçin Önemi

Ülkemizin dağlık alanları, kanyonları birçok coğrafik güzelliğe sahiptir. Tüm bu güzellikleri içerisinde barındıran korunan alanlarımız en başta milli parklarımız ekoturizm faaliyetlerinin uygulanacağı en uygun yerlerdir. Bu alanlarda ender bulunan biyoçeşitliliği de ekonomiye kazandırma konusunda değerlendirilmelidir.

Dağlık alan ve endemik tür yoğunluğu ilişkisi hakkında Yücel, G. (2005:97);

Türkiye milli parklarındaki dağlık alan ve endemik tür yoğunluğu ilişkisi mevcuttur. Ülkemiz, dünyanın her yerinden dağcı ve doğa gezginlerinin ilgisini çekecek kadar çok ve güzel dağlık alana, ekoloji ve çevre konularına ilgi gösteren turistleri tatmin edecek kadar çok çeşitli bitki ve hayvan türüne sahiptir. Bu değerlerin alternatif turizm yöntemlerini geliştirecek şekilde planlaması halinde ülkeye ciddi bir ekonomik girdi sağlanacaktır.

Bunun için ekoturizm başlığı altında açıklandığı üzere bu kapsamda ülkemize kazandırılacak potansiyel saha oldukça fazladır. Bunun için önemli olan bu alanlara ciddi planlamalar yapmak, alan kılavuzları yetiştirmek, etkin rehberlik hizmeti vermektir. Bunun yanında yerel halktan seçilmiş rehberleri uluslararası standartlarda eğitip istihdam etmek önemli konular arasındadır. Korunan alanlarımızda ekoturizm faaliyetleri yaparak ziyaretçi sayısı arttırılabilir. Ayrıca bu alanlardan elde edilen gelirlerden alana bitişik, yörede yaşayan ve bu alandan olumsuz etkilenen yerel halka pay vermenin alanın korunması ve sürdürülebilirliği açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

3.4. Türkiye’de Korunan Alanlarda Yönetim Politikaları ve Stratejilerinin Gelişimi

Türkiye’de de diğer ülkelerde olduğu gibi korunan alanların yönetiminde zaman içerisinde bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle paralel olarak etkilenmeler yaşanmakta ve ortamın şartlarına göre de politikalar oluşturulmaktadır. Korunan alan ve doğal kaynakların yönetimini etkileyen üç temel faktörün varlığı Türkiye içinde geçerlidir. Bunlar daha önceki bölümlerde açıklanan bilimin büyüyen politik gücünün varlığı, insanların doğal kaynaklara verdikleri değerlerin farklılaşması ve yeryüzü peyzajında olumsuz insan etkilerinin büyümesi etkileridir. Zaman içinde bu üç temel faktörde oluşan değişiklikler Türkiye deki kurumları da harekete geçirmiş ve farklı koruma yöntemi arayışlarına itmiştir. Türkiye bu konuda korunan alanlarda “sürdürülebilirlik” kavramına büyük önem vermiş ve politikalarını da bu yönde geliştirmektedir. Bu politikalarda belirleyici olan faktör ise koruma/kullanma dengesinin belirleyicisi yani “yararlanma” faktörüdür. İnsanlar doğal kaynakların ve korunan alanların sürdürülebilirliğinin yanında aynı anda koruma/kullanma dengesi içerisinde bir faydalanmaya da konu olabilmektedirler. Bu faydalanmanın gerçekleşmesinde Türkiye’de korunan

alanlarda politikalar ve koruma sistemleri geliştirme çalışmaları da Orman ve Su İşleri Bakanlığınca devam etmektedir.

Ülkemizde korunan alanların yönetimi stratejisi ve politikalarına bakıldığında devlet tekelinde olan korunan alanların devlet eliyle yönetildiği görülmektedir. Dolayısıyla bu alanlarda her türlü tasarruf hakkı da kamu adına siyasi iktidar tarafından yerine getirilmektedir. Demokrasinin gereği siyasi partiler politika üretmektedirler. Günlük politikalarda olduğu gibi korunan alanlarda da yürütülen politikalarda genelde halkın her kesiminin yeterince bilgisi olamamaktadır. Sadece konunun taraflarından olduğu kabul edilen STK'lar meydana gelen gelişmelerden medyaya ya yansıyan bilgi kadar konuya hâkim olabilmekte ve bilgi sahibi olabilmektedirler. Her iktidar döneminde korunan alanlar özellikle ormancılık politikaları ister istemez bir takım değişikliklere uğramakta ve bu durumdan da olumlu veya olumsuz etkilenmeler geçirmektedir.

Doğal mirasın korunması; toplumun algılaması, davranışı, istekleri, teknolojik seviyesi, yasal yönetsel ve finansman düzenlemeleri ve her şeyden önce de politik sisteme bağlıdır (Kuntay, 2004). Milli park alanları için hazırlanan planlar; yerel yönetimleri, doğal ve kültürel peyzajı, yerel halkı, politik yapıyı, yasal düzenlemeleri, ekonomik yapıyı ve toplumsal koruma bilincini içerisine alan kapsamlı bir sistemdir. Dolayısı ile milli parklarda yapılacak planlamalarda bu sistemin tüm paydaşlarının dikkate alınması gerekmektedir. Örneğin bir bölgedeki milli parkla ilgili yönetim planı hazırlanıyor, tüm planlamalar yapılıyor ve karar alma aşamasına geliniyor. Ancak yönetim planı ne kadar mükemmel yapılsa yapılsın, siyasi yapı ikna edilmedikçe bu planın onaylanması ve uygulanması mümkün olamamaktadır. Aynı şekilde yapılan bir planlamada yerel halk ihmal edilir ise, kısa vadede başarı elde edilebilir, ancak uzun vadede planın başarılı olması zor olmaktadır (Kervankıran ve Eryılmaz, 2015).

Milli parkların yönetimi ile ilgili en önemli aktörün siyasi otorite olduğu açık bir gerçektir. Bir alanın korunmasına yönelik bir karar alma sürecinde veya koruma statüsü ile ilgili herhangi bir değişiklik durumunda, ne yerel halk ne de konunun uzmanları etkili olabilmektedir. Tamamen karar verme yetkisi siyasi otoritenin aldığı kararlara bağlıdır. Merkezi yönetimin çıkardığı kanunlar ve kararnameler bir bölgedeki koruma statüsünü olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Siyasi otorite eğer çevresel ve toplumsal sürdürülebilirlik anlayışını benimseyen yöneticilerden oluşuyorsa, alınan kararlar genelde olumlu

yönde olurken, bu anlayışı benimsemeyen yöneticilerden oluşuyorsa, kararlar genelde olumsuz yönde alınmaktadır. Bu olumsuz yönde alınan kararlar ise korunan alanlarda geri dönüşü olmayan ve uzun vadede çevresel tahribata neden olan sonuçlar doğurmaktadır. Bu açıdan, öncelikle en başta merkezi yönetici konumunda bulunan kişilerde, daha sonra bu alanlara işletme açan yatırımcılarda ve yerel halkta koruma anlayışının benimsenmesi gerekir. Koruma alanlarının planlanmasında çoğu zaman yerel halktan fedakârlık beklenmekte ve yerel halka başta verilen sözler daha sonra tutulmamaktadır. Bu da yerel halkla yöneticiler arasında problemlerin artmasına neden olmaktadır (Kervankıran ve Eryılmaz, 2015).

Yukarıda da anlatıldığı üzere Türkiye’de ormancılık politikasının ve dolaylı olarak korunan alanların yönetiminde politika oluşturulmasında özellikle iktidarı elinde bulunduran siyasi partilerin etkisi bilinen bir gerçektir. Orman Bakanlığı her iktidar döneminde özellikle kırsal kesimde oldukça önemli bir siyasi güç kaynağı olmuştur. Bunun birinci nedeni Bakanlığın sahip olduğu sorumluluk alanının büyüklüğü ve orman ürünlerinin maddi değeridir. (Türkiye’deki ormanlık alanlar 21,7 milyon hektarlık bir araziye kapsamaktadır¹⁴). Bir diğer neden ise ormanlık alanların içerisinde veya korunan alanlara yakın kırsal kesimde yaşayan çok sayıda köylülerin olmasıdır. Bu alanlarda yaşayan yerel halk, siyasetçiler için daima birer oy potansiyeli olarak görülmüşlerdir. Çünkü buralarda yaşayanların var olan sorunlarının çözüm beklentisi daima devam etmektedir. Siyasilerinde bu sorunları çözmek yerine sorunların asıl kaynağına inmeyip sorunları erteledikleri ve daima vaatlerde buldukları görülmektedir.

Taleplerinin yerine getirilmesi durumunda siyasetçilerin de rant beklentisi artarak devam etmiştir. Bu durum karşılıklı bir ilişkiyi beraberinde getirmiştir. Bu nedenle her dönemde kırsal kesim yaşayanları siyasi anlamda istismar edilebilmektedirler. Dolayısıyla korunan alanlarda özellikle milli parkların sınırları içerisinde yaşayan insanlar bu sahalarla ilgili oluşturulacak her tür politikadan ister istemez olumsuz yönde etkilenmektedirler. Oy kaygısından dolayı da iktidarlar bu kesime zaman zaman tavizler vermektedirler. Bu durumda korunan alanlar olumsuz etkilenmektedirler. Alanlar yeterince korunamamakta ve kaynak değerleri de zarar görmektedir. Ayrıca gönüllülük esasına göre bu alanların korunması için

¹⁴ Türkiye Orman Varlığı, (Bu rakama orman içi açıklıklar dâhil değildir.)
<http://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Yayinlar/T%C3%BCrkiye%20Orman%20Varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf>, Erişim tarihi:30.03.2015

çaba sarf eden STK'larında bu durumdan endişe duydukları bilinen bir gerçektir. Özellikle yönetim planı olmayan korunan alanlarda ve milli parklarda bu şekildeki mağduriyetler daha fazla olmaktadır. Çünkü henüz ortada olmayan planlara bu taleplerin karşılanmak üzere olası planlara ekleneceği ve sıkıntılarının giderileceği vaadi her seçimde tekrarlanan bir olgu olmaya devam etmektedir. Korunan alanların yönetim planlarının yapılması ile bu tür istismarların da ortadan kalkacağı düşünülmektedir.

Bu kapsamda ülkemizde izlenen milli park politikaları, bu alanların kesin korunması için yetersiz kalmaktadır. Uluslararası standartlara ulaşabilmek için öncelikle milli parklarımızdaki sorunların kaynağına inilmelidir. Ayrıca doğal kaynak kullanımında izlenen politikaların bu alanların geleceği açısından yeniden ele alınması gerekmektedir (Koşdemir, 1994). Kalkınma planlarında çevre ve doğa ile ilgili planlar yapılmakta, yatırımlar öngörülmekte olup korunan alan yönetimi ve politikaları da bu planlara konu edilmektedir. Çevre politikaları korunan alanlarda yönetim politikaları ve stratejilerinin kalkınma planlarına yansımalarına bakıldığında biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynak yönetimini düzenleyici kararlar aldığı görülmektedir.

Ülkemizde korunan alanlarla alakalı kalkınma planlarında yer alan konular hakkında Demirayak (2006:72-73)' a göre ;

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)'nda belirtilmiş herhangi bir çevre politikası bulunmamakla beraber, Orman Bakanlığı bu dönem içinde türlere ve alanlara yönelik koruma programları başlatmıştır. Türkiye'de, sürdürülebilir kalkınma prensiplerinin benimsendiği V. Beş Yıllık Kalkınma Planına kadar olan planlarda biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliğini sağlayacak özgün politikalar yer almamaktadır. Çevrenin tüm sektörel yaklaşım ve stratejilerde yer alması VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile başlamaktadır. Bu Planda, genel hedef "doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi" olduğu, temel prensibin ise, "sanayileşme, kentleşme ve tarımsal modernizasyon gibi politikaların sosyal, kültürel ve ekolojik yapıyı koruyacak, çevre kirliliğini önleyecek ve sektörler arasındaki ekonomik dengeyi koruyacak bir biçimde uygulanması" olduğu belirtilmiştir. VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında temel strateji, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğrultusunda, "insan sağlığı ve

doğal dengeyi koruyarak sürekli ve ekonomik kalkınmaya imkan verecek şekilde doğal kaynakların yönetimini sağlamak ve gelecek kuşaklara yaşanabilir doğal, fiziki ve sosyal çevre bırakmak olarak'' tanımlanmıştır. Bu bir anlamda, sürdürülebilir kalkınmanın ve doğal kaynak yönetiminin bir arada değerlendirilmesi gereğinin net olarak belirlendiği yaklaşımlardan ilkidir. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında "Ekonomik ve sosyal gelişmeyi gerçekleştirirken insan sağlığını, ekolojik dengeyi, tarihi ve estetik değerleri korumak esastır." yaklaşımına yer verilmiş, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımının teşvik edilmesi ve çevresel risklerin en aza indirilmesi yaklaşımı getirilmiştir.

Gerek sürdürülebilir kalkınma olgusunun gerekse biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynak yönetimi ile korumanın açık ve kapsamlı olarak söz edilmesi VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planındadır. Burada; *'kaynakların etkin kullanımı çerçevesinde sürdürülebilir bir tarım sektörünün oluşturulması'* (1278. paragraf); *'ormanların sürdürülebilir ormancılık, biyolojik çeşitlilik ile yaban hayatını koruma ve çok yönlü yararlanma ilkeleri doğrultusunda işletilip korunacağı'* (1300. paragraf); *'tarımsal üretimin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için gübre ve ilaç desteğinin zamanla azaltılacağı'* (1317. paragraf); *'entegre zararlı yönetimi ve biyolojik mücadele başta olmak üzere alternatif mücadele metodlarına öncelik verileceği'* (1318. paragraf) ibareleri Türkiye'de biyolojik çeşitliliğin korunması, alan ve tür korumanın önemle vurgulandığı politikalar olmuştur (KB, 2000).

Ülkemizde kalkınma planları eşliğinde doğa koruma ve korunan alanlar konusunda sistem dünya ülkeleri ile benzer özellikte bir sistem takip edilmektedir. Yani canlı doğal kaynakların korunması üzerine çalışmalar yapılmakta, vatandaşlara hizmet etmek için korunan alanlara yönelik planlar hazırlanmakta ve politikalar üretilmektedir. Bu politikalarda aynı zamanda dengeli kalkınmanın da temel unsurları olarak göz önünde tutulmaktadır. Korunan alanlar konusunda kalkınma planlarındaki istenilen hedeflere ulaşmak içinde korunan alanların planlı yönetilmesi şarttır.

3.5. Türkiye’de Korunan Alanlarda Katılımcı Yönetim ve Yönetişim

Son yıllara kadar Türkiye genelinde yer alan korunan alanlar için ortaya konan karar ve planlama süreçlerinde merkezîyetçi yapısı gereği, yerel toplulukları ve paydaşları, dışlayan yönetim sistemleri koruma alanlarından beklenen sonuçlara ulaşılmasını engellemektedir. Bu durum da Türkiye’de koruma kavramı ve statüleri ile yerel topluluklar arasında çatışmanın olmadığı bir koruma alanının gösterilmesini zor hale getirmekte ve genellikle etkin bir koruma gerçekleştirilememektedir (Demirayak, 2006). Söz konusu sorunlar, korunan alanlar için klasik ve merkezîyetçi koruma yaklaşımları yerine; yeni ve yerelden koruma ve planlama araçlarının gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu yaklaşım ise, bir planlamayı; yani yönetime ilişkin kararların tüm ilgi gruplarının desteği ve paylaşımı ile alındığı, katılımcı yönetim planlarını gerektirmiştir (Güneş, 2011).

Lise (2013)’ün korunan alan yönetişiminin de alan bazında yaptığı sınıflandırmaya göre Türkiye’de durum; devlet korunan alanlarında kamu kurumları devletin sahip olduğu alanları yönetirler. Yönetim konusunda danışmak bir zorunluluk olabilir ya da olmayabilir. Bir kısım yetki diğer gruplara (ör: STK’lar) devredilmiş ya da onlarla ilişkilendirilmiş olabilir. Ancak devlet kontrolü elinde tutar. Örneğin Türkiye’de Milli Park, Tabiatı Koruma Alanı, Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı’nda olduğu gibi. Ortak Yönetilen Korunan Alanlarda ise örneğin Sulak alanlar, Özel Çevre Koruma Bölgeleri’nde İşbirlikçi ortak-yönetim uygulanmaktadır. Resmi yetki diğer paydaşlarla işbirliği kurmak için gerekli olan bir kurumda kalır. (Genelde yetki devlette kalmaktadır.) Gediz Deltası örneğinde ise Müşterek-ortak yönetim uygulanmaktadır. Buradaki örnekte de Çok Paydaşlı bir yönetim organının karar verme yetkisi, sorumluluğu ve hesap verebilirliği vardır.

Türkiye’nin ilk ve şu an tek biyosfer rezervi olan Camili’nin de yönetim planı ise GEF tarafından desteklenen ve Çevre ve Orman Bakanlığı, DKMP Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen “Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi”nde ortaya konan katılımcı yaklaşımla hazırlanmıştır. Proje kapsamında 2005 yılında UNESCO tarafından “Biyosfer Rezervi” ilan edilen alanın, etkili, sektörler arası ve katılımcı planlanması ve sürdürülebilir yönetiminin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu kapsamda; yönetim planı, ilgi grupları ve korunana alan yakınındaki 6 köyde yaşayan köylülerle paylaşılmış; her köyde yönetim planı koruma hedefleri, vizyonu ve bölgeleme haritasıyla ilgili bilgilendirme çalışmaları

yapılmış; yörede yaşayanların görüş, öneri ve katkıları alınmış; daha sonra, yapılan katılımcı toplantılarda Yönetim Planı 6 köyde yaşayan köylülerle tartışılarak karara bağlanmıştır (Güneş ve Adem, 2007).

Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın özellikle OGM'de orman yönetim planları 2011 yılı öncesinde yapılırken yukardaki örneklerde anlatıldığı gibi bir katılımcı yönetimle bu planlamalar yapılmamakta idi. Ayrıca sadece orman emvali değerlendirmeye konu edilmemekte diğer yan ürünler pek önemsenmezdi. Örneğin bir orman alanının rekreasyon değeri bir değer olarak kabule edilmezdi. Arazide teknik ekibin sadece teknik bilgilerle oluşturduğu bilgilerin ışığında bir planlamaya gidilmekte idi. Bunun zararlarını korunan alanlarda görmekteydi. Demirayak (2006: 93)'e göre "Geleneksel Orman Planlama yaklaşımı ve geleneksel uygulamalar, odun (kereste) üretimine aşırı bir eğilim olmasına yol açmakta ve diğer orman ürünleri ve hizmetleri etkin bir şekilde değerlendirilememektedir." Ancak son zamanlarda özellikle AK Parti iktidarı ile (2011 yılı sonunda Orman ve Su İşleri Bakanlığın yeni yapılanmasında) artık bu zihniyetten de yavaş yavaş vazgeçilmektedir. Bu amaçla OGM içinde "Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı"nın kurulduğu görülmektedir. Görevleri arasında; mesire yerlerinin, kent ormanlarının ve ağaç parkı sahalarının ayrılması, korunması, işletilmesi ve işlettilmesini sağlamak, uygun yerlerde eko-turizm faaliyetlerini desteklemek, orman içi su kaynaklarını korumak, geliştirmek gibi korunan alanlara ve doğa koruma yönünde hizmetler veren görevleri ifa ettiği bilinmektedir.

Söz konusu proje kapsamında; Camili'nin yanı sıra Sultan Sazlığı Milli Parkı ve Ramsar Alanı, Köprülü Kanyon Milli Parkı ve İğneada Longoz Ormanlarında da yönetim planları katılımcı yaklaşımla hazırlanmıştır (Güneş, 2011). Ülkemizin tek PAN Parks aday alanı olan Bartın-Kastamonu Küre Dağları Milli Parkı'nda da 2008 tarihinde başlayan GEF orta ölçekli "Orman Koruma Alanları Yönetiminin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında yürütülen çalışmalar katılımcı bir yaklaşım içinde ele alınmakta ve başarılı sonuçlar elde edilmektedir (UNDP, Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010). Ortaklaşa yönetim modelinin katılımcı yaklaşımla örneklerde başarı ile uygulandığı göz önüne alındığında ülkemizde tüm korunan alanlarında da uygulanabileceği görülmektedir. Ancak başarı elde etmenin koşulu planlama aşamasının doğru ve katılımcı bir politika ile konunun taraflarınca görüşülüp birlikte karar alındıktan sonra uygulamaya geçilmesi ile mümkün olacağı düşünülmektedir. Kelleher (1999)'e göre ise ortaklaşa yönetim

modeline bakıldığında; Türkiye'de koruma alanlarında yaşanan sorunlar dikkate alındığında, bu alanlarda daha etkin yönetimin sağlanması için ortaklaşa yönetim yaklaşımı oldukça önemlidir.

3.6. Türkiye’de Korunan Alanların Önemi, Yönetimi ve Yönetimin

Tarafları

Korunan alanların ekonomik, ekolojik, kültürel ve sosyal birçok faydası bulunmaktadır. Özellikle birçok nesli tehlike altında olan yaban hayvanının avı bu tür sahalarda yasak olduğundan bu türler için en güvenilir alanlardır. Aynı şekilde toplamacılığın yasaklandığı bu tür sahalarda biyolojik çeşitlilik korunarak birçok fauna ve floranın da korunması sağlanmış olmaktadır. Korunan alanlarda ki doğal ve arkeolojik sitler olduğu gibi korunduğundan kültürel kaynak değerlerinin ve mimari yapıların da devamı sağlanmış olmaktadır. Temiz içme suyu kaynaklarını barındırdıklarından insanların içme su ihtiyaçlarını gidermektedirler. Ortaklaşa yönetim modeli ile yöre insanı bu sahalardaki gelirlerden çok azda olsa faydalanmaktadır. Alan kılavuzluğu ve kendi yöresel ürünlerini satmaları ufak çapta pansiyonculuk gelirleri ile yöre halkının ekonomisine katkıda bulunmuş olmaktadır. Bunun için özellikle kırsal kesimdeki yoksullukla mücadelede korunan alanlar en önemli araçlardan biridir.

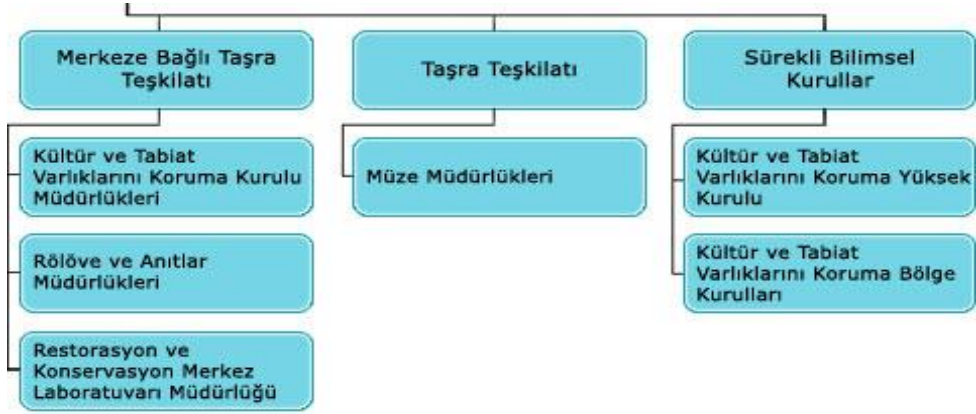
Ayrıca korunan alanların bu alanlarda bulunan orman ağaçları ve flora üzerinde de olumlu etkileri vardır. Bu alanlardaki ormanlarda silvikültürel müdahaleler yapılmadığı için orman yapısı oldukça doğal ve bozulmamış yapıdadır. Ormanda bulunan bireyler dayanıklı bireylerdir. Zayıf olanlar elenip sağlam olanlar ayakta kaldıklarından fırtına, taşkın ve kuraklığa karşı engel olurlar. Ayrıca tampon bölgeler oluşturarak doğal felaketlerin etkilerini de azaltırlar. Korunan alanlar biyolojik çeşitliliği korumanın yanında insanlara dinlenme ve eğlenme imkânları yaratarak rekreasyonel katkı da sağlamaktadır. İnsan psikolojisi üzerinde olumlu katkılarda bulunan korunan alanlar, doğayla baş başa olacağımız ya da spor yapacağımız dinlenme, eğlenme ve spor aktiviteleri için imkânlar sunmaktadır. Ancak korunan alanların bu faydalarına rağmen ülkemizdeki çarpık yapılaşma, hızlı kentleşme tehlikesi altındaki arazilerin çoğunda biyolojik çeşitlilik tehlike altındadır. En önemlisi de tarım arazilerin plansız kullanımı ve orman alanlarının gün geçtikçe maden ve taşocakları baskısı altında olması biyolojik çeşitliğin geleceği açısından büyük bir tehlikedir.

Dolayısıyla korunan alanlar sayesinde bu tür tehlikelerden uzak olan biyolojik çeşitlik etkin bir koruma ile varlığını devam ettirmektedir. Bunda korunan alanların payı küçümsenmeyecek derecede önemlidir.

Ülkemizde korunan alanlar açısından 2015 yılından itibaren olumlu gelişmeler yaşanmaktadır. Hem alan hem de miktar yönünden 2015 yılı itibariyle DKMP Genel Müdürlüğüne yönetilen korunan alanların sayısında artışlar olmuştur. Bu artışın özellikle AK Parti Hükümeti dönemlerinde Orman Bakanlığı'nın bir yönetim politikası olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'de korunan alanlar ve bu alanlarda yaşayan halk için doğrudan faaliyet gösteren tek resmi kurum olarak Orman ve Su İşleri Bakanlığı (DKMP Genel Müdürlüğü) 'nü kabul etsek de aslında korunan alanların sürdürülebilir kalkınmasına yönelik faaliyetler, ilgili bakanlıklar arasında paylaştırılmıştır. Bu bakanlıklardan birisi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü), diğer bakanlık ise Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü) dür. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü) 'nün korunan alanlardaki sorumluluğu özellikle tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasları belirlemekle birlikte orman alanları dışında yer alan korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıkları, koruma alanları ve doğal sit alanlarının bakanlıkça belirlenen ilke kararlarına, onaylanan planlara uygun olarak kullanılmak üzere tahsisini gerçekleştirmek ve bu alanlarda karar vermektir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın korunan alanlarla ilişkisi ise; Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü bünyesinde merkeze bağlı taşra teşkilatlarının görevlerinden dolayıdır. Şekil 3.1.'de Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğün taşra teşkilatlanması görülmektedir. Bu kurumun sorumluluğu da korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanlarının tespitini yapmak, Sit alanı içinde kalmayan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve bunların koruma alanlarına ilişkin uygulamaya dönük kararları almaktır.

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Şekil 3.1. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması
(Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014)

Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na bağlı DKMP Genel Müdürlüğü hem bakanlık içinde hem de ülkemizde korunan alanlarda yetkili bir kurumdur. Ancak Orman Kanunu¹⁵'nden kaynaklanan bazı yetkilerin mevcudiyetinden dolayı OGM'ne de dolaylı olarak birtakım yetkiler tanınmıştır.¹⁶ DKMP Genel Müdürlüğü'nün teşkilat şeması¹⁷ incelendiğinde; Genel Müdürlüğe bağlı 7 daire başkanlığından 4 daire başkanlığının doğrudan korunan alanlarla alakalı olduğu görülmektedir. Milli Parklar Dairesi, Doğa Koruma Dairesi, Hassas Alanlar Dairesi, Biyolojik Çeşitlilik Dairesi Başkanlıklarına bağlı Alan Yönetimi Şube Müdürlüğü, Politika ve Programlar Şube Müdürlüğü, İzin ve Mülkiyet Şube Müdürlüğü, Sulak Alanlar Şube Müdürlüğü, Mağara Koruma Şube Müdürlüğü, Peyzaj Koruma Şube Müdürlüğü, Deniz Koruma Alanları Şube Müdürlükleri görev yapan birimlerdir.

Yaşam alanları dünyada olduğu gibi ülkemizde de tehdit altındadır. Flora ve fauna için sığınak olan korunan alanlar buldukları yörede yaşayan yerel halka

¹⁵ 6831 sayılı Orman Kanunu, R.G. 8.9.1956 tarih ve 9402 sayı.

¹⁶ Madde 25 (Değişik: 23/9/1983 - 2896/15 md.): "Orman Genel Müdürlüğü; mevkii ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işletirir".

¹⁷ Bknz: Şekil 3.3. DKMP Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması,

ekonomik faydalar sağlamanın yanında ekolojik, sosyal ve kültürel birçok faydalarda sağlamaktadır. Korunan alanlar aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın ve sürdürülebilir doğa korumanın en başarılı örneklerinin uygulandığı alanlar olarak bilinmektedir. Ülkemizin Korunan alan sayısı 2014 yılı verilerine göre Çizelge 3.11’de gösterilmiştir.

Ülkemiz korunan alanlarında yetki ve sorumluluk sahibi olabilecek resmi kurum/kuruluşların yanında gönüllülük esasına göre faaliyet gösteren STK ve üniversiteler yer almaktadır. Bu kurumlar;

- Orman ve Su İşleri Bakanlığı (DKMP Genel Müdürlüğü, OGM, DSİ Genel Müdürlüğü)
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü)
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları)
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Sağlık Bakanlığı
- Ulaştırma Bakanlığı (Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Limanları ve Hava Meydanları Müdürlüğü)
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Kalkınma Bakanlığı
- Denizcilik Müsteşarlığı
- Genel Kurmay Başkanlığı
- Gümrük Müsteşarlığı
- Dış Ticaret Müsteşarlığı
- Valilikler
- Kaymakamlıklar
- Belediyeler
- Muhtarlıklar
- Sivil Toplum Kuruluşları
- Üniversiteler

Listeye, alanın özelliklerine bağlı olarak, daha birçok ilgili kurumu/kuruluşun da dâhil olması söz konusu olabilmektedir. (Örneğin, korunan alanın kıyı bölgesinde yer alması durumunda Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın

doğrudan devrede olması gerekecektir). Türkiye'de korunan alanlar da en tecrübeli bir geçmişe sahip, en deneyimli ve ilgili mevzuatlar konusunda en yetkili kurumların başında, Orman ve Su İşleri Bakanlığı (DKMP Genel Müdürlüğü) gelmektedir. GEF-II Projesinin de bu kurum tarafından koordine ediliyor ve uygulanıyor olması nedeniyle hâlihazırda koruma alanlarında yönetim planlarına geçiş, bu kurumun koordinasyonu altında etkin bir şekilde ele alınabilmektedir. Kaldı ki, klasik yöntemler içerisinde sayılan “amenajman planları”ndan bu kurumun elde ettiği deneyimlerin, daha gelişmiş ve etkin bir yöntem olan “Yönetim Planlaması”na yansıtılması da son derece önemli olmaktadır. DKMP Genel Müdürlüğü tarafından “Türkiye'de Korunan Alanlar Yönetim Planlaması”na geçiş sürecinin zaman kaybetmeden kullanılma şansı, korunan alanlarda etkin yönetim ve doğru kurumsal yapı açısından son derece önemli bir fırsat olacaktır (Demirayak, 2006).

Kamu kurum/kuruluşları dışındaki Üniversiteler, Dernekler ve STK’ların Türkiye’de korunan alanlara yönelik farklı boyut ve kapsamdaki çalışmaları yaptığı bilinmektedir. Daha çok proje ortaklığı ve araştırmaya yönelik olan akademik çalışmalar dışında, alan koruma ve korunan alanlara yönelik olan doğrudan etkinlikler bazı sivil toplum kuruluşları tarafından yapılmaktadır. Bu dernekler hakkında daha detaylı bilgi 3.6.2. Korunan Alanlar İle İlgili Türkiye’deki Sivil Toplum Kuruluşları başlığı altında verilecektir. Bu dernekler:

- 1- Sualtı Araştırmaları Derneği Akdeniz Foku Araştırma Grubu (SAD-AFAG)
- 2- Bölgesel Çevre Merkezi (REC) Türkiye
- 3- Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği
- 4- Çekül Vakfı (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı)
- 5- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı (ÇEVKO)
- 6- Deniz Temiz Derneği (Turkish Marine Environment Protection Assosiation) (TURMEPA)
- 7- Doğa Derneği
- 8- Doğal Hayatı Koruma Derneği ve Vakfı (DHKD & WWF Türkiye)
- 9- Doğa ile Barış Derneği
- 10- TEMA Vakfı
- 11- Temiz Enerji Vakfı
- 12- TÜRÇEK (Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu)
- 13- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Ofisi

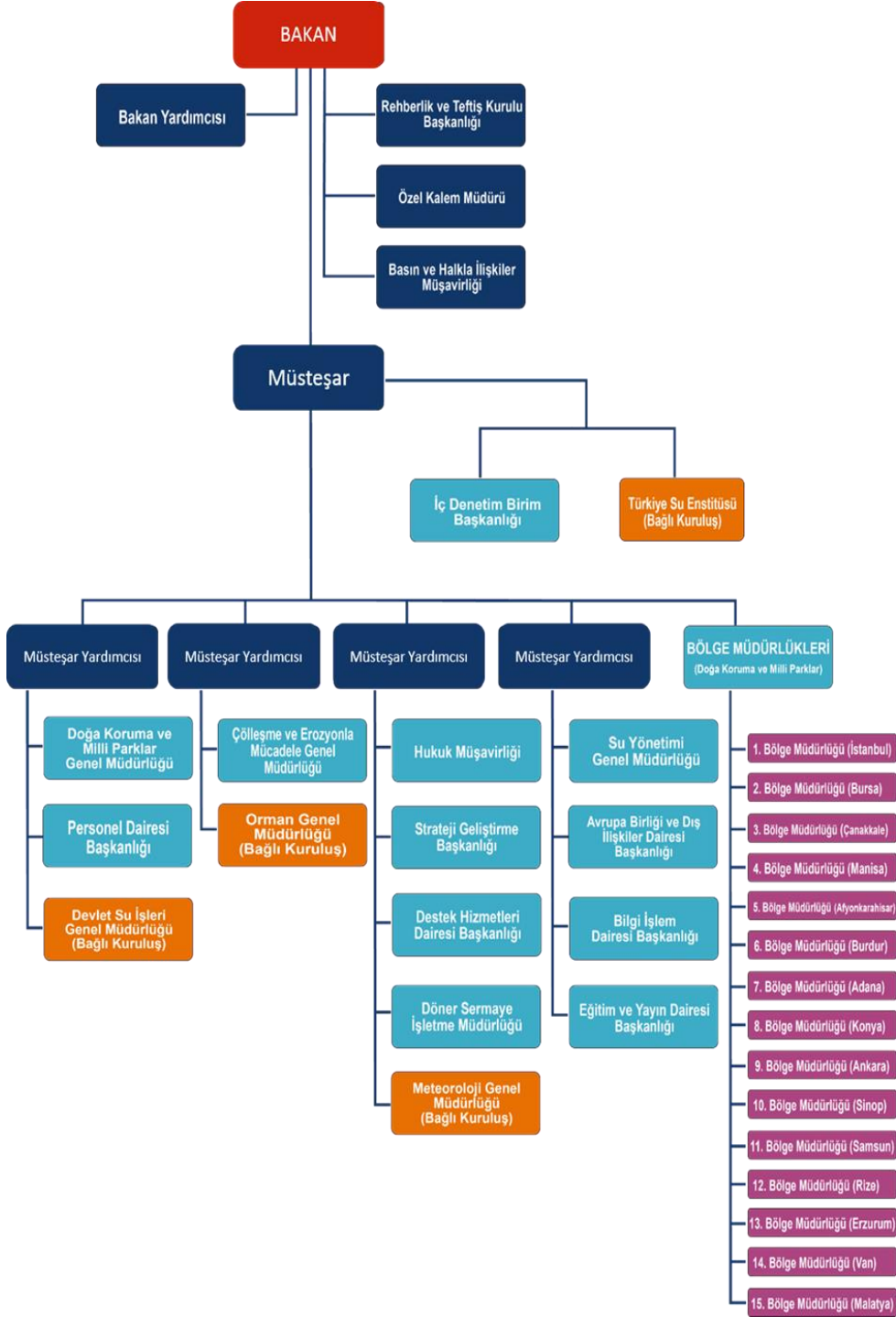
- 14- Türkiye Çevre Vakfı (TÇV)
- 15- Türk Deniz Araştırmaları Vakfı (TÜDAV)
- 16- Kanyon ve Doğa Sporları Araştırma Derneği (K.A.D.)
- 17- Türkiye Tabiatını Koruma Derneği (TTKD)
- 18- Ekolojik Araştırmalar Derneği (EKAD)
- 19- Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği (EKODOSD)
- 20- Deniz Kaplumbağaları Araştırma Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi (DEKAMER) dir.

Söz sahibi olan resmi kurum/kuruluşların ve STK'ların yanında ayrıca korunan alanların buldukları yerin civarında ve yakınında yaşayan yöre halkının da bu tür alanlarda söz sahibi olması gerekmektedir.

3.6.1. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Teşkilatlanması

Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın kurulması, bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılması; 6.4.2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 29.6.2011 tarihli 645 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kararlaştırılmıştır. Bu yapılanmadan önce Çevre ve Orman Bakanlığı; 4856 Sayılı yasa ile belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, Çevre ile Orman Bakanlıklarının birleştirilmesi suretiyle kurulmuş bir bakanlık idi. Çevre ve Orman Bakanlığı bünyesinde teşkilatlanmaya sahip olan DKMP Genel Müdürlüğü yeniden yapılanma çerçevesinde bu sefer Orman ve Su İşleri Bakanlığı bünyesinde korunan alanlarla alakalı tek sorumlu teşkilat olarak görev yapmaya başlamıştır. Şekil 3.2.'de Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın teşkilatlanma şeması görülmektedir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığına bağlı Genel Müdürlükler'den ve görevlerinden kısaca bahsetmek korunan alanların idari yapılanmasının anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

Şekil 3.2. Orman ve Su İşleri Bakanlığı' nın Teşkilatlanma Şeması (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2015)

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü: 3800 sayılı Orman Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanununun 11. maddesine göre tanımlanan sorumluluklar, Orman Bakanlığının Çevre Bakanlığı ile birleşmesini takiben, 29.06.2011 tarihli 645 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bakanlığa bağlı kuruluşu devam eden DKMP Genel Müdürlüğüne tekrar verilmiştir. DKMP Genel Müdürlüğü'nün görevleri; milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve sulak alanların tespiti, bunlardan Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca tescil edilenlerin korunması, geliştirilmesi, tanıtılması, yönetilmesi, işletilmesi ve işlettirilmesi ile ilgili işleri yürütmek ve denetlemektir. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile verilen görevleri yürütmenin yanında yaban hayatı ve kara av kaynakları ile orman içi su kaynakları, dere, göl, gölet ve sulak alanların ve hassas bölgelerin korunması, geliştirilmesi, kara avcılığının düzenlenmesi, av kaynaklarının işletilmesi ve kontrolü ile ilgili her türlü etüt, envanter, planlama, projelendirme, uygulama ve izlemeye ilişkin iş ve işlemleri yapmak veya yaptırmak, bu hizmetlerle ilgili tesisleri kurmak veya kurdurmaktır.

DKMP Genel Müdürlüğünün teşkilat şeması Şekil 3.3.'de görüldüğü gibidir. Genel Müdürlüğe bağlı 3 Genel Müdür Yardımcısı ve 7 Daire Başkanlığı ile 39 Şube Müdürlüğü görev yapmaktadır.¹⁸ Taşra teşkilatı olarak 15 Bölge Müdürlüğü ve her Bölge Müdürlüğü merkezinde uzmanlıkları çerçevesinde Merkez Şube Müdürlükleri (İdari ve Mali İşler Şube Müdürlüğü, Planlama ve Koordinasyon Şube Müdürlüğü, Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Sulak Alanlar Şube Müdürlüğü, Avcılık ve Yaban Hayatı Şube Müdürlüğü) ve illerde İl Şube Müdürlükleri (81 ilde İl Şube Müdürlüğü) ile ülke genelinde 9 adet Milli Park Müdürlüğü¹⁹ kuruluşu yer almaktadır.

¹⁸ Genel Müdürlüğün teşkilat şemasında yazılı ifade ile $39+2= 41$ Şube Müdürlüğü gösterilmiş olsa da faal olarak şemada gözüken 39 adet Şube Müdürlüğü' dür. 2 adet Şube Müdürlüğü'nün kuruluşu henüz gerçekleşmemiştir.

¹⁹ DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü, Marmaris Milli Park Müdürlüğü, Beydağları Sahil Milli Park Müdürlüğü, Ilgaz Dağı Milli Park Müdürlüğü, Uludağ Milli Park Müdürlüğü, Spil Dağı Milli park Müdürlüğü, Küre Dağları Milli Park Müdürlüğü, Kaçkar Dağları Milli Park Müdürlüğü, Başkomutan Tarihi Milli Park Müdürlüğü

Su Yönetimi Genel Müdürlüğü: Su kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi ve kullanılmasına ilişkin politikaları belirlemek ve su yönetiminin ulusal ve uluslararası düzeyde koordinasyonunu sağlamaktır. Su kaynaklarının kıyı suları dahil olmak üzere koruma-kullanma dengesi gözetilerek, sucul çevrenin ekolojik ve kimyasal kalitesinin korunması ve geliştirilmesini sağlamaktır. Ayrıca havza bazında nehir havza yönetim planları hazırlamak ve su kaynaklarının korunması ve yönetimi ile ilgili uluslararası sözleşmeler ve diğer mevzuattan kaynaklanan süreçleri takip etmektir.

Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü: Toprağın korunması ve tabii kaynakların geliştirilmesi amacıyla; havza bütünlüğü esas alınarak, çölleşme ve erozyonla mücadele, çığ, heyelan ve sel kontrolü ile entegre havza ıslahı plan ve projelerini yapmak, yaptırmak, uygulanmasını izlemek, bu faaliyetlere proje bazında destek sağlamak, bu iş ve işlemlerle ilgili politika ve stratejiler belirlemek, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamak, su havzalarının geliştirilmesine yönelik ulusal ve bölgesel düzeyde planlama yapmak, politika ve stratejiler belirlemek, üniversiteler ve araştırma-geliştirme kuruluşlarıyla birlikte araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmek, eğitim, yayın ve tanıtım faaliyetlerinde bulunmaktır.

Devlet ve Su İşleri Genel Müdürlüğü (Bağlı kuruluş)²⁰: DSİ Genel Müdürlüğü, ülkemizdeki bütün su kaynaklarının plânlanması, yönetimi, geliştirilmesi ve işletilmesinden sorumlu, Merkezi Yönetim Bütçesine tabii genel bütçeli yatırımcı bir kuruluştur. Bir kamu kuruluşu olarak kendine verilen; taşkın koruma, sulu ziraatı yaygınlaştırma, hidroelektrik enerji üretme ve büyük şehirlere içme suyu temini yanı sıra belediye teşkilâtı olan yerleşim yerlerine de içme suyu temini gayelerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi bakımından, söz konusu dört maksadın ortak noktası olan baraj çalışmaları konusunda öncelikli faaliyetlerini sürdürmektedir (DSİ, 2014).

²⁰ **Bağlı kuruluş:** Bağlı kuruluşlar tüzel kişiliğe sahip olup kanunla kurulurlar, ayrı ve bağımsız bütçeleri vardır. Türk Medeni Kanununa göre gerçek kişiler insandır. (MK. md. 8) Tüzel kişiler, ayrı ve bağımsız bir varlığa sahiptirler. İşlemlerini ve irade beyanlarını kanun tarafından belirlenen organlarına seçilen gerçek kişiler aracılığı ile kullanırlar. (MK. md. 45, 46, 48) Kamu hukuku tüzel kişileri; Devlet, belediye, köy hükmi şahsiyeti vb. Özel hukuk tüzel kişileri; Ticari şirketler, dernekler, vakıflar vb. olarak sayılabilir. DKMP Genel Müdürlüğü ise Orman ve Su İşleri Bakanlığının ana hizmet birimlerinden bir tanesidir. Bakanlık kuruluş kanununun içerisinde kurulurlar bütçeleri bakanlık bütçesinin içerisinde. Tüzel kişilikleri yoktur.

Orman Genel Müdürlüğü (Bağlı kuruluş): Ormanların geliştirilmesini, usulsüz ve kanunsuz müdahalelere, tabii afetlere, yangınlara, muhtelif zararlılara karşı korunmasını ve gerekli kontrolleri sağlamak, üretim, ağaçlandırma yolları ve yangın şeritleri ile ilgili orman ve orman yolları ağını tespit etmek ve etüt proje çalışmalarını yapmaktır. Bakanlık Makamınca tespit edilecek usul ve esaslar dâhilinde üretim, ağaçlandırma ve yangın sahalarıyla ilgili ve bu sahalara ulaşılmasını sağlayan işleri yaptırmak, aynı şekilde küçük çaptaki yapım, bakım ve onarım işlerini yapmak ve yaptırmak görevleri arasında sayılmıştır (OGM, 2014). Ayrıca OGM'nün korunan alanlarda da söz sahibi olduğu görülmektedir. Orman Kanunu 25.Maddesinden (Madde 25 (Değişik: 23/9/1983 - 2896/15 md.) kaynaklanan bazı yetkilerin mevcudiyetinden dolayı OGM'ne de dolaylı olarak birtakım yetkiler tanınmıştır.

Bunlar:

Orman Genel Müdürlüğü; mevki ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir. Denmektedir.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM) (Bağlı kuruluş): Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na bağlı genel bütçeli bir kuruluş olan MGM; Merkez Teşkilatı, 15 bölge müdürlüğü ve bunlara bağlı birimlerden meydana gelen bir organizasyon yapısına sahiptir. MGM Merkez Teşkilatı; Genel Müdür, 3 Genel Müdür Yardımcısı, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, 7 Daire Başkanlığı, 35 Şube Müdürlüğü ve Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünden meydana gelmektedir (MGM, 2015). Meteorolojik olayları ve iklimi sürekli izleyerek yorumlamak ve ilgililerle neticeleri paylaşmak; tüm sektörler ve vatandaşlar için can ve mal güvenliğini, hayat kalitesini artırıcı, kaliteli, kesintisiz ve güvenilir meteorolojik hizmetler sunmak misyonuna sahiptir.²¹

²¹ <http://www.mgm.gov.tr/kurumsal/misyon-vizyon.aspx> , Erişim tarihi:04.04.2015

Türkiye Su Enstitüsü (Bağlı kuruluş): Türkiye Su Enstitüsü Başkanlığı (SUEN), Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na bağlı kamu ve tüzel kişiliğini haiz, özel bütçeli bir kurumdur. Merkezi İstanbul'dadır. Bakanlar Kurulu 10 Ekim 2011'de 6223 sayılı yasaya dayanarak kurulmasını kararlaştırmıştır. 2 Kasım 2011'de Resmi Gazete 'de yayımlanan 658 sayılı kanun hükmünde kararname ile kurulmuştur. Görevleri; Su ile ilgili, geleceğe yönelik yapılacak çalışmaların yönlendirilmesi, takip edilmesi, ülkemizin kısa ve uzun dönemli su yönetimi stratejisinin geliştirilmesi, su yönetimi ile ilgili görev yapmakta olan kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdüm sağlanmasına yönelik bilgiler üretmektir. Bunun yanında su ile ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşların çalışma, bilgi üretimi ve istatistik faaliyetleri ile diğer dış gelişmeleri takip etmek gibi görevleri de vardır (SUEN, 2015).

Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na bağlı 3 farklı Genel Müdürlüğün²² teşkilat yapıları DKMP Genel Müdürlüğünün teşkilat yapısı ile Çizelge 3.3.'de karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmada DKMP Genel Müdürlüğü'nün diğer genel müdürlüklere göre eksiklikleri ortaya konularak tüzel kişiliğine kavuşmasının önemli olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır.

²² Orman Genel Müdürlüğü, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, DSİ Genel Müdürlüğü

Çizelge 3.3. Teşkilat Yapısı Açısından Genel Müdürlüklerin Karşılaştırılması

	Orman Genel Müdürlüğü	Meteoroloji Genel Müdürlüğü	DSİ Genel Müdürlüğünün	DKMP Genel Müdürlüğü
Merkez Teşkilatı	Var	Var	Var	Var
Taşra Teşkilatı	Var (Orman Bölge Müdürlükleri, Müdürlükler, Şefliklerden oluşmaktadır)	Var (Bölge, Şube, Meteoroloji Müdürlükleri, Meydan Meteoroloji Müdürlükleri)	Var (Bölge Müdürlükleri, Şube Başmühendislikleri, Kısım Mühendislikleri İşletmeleri)	Yok ²³
Atama Yetkisi	1-4 derece Bakan, diğerleri Genel Müdür	1-4 derece Bakan, diğerleri Genel Müdür	1-4 derece Bakan, diğerleri Genel Müdür	Tamamı Bakan tarafından yapılmaktadır
Tüzel Kişilik	Var (Kamu Tüzel Kişiliği)	Var (Kamu Tüzel Kişiliği)	Var (Kamu Tüzel Kişiliği)	Yok
Teşkilatın Hukuki, İdari ve Mali En üst Amiri	Genel Müdür	Genel Müdür	Genel Müdür	Bakan
Bölge Müdürlerinin Bağlı Olduğu Makam	Genel Müdür	Genel Müdür	Genel Müdür	Bakan
Yargı mercilerinde idarenin temsili	Genel Müdür	Genel Müdür	Genel Müdür	Bakan
Teftiş kurulunun çalışma şekli	Genel Müdürün emri veya onayı üzerine Genel Müdür adına	Genel Müdürün emri veya onayı üzerine Genel Müdür adına	Genel Müdürün emri veya onayı üzerine Genel Müdür adına	Bakan onayı ile Bakan adına

Yapılan karşılaştırmada DKMP Genel Müdürlüğünün teşkilatlanma açısından diğerlerine göre kurumsallaşmadığı, mevzuat yönünden kalıcı bir yapı sergilemediği görülmektedir. Öncelikle yasal dayanak yönünden oldukça zayıf bir yapıya sahip olmasının sonucu tüzel kişiliğinin olmamasının getirdiği birçok dezavantaja sahip olduğu tespit edilmiştir. Merkez teşkilatı olmasına rağmen taşra teşkilatının olmaması önemli bir dezavantajdır. Yetkiler açısından değerlendirildiğinde DKMP Genel Müdürlüğü dışındaki Genel Müdürlüklerde

²³ Bölge Müdürlükleri Bakanlık Bölge Müdürlüğü olarak (Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlüğü) geçmektedir.

Genel Müdürlük makamı Genel Müdürlüğün hukuki, idari, mali en üst amiri ve temsilcisi olma sıfatını taşımaktadırlar. DKMP Genel Müdürlüğünde ise bu sıfatın olmadığı, ayrıca personel atama yetkisinin de bulunmadığı görülmektedir. Teşkilat yapıları mevzuatlar açısından değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- 1- 3234 sayılı “*Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun*” da OGM’nün hem merkez teşkilatı hem de taşra teşkilatı yer almaktadır. Kanunun 3. Maddesinde Genel Müdürlük Merkez Teşkilatı, ana hizmet birimleri ile danışma ve denetim birimleri ve yardımcı birimlerden teşekkül etmektedir. 4. Madde de ise Genel Müdür’ün tanımı içerisinde Genel Müdürün yetki ve sorumlukları belirlenmiştir. Buna göre Genel Müdür; Genel Müdürlüğün hukuki, idari ve mali en üst amiri ve temsilcisidir. Kanunun 30. Maddesi ile Bölge Müdürleri de direkt Genel Müdüre karşı sorumlu olabilmektedirler. Personel atamaları konusunda da Genel Müdüre geniş yetkiler verilmiş olup Madde 31’de 23.4.1981 tarih ve 2451 sayılı Kanun kapsamı dışında kalan görevlerden 1-4 dereceli kadrolara Genel Müdürün teklifi üzerine Bakan’ın, diğer bütün görevlilerin atanmaları ise Genel Müdür tarafından yapıldığı görülmektedir. Taşra Teşkilatı yapılanması ise Madde 24’ de izah edilerek ormancılık hizmetlerinin özelliği ve tekniğinin gereği olarak bölge seviyesinde kurulacak Orman Bölge Müdürlükleri ile müdürlükler ve şefliklerden teşekkül ettiği belirtilmiştir.
- 2- 3254 sayılı “*Meteoroloji Genel Müdürlüğü Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun*” da ise teşkilat yapısının kanunun 3. Maddesinde izah edilerek Meteoroloji Genel Müdürlüğü’nün merkez ve taşra teşkilatından meydana geldiği ifade edilmiştir. Taşra teşkilatı da Madde 18’de belirtilerek Genel Müdürlüğün, genel hükümlere göre taşra teşkilatı kurmaya yetkili olduğu ifade edilmiştir. Atama yetkisi ise Madde 31 ile düzenlenerek 23.4.1981 gün ve 2451 sayılı Kanun hükümleri dışında kalan memurlardan Teftiş Kurulu Başkanı ile Daire Başkanları, Genel Müdürün teklifi üzerine ilgili Bakan tarafından atanmaktadır. Diğer personelin ataması ise, Genel Müdür tarafından yapılmaktadır. Bu kanunda da atama konusunda Genel Müdüre geniş yetkiler verildiği görülmektedir.

- 3- 6200 sayılı ‘‘DSİ Genel Müdürlüğünün Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun’’ incelendiğın de ise teşkilat yapısının 3. Madde de izah edildiğı üzere Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü’nün bir Umum Müdürün idaresi altında merkez teşkilatı ile merkez dışında bölge müdürlüklerinden ve bu kanuna göre kurulacak işletmelerden teşekkül ettiğı görölmektedir. Madde 19 ile de Umum Müdürlüğün taşra teşkilatı Bölge Müdürlüklerinden ve işletmelerden tereküp ettiğı ifade edilmektedir. Atama konusunda ise Madde 6 ile Umum Müdür Bayındırlık Vekilinin inhası üzerine müşterek kararla, Umum Müdür Muavini ile daire reisleri, Teknik, Hukuk, Tarım ve İktisat müşavirleri taşrada bölge müdürleri Umum Müdürün teklifi ve Bayındırlık Vekilinin tasdiki ile tayin, nakil ve terfi ettirilir denilerek konuya izahat getirilmiştir.
- 4- 645 sayılı ‘‘Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede’’ de ise DKMP Genel Müdürlüğü Bakanlığın Hizmet Birimleri içerisinde sayılmıştır. Şekil 3.2. de teşkilat şeması görölen bakanlığın hizmet birimleri de Çizelge 3.4’de gösterilmiştir. Bakanlığa bağılı diğere genel müdürlüklerde Genel Müdürlüğe bağılı olan Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Hukuk Müşavirliğı ve en önemlisi Personel Dairesi Başkanlığı bakanlığın Hizmet Birimleri içerisinde sayılarak Genel Müdürlükten bağımsız olarak yapılandırılmış ve direkt Bakanlığa bağlanmıştır. Taşra teşkilatı Madde 20’de belirlenmiştir. Buna göre Bakanlık, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde taşra teşkilatı kurmaya yetkilidir. Atama konusu ise Madde 27’de belirtilmiştir. 23.04.1981 tarihli ve 2451 sayılı Bakanlıklar ve Bağılı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanunun ekli cetvellerde sayılanlar dışında kalan memurların atamaları Bakan tarafından yapılmaktadır. Bakan bu yetkisini alt kademelere devredebilmektedir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı teşkilatı hizmet birimleri Çizelge 3.4’de gösterilmiştir. Çizelgeye göre Genel Müdürlük birimi daire başkanlıkları ile birlikte hizmet birimleri içinde sayılmıştır. Dolayısıyla taşra teşkilatı olmadığından böyle bir sıralama içerisinde dâhil edilmiştir.

Çizelge 3.4. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Teşkilatı Hizmet Birimleri

Müsteşar	Müsteşar Yardımcısı	Hizmet Birimleri
	Müsteşar Yardımcısı	1-Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü
	Müsteşar Yardımcısı	2-Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
	Müsteşar Yardımcısı	3-Su Yönetimi Genel Müdürlüğü
		4-Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı
		5-Strateji Geliştirme Başkanlığı
		6-Hukuk Müşavirliği
		7-Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı
		8-Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı
		9-Personel Dairesi Başkanlığı
		10-Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
		11-Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı
		12-Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği
		13-Özel Kalem Müdürlüğü

Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın taşra teşkilatında, Çizelge 3.5.'de belirtilen Bölge Müdürlükleri ile bu Bölge Müdürlüklerine bağlı olarak her ilde 1 adet olmak üzere toplam 81 adet Şube Müdürlüğü kurulmuştur.

Çizelge 3.5. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Taşra Teşkilatı Bölge Müdürlükleri ve Bölge Müdürlükleri'ne Bağlı İl Şube Müdürlükleri

Sıra No	Bölge Müdürlüğünün Adı	Merkezi	Bölge Müdürlüğüne Bağlı İller
1	1.Bölge Müdürlüğü	İstanbul	İstanbul, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ
2	2.Bölge Müdürlüğü	Bursa	Bilecik, Bursa, Yalova
3	3.Bölge Müdürlüğü	Çanakkale	Balıkesir, Çanakkale, Edirne
4	4.Bölge Müdürlüğü	Manisa	Aydın, İzmir, Manisa, Muğla
5	5.Bölge Müdürlüğü	Afyonkarahisar	Afyonkarahisar, Denizli, Eskişehir, Kütahya, Uşak
6	6.Bölge Müdürlüğü	Burdur	Antalya, Burdur, Isparta
7	7.Bölge Müdürlüğü	Adana	Adana, Hatay, Kayseri, Mersin, Niğde, Osmaniye
8	8.Bölge Müdürlüğü	Konya	Aksaray, Karaman, Konya, Nevşehir
9	9.Bölge Müdürlüğü	Ankara	Ankara, Bolu, Çankırı, Düzce, Kırıkkale, Kırşehir, Yozgat
10	10.Bölge Müdürlüğü	Sinop	Bartın, Karabük, Kastamonu, Sinop, Zonguldak
11	11.Bölge Müdürlüğü	Samsun	Amasya, Çorum, Ordu, Samsun, Tokat
12	12.Bölge Müdürlüğü	Rize	Artvin, Giresun, Gümüşhane, Rize, Trabzon
13	13.Bölge Müdürlüğü	Erzurum	Ağrı, Ardahan, Bayburt, Bingöl, Erzincan, Erzurum, Iğdır, Kars
14	14.Bölge Müdürlüğü	Van	Bitlis, Hakkâri, Muş, Van
15	15.Bölge Müdürlüğü	Malatya	Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Siirt, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak, Tunceli

Aynı Bakanlığın taşra teşkilatında, Çizelge 3.6.'da belirtilen illerde karşılarında gösterilen Bölge Müdürlüklerine bağlı olarak Milli Park Müdürlükleri kurulmuştur. Korunan alanların Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın yeniden yapılanması aşamasında Bölge kuruluşuna geçilmesiyle ilk başlarda milli park müdürlüklerinin sayısı 10'dur. Ancak Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Park Müdürlüğü 28.06.2014 tarih ve 29044 Sayılı Resmi Gazete'de ilan edilen 6546 sayılı "Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun" ile Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nın Milli Park statüsü iptal

edilmiştir. Yeni kanuna göre bu bölgedeki çalışmalar ve alan Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı'nın denetimi altına girmiştir. Böylece müdürlük sayısı da 9'a inmiştir.

Çizelge 3.6. Orman ve Su İşleri Bakanlığına Bağlı Milli Park Müdürlükleri

Sıra No	İlin Adı	Kurulan Birimin Adı	Bağlı Olduğu Bölge Müdürlüğünün Adı
1	Afyonkarahisar	Başkomutan Tarihi Milli Park Müdürlüğü	5. Bölge Müdürlüğü
2	Antalya (Kemer)	Beydağları Sahil Milli Park Müdürlüğü	6. Bölge Müdürlüğü
3	Aydın(Kuşadası)	DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü	4. Bölge Müdürlüğü
4	Bartın	Küre Dağları Milli Park Müdürlüğü	10. Bölge Müdürlüğü
5	Bursa	Uludağ Milli Park Müdürlüğü	2. Bölge Müdürlüğü
6	Çanakkale(Eceabat)	Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Park Müdürlüğü	3. Bölge Müdürlüğü
7	Kastamonu	İlgaz Dağı Milli Park Müdürlüğü	10. Bölge Müdürlüğü
8	Manisa (Merkez)	Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü	4. Bölge Müdürlüğü
9	Muğla(Marmaris)	Marmaris Milli Park Müdürlüğü	4. Bölge Müdürlüğü
10	Rize	Kaçkar Dağları Milli Park Müdürlüğü	12. Bölge Müdürlüğü

Ülkemizde mevcut olan 40 adet Milli Parktan²⁴ müdürlük kuruluşu dışında 31 adet milli park vardır. Bunlardan 29 tanesi Şeflik kuruluşuna sahip olup Çizelge 3.7.'de gösterilmiştir. Geriye kalan 2 tanesi ise (Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı, Sultan Sazlığı) İl Şube Müdürlüğü sorumluluğundadır. Çizelge 3.7.'de gösterilen 30 adet milli park şefliğinden 1 tanesi (Şuhut MP Şefliği) alan olarak tescilli milli park olmayıp Başkomutan Tarihi MP Müdürlüğü'ne bağlı bir şefliktir. Diğer 29 tanesi ise tescilli milli parklardan olup şeflikle yönetilmektedir. Bu Şefliklerden 3 tanesi de (Köprülü Kanyon MP Şefliği, Güllük Dağı MP Şefliği, Altınbeşik Mağarası MP Şefliği) Beydağları Sahil MP Müdürlüğü sorumluluğu ve yönetimindedir. Geriye kalan 26 tanesi ise çizelgede gösterilen İl Şube Müdürlüklerince yönetilmektedir.

²⁴ Bknz: Ek 3.1. Milli Parklar Listesi

Çizelge 3.7. İl Şube ve Milli Park Müdürlüklerine Bağlı Milli Park Şeflikleri

Sıra No	İl Şube/MP Müdürlüğünün Adı	Kurulan Birimin Adı	Bağlı Olduğu Bölge Müdürlüğünün Adı
1	Kırklareli İl Şb. Müd.	İğneada Longoz MP Şefliği	1. Bölge Müdürlüğü
2	Çanakkale İl Şb.Müd.	Troya Tarihi MP Şefliği	3. Bölge Müdürlüğü
3	Balıkesir İl Şb.Müd.	Kazdağları MP Şefliği	
4		Kuşçenneti MP Şefliği	
5	Edirne İl Şb.Müd.	Gala Gölü MP Şefliği	
6	Muğla İl Şb.Müd.	Saklıkent MP Şefliği	4. Bölge Müdürlüğü
7	Başkomutan Tarihi MP Müdürlüğü	Şuhut MP Şefliği	5. Bölge Müdürlüğü
8	Denizli İl Şb.Müd.	Honaz Dağı MP Şefliği	
9	Isparta İl Şb.Müd.	Kovada Gölü MP Şefliği	6. Bölge Müdürlüğü
10		Kızıldağ MP Şefliği	
11		Köprülü Kanyon MP Şefliği	
12		Beydağları Sahil MP Müdürlüğü	
13		Altınbeşik Mağarası MP Şefliği	
14	Niğde İl Şb.Müd.	Aladağlar MP Şefliği	7. Bölge Müdürlüğü
15	Osmaniye İl Şb.Müd.	Aslantaş Karatepe MP Şefliği	
16	Konya İl Şb.Müd.	Beyşehir Gölü MP Şefliği	8. Bölge Müdürlüğü
17	Nevşehir İl Şb.Müd.	Göreme Tarihi MP Şefliği	
18	Ankara İl Şb.Müd.	Soğuksu MP Şefliği	9. Bölge Müdürlüğü
19	Bolu İl Şb.Müd.	Yedigöller MP Şefliği	
20	Yozgat İl Şb.Müd.	Yozgat Çamlığı MP Şefliği	
21	Çorum İl Şb.Müd.	Boğazköy – Alacahöyük MP Şefliği	11. Bölge Müdürlüğü
22	Artvin İl Şb.Müd.	Hatila Vadisi MP Şefliği	12. Bölge Müdürlüğü
23		Karagöl – Sahara MP Şefliği	
24	Trabzon İl Şb.Müd.	Altındere Vadisi MP Şefliği	
25	Erzurum İl Şb.Müd.	Nene Hatun Tarihi MP Şefliği	13. Bölge Müdürlüğü
26	Iğdır İl Şb.Müd.	Ağrı Dağı MP Şefliği	
27	Kars İl Şb.Müd.	Allahuekber Dağları MP Şefliği	
28	Adıyaman İl Şb.Müd.	Nemrut Dağı MP Şefliği	15. Bölge Müdürlüğü
29	Tunceli İl Şb.Müd.	Munzur Dağı MP Şefliği	
30	Şanlıurfa İl Şb.Müd.	Tek Tek Dağları MP Şefliği	

Türkiye’de bölge kavramının, merkezi yönetimin taşra örgütlenmesi çerçevesinde ele alındığı görülmektedir. Buna göre Türk kamu yönetimi literatüründe bölge, birkaç ilin kümelendirilmesi ile oluşturulan, ilden daha geniş ölçekli bir coğrafi alanı ifade etmektedir (Polatoğlu, 1998). 1982 Anayasasına göre, merkezi yönetim kuruluşlarının örneğin bakanlıkların “bölge kuruluşları” da oluşturabilmesi de mümkün kılınmıştır.

Bölge kuruluşu il gibi bir yönetim kademesi değildir. Bölge düzeyinde örgütlenebilmek için, kuruluş kanununda bu durumun belirtilmesi gerekmektedir. Bölge kuruluşlarının kurulması, kaldırılması, merkezleri ile bölge müdürlüklerine dâhil olacak iller Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenir. Türkiye’de bölge düzeyinde örgütlenen Bakanlık, Ulaştırma Bakanlığıdır. Bunun dışındaki bakanlıkların bağlı ve ilgili kuruluşlarının bölge müdürlükleri mevcuttur. Vakıflar Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü gibi kuruluşların hem aynı hem de değişik şehirlerde bölge müdürlükleri vardır (Eryılmaz, 2011).

Anayasanın öngördüğü şekilde Türkiye’de merkezi yönetimin taşra teşkilatı, esas olarak il sistemine göre kurulmuştur. Ülke illere bölünmüş ve merkezi yönetim kuruluşlarının taşra örgütlenmelerini buna göre gerçekleştirmeleri beklenmiştir. Merkezi yönetim kuruluşlarının bir kısmının il düzeyinde, bir kısmının ise il sistemi dışında ve birkaç ili içine alan bölge düzeyinde örgütlenmesi nedeniyle bölge kuruluşlarının bugünkü şekliyle oluşmasının nedeni gerek teknik zorunluluklar, gerekse il valisinin denetiminden kaçmak amacıyla merkezi yönetim kuruluşlarının, ülkeyi bölgelere ayırma ihtiyacı duydukları görülmektedir (Polatoğlu, 1985). Bölge yerel yönetimlerinin kurulmasıyla, bölge planlaması ve kalkınmasının daha kolay sağlanması ve bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi de ayrıca amaçlanan diğer bir konudur. Bu amaçla ulusal kalkınmaya ilişkin olarak bölge yerel yönetimleri, merkezi yönetimle daha yakın bir işbirliğine girebilir ve bu doğrultuda faaliyet gösterebilir (Tosun, 1970). Bölge yerel yönetimleri yetki genişliği bakımından sayıları fazla ve imkânları sınırlı olan illere oranla daha uygun bir kademe oluşturmaktadır. Bölge yerel yönetimlerinin kurulması bir yandan mevcut yerel yönetimleri güçlendirecek diğer yandan da bölgesel kalkınmayı sağlayacaktır. Bölge yönetimleri ekonomik ve sosyal politikaların daha kolay uygulanması için uygun bir bölümlenmedir (Bulut, 2002).

Bölge yerel yönetimleri, merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında yapılacak adil ve dengeli bir kaynak bölüşümünü sağlayarak, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının kalkmasına katkıda bulunmaktadır. Çünkü ihtiyaçlar ve öncelikler yerinde belirlendiği için, hem kaynakların daha etkin ve verimli bir şekilde kullanımı sağlanmış olur hem de kaynak israfı önlenmiş olmaktadır. Bölge yerel yönetimlerinin kurulması merkeziyetçiliği sınırlamaktadır. Çünkü merkezin elinde bulunan bir takım yetki ve görevler bu birimlere aktarılmaktadır. Böylece bir yandan bölge düzeyinde karar alma süreci hız kazanmakta, diğer yandan merkeziyetçi ve bürokratik yapı değişmektedir. Ayrıca, demokratik ve etkin bir halk denetiminin sağlanmasına olanak sağlanmaktadır. Bir diğer yararı ise kamu hizmetlerinin tümü veya çoğu için ortak alan oluşturmasıdır. Taşra kuruluşlarının bölge düzeyinde belirli bir eksen etrafında toplanmasıyla hem mevcut birimlerin ortak çalışmaları söz konusu olabilmekte hem de bölge sorunlarına çok yönlü bakışı sağlayacak bütünleşmiş programlar hazırlanması olanağı doğmaktadır. Ayrıca bölge yerel yönetimleri, diğer yönetim birimlerinin merkezle iletişimini sağlamada aracılık rolü görmektedir. Ayrıca bir diğer yararı da yönetimde etkinlik ve kolaylığı sağlamaya imkân vermesidir. Genellikle yönetimin maddi kaynaklarının iller arasındaki dağılımında az nüfuslu ve çok nüfuslu ayrımı yapılmadan aynı vasıtalar verilmekte, diğer bir ifade ile eşitlik ve aynılık gözetilmektedir. Ancak bu durum etkinliği ve verimli kullanımı engellemektedir. Oysa yönetimin ihtiyaç duyduğu yeni ve pahalı bazı araç ve gereçler, bölge merkezinde toplandığı ve bölge düzeyinde kullanıldığı takdirde daha verimli ve etkin olabilmektedir (Bulut, 2002).

3046 sayılı²⁵ Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun gereği hiyerarşik kademeler ve birim unvanları Madde 15’de düzenlenmiştir. Madde de ‘‘Bakanlık merkez, taşra, yurt dışı teşkilatları ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının hiyerarşik kademeleri; hizmetin özelliklerinden kaynaklanan farklılıklar dikkate alınmak kaydıyla aşağıdaki şekilde düzenlenir.’’ denmektedir. Bu maddeye göre Bakanlıklar taşra teşkilatlanması olan Bölge Müdürlükleri kurabilir ve hiyerarşik düzenlemede aşağıdaki gibi oluşturulur.

²⁵ Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 174 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname İle 13.12.1983 Gün ve 174 Sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Kaldırılması ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 202 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun

Taşra teşkilatı bölge kuruluşlarında:

- 1- Bölge Müdürlüğü,
- 2- Şube Müdürlüğü veya Baş Mühendislik,
- 3- Şeflik veya Mühendislik,

Taşra teşkilatına ilişkin esaslar kısmında da 17. Maddede ‘‘Bakanlık ve bağılı kuruluşlarının taşra teşkilatı, bu Kanunla birlikte teşkilat kanunları, İl İdaresi Kanunu ile belirlenen esas ve usullere göre kurulur Taşra teşkilatının kurulmasında aşağıda belirtilen esaslara uyulur:

a) Bölge, il ve ilçe kuruluşları görev ve hizmet alanlarının sosyal, ekonomik özelliklerine, nüfus ve coğrafi durumuna, görev ve hizmetlerin niteliklerine ve ihtiyaca göre farklı tip ve statüde kurulabilir ve bunlara farklı yetkiler verilebilir.’’ denmektedir.

Dolayısıyla 645 sayılı KHK. ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın yapılanmasında Milli Park Müdürlüğü için yapılanma da Müdürlük ve Müdür Yardımcılığı pozisyonundan sonra Şeflik pozisyonunun oluşturulması öngörülmüştür. 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluşu ve Görev Esasları Hakkındaki Kanun'a göre bölge kuruluşlarının taşra teşkilatlanmasındaki hiyerarşik sıralamada zaten önce Bölge Müdürlüğü, sonrasında Bölge Müdür Yardımcısı ve akabinde Şube Müdürlüğü (Bölge Müdürlüğü merkezinde ve il merkezinde İl Şube Müdürlükleri), ilçelerde ise İlçe Şube Müdürlüklerine bağılı Şeflik kuruluşunu getirmiştir. Önerilen yapılanma şeması da 3046 sayılı kanuna uygundur. Ayrıca kanunda bahsedilen Şube Müdürlüğü, Milli Park Müdürlüğüne eşdeğer bir pozisyonudur. Eşdeğer pozisyondaki bir makam hiyerarşide alt makam olarak değerlendirilemez. Müdürlük altında Şube Müdürlüğü kuruluşu uygun düşmemektedir. Milli Park Müdürlüğü altında Müdür Yardımcısı ve Şeflik önerimiz bu nedenle doğrudur. Önerilen Şube müdürlüğü değil Şeflik'tir.

Mevcut idari yapı Bölge Müdürlüğü kuruluşuna sahip olduğundan etkin bir yönetim sergilenmekte hızlı karar alınmakta ve bürokrasi azalmaktadır. En önemli yönünün de bu olduğu düşünülmektedir. Ancak genel müdürlüğün tüzel kişiliğinin olmaması bu kurumun devamlılığını tehlikeye atmaktadır. Bu denli önemli korunan alanlarımızda kalıcı bir kurumun varlığı çalışanlarında motivasyonunu arttırması açısından oldukça önemlidir. Bu kapsamda Milli Park Müdürlüklerinin irdelenmesi sonucu Çizelge 3.8.'de bu yapının güçlü ve zayıf olduğu yanlar yasal,

kurumsal-yönetmel, kapasite-farkındalık-iletişim ve finansal açılardan değerlendirilmiştir.

Çizelge 3.8. Milli Park Müdürlükleri Yapılanmasının Olumlu Yönleri ve Eksik Yanları

Milli Park Müdürlükleri Yapılanmasına İlişkin Bir Değerlendirme	
Olumlu Yönleri	Eksik Yanları
- Yapının Milli Park Müdürlüğü şeklinde tek elden yönetilmesi ve Müdürlük kuruluşuna sahip olması.- Karar almada hızlı hareket edilmesi ve olaylara anında müdahale edebilmesi,-Kaynakların israfa gidilmeden yerinde kullanılmasının sağlanması,- İdari yapılanma ile ilgili 645 sayılı KHK'nin idari yapılanmayı ve teşkilatlanmayı desteklemesi,-645 sayılı KHK ile teşkilatlanmanın Bölge Müdürlüğü şeklinde olması ve müstakil Müdürlük kuruluşuna sahip olması,- AB'ne adaylık sürecinde korunan alanların idari yapılanması ve teşkilatlanması ile ilgili direktiflerin mevcut mevzuata entegre edilmesi ve uygulama için çaba gösterilmesi,- Koruma ile ilgili kurumların politika ve strateji dokümanlarında idari yapılanma konusuna yer veriyor olması,-Korunan alanların yönetiminden sorumlu birimlerin mevcudiyeti,-Korumaya kurumların bütçe ayırması,,	- Alanı yönetecek etkin bir genel bütçelerinin olmaması,-Genel bütçe harcamalarında yetki ve sorumluluğun kendilerinde olmaması,- Kalifiye ve yeterli uzman personel eksikliğinin olması,- Altyapı eksikliklerinin olması,- Eğitimli ilgi gruplarının olmayışı,- Yeterli personelin olmaması,-Yasal engeller nedeniyle milli park gelirlerinden yerel halka bir pay aktarılamaması,-Şeflik kuruluşlarının olmaması- Farklı kamu kurum ve kuruluşların beklenti ve çıkarlarının yasal-yönetmel açıdan çakışıyor olması,- Mevzuat karışıklığının olması,- Korunan alanlara yönelik idari yapılanmada devletin sabit ve kalıcı bir stratejisinin olmaması- Yönetimde kadroların oluşturulmasında siyasi önceliklerin belirleyici olması, liyakate öncelik verilmemesi ve bunun sonucunda sahanın kötü yönetilmesi,- Korunan alanın idari yapılanmasında siyasi önceliklerin göz önünde bulundurularak bilimsel verilerin göz ardı edilmesi (örneğin bölge kuruluşunda Bölge Müdürlüklerinin merkezinin siyasilerin taleplerine göre belirlenmesi)

Çizelge 3.8. Milli Park Müdürlükleri Yapılanmasının Olumlu Yönleri ve Eksik Yanları (devamı)

Milli Park Müdürlükleri Yapılanmasına İlişkin Bir Değerlendirme	
Olumlu Yönleri	Eksik Yanları
-Dış kaynaklı projelerin özellikle katılımcı yaklaşım ilkesi ile yürütülecek çalışmaları finansal olarak desteklemesi, -Milli Park Müdürlüklerine bağlı döner sermaye işletmelerinin kurulması ve gelirlerinin yüksek olması, -Türkiye'nin AB'ne adaylığı sürecinde uygun direktiflerin ve yaptırımların mevcut mevzuata entegre edilmesinin sağlanması, - AB uyum sürecinde çevre faslının açılmış olması, - Uluslararası sözleşmelerin varlığı, - Müdürlük kuruluşunun bürokrasiyi azaltarak yeni projeler yapmaya müsait olması, -Mevzuat sadeleştirilip tek bir mevzuat altında birleştirildiği takdirde işlerin hızlandırılması olanağının bulunması, -Personelin arttırılması durumunda uzman personel çalıştırmaya ve profesyonelliğe uygun bir yapıya sahip olması, -AB süreci ile birlikte doğanın korunması, korunan alanlar ve ilgi gruplarının da katılımını destekleyen pek çok fon fırsatının ortaya çıkması,	-- İdari ve teknik kadrolara gereken atamaların zamanında yapılmaması, - Alan üzerinde çok fazla kurumun söz sahibi olması, idari anlamda yetki ve sorumluluğunun kurumlar arasında paylaşılmış olması, - Merkezi idarenin, idari yapılanma ile ilgili uygulamalar için yeterli bütçeyi ayırmaması, ayrılan bütçenin yetersizliği, - İdari yapılanmanın merkez idari binasının ve taşra teşkilatı için gerekli bina araç gereç ve personel takviyesinin yapılmaması, - Görev yapacak teknik ve idari personelin yetiştirilmesi için gerekli olan hizmet içi eğitim, yurt dışı görev, yabancı dil eğitimi, kurs ve seminerler için yeterince ödenek ayrılamaması - İdari yapılanmanın KHK ile yürürlüğe girmesinden dolayı teşkilatın kuruluş kanununun olmaması sonucu her iktidar döneminde kurumun lağv edilip veya başka bir kuruma bağlanacağı endişesinin hâkim olması, - Kuruluşların kanunla yasal güvence altına alınamaması sonucu personelde oluşan motivasyon bozukluğu, - Korunan alanların idari yapılanma öncesinde bu alanlara yönelik farklı beklentilerin olması, - Korunan alanlar ve katılım konusundaki çalışmalara deneyimli idareci ve personelin yeterince görevlendirilmemesi ve konuya hâkim olmayan kamu personelinin idari ve yönetsel kadrolarda görev almasının sağlanması, - Atamaların siyasi olarak sık sık tekrarlanması ve değiştirilmesi sonucu sahanın yönetiminde zafiyet oluşması,

3.6.2. Korunan Alanlar İle İlgili Türkiye’deki Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil Toplum Örgütleri ya da zaman zaman Sivil Toplum Kuruluşları olarak ta bilinen kuruluşlar Türkiye’nin doğa koruma ve sürdürülebilirlik konularında gerçekleştirdikleri çalışmalarla önemli bir yer tutmaktadırlar. STK’lar ülke için acil yanıt, hukuksal mücadele ve hızlı müdahale gerektiren konular başta olmak üzere, farklı uzmanlıklara ve deneyimlere sahip kuruluşlarla bir araya gelerek ortak pozisyonlar alırlar, stratejiler belirlerler ve harekete geçerler. Yıldırım (2004:63)’e göre STK’lar “Demokratik bir toplum yapısının oluşturulmasında, temel hak ve özgürlükler alanının genişletilmesinde önemli rol oynayan, toplumsal sorunlara etkili ve uzun soluklu çözümler üretmeye yönelik politikalar geliştirme konusunda siyasi aktörleri harekete geçirmek amacıyla faaliyet gösteren gönüllü örgütlenmelerdir”.

Genç ve Erdoğan, (2012:172)’ye göre ise STK’lar:

Yönetimle halk arasındaki aracı kuruluşlar olarak sivil toplum kuruluşları, vatandaşların kendileriyle ilgili alınacak kararlarda söz sahibi olmalarını ve politika oluşturma süreçlerine katılmalarını sağlayarak hem yerel demokrasinin gerçekleşmesine ve güçlenmesine destek olmakta hem de duyarlı ve sorumlu bir yurttaşlık bilincinin oluşturulmasıyla toplumsal kalkınmanın sağlanmasında etkili olmaktadır.

Bu denli önemli hizmetler veren STK’lar korunan alanlar konusunda hem resmi hem de özel kurumlar özellikle de siyasi otorite üzerinde bir baskı unsuru olarak görev yapmaktadırlar. Bu nedenle siyasi otoriteler katılımcı yönetim anlamında STK’larla iş birliği yapmalıdırlar. Tosun (2003:250)’ye göre “Sivil toplum kuruluşlarının karar alma ve denetleme süreçlerine dâhil edilmesi yönetişimin uygulanabilirliği açısından çok önemlidir. Çünkü sivil toplum kuruluşları olmaksızın kamu yönetiminin etkin, sorumluluk sahibi ve şeffaf hale getirilmesi ve alınan kararların meşruluğunu sağlayan katılımın artırılması mümkün gözükmemektedir”.

Bu çerçevede ülkemizde doğa koruma ve korunan alanlarda faaliyet gösteren, teşkilatlanmaları bakımından küçük ölçekli veya daha profesyonel olmak üzere toplam 19 Adet STK kuruluşu tespit edilmiştir. Ülkemizde faaliyet gösteren STK’lar sırası ile ele alınıp kendileri hakkında kısa bilgiler verilecektir.

1-Sualtı Araştırmaları Derneği Akdeniz Foku Araştırma Grubu (SAD-AFAG):

Sualtı Araştırmaları Derneği
Akdeniz Foku Araştırma Grubu

AFAG, “Akdeniz fokunu korumak; Akdeniz’i korumaktır!” anlayışı ile Akdeniz fokunun ve onun yaşam ortamı olan Akdeniz kıyı ekosisteminin korunması ve araştırılması amacıyla Türkiye’de kurulmuş ilk ve tek ihtisaslaşmış sivil toplum kuruluşudur. AFAG, Avrupa’nın en nadir memeli türü olan Akdeniz fokunun Türkiye kıyılarında yaşamını sürdürmesi ve türün yaşam ortamı olan kıyıların korunması için çaba göstermekte ve çalışmalar yapmaktadır(SAD-AFAG, 2014).

2- Bölgesel Çevre Merkezi REC Türkiye:

Bölgesel Çevre Merkezi (REC), bağımsız uluslararası bir kuruluştur. 1990 yılından bu yana çalışmalar yürüten REC, tarafsız ve kâr amacı gütmeyen bir yapıya sahiptir. REC, sürdürülebilir kalkınmanın çeşitli alanlarında çalışarak, paydaşlara çevre politikaları, biyoçeşitlilik, iklim değişikliği, yenilenebilir enerji, çevresel bilgi ve atık yönetimi gibi konularda etkin çözümler üretmeleri için destek vermektedir. REC Türkiye Ülke Ofisi (REC Türkiye), kuruluş belgesinin Resmi Gazete’ de yayımlanmasının ardından, Mayıs 2004 tarihinde Ankara’da çalışmalarına başlamıştır. Farklı finansal kaynaklar aracılığı ile yürütmekte olduğu çalışmalar çerçevesinde, REC Türkiye’nin genel amacı, Türkiye’nin çevre konusunda hukuki, kurumsal, teknik ve yatırım alanlarına yönelik kapasitesini güçlendirmek, böylelikle de AB çevre müktesebatının etkili bir şekilde uygulanması sürecini hızlandırmaktır (REC, 2014).

3- Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği:

Buğday hareketi, 1990 yılından bu yana yaşamını sürdürürken 12 Ağustos 2002 yılında Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği çatısı altında kurumsallaştırma kararı almıştır. İlk tohumları 1990'lı yılların başında Bodrum'da Buğday Bitkisel Ürünler Restoranı ve Doğal Yaşam Merkezi'nde atılan Buğday, bu hayale ulaşmak için (BUĞDAY, 2014):

- Örnekler oluşturma
- Var olana destek olma
- Bilginin dolaşımını sağlama yolunda çaba göstermektedir. Çalışmalarını bu üç amaç doğrultusunda yürütmektedir.

4-Çekül Vakfı (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı):

Ülkemizin doğal, tarihsel ve kültürel varlıklarını korumak amacıyla 1990 yılında vakıf statüsünde kurulmuştur. “Doğa ve Kültürle Varız” sloganıyla yaşama geçirdiği proje ve programlarla, en küçük yerleşmeden ülke bütününe açılan bir yaklaşımı benimsemiştir. Vakıf, kentlerin eski mahallelerinde ve geleneksel evlerde cephe düzenlemesi yapılmasını, tarihi yapıların, çarşıların onarılmasını, kent meydanlarının yeniden düzenlenmesini sağlamıştır (ÇEKÜL, 2014).

5- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı (ÇEVKO) :

ÇEVKO Vakfı, Türkiye'de ambalaj atıklarının ekonomik ve düzenli geri kazanımı için sanayi, yerel yönetim ve tüketicilerin katkı ve katılımları ile sürdürülebilir bir geri kazanım sisteminin kurulmasına katkıda bulunmak amacıyla, 1.11.1991'de sanayi kuruluşlarının girişimleri ile kurulmuştur. 1991'de Vakıf, “Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” çerçevesinde T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş kuruluş ilan edilmiştir. (ÇEVKO, 2014).

6- DenizTemiz Derneği (Turkish Marine Environment Protection Assosiation) (TURMEPA):

DenizTemiz Derneği/ TURMEPA, ülkemiz kıyı ve denizlerinin korunmasını ulusal bir öncelik haline getirmek ve gelecek nesillere temiz denizlerin kucakladığı yaşanabilir bir Türkiye bırakmak amacıyla, 8 Nisan 1994 yılında Deniz Ticaret Odası ve bir avuç deniz sevdalısıyla birlikte başlatılmış bir sivil toplum hareketidir. 18 yıl içinde Türkiye'nin önde gelen deniz odaklı sivil toplum kuruluşu haline gelmiştir (TURMEPA, 2014).

7- Doğa Derneği:

2002 yılından beri faaliyet göstererek ülkemiz doğasının sorunları için yapıcı ve yerinde çözümler getirmeyi kendilerine ilke edinmiş bir dernektir. Derneğin merkezi Ankara'da bulunmaktadır. Ankara'nın Beypazarı ilçesi ve Birecik'te bölgenin doğasını ve derneği tanıtmak için oluşturulan Doğa Evi bulunmaktadır (DOĞA, 2014).

8- Doğal Hayatı Koruma Derneği ve Vakfı (DHKD & WWF Türkiye) :

Türkiye’de doğa koruma mücadelesinde ve sivil toplum kuruluşlarının profesyonelleşmesinde önemli ‘ilk’leri gerçekleştiren WWF-Türkiye, fark yaratan uygulamalarıyla öncü bir kuruluştur. Çalışmaları 38 yıllık bir geçmişe dayanan köklü bir kuruluş olan WWF-Türkiye’nin tarihi kronolojisi ve doğa koruma çalışmalarındaki dönüm noktaları araştırıldığında; 1975 yılında Doğal Hayatı Koruma Derneğinin kurulduğu görölmektedir. Doğal kaynaklar, biyolojik çeşitliliğin oluşturduğu yaşam ağı, güvenli gıda ve temiz suya ulaşmamızı ve sağlıklı yaşamamızın sağlanması konusunda birçok çalışmaya öncülük etmektedir (DHKD & WWF, 2014).

9- Doğa ile Barış Derneği:

Doğa ile Barış Derneği başta çevre olmak üzere tüm sorunların çözümü için bilgili, bilinçli, örgütlü toplum oluşturabilmek amacıyla yaygın organizasyonlar yapmaktadır. Bu çalışmalar sonucu derneğin hedefi toplumun birleşik gücünü insan ve doğa sevgisinde odaklaştırarak sürdürülebilir çevrede yaşayan bilinçli üreten ve tüketen toplumu oluşturmaktır. 20.12.1992 tarihinde duyarlı insanların katılımı ile başlamış ve 9 Haziran 1993’te Doğa ile Barış Derneği kurulmuştur. Dünyadaki doğal kaynakların tükenebilir olduğu bilinci ve çevre sorunlarının sınırlanması, olayın küresel ölçekte düşünülmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çözüm olarak önerdikleri yaygın eğitimidir (Doğa ile Barış, 2014).

10- TEMA Vakfı :

TEMA, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı olarak anılmaktadır. Vakıf, Rio Zirvesi'nden sadece birkaç ay sonra 11 Eylül 1992 yılında kurulmuştur. Amaç; Anadolu'da yaşanmakta olan erozyon ve çölleşme tehlikesine kamuoyunun dikkatini çekmektir. Hedefleri ise bu mücadelenin devlet politikası haline gelmesine katkı sağlamaktır. TEMA'nın "Türkiye Çöl Olmasın" sloganı toplumda büyük yankı uyandırmıştır. İlk kez önlem alınmazsa ülkemizin çöl olma tehlikesi ile karşı karşıya olduğu vakıf sayesinde yüksek sesle dile getirilmiştir (TEMA, 2014).

11- Temiz Enerji Vakfı:

Enerji kaynaklarının artan tutarlarda kullanılmasında ortaya çıkan ve insanoğlunun yaşadığı çevreyi olumsuz yönde etkileyen çevre etkileri ile bazı enerji kaynaklarının tükenir olmaları, özellikle yirminci yüzyılın son çeyreğinde insanları bu konularda düşünmeye ve bu sorunlara çözüm üretmeye zorlamıştır. Temiz enerji kaynaklarına yönelme, tükenmez enerji kaynaklarına yönelme, enerjinin daha verimli kullanımına yönelme, hep bu sorunlara çözüm arama çalışmaları ile ortaya çıkmış ve giderek artan oranda yoğun çalışmaların sürdürüldüğü konulardır. Vakıf 1994 yılında Ankara'da kurulmuştur (TEMEV, 2014).

12- TÜRÇEK (Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu)

Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu (TÜRÇEK), 1972 yılında Türkiye'nin ilk gönüllü çevre kuruluşlarından biri olarak İstanbul'da kurulmuştur. Giderek yoğunlaşan çevre sorunları karşısında faaliyetlerini ülke genelinde yaygınlaştırarak önemli bir ihtiyaca cevap veren TÜRÇEK, 1975 yılında alınan Bakanlar Kurulu Kararıyla “ Kamu Yararına Çalışan Dernek ” statüsüne alınmış, yine Bakanlar Kurulunun kararıyla Dernek adında (TÜRKİYE) kelimesinin kullanılmasına izin verilmiştir. Ana tüzüğünde belirtilen; çevrenin her türlü (hava, kara, su) kirliliğinin önlenmesi, doğal varlıkların ve yaşama ortamlarının korunması, küresel ısınmanın yavaşlatılması, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği, karbon ayak izinin azaltılması, biyoçeşitliliğinin korunması, ekolojik yaşam eğitimleri, ekolojik okullar, çevre eğitimi, atık yönetimi, sulak alanlar, denizel ve karasal ekosistemlerin korunması, erozyonla mücadele, hatıra ormanları oluşturma gibi çalışmalar yapmaktadır (TÜRÇEK, 2014).

13- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Ofisi: United Nations Development Programme in Turkey

Türkiye

UNDP, insanlara bilgi, deneyim ve daha iyi bir yaşam kurmaları için kaynak ulaştırın ve değişimi savunan bir kuruluştur. Girişimleri sonucu 2000 yılında Küre Dağları Milli Parkı resmi olarak ilan edilmiştir. 2012'de park Türkiye'nin ilk, Avrupa'nın 13. PAN Park²⁶ sertifikalı milli parkı olmuştur. (UNDP, 2014).

²⁶ Pan (Protected Area Network) Park: Korunan Alanlar Ağı Parkları, Avrupa'ya özgü, bağımsız bir korunan alan sertifikalandırma sistemidir.

14- Türkiye Çevre Vakfı (TÇV)

Herkesin daha temiz, daha düzenli, daha güzel bir çevrede yaşaması amacıyla 1978 yılında kurulan bir vakıftır. Vakıf, Medenî Kanun hükümlerine göre çalışan, kâr amacı olmayan, bağımsız bir gönüllü kuruluştur. Bakanlar Kurulu'nun kararı ile TÇV 'na uluslararası işbirliği izni verilmiştir. Vakfın bugüne kadar yayınladığı ve çevre konusunun hemen her yönünü işleyen kitaplar, Türkiye'deki çevre literatürünün temelini teşkil etmektedir. TÇV, bugüne kadar 189 kitap yayınlamıştır. Çevre kavramının yeterince bilinmediği 1978 yılında, bu konunun devlet bünyesinde ele alınmasına önayak olan TÇV, o günlerde, Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı'nın kurulmasını teklif etmiş ve bu şekilde “kamuoyunu ve devleti, yapıcı bir şekilde etkileme” gayretlerinin ilk başarılı örneğini vermiştir (TÇV, 2014).

15- Türk Deniz Araştırmaları Vakfı (TÜDAV)

Türk Deniz Araştırmaları Vakfı (TÜDAV), Ülkemizde deniz bilimleri konusunda araştırmalar yapmak deniz yaşamını korumak, deniz kültürü ve sevgisini halkımıza özellikle gelecek kuşaklara taşımak ve korumak amacıyla 1997 yılında kurulmuştur. TÜDAV Karadeniz Çevre Programı (BSERP), Akdeniz Eylem Planı (MAP) ve Birleşmiş Milletler (UN) gözlemcisi sıfatını da almıştır. Denizlerin korunması konusunda yaz okulları ve seminerler yoluyla eğitim çalışmaları da yapan vakıf sadece 2003-2004 döneminde 10.000 öğrenciye deniz koruma seminerleri vermiş ve yayınladığı “Bizim Denizlerimiz” isimli kitapları ilköğretim okullarına dağıtmıştır (TÜDAV, 2014)

16- Kanyon ve Doğa Sporları Araştırma Derneği (K.A.D.)

Türkiye kanyonlarının; öncelikli olarak keşfi, rotalandırılması ve haritalandırılması ile, bu konuda kaynak ve arşiv oluşturulmasını takiben, alternatif turizme kazandırılmalarını amaç edinerek, yine başta kanyon geçişleri olmak üzere mağaracılık, dağcılık gibi diğer sıra dışı doğa sporlarının da gelişimine fayda sağlamak ve bu etkinliklerin yayılımında rol oynamak üzere 01.05.2008 yılında İstanbul merkezli olarak kurulmuştur. Sınırlı sayıda doğasever tarafından gönüllülük esası ile kurulan dernek, zaman içerisinde benzer fikir ve görüşü benimseyen her yaştan katılımcı ile giderek gelişmiştir. Bugün ise; ülkemizde kanyonlar üzerine yaptığı çalışma ve yürüttüğü projeler ile bilinirliği ve elbette bilgi birikimi en yüksek doğa sporcusu topluluğu ve hali hazırda tek resmi sivil toplum kuruluşu durumundadır (K.A.D. , 2014).

17- Türkiye Tabiatını Koruma Derneği (TTKD)

TÜRKİYE TABİATINI KORUMA DERNEĞİ

Doğa ve çevre konularında çalışan en eski derneklerden biri olan TTKD, doğanın korunması, çevre sorunları ve kirlenmenin önlenmesi, toplumun bilinçlendirilmesi, şiddetin engellenmesi, doğal denge sorunlarının çözümü için gönüllü olarak çalışmaktadır. Gönüllerinde doğa sevgisi ve çevre değerlerini büyük inançla taşıyan kırk üye bir araya gelerek derneği 1955 yılında kurmuşlardır. Bakanlar Kurulu kararı ile “Uluslararası Doğayı Koruma Birliği” IUCN’le işbirliği yapması müsaadesi verilmiştir. Bakanlar Kurulunun 15.10.1973 gün ve 7/7351 sayılı kararı ile “Türkiye” kelimesini kullanma müsaadesi verilmiştir. Dernek, çevre sorunlarının daha iyi şekilde bilinmediği yıllardan itibaren, bu sorunları tanıyacak ve önlem alınmasına yardımcı olacak pek çok çalışmaya girerek bu konuda ülkemize öncülük etmiştir (TTKD, 2014).

18- Ekolojik Araştırmalar Derneği (EKAD)

Ekolojik Araştırmalar Derneği (EKAD), çoğunluğu biyoçeşitlilik ve doğa koruma konusunda uzman akademisyenler tarafından 2003 yılında kurulmuştur. Kuruluşundan bu yana akademisyenler, ilgili Bakanlıklar, Belediyeler, STK'lar ve özel işletmelerle uyumlu bir işbirliği içinde olan EKAD, yurtiçi ve yurtdişından derneğe katılan gönüllülerden aldığı desteklerle etkinliklerini büyüterek ve çoğaltarak görevine devam etmektedir. Őimdilik deniz kaplumbağaları üzerinde çalışmaktadırlar. Amaçları, bu canlılarla bir arada yaşamaya devam ederken onları nasıl en etkili Şekilde koruyabileceğimiz konusunda en iyi örnek olmayı göstermektir (EKAD, 2014).

19-Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği (EKODOSD)

EKODOSD Aydın ili, Kuşadası ilçesinde faaliyet gösteren bir STK' dır. alışmalarını, doğanın korunması, evre kirliliğiyle mücadele, kültürel kaynakların tahribatının engellenmesi ve tanıtılması yönünde sürdürmektedir. Bunları yaparken eğitim, araştırma, proje ve uygulama çalışmaları yoluyla katkıda bulunmaktadır. Ekosisteme zarar verici unsurlara karşı çalışmalar yürütmektedir. Biyolojik eşitliliği korumak ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla çalışmalar yapmaktadır. alışmalarını ve etkinliklerini Kuşadası ve kıyılarında, DYBM Deltası Milli Parkı'nda, Bafa Gölü Tabiat Parkı'nda, Azap Gölü'nde, Beşparmak Dağları'nda, Büyük Menderes Havzası'nda, Leylek Dostu Avşar Mahallesinde ve diğer otantik yerleşimlerde sürdürmektedir (EKODOSD, 2014).

20-Deniz Kaplumbağaları Araştırma Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi (DEKAMER)

DEKAMER
DENİZ KAPLUMBAĞALARI
ARAŞTIRMA KURTARMA
VE REHABİLİTASYON
MERKEZİ

Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı-Özel Çevre ve Koruma Kurumu, DKMP Genel Müdürlüğü ve Dalyan Belediyesi ile Pamukkale Üniversitesi arasında imzalanan bir protokol çerçevesinde, dalyan kumsalı (Ortaca, Muğla)'nda Deniz Kaplumbağaları Araştırma, Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi (DEKAMER) faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu merkez, Pamukkale Üniversitesi bünyesindeki Yüksek Öğretim Kurumu tarafından da onaylanarak 7 Ekim 2009 gün ve 27369 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Merkezin görevleri; Deniz kaplumbağa üreme kumsallarında ayrıntılı bilimsel çalışmalar yapmak, yaralı deniz kaplumbağalarının bakım ve tedavilerini yaparak doğal yaşam ortamlarına geri dönmelerini sağlamaktır (DEKAMER, 2014).

STK'lar doğa koruma konusunda eğitim, proje, tanıtım ve bilgilendirme konusunda önemli bir boşluğu doldurarak ve bu alanda önemli çalışmalar yapmaktadırlar. Kamuoyunun bazı kesimlerinde ve özellikle siyasilerce kamuoyunda provokatif eylemleri yapan gruplar olarak suçlansalar da durumun böyle olmadığı yaptıkları faydalı eylemlerden görülmektedir.

3.7. Korunan Alanlarla İlgili Türkiye'deki Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde korunan alanlarda farklı bakanlıklar tarafından farklı kanunlar uygulanmakta ve bu durum çok başlılığa sebep olmaktadır. Doğa koruma konusunda da bu önemli bir sorun oluşturmaktadır. Söz konusu bakanlıklar sadece birbirleriyle değil, diğer merkezi yönetim birimleri, valilikler ve belediyeler ile de yer yer çakışan görev ve yetkileri vardır. Ayrıca bu durum koruma uygulamalarını yönlendirmede, izleme ve denetlemede de önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bunun için öncelikle doğa koruma ile ilgili konular tek bir bakanlık ve genel müdürlükte toplanmalıdır. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile düzenlenen koruma statüleri, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunundaki doğal sit alanları ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ile düzenlenen özel çevre koruma

alanları birlikte değerlendirilmeli ve bu yasalar yeniden düzenlenmelidir (Arda, 2003). Bu bölümde amaçlanan, korunan alanlarımızla ilgili yasal mevzuatları irdeleyerek uygulanmalarından sorumlu kurumları belirlemektir. Bir diğer amaçta korunan alan konusundaki mevzuat karışıklığını ve birden fazla yetki sahibi kurumun varlığını tespit ederek konunun önemine dikkat çekmektir.

Bu bölümde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, doğa korumayla alakalı kanunlar (Orman Kanunu, Milli Parklar Kanunu, Çevre Kanunu, Kara Avcılığı Kanunu, Turizmi Teşvik Kanunu, Maden Kanunu, Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunmasına İlişkin Kanun ile İmar Kanunu) ve yönetmelikler ile doğa korumaya yönelik uluslararası sözleşmelere değinilecektir. Ayrıca bu bölümde yeni yapılanmaya giren Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamelere kısaca değinilecektir.

3.7.1. Korunan Alanlarla İlgili Anayasal Düzenlemeler

- **1982 Anayasası:**

1982 Anayasasının çevreyle doğrudan ilgili maddesi 56. madde olmakla birlikte, Anayasada bazı maddeler ile de doğal kaynakları ve çevreyi koruyucu hükümler getirilmiştir. Anayasa'nın 43. maddesinde; kıyıların, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu, deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararının gözetileceği hükme bağlanmıştır. 63. madde; Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır, hükmünü getirmektedir.

3.7.2. Korunan Alanlarla İlgili Kanunlar

- **08.09.1956 Tarihli ve 6831 Sayılı Orman Kanunu**

Türkiye'deki ormanlık alanlar²⁷ 21,7 milyon hektarlık bir araziyi kapsamaktadır. Bu rakam ülke topraklarının % 27,6'sıdır. Türkiye'deki orman arazilerinin % 99,9'u devlet arazisidir. Anayasaya göre devlete ait olan ormanların

²⁷ Makilik alanlar ve dağlık alanları da içerir şekilde tanımlanmaktadır.

mülkiyeti başka kişilere aktarılamaz. Devlete ait olan bu ormanlar orman ve su işleri Bakanlığı, OGM tarafından idare edilmektedir. 6831 sayılı Orman Kanunu 31.08.1956 yılında kabul edilmiş 08.09.1956 tarih ve 9402 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Korunan alanlara yönelik en eski kanunlardan birisidir. Ormanlar kanununun 4.maddesinde (Madde 4) :

Ormanlar mülkiyet ve idare bakımından:

A) Devlet ormanları;

B) Hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlar;

C) Hususi ormanlar;

Vasıf ve karakter bakımından:

A) Muhafaza ormanları;

B) Milli parklar;

C) İstihsal ormanları;

Olarak ayırmaktadır.

Kanununun 25. maddesinde ise korunan alanlara yönelik düzenleme yapılmıştır. Madde 25’de (Değişik: 23.09.1983 - 2896/15 md.) milli parklar tanımlanmıştır. 6831 sayılı Orman Kanunu’nda milli parklar: “*OGM; mevkii ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir.*” demektedir.

• **11.08.1983 Tarihli ve 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu**

1982 T.C. Anayasasının 63. maddesi ile; “*Devletin tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlayacağı, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alacağı*” hükümleri getirilmiş, bunun üzerine Anayasanın bu maddesi ve 6831 sayılı Orman Kanununun 25. maddesine dayanılarak yapılan çalışmalar sonucunda, “*Yurdumuzdaki ulusal ve uluslararası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemek*” amacıyla 09.08.1983 tarihinde kabul edilen 11.08.1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete ile 2873 sayılı Milli

Parklar Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla birlikte milli park çalışmalarında yeni bir dönem başlamıştır. Bu Kanunun amacı, yurdumuzdaki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemektir.

- **11.08.1983 Tarihli ve 2872 Sayılı Çevre Kanunu**

Ülkemizde doğa koruma alanı konusundaki diğer bir kanun 2872 sayılı Çevre Kanunu'dur. Kanun, Türkiye'de çevrenin korunmasına ilişkin doğrudan ilgili ilk yasal düzenlemedir. 11.08.1983 tarihinde 18132 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Çeşitli zamanlarda bir takım değişikliklere uğrayan Çevre Kanununun amaç, tanımlar ve ilkeleri belirleyen I. Bölümünün 1. Maddesi'nde Kanunun amacı; bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi; kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunmasıdır. Ayrıca, su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi, ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerinin korunarak, bugünkü ve gelecek kuşaklarına ulaştırılmasını da hedeflemektedir.

- **23.07.1983 Tarihli ve 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu**

Türkiye'de 3386 sayılı yasa ile değişik, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu çerçevesinde Doğal, Arkeolojik, Kentsel ve Tarihi Sitler ilan edilerek, doğal ve kültürel değerlerin korunması ve yönetilmesi çalışmaları yapılmaktadır. Kanun, 23.07.1983 tarihli ve 18113 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilâtın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 51.Maddesiyle "Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek" için "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu" görevlendirilmektedir. Kurul bu doğrultuda koruma bölge kurulları arasında gerekli koordinasyonu sağlamakla da ayrıca görevlendirilmiştir.

- **11.07.2003 Tarihli ve 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu**

Türkiye’de, av kaynaklarının kullanımına yönelik ilk düzenleme 1882 yılında çıkarılan kanun olup, bunu, 1937 yılında yürürlüğe giren 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu (KAK) izlemiştir. Bu Kanun belirli zamanlarda değişikliğe uğramış, en son 11.07.2003 tarih ve 25165 sayılı Resmi gazete ile 4915 sayılı KAK yürürlüğe konmuştur. 4915 Sayılı KAK Amaç ve kapsam olarak; (Madde-1) *“Sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimi için av ve yaban hayvanlarının doğal yaşam ortamları ile birlikte korunmalarını, geliştirilmelerini, avlanmalarının kontrol altına alınmasını, avcılığın düzenlenmesini sağlamaktır.”* 4915 Sayılı KAK’ nuna göre ve bu kanundan yetki alınarak alınan MAK kararlarına göre Korunan alanlarda (özel kanunlarla avlanmanın yasaklandığı sahalar) her türlü av yapmak ve avlanmak yasaktır.

- **17.04.1990 Tarihli ve 3621 Sayılı Kıyı Kanunu**

3621 sayılı Kıyı Kanunu 04.04.1990 tarihinde kabul edilmiş, 17.04.1990 tarih ve 20495 sayılı Resmi Gazete’de ilan edilerek yürürlüğe girmiştir. Ancak 3621 sayılı Kıyı Kanunu’nun 4. ve 5. maddelerinde değişiklik yapan ve kanuna bir geçici madde getiren 3830 sayılı Kanun ise 11.7.1992 tarih ve 21281 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış ve *Kıyı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* olarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı; Deniz, tabii ve suni göl ve akarsu kıyıları ile bu yerlerin etkisinde olan ve devamı niteliğinde bulunan sahil şeritlerinin doğal ve kültürel özelliklerini gözeterek koruma ve toplum yararlanmasına açık, kamu yararına kullanma esaslarını tespit etmektir. Kıyıların ülkemizde özellikle turizmin ülkemize yavaş yavaş girmesi ile zarar göremeye başladığı bilinmektedir.

- **04.04.1971 Tarihli ve 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu**

Kanun 04.04.1971 tarihinde 13799 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Türkiye’nin denizlerinde ve iç sularında su ürünlerinin korunması, sınıflandırılması, av zamanları, avlanma yerleri, avlanma vasıtaları, istihsal izinleri, avlanma suçları ve cezaları, 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu’nun uygulanması için çeşitli yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlar; Su Ürünleri Yönetmeliği ile 1380 Sayılı Kanunun ceza maddelerinin atıf yaptığı diğer ilgili yönetmeliklere dayanılarak sirküler şeklinde ilan edilirler. Uygulamaya konulan

sirküler, su ürünleri avcılığına ilişkin sınırlama, yasaklamalar ve yükümlülükleri içeren düzenlemeleri içermektedir.

- **16.03.1982 Tarihli ve 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu**

16.03.1982 tarihli ve 17635 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiş olan, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, özellikle koruma alanlarının planlamasında yarattığı etkiler açısından önemlidir. Turizm yatırımlarında önemli bir konu olan arsa tahsisi ile ilgili olarak Turizmi Teşvik Kanununda 2003 yılında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerle kültür ve turizm koruma ve gelişme bölgesi ilan edilen yerlerde yatırımcılara tahsis kolaylığı sağlanmıştır. Bu değişikliği düzenleyen hükümleri içeren kanunda koruma faaliyetlerini doğrudan ilgilendiren hükümler yer almaktadır.

Talu (2004: 72)' ye göre;

Bu çerçevede, Milli Parklar Kanunu kapsamındaki “devlet ormanı sayılmayan” yerlerde ve Orman Kanununa göre “devlet ormanı sayılan” yerlerde imar planı ile turizme ayrılan araziler yatırımcıya tahsisi edilebilmektedir. Ayrıca bu bölgelerde yer alan meralarda, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanacak imar planları ile “vasıf değişikliği”ne gidilerek, Hazine adına tescil edilebilmesine ve böylece meraların turizm yatırımları için tahsis edilebilmesine de imkân tanınmaktadır.

- **09.05.1985 Tarihli ve 3194 Sayılı İmar Kanunu**

Bu Kanun, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. 09.05.1985 tarihli ve 18749 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak planlar ile inşa edilecek resmi ve özel bütün yapılar bu kanun hükümlerine tabidir. Herhangi bir saha, her ölçekteki plan esaslarına, bulunduğu bölgenin şartlarına ve yönetmelik hükümlerine aykırı maksatlar için kullanılamaz. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, bu Kanunun ilgili maddelerine uyulmak kaydı ile 2960 sayılı İstanbul Boğaziçi Kanunu ve 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun ile diğer özel kanunlar ile belirlenen veya belirlenecek olan yerlerde, bu Kanunun özel kanunlara aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

3.7.3. Korunan Alanlarla İlgili Kanun Hükmünde Kararnameler

- **04.07.2011 Tarihli ve 27984 No’lu Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 645 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname**

645 sayılı KHK ile Orman ve Su İşleri Bakanlığının bünyesinde DKMP Genel Müdürlüğü’nün kuruluşu gerçekleştirilmiştir. 2011 yılına kadar Çevre ve Orman Bakanlığı’na bağlı İl Çevre ve Orman Müdürlüğü’nde Şube Müdürlüğü olarak görev yapan milli parklar 2011 yılından sonra Bölge Müdürlüğü düzeyinde taşra yapılanmasına geçmiştir. Şekil 3.4.’de harita üzerinde görüleceği üzere ülke genelinde 15 adet Bölge Müdürlüğü mevcuttur.

Şekil 3.4. Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlükleri Sorumluluk Haritası (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2011)

Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri 29.6.2011 tarihli 645 sayılı KHK ile belirlenmiştir. Amacı; Orman ve Su İşleri Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir. Kararnamede, “Tabiatın korunmasına yönelik politikalar geliştirmek, korunan alanların tespiti, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve biyolojik çeşitlilik ile av ve yaban hayatının korunması, yönetimi, geliştirilmesi, işletilmesi ve işlettilirilmesini sağlamak” bakanlığın görevleri arasında sayılmıştır. Bakanlık, Milli Parklar Kanunu ve Kara Avcılığı Kanunu kapsamında, koruma

alanlarının belirlenmesi, planlanması, korunması ve yönetiminden sorumlu ana kurumdur. Ayrıca avcılık konusunda yetkili tek ana oluşum olan, ilgili yerel ve merkezi birimlerle avcılık ve atıcılık derneklerini bünyesinde bulunduran “Merkez Av Komisyonu” kararları doğrultusunda avcılığı kontrol etmektedir.

Türkiye'nin yaklaşık yüzde % 27,6'sını kapsayan potansiyel orman alanları Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın yönetimi altındadır. Milli Parklar Kanunu, söz konusu kanun kapsamına alınan alanlarda, gelişme planlarının hazırlanması ve yürürlüğe konulması yetkisini Orman ve Su İşleri Bakanlığına vermektedir (Madde 4). Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı ve Tabiatı Koruma Alanları'nda Gelişme Planları hazırlanması sırasında da İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü ile ilgili Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün görüşü de alınmaktadır. Bu görüşlerin alınması süreçlerinin uzun zaman alması, planlı yönetime geçişi zorlaştırmaktadır. Korunan alanlarının çoğunun hala plansız yönetilmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın ana konularından biri olan korunan alanlarda farklı kurumların söz sahibi olması ve mevzuat karışıklığı yüzünden bu alanlar gün geçtikçe telafisi imkânsız sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Bu alanların planlı yönetimi konusunda Yücel, M. (2005)'e göre UDGP yapımı sırasında güçlüklerle karşılaşmaktadır. Dolayısıyla Milli parklarda UDGP, tabiat parklarında ise Gelişme Planları -yönetim planları- henüz bitirilemediğinden korunan alanların çoğunluğunda kendi haline terk edilmişlik durumu mevcuttur. Doğal engeller ve sınırlarla insan müdahalesinden uzak olan alanlar kendiliğinden korunmuş, dış koşulların müdahalesine açık alanlarda ise plansız bir şekilde kullanılmaya devam edilmektedir. Korunan alanlardan birçoğunun yönetim planları hala tamamlanamamıştır. Tamamlananlarda uygulamaya geçilmeden revize edilmek zorunda kalmaktadır. Bunun çözümü için Yücel, M. (2005)'e göre “*Korunan Alanlar Yasası*” ve “*UDGP Yapım ve Uygulama Yönetmeliği*” nin çıkarılması gerekmektedir. Bu yasal boşluk korunan alanların etkin korunması ve planlı kullanımı için büyük bir eskiliktir. Bahsi geçen yasanın bir an önce çıkarılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

- **17.08.2011 Tarihli ve 28028 No’lu Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**

648 sayılı KHK 17 Ağustos 2011 tarih ve 28028 sayılı Resmi Gazete’ de ilan edilmiştir. Bu KHK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığının bünyesinde kurulan Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü’ne korunan alanlar konusunda bazı görevler verilmiştir. Bunlardan bazıları; Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların tescil, onay ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tescil etmektir. Aynı şekilde tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile ÖÇK bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek, yönetmek ve yönetilmesini sağlamakta bir diğer görevidir. Ayrıca orman alanları dışında yer alan korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıkları, koruma alanları ve doğal sit alanlarının bakanlıkça belirlenen ilke kararlarına, onaylanan planlara uygun olarak kullanılmak üzere tahsisini gerçekleştirmek ve denetlemekte görevleri arasındadır.

3.7.4. Korunan Alanlarla İlgili Yönetmelikler

- **12.12.1986 Tarihli ve 19309 Sayılı Milli Parklar Yönetmeliği**

12.12.1986 tarih 19309 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin amacı, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile 6831 sayılı Orman Kanununun 25’ inci maddesinin uygulanmasını düzenlemektir (Madde- 1). Bu Yönetmelik, Milli Parkların, Tabiat Parklarının, Tabiat Anıtlarının, Tabiatı Koruma Sahalarının ve Orman İçi Dinlenme Yerlerinin ayrılması, planlanması, geliştirilmesi, korunması, yönetilmesi ve tanıtılmasına ilişkin iş ve işlemleri kapsar (Madde-2).

- **19.07.2012 Tarihli ve 28358 Sayılı Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik**

19.07.2012 tarihli 28358 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin amacı; milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı ve sulak alanların tescil, onay ve ilan ile tabiat varlığı, doğal sit alanı ve özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasların belirlenmesidir. (Madde-1) Bu Yönetmelik, taşınır tabiat varlıkları hariç; tabiat

varlığı, doğal sit alanı, özel çevre koruma bölgesi, milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı ve sulak alanları kapsamaktadır. (Madde-2)

- **06.03.2014 Tarihli ve 28933 Sayılı Alan Kılavuzlarının Seçimi, Eğitimi, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik**

06.03.2014 tarihli ve 28933 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin amacı; 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında korunan alanların sahip oldukları kaynak değerlerinin korunarak kullanılması, ziyaretçilerin bilgilendirilmesi ve ziyaretçi yönetiminin sağlanması amacıyla korunan alan sınırları dâhilinde ve yakın çevresinde yaşayan yöre insanının alan kılavuzu olarak yetiştirilmesini ve alana gelen ziyaretçilerin bu kaynak değerleri hakkında doğru ve sağlıklı bilgi edinmelerini sağlamaktır. (Madde-1)

- **23.03.2012 Tarihli ve 28242 Sayılı Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik**

23.03.2012 tarihli ve 28242 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin amacı, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanlarda yapılacak planlar ile doğal sit alanlarında yapılacak koruma amaçlı imar planlarının hazırlanması, yapım esasları, gösterimi, onaylanması, uygulaması, denetimi ve bu planları hazırlayacak müelliflerin nitelikleri ile görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir. (Madde-1)

- **04.04.2014 Tarihli ve 28962 Sayılı Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği**

Türkiye’de Ramsar Sözleşmesinin uygulanmasına yönelik uluslararası öneme sahip olsun veya olmasın tüm sulak alanların korunması, geliştirilmesi ve bu konuda kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyonun esaslarını belirleyen “Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği” ilk önce 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. 1994 yılında Ramsar Sözleşmesini imzalayan Türkiye, bu sözleşmeye göre 9 adet Ramsar alanı belirlemiştir. Yapılan araştırmalar sonucu 56 sulak alanın, uluslararası öneme ve kriterlere göre olduğunu ortaya koymaktadır. 2002 yılı itibari ile de Türkiye’de Ramsar alan sayısı 9 dur. 2012 de bu sayı 13 adet, 2013 yılında ise 14 adete ulaşmıştır. Sulak alan koruma bölgeleri ise 2002 de hiç

yokken 2012 de 41 adet, 2013 de ise 42 adete ulaşmıştır. 2002 yılında 1 adet Sulak Alan Yönetim Planı mevcut iken bu sayı 2012' de 23 adet olmuştur. (DKMP Genel Müdürlüğü, 2013). Yönetmelik 2014 yılında değişikliğe uğramış ve 04.04.2014 tarihli ve 28962 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir.

- **08.11.2004 Tarih ve 25637 Sayılı Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları İle İlgili Yönetmelik**

08.11.2004 tarih ve 25637 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu kapsamında olan av ve yaban hayvanları ile birlikte bunların yaşama ortamlarını korumak amacıyla yaban hayatı koruma ve yaban hayatı geliştirme sahalarının kuruluşu, yönetimi, denetimi ve bu alanlarda izin verilecek ve yasaklanacak faaliyetlerle ilgili usul ve esasları düzenlemektedir. (Madde-1)

- **31.12.2004 Tarihli ve 25687 Sayılı Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği**

31.12.2004 tarihli ve 25687 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin amacı, ülkenin yeraltı ve yerüstü su kaynakları potansiyelinin korunması ve en iyi bir biçimde kullanımının sağlanması için, su kirlenmesinin önlenmesini sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirmek üzere gerekli olan hukuki ve teknik esasları belirlemektir. Bu Yönetmelik su ortamlarının kalite sınıflandırmaları ve kullanım amaçlarını, su kalitesinin korunmasına ilişkin planlama esasları ve yasaklarını, atık suların boşaltım ilkelerini ve boşaltım izni esaslarını, atık su altyapı tesisleri ile ilgili esasları ve su kirliliğinin önlenmesi amacıyla yapılacak izleme ve denetleme usul ve esaslarını kapsamaktadır.

- **27.12.2001 Tarihli ve 24623 Sayılı Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik**

27.12.2001 tarihinde 24623 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Türkiye, CITES Sözleşmesini imzalamış olup, ilgili düzenlemeler ve uygulamalardan sorumlu kurum/kuruluşlar Çevre ve Orman Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı ve TÜBİTAK'tır. Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından CITES'e ilişkin tebliğler yayınlamıştır. Bu Yönetmeliğin amacı, CITES kapsamında yer alan hayvan ve

bitki türlerinin sürdürülebilir kullanımını sağlamak için, uluslararası ticaretinin kontrol altına alınmasına yönelik usul ve esasları ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon sağlayarak düzenlemektir.

İncelenen kanun ve yönetmeliklerin sayısal olarak çokluğunda korunan alanların korunmasının amaçlandığı düşünülse de çok sayıda mevzuatın varlığı, bu alanların yeterince korunacağını göstermemektedir. Tam aksine mevzuat karışıklığı ile korunan alanlar konusunda birden fazla söz sahibi kurumun varlığından dolayı koruma görevini layıkıyla üstlenilmemesine, sorumluluğun bir başka kuruma yüklenmesine yol açmaktadır. Çözüm olarak tek bir mevzuat ve tek bir kurumun varlığı ile sorunun çözüleceği düşünülmektedir.

3.8. Korunan Alanlarla İlgili Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Sözleşmeler

Doğa koruma konusunda ülkemiz için çok önemli sözleşmeler mevcuttur. Çizelge 3.9'da doğa koruma alanında Türkiye'nin taraf olduğu çok taraflı sözleşme ve protokoller listelenmiştir. Ülkemizde doğa koruma konusunda ve korunan alanların geleceği için bu sözleşmelere ve uygulanmalarına şiddetle ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Çizelge 3.9. Doğa Koruma Alanında Türkiye'nin Taraf Olduğu Çok Taraflı Sözleşme ve Protokoller

Sayı	Yıl	Yer	Adı	R.G. Tarih-Sayı
1	18.10.1950	Paris	Kuşların Korunması Hakkında Uluslararası Sözleşme	17.12.1966-12480
2	18.04.1951	Paris	Avrupa ve Akdeniz Bitki Koruma Teşkilatı Kurulması Hakkında Sözleşme (Değişik)	10.08.1965
3	13.12.1968	Paris	Hayvanların Uluslararası Nakliye Sırasında Korunması Konusunda Avrupa Sözleşmesi	20.02.1971
4	02.02.1971	Ramsar	Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşmeye (RAMSAR) Katılmamıza Dair Karar. (03.11.1982 Paris Protokolü ile düzeltilmiş, 28.05.1987 tarihli sözleşmedeki 6-7 maddelerde yapılan değişiklik şekliyle) (Karar sayısı: 94/5434)	17.05.1994-21937
5	17.10.1972	Paris	Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme	14.02.1983-17959
6	03.03.1973	Washington DC	Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES) ile I, II ve III Sayılı Eklerine Katılmamız Hakkında Karar (Karar sayısı: 96/8125)	20.06.1996-22672
7	16.02.1976	Barcelona	Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunmasına Ait Sözleşme	12.06.1981-17368
8	19.09.1979	Bern	Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarının Korunması Sözleşmesi	20.02.1984-18318
9	03.04.1982	Cenevre	Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Protokol	23.10.1998-19968
10	1989		Uluslararası Bitki Koruma Sözleşmesinin Onaylanmasına Dair Karar (Karar sayısı: 1989/13942)	18.06.1989-20199
11	1989		Hayvanların Uluslararası Nakliye Sırasında Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesine Ek Protokol Onay Kararı (Karar sayısı:1989/13724)	15.02.1989-20081
12	1992	Bükreş	Karadeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi	14.12.1993-21788
13	05.06.1992	Riode Janerio	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Onaylanması Hakkında Milletlerarası Sözleşme (Karar sayısı:96/8857)	27.12.1996-22860
14	17.06.1994	Paris	Özellikle Afrika'da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşmeyle Mücadele İçin Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanması Hakkında Karar (Karar sayısı: 98/11003)	16.05.1998-23344
15	29.01.2000	Montreal	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Biyogüvenlik Cartagena Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun (Karar sayısı: 2003/5937)	11.08.2003-25196
16	20.10.2000	Floransa	Avrupa Peyzaj Sözleşmesinin Onaylanması Hakkında Karar. (Karar sayısı: 2003/5908)	27.07.2003-25181
17	2000		Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme (Ramsar Sözleşmesi)'nin Uygulanmasını Sağlamak Amacıyla Başta Ramsar Sözleşmesi Listesine Dahil Edilen Sulak Alanlar Olmak Üzere Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması Hakkında Karar (Karar sayısı: 2000/1082)	24.08.2000-24150

Doğa koruma ve biyolojik çeşitliliğin korunması alanındaki çalışmaların dünyadaki ivmeye paralel olarak, Türkiye'de de 1992 Rio Zirvesini takiben hız kazandığı görülmektedir (Kaplan, 1997). 1992 yılı ve sonrasında atılan adımların koruma alanında önemli olduğu görülmektedir. Türkiye, Rio Zirvesindeki sonuç belgelerini kabul etmiş ve Rio'da imzaya açılan sözleşmelere bugün itibariyle taraf olmuş olup, bu kapsamda koruma alanlarını da kapsayan bir dizi uluslararası taahhütte bulunmuştur. Bununla beraber, gerek kavramsal yaklaşımlar gerekse biyolojik çeşitliliğe doğrudan yönelmesi nedeniyle, Birleşmiş Milletler BÇS taraf olarak Türkiye, olarak biyolojik çeşitliliğin küresel ve ulusal ölçekte korunması, yaşamsal ve sosyo-ekonomik değer ve önemini sözleşme ile belirlenmiş olan aşağıdaki hedeflere ulaşmayı kabul etmiş ve sorumluluk üstlenmiştir: (Demirayak, 2006);

- 1- Biyolojik çeşitliliğin korunması.
- 2- Biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı.
- 3- Genetik kaynakların kullanımından elde edilen faydaların adil ve eşit paylaşımı.

Ayrıca yukarıda çizelgede gösterilen uluslararası sözleşmelerin yanı sıra, Türkiye'de korunan alanlar ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olan ulusal düzeyde birçok strateji ve politika belgesi üretilmiştir. Bu uygulamaların sağlıklı yürütülmesi amacıyla sürekli, ya da geçici birimler de ihdas edilmiştir. Bu amaçla üretilen belgeler (Demirayak, 2006):

- Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı (UÇEP)
- Ulusal Gündem 21 Belgesi
- Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı
- Ulusal Çölleşme ile Mücadele Eylem Planı
- Türkiye Bitki Genetik Çeşitliliğinin Yerinde Korunması (in-situ) Ulusal Planı
- Biyoçeşitlilik Sözleşmesi Ulusal Koordinasyon Birimi
- Karadeniz Ulusal Eylem Planı
- Karadeniz Komisyonu
- Akdeniz Stratejik Eylem Programı (SAP-MED)
- Ulusal Orman Programı

Liste incelendiğinde ülke olarak korunan alanlar konusunda taraf olunan sözleşmeler açısından ulusal düzeyde üretilen strateji ve politikalarda iyi bir seviyeye ulaştığımız bilinen bir gerçektir. Özellikle uygulamada gösterilen performansta örneğin, korunan alanlarının sayısının artırılması ve alanlarının büyütülmesi gayretlerinin önemli çabalar olduğu görülmektedir. Ayrıca biyolojik çeşitlilik mevzuatında biyo kaçakçılık yapanlara yönelik getirilen idari para cezalarının caydırıcılığı gibi konularda gelişme gösterildiği bilinen bir gerçektir. Ancak korunan alanların sayısal artışını sağlarken korunan alan değeri olmayan alanların ilanı ve tescilinin o yörede yaşayan yerel halka büyük sıkıntılar yaşattığının da bilinmesi önemlidir. Bu nedenle sorumlu kurumların korunan alan sayısının arttırılması ile birlikte bu alanda icracı politikalara da yer vermeleri gerekmektedir.

Bu doğrultuda gerçekleşen çalışmaların yavaş ve beklenen kapsamda olmamasıyla birlikte, Türkiye’de önemli ve destekleyici bir dizi hukuki düzenlemelerin de uygulamaya konulduğu görülmektedir (Demirayak, 2006). Buradan hareketle doğa koruma konusunda dünyayı takip ettiğimiz, doğa korumaya önem verdiğimiz görülmektedir. Bunun için sözleşmelere taraf olmakla birlikte aynı zamanda tüm ulusları ilgilendiren korunan alanlar konusunda ulusal çaptaki korunan alan çalışmalarına hız vererek, mevzuatların geliştirilmesi, kurumların kurularak kadroların ihdas edilmesi ve bu alanlara önemli bütçeler ayrılması ile bu alanların korunmasına çok ciddi katkılar verdiğimiz düşünülmektedir.

- **Dünya kültürel ve doğal mirasının korunmasına dair sözleşme**

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme Williams (1978:173)’ ye göre;

UNESCO Genel Konferansı'nda 16 Kasım 1972'de kabul edilip, 17 Aralık 1975 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'nin varlık kazanması, birbiriyle bağlantılı iki ayrı unsura bağlanabilir. Bunlardan ilki, 1970'li yılların başında insanlığın ortak mirası kavramının uluslararası toplumda giderek artan ölçülerde kabul görmeye başlamış olması gerçeğidir. Bu kavramın Sözleşme metnine yansıtışı, doğal veya insan eliyle ortaya çıkmış belli bazı nadide

yapıtların, tek bir devlete ait olmasının ötesinde, ayrı bir önem taşıdıklarının kabulü şeklinde somutlaşmıştır.

Lyster (1993:209)' ye göre Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmesi'nin amacı ise;

Yeryüzünde bulunan nadide kültürel ve doğal alanların korunması olarak belirlendiğinden, doğal hayatın korunması alanındaki işlevi de bu belirleme nedeniyle sınırlı kalmaktadır. Kendine özgü hayvan ve bitkileri içeren, ancak nadide bir nitelik taşımayan doğal ortamlar, sözleşme'nin sağladığı yararlardan en azından doğrudan faydalanamayacaklardır. Dünya Mirası Listesi aracılığı ile yeryüzündeki en nadide doğal ortamların uluslararası boyutta tanınmasına yönelik bir mekanizma işlerlik kazanırken, Dünya Mirası Fonu, olanakları kısıtlı taraf devletlere, bu tür alanları korumaları için, Fon'a yaptıkları katkıları aşan ölçülerde finansal ve teknik yardım olanağını sağlamaktadır. Bu anlamda, Dünya Mirası Sözleşmesi, gelişmekte olan ülkelere az bulunur doğal ortamların korunmasında maddi teşvik sağlayan kendine özgü bir antlaşma örneğidir.

- **Bern Sözleşmesi**

Bern Sözleşmesi için 1973 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Toplantısı yapılmıştır. 19 Eylül 1979 yılında ise Bern/İsviçre' de imzalanmıştır. 1 Haziran 1982 yürürlüğe girmiş ve 1982 yılında 9, 2005 yılında 45 üye ülke taraf olmuştur. Bern Sözleşmesi; Yabani flora ve faunayı ve bunların yaşama ortamlarını muhafaza etmek, özellikle birden fazla devletin işbirliğini gerektirenlerin muhafazasını sağlamak ve bu işbirliğini geliştirmektir. Antlaşmada nesli tehlikeye düşmüş ve düşebilecek türlere, özellikle göçmen olanlarına özel önem verilmektedir.

- **Bükreş sözleşmesi**

Yaklaşık 160 milyon kişiyi barındıran Karadeniz havzasında çevre sorunları ile deniz ve kıyı kirliliği önemli boyutlara ulaşmış ve uluslararası işbirliğini gerekli hale getirmiştir. Bu kapsamda, kıyıdaş ülkeler tarafından hazırlanan Bükreş Sözleşmesi 21 Nisan 1992 tarihinde imzalanmış ve 15 Ocak 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme 'ye, Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya Federasyonu, Ukrayna ve ülkemiz taraftır. Bükreş Sözleşmesi'nin XVII. Maddesi,

Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması (Karadeniz) Komisyonu'nun kurulmasını ve Komisyon'un bir daimi sekreteryası olmasını öngörmektedir (Dışişleri Bakanlığı, 2014).

- **Ramsar sözleşmesi**

2 Şubat 1971 yılında İran'ın Ramsar kentinde imzalanan ve sulak alanların korunmasını ve akılcı kullanımını hedefleyen sözleşmeye göre, sulak alan tanımı oldukça farklı alanları kapsamaktadır. Bataklıklar, turbalıklar, taşkın düzlükleri, nehirler, göller, tuzlalar, mangrovlar, deniz çayırı yatakları, mercanlar, gelgit anında altı metreden derin olmayan deniz kıyısı alanları gibi kıyı sulak alanları, atık su arıtım gölcükleri ve rezervuarlar gibi insan yapımı sulak alanlar da sulak alan tanımına dâhildir (WWF-Türkiye, 2008). 1996'dan bu yana her yılın 2 Şubat günü "Dünya Sulak Alanlar Günü" olarak çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır. Ramsar Sözleşmesi, 3958 sayılı kanunla onaylanarak, 17 Mayıs 1994 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır. Bahse konu bu yönetmelik, sulak alanların korunması, yönetimi ve geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu yönetmeliğin amacı, Türkiye'nin karasal sınırları ve kıta sahanlığı dâhilinde yer alan sulak alanların korunması, yönetimi ve geliştirilmesi ile bu konuda görevli kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon esaslarını belirlemektir.

- **Biyolojik çeşitlilik sözleşmesi**

Biyolojik çeşitlilik, ya da kısaca "biyoçeşitlilik", bir bölgedeki genlerin, türleri, ekosistemlerin ve ekolojik olayların oluşturduğu bir bütündür. Biyolojik çeşitlilik, kara, deniz ve diğer su ekosistemleri ile bu ekosistemlerin bir parçası olan ekolojik yapılar da dahil olmak üzere tüm kaynaklardaki canlı organizmalar arasındaki farklılaşma anlamındadır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2014). Biyolojik çeşitlilik sözleşmesi, Birleşmiş Milletler programı öncülüğünde 1989 yılında başlatılan hükûmetler arası müzakereler sonucu hazırlanmış ve 29 Aralık 1992 tarihinde dünyada yürürlüğe girmiştir. Sözleşmeye 193 ülke taraftır. Ülkemiz 14 Mayıs 1997'de bu sözleşmeye taraf olmuştur. Sözleşmenin temel amaçları biyolojik çeşitliliğin korunması, biyolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve genetik kaynaklardan sağlanan faydaların eşit, doğru ve adil paylaşımıdır (T.B.M.M., 2010).

- **CITES sözleşmesi**

Nesli tehlike altında olan yabancı hayvan ve bitki türlerinin dış ticaretine ilişkin tebliğ²⁸; 27.9.1994 tarihli ve 4041 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan ve 27.4.1996 tarihli ve 96/8125 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanan CITES ile 27.12.2001 tarihli ve 24623 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan “Nesli Tehlike Altında Olan Yabancı Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik” hükümleri uyarınca, Ek I-A, I-B; Ek II-A, II-B ve Ek III-A, III-B sayılı listelerde gümrük tarife istatistik pozisyonları ve isimleri belirtilen hayvan ve bitki türlerinin sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla dış ticaretinin kontrol altına alınmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.²⁹

- **Birleşmiş milletler çölleşme ile mücadele sözleşmesi**

1977 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Çölleşme Konferansı'nda, “Çölleşme ile Mücadele Eylem Planı” kabul edilmiştir. 1994 yılında Paris'te kabul edilen ve özellikle Afrika'da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşme ile Mücadele için Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (The United Nations of Combat Desertification (UNCCD))'nin amacı, etkilenen bölgelerde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunmak üzere, çölleşme ile mücadele etmek ve kuraklığın etkilerini hafifletmektir. Söz konusu Sözleşme 'ye 193 ülke ve AB taraftır. Türkiye Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi'ni 15 Ekim 1994 tarihinde imzalamış, Onaylanması Hakkında Karar 16 Mayıs 1998 tarihinde Resmi Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2014).

- **Avrupa peyzaj sözleşmesi**

Avrupa peyzaj sözleşmesi (APS), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından, üye ülkelerin sahip oldukları peyzajların, sürdürülebilir planlama kapsamında, korunarak geliştirilmesi için; Avrupa Konseyi'nin, 41 üye ülkesinin imzasına açılmıştır. Sözleşme, 20 Ekim 2000 tarihinde Floransa'da, Türkiye Cumhuriyetinin de içinde bulunduğu 17 ülke tarafından aynı gün imzalanmıştır.

²⁸ R.G.30.01.2009 tarih ve 27126 sayı (Dış Ticaret: 2009/1)

²⁹ Nesli Tehlike Altında Olan Yabancı Hayvan ve Bitki Türlerinin Dış Ticaretine İlişkin Tebliğ, R.G.,30.01.2009 27126 sayı

APS'nin de içinde bulunduğu tüm Avrupa Komisyonu kararlarında en üst düzeyde amaçlanan; üye ve aday ülkeler arasında güçlü bir ortak mirasın varlığından hareketle, ortak idealler ve prensipleri yaşama geçirmek ve korumaktır (Kap, 2006).

- **Biyogüvenlik cartagena protokolü**

Ülkemizde de bilimsel ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, modern biyo teknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerinden kaynaklanabilecek riskleri engellemek, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla biyogüvenlik sisteminin kurulması ve uygulanması, bu faaliyetlerin denetlenmesi, düzenlenmesi ve izlenmesi ile ilgili usul ve esasları belirlemek amacıyla 5977 sayılı biyo güvenlik kanunu³⁰ çıkarmıştır. Cartagena Protokolü, 11 Ekim 2003 tarihinde dünyada yürürlüğe girmiş, ülkemizde yürürlük tarihi ise 24 Ocak 2004'tür (T.B.M.M., 2010).

- **Barselona sözleşmesi**

Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) Akdeniz'in korunmasını öncelikli hedefleri arasına dâhil etmesi kararı, Akdeniz'e kıyıdaş ülkelerin ve AB'nin katılımıyla, eyleme yönelik Akdeniz Eylem Planı'nın (AEP) 1975 yılında oluşturulmasıyla sonuçlanmıştır. AEP çerçevesinde yürütülecek olan faaliyetlerin hukuki dayanağını oluşturmak üzere hazırlanan "*Akdeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi*" (Barselona Sözleşmesi) 16 Şubat 1976'da Barselona'da imzaya açılmıştır. Barselona Sözleşmesi, 1995 yılında, deniz çevresinin yanı sıra, kıyı alanlarını da kapsayacak biçimde genişletilmiş, ayrıca, sürdürülebilir kalkınma hedefi, halkın katılımı, çevresel etki değerlendirmesi gibi unsurlar getirilmiştir. Bu çerçevede, yenilenen Sözleşme'nin adı "Akdeniz'in Deniz Çevresinin ve Kıyı Alanlarının Korunması Sözleşmesi" olarak değiştirilmiş olup, 9 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ülkemiz yeniden düzenlenen Barselona Sözleşmesi'ne 2002 yılı itibariyle taraf olmuştur (Dışişleri Bakanlığı, 2014). Ayrıca çevre sorunun çözümü için küresel düzeyde düzenlenen konferanslarda soruna katılımcı çözüm yolları aranmış ve çevre sorunlarının çözümünde önemli bir paydaş olan yerel yönetimlere 1992 Rio Konferansı'nda "Gündem 21" adıyla önemli görevler verilmiştir (Çukurçayır, 2002)

³⁰ 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu. R.G.,26.03.2010 tarih ve 27533 sayı

3.9. Türkiye’de Milli Park ve Doğa Koruma Kavramının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

Ülkemizin; Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında doğal bir köprü olması, her türlü kuş göç yolu üzerinde bulunması ve coğrafi yapısı nedeniyle kıtalar arasında geçişi sağlaması avantajlarının yanında jeolojik yapısının farklılığı, çeşitli iklim kuşaklarına ve ekolojik zenginliklere sahip olması nedeniyle biyolojik çeşitlilik açısından oldukça zengindir. Bu özellikleri nedeniyle de doğal kaynakların çeşitliliği ve zenginliği, Anadolu’nun dünya üzerinde ilk yerleşim merkezlerinden biri olmasına sebep olmuş ve böylece kültürel zenginliğin artmasıyla birlikte doğal kaynaklarında da azalma süreci başlamıştır. Çizelge 3.10.’da görüleceği üzere, günümüzden 12.000 yıl önce Anadolu’nun orman varlığı % 72 civarındayken, bu sayı 1/3 oranında azalma ile günümüzde % 27,6 seviyelerine inmiştir. Diğer taraftan tarım ve yerleşim alanlarındaki artış ise % 38 dolaylarında olmuştur (Bilir, 2012).

Çizelge 3.10. Anadolu’da Mevcut Kullanımların Karşılaştırması (% Olarak)

	Orman	Bozkır	Alpin Kuşak	Sulak Alanlar	Tarım	Yerleşim ve Diğerleri
M.Ö. 10 000	72	17	5	6	-	-
Günümüzde	27,6	35	4	1	31	7

Kaynak: Yücel ve Babuş, 2005

Gelecek kuşaklara olduğu gibi korunarak bırakılması amacıyla geliştirilen milli park kavramını ülkemizde ilk Prof. Dr. Selahattin İNAN 1949 yılında yayınladığı “Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız” adlı eserinde kullanmıştır. Ülkemizde 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanununun 25. Maddesinde Milli Park kavramı yer alarak ilk olarak 1958 yılında Yozgat Çamlığı Milli Parkı ilan edilmiştir. Sonrasında Osmaniye Karatepe-Aslantaş ve Kızılcahamam Soğuksu Milli Parkı takip etmiştir (TÜKÇEV, 2015). Yasal düzenlemeler açısından birinci dönem olarak nitelendirilen bu dönemde sadece orman ve orman rejimine giren sahalarda sürdürülen çalışmalarda 240.308 Ha. Büyüklüğünde 17 adet saha milli park olarak ayrılmıştır (Arda, 2003).

Milli parklarla ilgili kavram 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun ilanı ile daha da geliştirilerek tanımlanmıştır. Kanunda milli park: *“Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları”* olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram çerçevesinde 2015 yılı itibari ile ülkemizde 40 adet Milli Park ilan edilmiş bulunmaktadır. Milli Park çalışmaları; önce OGM'ne bağlı Şube Müdürlüğü, daha sonra Daire Başkanlığı, 1969 yılında Orman Bakanlığının kurulmasıyla Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü olarak yürütülmüş ve Orman Bakanlığının kapatıldığı 1980 yılına kadar devam etmiştir.

1990 yılında Orman Bakanlığının tekrar açılması ile Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü olarak 2002 yılına kadar sürmüştür. 2003 yılında Orman Bakanlığı yeniden yapılanarak Çevre ve Orman Bakanlığına dönüşmüştür. Bu tarihten sonra milli parklar kurumu da DKMP Genel Müdürlüğü adını almıştır. Bu bakanlık 2011 yılında 645 Sayılı KHK ile tekrar yapılanma içerisine girip bu sefer Bakanlık Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na dönüşmüş, Genel Müdürlükte DKMP Genel Müdürlüğü olarak faaliyetine devam etmiştir. 1983 yılında yürürlüğe giren 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile Milli Parklar ve benzeri koruma statüleri yasal dayanağa kavuşarak Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiatı Koruma Alanı ile Tabiat Anıtı sınıflarına ayrılmıştır. Ülkemizde çok sayıda aynı alan değişik kurumlar tarafından değişik koruma statüleri ile koruma altına alınmış bulunmaktadır. Örneğin Aydın ilindeki Bafa Gölü Tabiat Parkı hem tabiat park hem de sulak alan olarak tescillenmiştir. Görüldüğü gibi aynı alan hem milli park, hem doğal sit, hem tarihi sit ve hem de ÖÇK alanı olabilmektedir. Bu durum inceleme konusunu da oluşturan idari yapılanmadaki ve yasal mevzuatlardaki karmaşıklığın en güzel ispatıdır.

Günümüzde 2873 sayılı milli parklar kanununda yer alan korunan alanların haricinde Türkiye'de ulusal koruma statüleri ile korunan diğer alanlar; muhafaza ormanları, gen koruma ormanları, tohum meşcereleri, orman içi dinlenme yerleri, tohum bahçeleri, yaban hayatı geliştirme sahaları, yaban hayatı koruma sahaları, su ürünleri istihsal sahaları ve sit alanlarıdır. Ayrıca dünya miras alanları, özel çevre koruma bölgeleri, zümrüt ağı alanları, sulak alanlar/Ramsar alanları, biyosfer rezervi ve Natura 2000 alanları gibi Türkiye'nin de taraf olduğu sözleşmeler dâhilinde belirlenen uluslararası koruma statüleri de bulunmaktadır (Albayrak, 2010).

Türkiye’de doğa koruma çalışmalarında özellikle DKMP Genel Müdürlüğü son 3 yıl içerisinde korunan alan sayısında Çizelge 3.11’de görüldüğü üzere çok ciddi artışlar yapmıştır.

Çizelge 3.11. Türkiye Korunan Alanlar Sistemi İçinde Yer Alan Korunan Alanlar Listesi (2014 Yılı Verileri)

Korunan Alan Türü	Korunan Alan Değeri	Sayı
Milli Park	Ulusal	40
Tabiatı Koruma Alanı	Ulusal	31
Tabiat Parkı	Ulusal	196
Tabiat Anıtı	Ulusal	112
Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	Ulusal	80
Sulak Alanlar	Ulusal	136
Muhafaza Ormanı ³¹	Ulusal	58
Doğal Sit ³²	Ulusal	1273
Özel Çevre Koruma Bölgesi ³³	Ulusal	16
Ramsar Alanı	Ulusal	14
Biyosfer Rezervi	Ulusal	1
Dünya Miras Alanı	Ulusal	11

Kaynak: DKMP Genel Müdürlüğü, 2014

3.10. Türkiye’de Milli Park Düşüncesi ve Doğa Koruma Konusundaki Ulusal Gelişmeler

1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu ile huzura kavuşan ülkemizde, hızla artan nüfusa ve çeşitlenen ihtiyaçlara karşılık toplumun geçim imkanlarının ve eğitiminin aynı tempoda gelişmemiş olması, ormanların bilinçsizce tahrip edilmesine, orman, mera ve benzeri alanların küçük çıkarlar uğruna tarım alanlarına dönüştürülmesine sebebiyet vererek müstesna doğa varlıklarının ve değerli toprakların erozyonla yok olması tehlikelerini gözler önüne sermeye başlamıştır. Kültürel zenginliklerimizin de aynı tehdit ve tehlikelerle onarılmaz yaralar almakta olduğu Osmanlı Devleti’nin son döneminden itibaren dikkat çekmektedir. Ülkemizde gelecek nesillere insan eli ile bozulmamış doğal çevreyi ve kaynakları kapsayan ve kültürel varlıkları bırakmak düşüncesi bu

³¹ OGM’ önce korunan alanlara dâhil alandır.

³² Çevre ve Şehircilik Bakanlığı korunan alanlarına dâhil alanlardandır.

³³ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı korunan alanlarına dâhil alanlardandır.

tarihlerden sonra önem kazanmıştır (Bayer, 1993). Bu niyetle başlayan doğa koruma çalışmaları ülkemiz için önemli adımlardan biri olmuştur.

Türkiye’de 1950’li yılların ortasında başlayan korunan alan çalışmaları ile bugün sayısı 40’a ulaşan milli parklar ve diğer korunan alanlardan oluşan ulusal korunan alanlar sistemi günümüzde bu alanlardan sorumlu kurumlardan DKMP Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulmuştur (DKMP Genel Müdürlüğü, 2014). “Milli Park” kavramı, Türkiye’de ilk kez 1956’da yürürlüğe giren 6831 Sayılı Orman Kanunu kapsamında belirlenmeye başlandıktan sonra 09.08.1983 tarih ve 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu ile bu tür alanlar özel bir yasaya kavuşmuştur. Bu kanunun 2. maddesine göre Milli Parklar; bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları” olarak tanımlanmıştır.³⁴ Bu kanun ile birlikte Türkiye’de milli parkların sayısında giderek artış sağlanmıştır.

1958 yılından günümüze kadar; Türkiye’nin değişik bölgelerinde toplam 5.373.162,20 ha. büyüklüğünde saha, korunan alanlar olarak Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nca koruma altına alınmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nca korunan alanları da (ÖÇK Alanları ve Doğal Sit’ler) ilave ettiğimizde bu sayının 7.883.551,072 ha olduğu görülmektedir (DKMP Genel Müdürlüğü, 2013).

Yasal düzenlemeler açısından ikinci dönem olarak nitelendirilen Milli Parklar Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden sonraki bu dönemde de 16 adet milli park ilan edilerek, milli parkların sayısı 33’e çıkarılmış, bununla birlikte 17 adet tabiat parkı, 35 adet tabiatı koruma alanı ve 89 adet de tabiat anıtı ilan edilmiştir. DKMP Genel Müdürlüğünce 2012 yılında “Türkiye’nin Korunan Alanları Bilgi Sistemi” projesiyle Türkiye’nin karasal korunan alan büyüklüğü 5 milyon 647 bin 568 hektar olarak tespit edilmiştir. Bu alanın Türkiye’nin yüzölçümüne oranı % 7.24 olarak belirlenmiştir (DKMP Genel Müdürlüğü, 2014). Dolayısıyla resmen koruma altında olan yaklaşık %5’lik alan Türkiye’nin karasal alanlarının %7.24’ünü oluşturmaktadır (DKMP Genel Müdürlüğü, 2014).

Türkiye’de korunan alanların oranının yaklaşık % 7,24 lük bir değere sahip olması bu oranın küçümsenmeyecek bir değerde olduğunu ancak dünya

³⁴ 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu R.G.,11.08.1983 tarih,18132 sayı

ortalamasına³⁵ göre düşük olduğunu göstermektedir. Bu oranda göstermiştir ki korunan alanlara gereken önem verilmişse de bunun yeterli düzeyde olmadığı daha da arttırılması gerektiğidir. Ek 3.1., Ek 3.2., Ek 3.3., Ek 3.4., Ek 3.5., Ek 3.6.'da Türkiye'deki Milli Parkları ve Tabiat Parklarını, Tabiatı Koruma Alanlarını, Tabiat Anıtlarını, Sulak Alanları, Yaban Hayatı Geliştirme Sahalarının listesi verilmiştir. Tablolardan da anlaşılacağı üzere Türkiye'nin her bölgesinde korunan alanlar bulunmaktadır.

2015 yılı itibariyle ise 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında ilan edilen korunan alanlar; 40 adet milli park, 196 adet tabiat parkı, 31 adet tabiatı koruma alanları, 112 adet tabiat anıtı olmak üzere toplam 379 adet korunan alandır. Türkiye genelinde 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu çerçevesinde ilan edilen milli park, tabiat parkı, tabiatı koruma alanı ve tabiat anıtlarının; statü, adet ve alan büyüklükleri itibariyle sayısal değerler ise Çizelge 3.12.'de verilmektedir.

Çizelge 3.12. 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu Kapsamında İlan Edilen Korunan Alanlar

Statü	Adet	Alan (Ha)
Milli Park	40	827.690,69
Tabiat Parkı	196	91.411,31
Tabiatı Koruma Alanı	31	64.225,33
Tabiat Anıtı	112	6.683,72
Toplam	379	990.011,05

Kaynak: DKMP Genel Müdürlüğü, 2013

3.11. Türkiye Milli Parkları İle Dünya Ülkeleri Milli Parklarının Karşılaştırılması

Ülkemizle aşağıda örnekleri verilen dünya ülkelerinin milli parklarının kıyaslanması yapılmıştır. Yapılan kıyaslamada doğru sonuçlara ulaşmak için öncelikle alansal olarak ve sayısal olarak bir karşılaştırma yapılmıştır. Bu karşılaştırmadan sonra birebir kıyaslama yapılarak aradaki benzerlik ve farklılıklar tespit edilmiştir. Dünyadaki bazı ülkelerin milli park sayıları, yüzölçümleri ve ülke yüz ölçümüne oranları Çizelge 3.13.'de gösterilmiştir

³⁵ Dünya'da korunan alanların oranı %14'lerde seyretmektedir. (Korunan Alanın Dünya Yüzölçümüne Oranı)

Çizelge 3.13. Ülkelere Göre Dünyadaki Milli Park Sayıları

Ülke Adı	Milli Park Sayısı (Adet)	Milli Parkların Toplam Alanı (ha)	Milli Parkların Ülke Yüzölçümüne Oranı ³⁶ (%)
ABD ³⁷	59	21.965.750	22,8
Avustralya	2.295	43.695.300	7,5
Azerbaycan	12	74.300	4,6
Brezilya	312	20.972.600	18
Bulgaristan	54	75.100	10,1
Çin	54	44.939.300	7,8
Kanada	1.816	45.636.200	6,3
Yunanistan	13	79.200	3,2
İran	16	1.619.800	6,5
İspanya	34	160.400	9,2
Japonya	53	637.800	14,0
Pakistan	5	714.500	9,2
Rusya	108	25.203.200	7,6
Türkiye	40	827.691	1,1
Dünya	5.617	238.952.891	10,8

Kaynak: Yücel, ve Babuş, 2005

Bazı ülkelerdeki milli park alanlarının, ülke yüzölçümlerine oranı:

Kanada	: % 6,3
ABD	: % 22,8
Çin	: % 7,8
Brezilya	: % 18
Bulgaristan	: % 10,1 şeklindedir.

Türkiye’de ise yaklaşık 827.691 ha.’lık alan ile milli park alanların ülke yüzölçümüne oranı % 1,1 civarındadır. Bu oran özellikle bu 5 ülkeye oranla oldukça düşüktür. Ancak giderek artış göstermesi umut vericidir.

Çizelgeye göre Türkiye ve ABD’ nin toplam yüzölçümü, milli parkların toplam alanı ve milli park sayıları karşılaştırmasında görülmektedir ki; ABD’ nin yüzölçümü ülkemizin yüzölçümünün yaklaşık 12 katıdır. Buna karşılık ülkemizin

³⁶ Türkiye’nin yüzölçümü 783.562 km² olarak alınmıştır. (Kaynak: <http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye>)

³⁷ ABD’nin yüzölçümü: 9.629.091 km²’dir. (Kaynak:http://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C3%BCz%C3%B6l%C3%A7%C3%BCmlerine_g%C3%B6re_%C3%BClkeler_listesi) Erişim tarihi: 26.03.2015

milli park sayısının alansal orana göre hesaplaması neticesinde 4,8 adet milli park olması gerekirken 40 adet milli parka sahip olmamız olumlu bir sonuçtur. Aynı şekilde yapılan hesaplamalar sonucu Milli parkların alanlarının karşılaştırılmasında ise ülkemizin milli parkların alanının 1.786.124 ha olması gerektiği görülecektir. Yani ABD ile yapılan kıyaslamada milli parklarda adet olarak iyi durumda olmamıza rağmen milli parkların alansal büyüklüğünde çok iyi durumda olmadığımız görülecektir. ABD'nin sayısal değerlerine ulaşmamız için milli park alanlarımızı yaklaşık 2,1 kat daha arttırmamız gerektiği düşünülmektedir. DKMP Genel Müdürlüğünce korunan alanların (milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanı olarak) toplamı 990.011 ha' dır. Bu alanın ülke yüzölçümüne oranı ise % 1,3' dür. Kaldı ki bu orana diğer kurumlarca korunan alanlar ile uluslararası öneme haiz korunan alanların alanı da dâhil değildir. Dolayısıyla ülkemizin korunan alanlarının alansal büyüklüğü düşükte olsa olumlu gelişmeler göstererek hızla arttığı düşünülmektedir. Ayrıca orman varlığımızın ülkemiz yüzölçümünün % 27,6'sı³⁸ oranında olduğu bilindiğinden korunan alanlarımızı alansal olarak arttırmamız mümkün gözükmemektedir.

Bu bölümde AB'ye üye ülkelerden Almanya ve İspanya'daki doğa koruma çalışmaları, Türkiye ile karşılaştırılmalı olarak verilecektir.

Almanya'nın milli park anlayışı IUCN tanımlama mantığı üzerine kurulduğundan Türkiye'deki milli park kavramı ile Almanya'daki milli park kavramı hemen hemen aynıdır. Ancak detayda bu iki ülke arasında bazı temel farklılıklar bulunmaktadır N. Zal (kişisel iletişim, Mayıs, 2002):

- Almanya'daki milli parkların tamamına yakını biyolojik niteliği ağır basarken, Türkiye'deki milli parkların kaynak değerleri tarihi, arkeolojik ve biyolojik ağırlıklıdır.
- Almanya milli parkları içerisinde yerleşim alanları bulunmamaktadır. Türkiye'de ise milli park içerisinde bulunan yerleşim alanları milli parkın kültürel bir uzantısı olarak kabul edilmektedir.
- Almanya'da bir milli park içerisinde değişik koruma statüleri yer alabilmektedir. Örneğin herhangi bir milli parkın içinde bir veya birden fazla tabiatı koruma alanı bulunabilmektedir. Bizde de buna benzer bir

³⁸<http://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Yayinlar/T%C3%BCrkiye%20Orman%20Varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> Erişim tarihi: 26.03.2015

statü bulunuyor olsa da bir milli park veya başka bir korunan alan üzerinde farklı statüler mevcuttur. Örneğin bir milli parkın içinde bir alan ÖÇK alanı, bir diğer alan sit alanı ve bir diğer alan ise arkeolojik sit veya doğal sit olabilmektedir. Ama farklı olarak milli parkın içinde tabiat parkı veya tabiatı koruma alanı yer almamaktadır.

- Türkiye'deki milli parklar başka bir koruma çemberi ile çevrelenmemiştir. Almanya'da ise milli parklar çoğunlukla tabiat parkları, biyosfer rezerv alanları veya diğer koruma statüleri çemberinin içinde yer almaktadır.
- Almanya'da birçok tabiatı koruma alanı ve tabiat anıtı mevcuttur. Genel politikaları küçük alanlı fakat sayıca fazla tabiatı koruma alanı ilan etme yönündedir. Tabiatı koruma alanlarındaki ve tabiat anıtlarındaki genel anlayışları Türkiye'deki anlayışla eşdeğerdir.
- Almanya'da Biyosfer rezerv alanı statüsünün genel mantığı büyük alanlarda (30.000-150.000 ha.) sürdürülebilir kalkınma anlayışını hâkim kılmaktadır. Türkiye'de bu statü kanunlarda tanımlanmadığı için bulunmamaktadır.
- Almanya'da kültürel ve doğal peyzajın birlikte özgün örnekler sunduğu alanlar peyzaj koruma alanları olarak tespit edilmektedir. Ülkemizde peyzaj koruma alanı bulunmamaktadır.
- Almanya'da üst düzeyde ki korunan alan yönetimi farklılıklar göstermektedir. Çevre Bakanlığına bağlı olan koruma alanları, federal düzeyde farklı bakanlıkların sorumluluğundadır. Bazı eyaletlerde Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı iken, bazı eyaletlerde ise farklı bir bakanlığa bağlı olabilmektedir. Türkiye'de ise korunan alanların bir kısmı Orman ve Su İşleri Bakanlığına bağlıdır. Almanya'daki korunan alan yönetiminden sorumlu birimler Türkiye'dekilere oranla daha özerk bir yapı göstermektedirler. Ülkemizde ise çok başlı bir yönetim mevcuttur.
- Almanya'da her bir koruma alanı için gerekli olan bütçe Federal Hükümetlerin ilgili bakanlıkları tarafından karşılanmaktadır. Ülkemizde ise genel ve döner sermaye bütçeleri ile olmaktadır.

İspanya'daki durum ise korunan alanlar konusunda bir ulusal komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyonun çalışmalarına göre korunan alan olarak ilan edilip edilmeyeceğine karar verilmektedir. Türkiye'de ise benzer şekilde bir süreç işlemektedir. Ancak bazen yöresel ve siyasal bazen de lokal bir takım sebeplerden dolayı (eğer o bölgede yer alan başka bir iş alanı var ise örneğin bir taş ve maden

ocağı veya başka bir tesisin varlığında) o sahanın korunan alan olarak ilanı oldukça zordur. Enerji Bakanlığı ve zaman zaman diğer bakanlıklar bu alanın korumaya alınmasına karşı çıkmaktadır. Bu yüzden bir takım sıkıntılar çıkabilmektedir.

Özkara (2002:12) ise bu konuda;

İspanya da koruma alanının sınırı belirlenirken ortaya çıkan problemlerin çözümünde ise genelde ikna yolu denenmekte, gerekirse zamana bırakılmaktadır. Konu detaylı bir şekilde halka anlatılmakta ve ancak halkın desteğiyle sınırlar belirlenmekte ve genişletilmektedir. Korumanın amacına ulaşması için halkın katılımının sağlanması, uygulama çalışmalarında da devam etmektedir.

Türkiye’de ise genelde izlenen yol statü ve sınır belirlenmesinde ilgili bakanlığın uzman elemanlarından oluşan bir komisyon marifetiyle gerekli arazi ve büro çalışmaları yapılmakta, ancak yöre halkıyla özellikle sınır belirlenmesinde halkın katılımı maalesef sağlanmamaktadır. Büroda ana coğrafi hatlardan harita üzerinde sınırlar geçirilmektedir. Bu şekildeki bir yolun izlenmesi ülkemiz korunan alanları açısından dezavantajdır. Çünkü yerel halkın ortak edilmemesi sonucu önemli sıkıntılar çıkabilmektedir. Özellikle sahanın etkin korunmasında ileride telafisi güç olabilecek problemlerle karşı karşıya kalınmaktadır.

Arda (2003:104)’e göre yöre halkı konusunda da;

İspanyada koruma alanlarının ilan edilmesinden kaynaklanan kısıtlamadan dolayı direk olarak etkilenen yöre halkı, ortaya çıkan değerden öncelikle yararlanmaktadır. Türkiye’de de benzer uygulamalar azda olsa mevcuttur. Özellikle sahada verilecek rehberlik hizmetlerinin yöre halkından seçilmesi ve bazı sahalardaki hizmetlerin köy tüzel kişiliklerine verilmesi gibi uygulamalara ülkemizde de başlanılmıştır.

Ancak bu uygulamaların yeterli olmadığı bilinmektedir. Bu katkının çok daha ciddi boyutlarda olması ve değişik alternatif katkıların idarece sağlanmasının gerektiği düşünülmektedir.

İspanya’da milli park alanlarında entegre bir koruma yönetim sisteminin gerçekleştirilmesi için kurulan “Milli Parklar Ağı” ise ülkemizde henüz mevcut değildir. Ancak Orman ve Su İşleri Bakanlığı, DKMP Genel Müdürlüğünün sorumluluğundaki korunan alanlarda böyle bir ağ çalışması hızlıca başlatılması gerekmektedir. Her ne kadar Genel Müdürlük coğrafi verilerin yer aldığı dosyanın internet ortamında Google Earth programı yardımıyla görüntülenmesini mümkün kılarsa da bu ağ çalışmasını başlatma kararını almalıdır. Ayrıca bakanlığın *Ağ Tabanlı Coğrafi Bilgi Sistemleri Yazılımı* GEODATA uygulaması yardımıyla ülkemizdeki korunan alanların coğrafi verilerine kolayca ulaşılabilir. GEODATA Uygulaması için "<http://geodata.ormansu.gov.tr/>" web adresinden ziyaret edebilmektedirler.³⁹

Türkiye’de korunan alanlarının tescil edilmesi için belirlenen bu alanların planlanması, yönetilmesi, koordinasyonu genel politika ve stratejilerin oluşturulmasıyla görevlendirilmiş merkezi bir yönetim birimi vardır. Merkezi birime bağlı taşra teşkilatları ise korunan alanla ilgili uygulamaya yönelik iş ve işlemleri yapmaktadır. Korunan alanlar disiplinler arası bir örgütlenmeyi gerektirdiğinden, İspanya’daki hemen hemen her doğa koruma alanında, koruma, halkla ilişkiler, eğitim, yorumlama, tanıtım, bakım, kaynak yönetimi, yönetim (idare) bölümleri bulunmaktadır. Türkiye’de ise bu tür organizasyondan söz edilemez. Korunan alanlardaki programlanan faaliyetler Genel Müdürlüğün devlet bütçesinden finanse edilmektedir (Arda, 2003). Ülkemizde korunan alan yatırımları bir yıl öncesinden planlanmakta ve bütçe teklifi ile genel bütçede kesinleştikten sonra uygulanması için taşraya gönderilmektedir.

Genel itibari ile korunan alanların ülkemiz açısından değerlendirmesi yapıldığında bütçenin yeterli olmadığı görülmektedir. Orman ve Su İşleri Bakanlığına bağlı DKMP Genel Müdürlüğü, OGM, DSİ Genel Müdürlüğü bütçeleri ile Ulaştırma Bakanlığı’na bağlı Karayolları Genel Müdürlüğü bütçeleri 2015 yılı itibariyle karşılaştırıldığında ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır:

- DKMP Genel Müdürlüğü’nün

Döner sermaye bütçesi 16.550.000,00 TL

Genel Bütçe toplamı ise 122.190.000,00 TL olmak üzere

³⁹ <http://www.milliparklar.gov.tr/korunanalanlar/mpharita.htm>

- Toplam tüm yatırım bütçesi 138.740.000,00 TL dir.⁴⁰
- **Orman Genel Müdürlüğü** 2015 yılı toplam bütçesi⁴¹ 2.567.630.000 TL.
 - **DSİ Genel Müdürlüğü'nün** bütçesinin irdelemesinde
2015 yılı nakdi cari bütçesi: 1.643.592.000 TL,
2015 yılı nakdi yatırım bütçesi 7.022.480.000 TL,
2015 yılı nakdi kamulaştırma bütçesi: 1.130.000.000 TL olmak üzere
Toplam 2015 yılı nakdi bütçesi: 9.796.072.000 TL dir.⁴²
 - **Karayolları Genel Müdürlüğü'nün** 2015 yılı bütçesi⁴³ 7.246.304.000 TL
 - **Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün** 2015 yılı bütçesi⁴⁴ ise 238.423.000 TL Olarak
 - **Karayolları Genel Müdürlüğü 2.Bölge Müdürlüğü'nün** 2015 yılı yatırım bütçesi⁴⁵ 108.449.000 TL.
 - **Orman ve Su İşleri 4.Bölge Müdürlüğü'nün** 2015 yılı bütçesi 4.000.000 TL

DKMP Genel Müdürlüğü'nün bütçesi OGM' nün bütçesinin 1/18'i, DSİ Genel Müdürlüğü'nün bütçesinin 1/70'i, Karayolları Genel Müdürlüğü bütçesinin 1/52' si, Meteoroloji Genel Müdürlüğü bütçesinin 1/2 ' si kadarlık büyüklükteki bir bütçeye sahiptir. Kıyaslamadan da anlaşılacağı üzere DKMP Genel Müdürlüğünün bütçesi oldukça düşük kalmaktadır. Ülkemizin geleceği için oldukça önemli olan doğa koruma ve korunan alanlarla ilgili kuruma ayrılan bütçenin düşüklüğünden dolayı gereken koruma ve yatırım hizmetlerinin yeteri derecede yapılamayacağı bu bütçenin ulusal bazda önemli kılınarak arttırılması gerektiği düşünülmektedir.

⁴⁰ DKMP Genel Müdürlüğü Yönetim Hizmetleri Daire Başkanlığı-Bütçe Şube Müdürlüğü'n den alınmıştır.

⁴¹https://www.maliye.gov.tr/Documents/2015-2017_ovm_ekler.pdf Erişim tarihi: 28.03.2015

⁴²https://www.maliye.gov.tr/Documents/2015-2017_ovm_ekler.pdf Erişim tarihi: 28.03.2015

⁴³https://www.maliye.gov.tr/Documents/2015-2017_ovm_ekler.pdf Erişim tarihi: 28.03.2015

⁴⁴https://www.maliye.gov.tr/Documents/2015-2017_ovm_ekler.pdf Erişim tarihi: 28.03.2015

⁴⁵ 14 Ocak 2015 Tarihli ve 29236 Sayılı Resmî Gazete – Mükerrer, Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
Strateji Geliştirme Başmühendisliği

Amerika Birleşik Devleti'nde 2.1.6. *Korunan Alanların Önemi, Yönetimi ve Yönetimin Tarafları* Bölümünde anlatıldığı üzere tamamı planlı 59 adet milli park bulunmasına rağmen bu alanların yönetiminde sorumlu tek kurum bulunmakta ve bu kurumda NPS'dir. Amerika'da her park için ayrı kanunlar geliştirilmektedir. Ülkemizde ise korunan alanlarla ilgili başta T.C Anayasası olmak üzere 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu gelmektedir. Daha sonra sırası ile 6831 sayılı Orman Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, 2634 sayılı turizmi Teşvik Kanunu ve 3194 sayılı imar kanunu bulunmaktadır. Görüleceği üzere çok fazla sayıda ki yasanın varlığı mevzuat karışıklığını göstermektedir. Her korunan alan için bu kanunların hepsi birden geçerli olabilmektedir.

Ülkemizdeki 33 adet milli park ile ABD milli parklarının bazı kaynak değerlerine göre Çizelge 3.14.ve 3.15.'de yapılan karşılaştırmasında Yücel, G. (2005:67-70)' e göre;

Doğal kaynak değerleri ve aktiviteleri açısından en çok uyuşan iki milli parktan birinin ABD' deden Big Bend milli parkı, bir diğeri de Türkiye'den Beydağları Milli Parkı olmak üzere iki milli parkın olduğu görülmektedir. Bu iki milli parkın tarihi-kültürel değerler, göl-akarsu, endemik türler, dağlar, araçla gezi, bisiklet, kampçılık, turmanma, eğitici programlar, olta balıkçılığı, doğa yürüyüşü ve doğa gözlemciliği olmak üzere 12 özelliği birbiriyle çakışmaktadır.

Çalışma konumuz milli parklarında yer aldığı çizelgede Türkiye'de ki 40 adet milli parktan 33'ünün yer aldığı milli parklarla, ABD' den de 56 adet milli parkta kıyaslama yapılmış olup yapılan bu kıyaslamada ABD'den Big Bend Milli Parkı ile Türkiye'den Beydağları Milli Parkı'nda çok nadir olan durum benzerliği vardır. Bu durumun benzerliği korunan alanların seçiminde ve belirlenmesinde isabetli ve planlı bir çalışma yapıldığını göstermesi açısından önemlidir. Ancak bu benzerliklerin yanında bazı farklılıklarda belirlenmiştir. Bu farklılıkların kaynağı ABD ve Türkiye' de milli park kavramının farklı zamanlarda başlamasıdır. Bu konuda Yücel, G. (2005: 94-97)'e göre;

Milli parklar kavramı ABD de Türkiye'de olduğundan yaklaşık 150 sene önce ortaya çıkmış bir kavramdır. Bu nedenle milli parklar konusunda, özellikle de planlama konusunda ABD' nin 150 sene daha

avantajlı olduğu söylenebilir. Doğal olarak bu süre içerisinde ABD daha verimli bir planlama yöntemi geliştirme şansı yakalamıştır. Türkiye'deki milli parkların ABD'dekilere nazaran çok daha fazla tarihi ve kültürel kaynak değerine sahiptir. Bu değerler turizm açısından daha fazla ele alınması gereken değerler olup tanıtımlarının daha iyi yapılmasıyla alternatif turizm yöntemleri oluşturulmalıdır.

Bölüm 2.1.8. *Milli Park Düşüncesi ve Doğa Koruma Konusundaki Uluslararası Gelişmeler'de* Bilir (2012: 11-13)'in aktardığına göre ABD'de "Fort Davis" milli parkında aktivitelerin çoğunun gönüllüler sayesinde olduğu bilinmektedir. Bu sistem diğer birçok milli parkta da uygulanan bir sistemdir. Ayrıca ABD'de 6 eyalette bulunan milli parklarda mimar, arkeolog, mimarlık tarihçisi, restoratör ve sergileme uzmanlarının birlikte çalıştığı da yine Bilir (2012: 11-13) tarafından aktarılmıştır. Bu yapı ülkemiz içinde özlenen bir yapıdır. Ülkemiz korunan alanlarında da STK'larca eğitim ve tanıtımlar gönüllülük esasına göre yapılabilmektedir. Buna örnek olarak Aydın İli Kuşadası İlçesinde faaliyet gösteren EKODOSD derneğidir. AB'de her korunan alanda yeteri kadar uzman çalıştığından hareketle ülkemizle aralarında bir kıyaslama yapıldığında ülkemiz korunan alanlarında da özellikle genel müdürlük merkezinde daire başkanlıklarına bağlı farklı şube müdürlüklerinin olduğu ve bu şubelerde de farklı meslek gruplarından oluşan uzmanların istihdam edildiği ancak bu yapının içerisinde yeteri kadar personel olmadığı da bilinen bir gerçektir.

Ülkemizde korunan alanlara yenileri katılmaktadır. Bu nedenle ülkemizin korunan alan durumu diğer ülkelere göre iyidir. Ancak tarihi kaynak değerlerin yerlerinin yeterince tanıtılabilmesi için alan kılavuzlarının eğitimlerinin yapıp istihdam edilmeleri gerekir. Ayrıca uluslararası manada tanıtım da yapılabilmelidir.

Çizelge 3.14. Türkiye’de Bulunan Milli Parkların Karşılaştırılması

	Kaynak Değerler											Aktiviteler												
	TKD	M	GA	MK	ET	F	GK	B	DE	D	V	AG	BI	BO	K	T	EP	OB	DY	BİN	AV	KAY	YÜ	DG
Yozgat Çamlığı							X			X					X	X			X		X			X
Karatepe-Aslantaş	X		X												X			X	X					X
Soğuksu			X												X	X			X					X
Kuşçenneti			X																X					X
Uludağ					X					X		X			X	X			X			X		X
Yedigöller			X		X							X	X		X			X	X			X	X	X
Dilek Yarımadası	X	X			X			X				X	X	X			X	X	X					X
Spil Dağı	X	X	X	X	X					X		X	X		X	X	X		X					X
Kızıldağ										X					X	X			X					X
Güllük Dağı	X				X					X		X			X	X	X		X		X			X
Kovada Gölü			X											X				X	X				X	X
Munzur Vadisi			X		X		X			X	X							X						X
Beydağları	X		X		X			X	X		X	X		X	X	X		X	X				X	X
Gelibolu Yarımadası	X							X				X			X									
Köprülü Kanyon	X		X							X		X		X	X				X				X	X
İlgaz Dağı										X					X	X		X	X			X		X
Başkomutan	X										X													
Göreme	X	X			X					X		X	X		X		X		X					X
Altındere Vadisi	X									X					X	X			X					X
Boğazköy-Alacahöyük	X									X					X	X			X					X
Nemrut Dağı	X									X									X					X
Beyşehir Gölü	X		X		X									X					X					X
Kazdağı					X					X		X					X		X					X
Kaçkar Dağları			X		X		X	X		X					X	X	X		X		X			X
Hatilla Vadisi																			X					X
Karagöl-Sahara			X								X			X					X					X
Altınbeşik Mağarası		X																	X					X
Honaz Dağı	X				X					X									X					X
Aladağlar			X				X		X		X			X	X				X		X	X		X
Marmaris	X	X	X		X			X			X	X	X			X	X	X	X				X	X
Saklıkent					X					X					X				X					X
Troya TMP	X										X				X									
Küre Dağları					X					X					X	X			X					X

TKD	Tarihi-Kültürel Değer
M	Mağaralar
GA	Göl-Akarsu
MK	Mercan Kayalığı
ET	Endemik Türler
F	Fosiller
GK	Gayzer/Kaplıcalar
B	Buzullar
DE	Deniz
D	Dağlar
V	Volkanlar

AG	Araçla Gezi
BI	Bisiklet
BO	Bot
K	Kampçılık
T	Tırmanma
EP	Eğitici Programlar
OB	Olta Balıkçılığı
DY	Doğa Yürüyüşü
BİN	Bimicilik
AV	Avcılık
KAY	Kayak
YÜ	Yüzme
DG	Doğa Gözlemciliği

Kaynak: Yücel, G., 2005

Çizelge 3.15. Amerika Birleşik Devleti'nde Bulunan Milli Parkların Karşılaştırılması

	Kaynak Değerler											Aktiviteler												
	TKD	M	GA	MK	ET	F	GK	B	DE	D	V	AG	Bİ	BO	K	T	EP	OB	DY	BİN	AV	KAY	YÜ	DG
ACADIA			X		X				X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X
ARCHES													X	X		X							X	X
BADLANDS						X						X	X		X	X			X	X				X
BIG BEND	X		X		X	X				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X
BISCAYNE				X	X			X						X	X		X	X	X				X	X
BLACK CANYON OF THE GUNNISON												X			X	X	X	X	X	X				X
BRYCE CANYON												X			X		X		X	X				X
CANYONLANDS			X																					
CAPITOL REEF			X						X			X	X		X	X	X	X	X					X
CARLSBAD CAVERNS		X				X										X		X						X
CHANNEL ISLAND								X						X	X		X	X	X				X	X
CONGREE													X	X		X	X	X						X
CRATER LAKE			X				X			X		X	X		X	X	X	X	X					X
CUYAHOGA VALLEY			X									X	X			X	X	X	X					X
DEATH VALLEY					X	X				X	X	X	X		X	X	X	X	X				X	X
DENALI								X		X		X	X		X	X	X	X	X		X			X
DRY TORTUGAS	X		X	X										X	X		X						X	
EVERGLADES			X		X								X	X	X		X	X	X					X
GATES OF THE ARCTIC			X					X		X				X	X	X	X	X	X		X	X		X
GLACIER			X		X			X		X			X	X	X		X	X	X	X				
GLACIER BAY			X					X		X				X	X		X	X	X		X			X
GRAND CANYON												X	X	X	X		X	X	X	X				X
GRAND TETON					X			X		X		X	X	X	X	X		X	X	X				X
GREAT BASIN		X	X									X	X	X	X		X	X	X	X				X
GREAT SMOKY MOUNTAINS										X		X	X		X		X	X	X	X				X
GUADALUPE MAUNTAINS				X		X				X				X		X		X	X					X
HALEAKALA					X			X		X				X		X		X	X				X	X
HAWAII VOLCANOES		X			X					X		X		X		X		X	X		X			X
HOT SPRINGS						X						X		X		X		X	X					X
ISLE ROYAL			X					X						X	X		X	X	X			X	X	X
JOSHUE TREE					X							X	X		X		X	X	X					
KATMAI			X					X		X				X	X	X	X	X	X		X	X		X

Kaynak: Yücel, G., 2005

Çizelge 3.15. Amerika Birleşik Devleti'nde Bulunan Milli Parkların Karşılaştırılması (Devam)

	Kaynak Değerler											Aktiviteler												
	TKD	M	GA	MK	ET	F	GK	B	DE	D	V	AG	BI	BO	K	T	EP	OB	DY	BİN	AV	KAY	YÜ	DG
KENAI FJORDS							X							X	X		X	X	X					X
KOBUK VALLEY			X											X	X		X	X	X			X		X
LAKE CLARK			X					X		X	X			X	X	X	X	X	X		X	X		X
LASSEN VOLCANIC			X				X				X	X		X	X		X	X	X	X		X	X	X
MAMOTH CAVE		X	X		X									X	X		X	X	X	X				
MESA VERDE	X														X		X		X					X
MOUNTAIN RAINIER							X	X			X	X	X		X	X	X	X	X	X		X		X
NATINOL PARK OF AMERICAN SAMOA				X					X									X					X	X
NORTH CASCADES			X		X			X		X		X	X	X	X	X	X	X	X	X				X
OLYMPIC							X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X
PETRIFIED FOREST					X							X	X		X		X		X	X				X
ROCKY MOUNTAIN			X							X		X	X		X	X	X	X	X	X		X		X
SAGUARO										X		X	X				X		X					X
SEQUOIA & KINGS CANYON		X								X		X		X	X	X	X	X	X	X				X
SHENANDOAH			X							X		X	X		X	X	X	X	X	X				X
THEEDORE ROOSEVELT	X		X		X							X	X	X	X		X	X	X	X				X
VIRGIN ISLANDS	X			X	X				X					X	X		X	X	X				X	
VOYAGEURS			X					X						X	X		X	X	X				X	X
WIND CAVE		X										X	X		X		X	X	X			X	X	X
WOLF TRAP																								
WRANGELL-ST.ELIAS			X					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
YELLOWSTONE			X		X		X				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X
YOSAMITE			X							X		X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X
ZION														X	X		X		X	X		X		

TKD	Tarihi-Kültürel Değer
M	Mağaralar
GA	Göl-Akarsu
MK	Mercan Kayalığı
ET	Endemik Türler
F	Fosiller
GK	Gayzer/Kaplıcalar

B	Buzullar
DE	Deniz
D	Dağlar
V	Volkanlar

AG	Araçla Gezi
BI	Bisiklet
BO	Bot
K	Kampçılık
T	Tırmanma
EP	Eğitici Programlar
OB	Olta Balıkçılığı

DY	Doğa Yürüyüşü
BİN	Binicilik
AV	Avcılık
KAY	Kayak
YÜ	Yüzme
DG	Doğa Gözlemciliği

Kaynak: Yücel, G., 2005

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

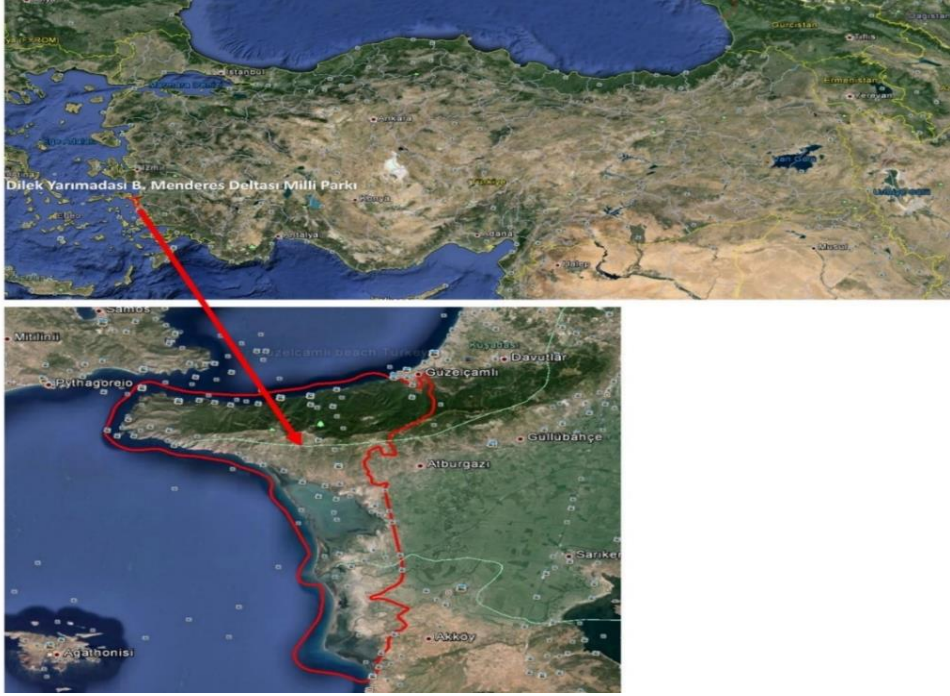
Bu bölümde; çalışma konumuz olan Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü sorumluluğundaki Milli Park Müdürlükleri DYBM Deltası Milli Parkı, Marmaris Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı ve yönetimi hakkında bulgular elde edilecektir. Ayrıca bu üç Milli Parkla alakalı genel bilgilerin yanında milli parkların ilanı, kuruluşu, idari yapısı, biyolojik çeşitliliği, kaynak değerleri, başlıca sorunları ve çözüm önerileri ele alınacaktır.

4.1. Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı ve Yönetimi Hakkındaki Bulgular

Bu başlık altında DYBM Deltası Milli Parkı hakkında genel bilgilerin verilmesinin yanında milli parkın ilanı, idari yapısı, biyolojik çeşitliliği, kaynak değerleri, başlıca sorunları ve çözüm önerileri ele alınacaktır.

4.1.1. DYBM Deltası Milli Parkı Hakkında Genel Bilgiler

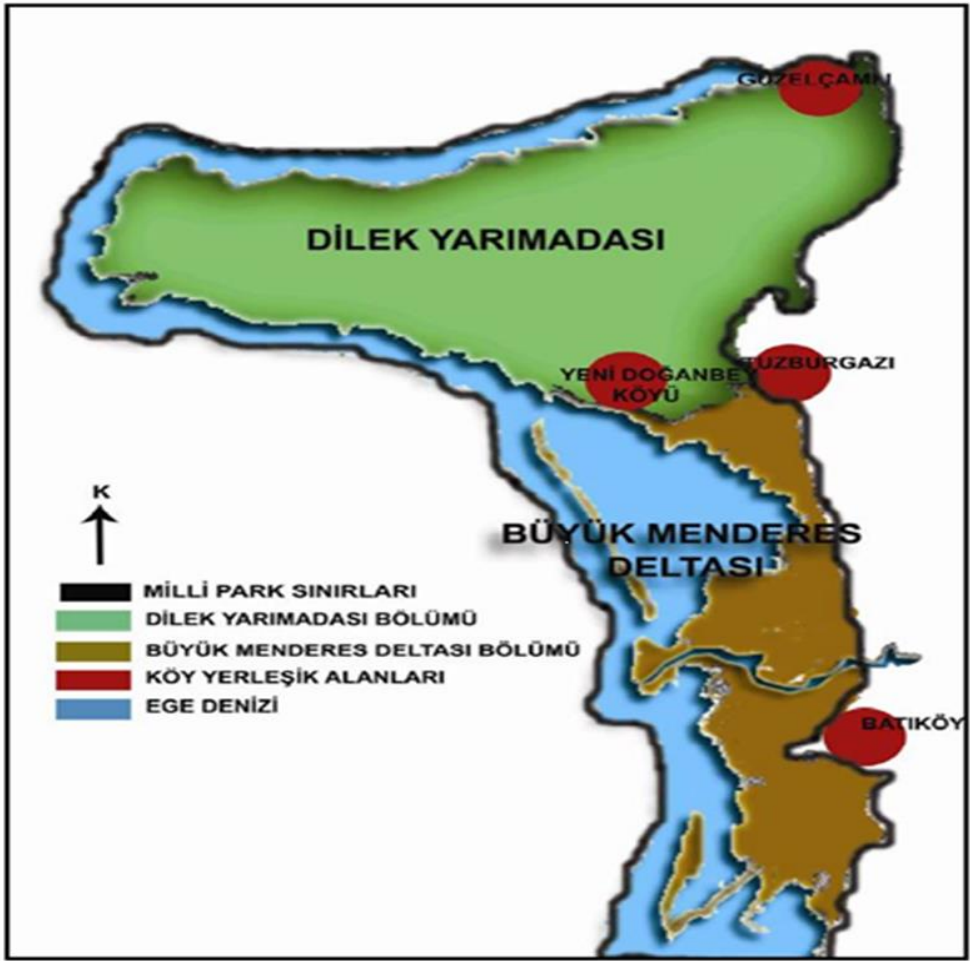
Türkiye’de 40 adet milli park bulunmaktadır. DYBM Deltası Milli Parkı bu milli parklar içerisinde Türkiye'nin ve dünyanın önemli doğal kaynak rezervleri arasında yer alan bir milli parktır. DYBM Deltası Milli Parkı Orman ve Su İşleri Bakanlığı’na bağlı Orman ve Su İşleri 4.Bölge Müdürlüğü-DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü yönetimindedir. İdari merkezi Kuşadası İlçesindedir. Şekil 4.1.1.’de Milli parkın Google Earth görüntüsü ile coğrafi konumu gösterilmiştir. Milli Park Ege Bölgesi, Aydın il sınırları içerisinde yer almakta olup, Ege Denizi kıyısında Aydın İl sınırları içinde Kuşadası ve Söke İlçe sınırlarında, 27°09'42.32"D - Doğu, 37°40'08.14"K - Kuzey enlemleri arasında yer almaktadır (DYBM Deltası Milli Parkı, 2015). Milli Park’ın delta kısmında ve çevresinde yer alan yerleşim yerleri, Söke ilçesine bağlı Atburgazı mahallesi, Tuzburgazı ve Doğanbey mahalleri ile Yenihisar (Didim) ilçesine bağlı Akköy, Batıköy ve Balat mahalleleridir (Anonim, 1997).

Şekil 4.1. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu (Google Earth, 2015)

Orman-kıyı, orman-dağ, deniz ve delta ekosistemlerini barındıran milli park, kaynak değerleri açısından birbirinden farklılık arz eden yarımada ve delta olmak üzere iki ayrı doğal bölümden oluşmaktadır. Şekil 4.2.'de Milli Parkın sınırları içinde yer alan iki bölümün (Büyük Menderes Deltası ve Dilek Yarımadası) milli park sınırları içindeki konumu gözükmektedir. Bu bölümler özellikle sulak alanlar açısından önemli kaynak değerine sahip olan delta kısmı ile turizm ve biyolojik çeşitliliğiyle önem arz eden endemik bitki türlerini de içerisinde barındıran Dilek Yarımadası kısmıdır. Yarımada, Aydın'ın 75 km güneybatısında, Kuşadası ilçesine 24 km, Söke ilçesine 16 km uzaklıktadır. Çevresindeki diğer yerleşim merkezlerinden Selçuk'a 41 km, Yenihisar'a 27 km, Çeşme'ye 138 km, Bodrum'a 133 km, İzmir'e 174 km, Aydın'a 87 km mesafededir. Yarımada, Akdeniz Flora Bölgesi elementleri ve Avrupa Sibirya Flora Bölgesi elementleri içermesi bakımından önemlidir. Bu özelliğiyle Avrupa Konseyi tarafından Avrupa Biyogenetik Rezervleri Şemasında '*Flora Biyogenetik Rezerv Alanı*' olarak kabul edilmiştir (Anonim, 1997). Yarımada da aynı zamanda yaz mevsiminde insan popülasyonu oldukça artmaktadır. İnsanların eğlendiği,

dinlendiği temiz ve berrak koylarında denize girdiği, denizden yararlandığı bir merkez haline gelmektedir.

Şekil 4.2. Büyük Menderes Deltası ve Dilek Yarımadası'nın Milli Park Sınırları İçindeki Konumu (Bekdemir, 2010: 27)

Büyük Menderes Deltası ise Ege Bölgesi'nde göçmen kuşlar için en önemli yaşama alanlarından biri olmakla beraber, deniz balıklarının da yumurta bırakma sahasıdır. Delta, birkaç lagünle, tuzcul bataklıklar ve çamur düzlüklerini kapsayan taşkın özelliğinde sulak alandır. Bafa Gölü bu sulak alanın entegre bir parçasıdır. Bu entegre sistem içerdiği biyolojik çeşitlilik, nesli tükenmek üzere olan canlılar ve endemik türlerden dolayı uluslararası öneme sahiptir ve milletlerarası Ramsar Sözleşmesi, Bern Sözleşmesi, Rio Sözleşmeleri ve Barselona Konvansiyonu kararı

ile korunur. Delta, aynı zamanda uluslararası öneme sahip ‘‘A Sınıfı Sulak Alan’’ özelliği taşımaktadır (Anonim, 1997). Kuşadası ve Söke İlçe sınırları; Dilek Yarımadası yükseltilerinin sırt çizgisinden geçmektedir.

Dilek yarımadası, Samsun dağlarının Ege denizine uzandığı son nokta olup, morfolojik yapısı içerisinde birçok tepe, kanyon ve koylar bulunmaktadır. Milli Park alanının içerisinde yarımada kısmında hiç yerleşim yeri bulunmamaktadır. Ancak güneydoğu kısmında delta tarafında Doğanbey Mahallesi milli parkın içerisinde yer almaktadır. Doğu kısmında ise Güzelçamlı Mahallesi sınır oluşturmaktadır. Kabarcık yüzey şekilleri gösteren Yarımada vadi ve kanyonlar görülmeye değer bir güzellik sergilemektedirler (Anonim, 1997). Bu kaynak değerleri ile milli park, hem biyolojik çeşitliliği hem de fazla sayıda turist çekmesinden dolayı önemli bir turizm alanı olmuştur. Doğal özelliklerinin yanında, içinde ve çevresindeki arkeolojik zenginlikler, milli parkın çekiciliğini artıran diğer unsurlardan birisidir. M.Ö. 9 yy.’ da 12 İonia kentinin politik birliği olan Paniomion ve Tebai antik kenti yarımada içerisinde yer almaktadır. Panayırtepe’de Panagia Manastiri ile Harap Kilise, Rum ve Türk mimarisi öğeleri taşıyan eski yerleşim yeri olan Doğanbey Mahallesi’nde Kilise kalıntıları ile tarihi okul binası Haziran 2001 yılında Çevre ve Orman Bakanlığınca Şekil 4.3.’de görüldüğü gibi restore edilerek Ziyaretçi Tanıtım Merkezi (ZTM)’ ne dönüştürülmüş ve 13 Şubat 2004 yılında açılışı yapılmıştır.

Şekil 4.3. Eski Doğanbey Mahallesi ZTM (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Güzelçamlı girişinin olduğu tarafta da Şekil 4.4.'de görüldüğü gibi 2013 yılında ikinci bir ZTM inşa edilmiş ve hizmete açılmıştır. ZTM'de alanla ilgili tahnit, el broşürü gibi tanıtıcı ve eğitici dokümanlar dağıtılmaktadır. Ayrıca ziyaretçilere burada alanla ilgili bilgiler verilmekte ve sunumlarda yapılmaktadır.

Şekil 4.4. Güzelçamlı Kapı Girişi Tarafında Yer Alan ZTM (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Milli parkın tarihi kaynak değerleri açısından mitolojideki yeri de oldukça önemlidir. Dilek yarımadasının mitolojideki adıyla İkarya yarımadası, topoğrafyasının sarplığı nedeniyle büyük yerleşim merkezlerinin kurulmasına olanak vermemiş, bu yüzden de çok fazla tahrip olmamıştır. Tarihte ilk uçan insan olarak bilinen İkarus'un şimdiki Dilek Tepesi'nden balmumundan yaptığı kanatlarıyla uçması yarımadaaya ayrı bir önem kazandırmıştır. Yine Roma İmparatorluğu döneminde yaşamış olan Tullius adında ki gezgin yarımadaayı Avrupa'ya tanıtan ilk insan olmuştur. Efsaneye göre Uzakdoğu'dan dönerken İkarya yarımadasına gelen gezgin burada Anadolu parsını gören ve onu avlayan ilk kişi olmuştur. Avladığı parsın yüzdüğü derisini imparatorluk topraklarına götüren seyyah, gördüklerini anlatmış ve ondan sonra hayran olduğu bu topraklara geri dönebilmek için buraya av partileri düzenlemiştir. Böylece başlayan pars katliamı, günümüzde kendisini ilk yok eden kişinin adıyla anılan “panthera pardus tuliana”nın neslinin tükenmesine yol açmıştır (Durmuşkahya, 1999).

Osmanlı İmparatorluğu öncesinde Yunanlıların egemenliğinde olan topraklar yavaş yavaş bu günkü görünümünü almaya başlamıştır. Bu günkü adıyla Dıpburun' da yerleşik olarak yaşayan Rumlar özellikle şarapçılıkla geçimlerini sağlamaktaydılar. Samsun Dağı'nın kuzey ve güney yamaçlarında bulunan şaraphanelerin kalıntıları ve o zaman ki bağlardan kalan asmalar tek tük de olsa bugün hala görülebilmektedir. Osmanlı imparatorluğunun son zamanlarında yapılan mübadele sonucunda boşalan Rumlara ait araziler, adalardan gelen Türklere verilmiştir. Bugünkü Kavaklıburun, diğer adıyla Kalamaki koyu 1930'lu yılların sonuna kadar pamuk tarlası olarak kullanılmaktayken, denizin ilerlemesiyle terk edilip, daha sonrada ağaçlandırılmıştır (Durmuşkahya, 1999). Alanın milli park olarak ilanı ile şahıslara ait özel mülkiyetler devlet eliyle kamulaştırılmış ve ücretleri sahiplerine ödenmiştir. Yarımada kısmında içerisinde hiç özel mülkiyeti olmayan DYBM Deltası Milli Parkı bu özelliğiyle önemli ve nadir bir korunan alan haline gelmiştir. Durmuşkahya (1999)'a göre gerek flora ve gerek fauna bakımından çok zengin olan yarımada ilginç topoğrafik yapısıyla da dikkat çekmektedir. Yarımadanın güney kısmında yer alan ve 1993 yılında uluslararası öneme sahip Ramsar Sulak Alanlar Sözleşmesi' ne katılan Büyük Menderes Deltası, özellikle su kuşlarının zenginliği nedeniyle de milli park kapsamına alınmıştır.

DYBM Deltası Milli Parkında belirgin lokaliteler yer almaktadır. Bunlar; Güzelçalmlı Mahallesi, Kanyon, Eski Doğanbey, Güllübahçe dir. Şekil 4.5.'de harita üzerinde de gösterilmişlerdir. Önemli olmaları sahanın içinde belirgin merkezler olmasındandır. Ayrıca özellikle idari yapılanmada önerilen şeflik kuruluşu için hem görev tanımı hem de görev paylaşımı yapmak için sorumluluk sınırı belirlemede yardımcı olacak mevkilerdir. Güzelçalmlı şu an için milli parkın tek giriş kapsının olduğu yerdeki yerleşim merkezidir. Kanyona da bu kapıdan gidilmektedir. Kurulması düşünülen Güzelçalmlı Milli Park Şefliği için de ideal bir merkezdir. Diğer lokalitede Eski Doğanbey Mahallesi'dir. Hem ZTM'nin burada oluşu hem de deltayı kontrol altında tutması için önerilen Doğanbey Mahallesi Milli Park Şefliği içinde idare merkezi olacak bir mevkidir. Güllübahçe'de bu şefliğe en yakın yerleşkedir.

Şekil 4.5. DYBM Deltası Milli Parkı'nda Yer Alan Önemli Lokaliteler: 1. Güzelçamlı, 2. Kanyon, 3. Eski Doğanbey, 4. Güllübahçe (Koç ve Yağmur, 2007)

Giriş kapısı Şekil 4.6.'da görülen kanyon, çok önemli biyolojik çeşitliliği ve mikro iklimi olan farklı bir konumda ki doğa harikası yerlerdendir.

Şekil 4.6. Kanyon Girişi (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Harika mimarisi ile kültürler arasında köprü vazifesi gören ve geçmiş kültürün günümüze taşındığı yakın tarihimize kadar gelmiş en iyi kentsel miraslardan birisi olan Eski Doğanbey Mahallesi (Şekil 4.7.'de görülen yer) giden ziyaretçiler kendisini bu noktanın geçmiş tarihi içerisinde hissetmekte ve o havayı teneffüs etmektedirler.

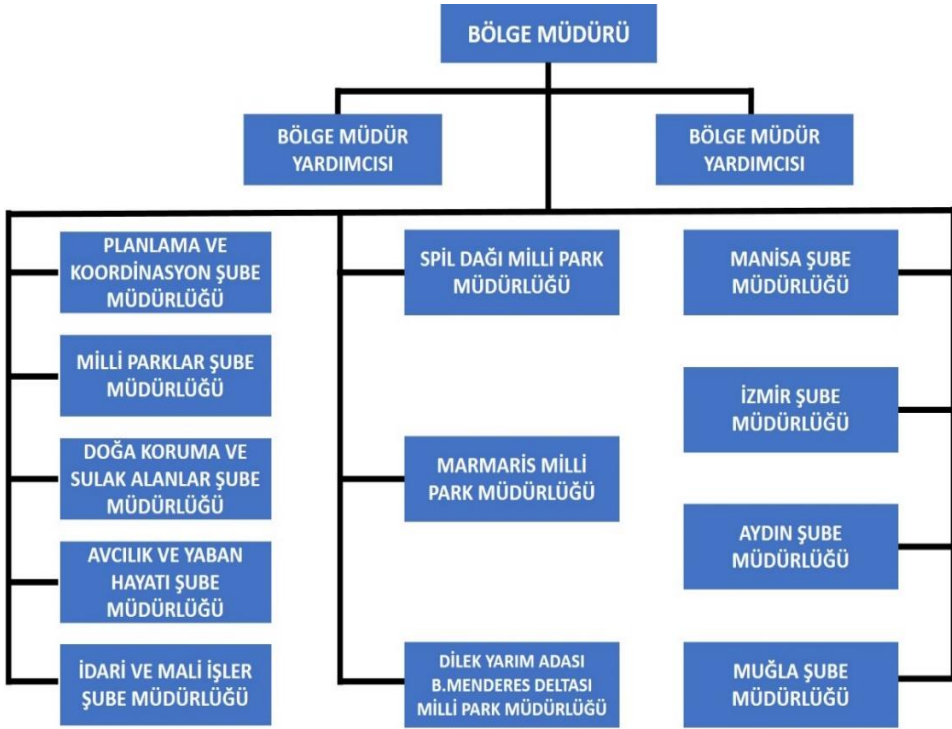

Şekil 4.7. Eski Doğanbey Mahallesi (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Yörede Akdeniz iklimi egemen olup, yıllık ortalama sıcaklık 22 derece, en sıcak ay 41.5 derece ile Temmuz ve en soğuk ay 7 derece ile Ocak ayında ölçülmüştür. Yıllık ortalama yağış 693 mm³'dür (Anonim, 1997). Yarımada'nın kuzey yamaçları denizin etkisi ile nem oranı güney yamaca oranla çok yüksektir. Kanyon bölgesinin sarp yamaçları dolayısıyla nispi nem yaz aylarında bile yüksektir. Bitki örtüsünün sık olması nedeniyle aldığı yağış miktarı da bir hayli fazladır. Yağışın yarıdan fazlası kış aylarında düşmektedir (Durmuşkahya, 2000). Yüksek sıcaklıklarının mevcut olduğu yaz aylarında yerli ve yabancı ziyaretçiler milli parkın eşsiz güzellikteki koyuları sayesinde serinlenmek amacıyla denize girerek bu nemli ve sıcak havalardan daha az etkilenmektedirler. Bu nedenle yaz aylarında milli parkta ziyaretçi sayısı oldukça artmakta ve kapı girişinde yaklaşık 4,5 km uzunluğunda kuyruklar oluşmaktadır. Bu kuyruklar her sezon açıldığında başlamakta (Nisan-Mayıs aylarında), sezon sonuna (Eylül-Ekim aylarına) kadar da devam etmektedir.

4.1.2. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Kuruluşu ve İdari Yapısı

Yarımadanın 19.05.1966 yılında Milli Park olarak ayrılan kısmı Dilek Yarımadası Milli Parkı olarak adlandırılmış ve alanı 10.985 ha'dır. Daha sonra ise Büyük Menderes Nehri ve delta kısmının yer aldığı 15.690 ha büyüklüğündeki alan 31.3.1994 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile milli parkın alanına dâhil edilmiştir. Büyük Menderes deltasının Akköy dalyanına kadar olan kısmının Milli Parka eklenmesi ile toplam alan 26.675 ha olmuştur.⁴⁶ DYBM Deltası Milli Parkı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı 4.Bölge Müdürlüğüne (Manisa) bağlı, Söke ve Kuşadası ilçe sınırları içerisindeki görev alanına sahip bir birimdir. 4. Bölge Müdürlüğü'nün teşkilat yapısı Şekil 4.8' de görüldüğü gibidir.

Şekil 4.8. Bölge Müdürlüğü Teşkilat Şeması (Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü, 2011)

⁴⁶ UDGP' de milli parkın toplam alanı 26.675 ha olarak geçse de kurum tarafından sonradan yapılan tespitlerde 1.000 ha'lık denizel alanın ölçümlerde unutulduğu ve ilave edilmesi gerektiği anlaşılmış olup alan 27.675 ha olarak kayda geçirilmiştir. Ancak Milli Park'ın UDGP'inde alan halen 26.675 ha olarak geçmektedir. Plan revizyonunda bu yanlışlığın düzeltilmesi gerekmektedir. Resmi kayıtlarda alan 27.675 ha. olarak kullanılmaktadır.

Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü sorumluluğundaki milli parkların idari kuruluşları Çizelge 4.1.'de görülmektedir. Bu milli parklardan 3 tanesi Milli Park Müdürlüğü, diğer 1 tanesi ise Şeflik kuruluşuna sahiptir.

Çizelge 4.1. Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü Sorumluluğundaki Milli Parklar

Alanın Statüsü	İdari Yapısı	Bağlı Olduğu Kurum
DYBM Deltası Milli Parkı	Müdürlük	4.Bölge Müdürlüğü
Marmaris Milli Parkı		
Spil Dağı Milli Parkı		
Saklıkent Milli Parkı	Şeflik	Muğla İl Şb. Müd.

DYBM Deltası Milli Parkının personel durumu da Çizelge 4.2'de görülmektedir. Çizelgeye göre Milli Parkta, 1 adet Milli Park Müdür'ü, (Milli Park Müdür yardımcısı, henüz atama yok ve boştur), 3 mühendis (2 orman mühendisi, 1 adet ziraat mühendisi), 1 adet katip-mutemet, 2 adet orman muhafaza memuru ve 12 adet işçi (şoför, sıhhi tesisat, elektrikçi, temizlik görevlisi, gişe görevlisi vd.) ile 1 adet 4/C⁴⁷'li personel olmak üzere toplam 20 adet personel görev yapmaktadır. Müdürlüğün alt birimi olarak şeflik kuruluşunun olmaması idari anlamda önemli eksikliklerden bir tanesidir. Diğer bir eksiklik ise müdür yardımcısı kadrosuna atanmanın hala yapılmamış olmasıdır.

Çizelge 4.2. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Personel Durumu

Ünvanı	Sınıfı	Adet
Müdür	İdari	1
Mühendis	Teknik hizmetler	3
Katip-mutemet	Genel İdari Hizmetler	1
Orman muhafaza memuru	Genel İdari Hizmetler	2
İşçi	İşçi	12
Geçici personel	4/C	1
	Toplam	20

Kaynak: DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü, 15.01.2015

⁴⁷ Geçici personel, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4 üncü maddesinin (C) fıkrasına göre istihdam edilmektedir.

DYBM Deltası Milli Parkı Müdürlüğü'nün Şekil 4.9.'da ki teşkilat şemasında görüleceği üzere bir belirsizlik mevcuttur.

Şekil 4.9. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Mevcut Kuruluş Şeması

Kuruluşunun üzerinden yaklaşık 4 yıllık bir süre geçmesine rağmen Müdürlüğün teşkilat yapısı halen yerli yerine oturmuş değildir. Şemadan da görüldüğü üzere sadece müdürlüğün emri altında görev yapan mühendisler, orman muhafaza memurları ve kadrolu işçiler ile 4/C kapsamındaki sözleşmeli personel yer almaktadır. Müdürlüğün bir alt birimi olarak Müdür Yardımcısı kadrosunun halen boş olması nedeniyle tek amir pozisyonunda sadece Müdür gözükmekte ve bütün personel direkt olarak müdürle muhatap olmaktadır.

Teşkilat yapılanmalarında OGM örneğinden yola çıkarak bazı değerlendirmeler yapmak gerektiğinde, dikey hiyerarşiye sahip birimlerin kuruluşunda başta müdürlük birimi varsa mutlaka alt hiyerarşide de alt birimler ve idareciler olmalıdır. Müdürdan sonra gelen Müdür Yardımcısı bir ara kademe ve köprü görevini icra eder. Daha alt birimlerdeki personelle Müdürlük makamı arasında Müdür Yardımcısı köprü görevi icra etmektedir. Bunun sonucunda müdürün iş yükünü hafifletir ve iş akışını hızlandırır. Müdür Yardımcısından sonra da alt kademe yönetim birimi genellikle OGM'de olduğu gibi Şeflik kuruluşudur. Şefler; Müdürlük kuruluşu olan teşkilat şemasında en alt birim amiri olarak hem teknik kadronun hem de düz memurların ve işçilerin 1.derece sicil amiridir. Onları sevk ve idare eder, daha çok arazideki teknik konularla bizzat kendisi ilgilenir. Dolayısıyla bu tür bir teşkilat yapılanmasında eğer Müdür ve Müdür Yardımcılığı kadroları mevcut ise Şeflik kuruluşu olmalıdır. Aksi takdirde idari teşkilatlanmanın başarılı olması beklenemez. DYBM Deltası Milli Parkı örneğinde mutlaka bir an önce Müdür Yardımcısı kadrosuna atama yapılmalı ve mutlaka

Şekil 4.10.'da görüleceği üzere 2 adet şeflik kuruluşu da tamamlanmalıdır. Bu açıklamalar doğrultusunda ideal olan yapının Şekil 4.10.'da olması gerektiği düşünülmektedir.

Şekil 4.10. DYBM Deltası Milli Parkı İçin Düşünülen İdeal Kuruluş Şeması

Bu kararlara göre de alanı yönetmektedir. Çizelge 4.3.'de ki Milli Park içindeki mülkiyet durumuna bakıldığında en geniş alanları %61.86 ile Çevre ve Orman Bakanlığı'na ait araziler oluşturmaktadır (Anonim, 1997).

Çizelge 4.3. DYBM Deltası Milli Parkı Mülkiyet Durumu

Alan Cinsi	Alan (ha)	%
Orman alanı	16.500	61.86
Su yüzeyi	3.900	14.62
Hazine arazisi	3.490	13.08
Şahıs arazileri	2.350	8.80
Mera	435	1.64
Toplam	26.675	100.00

Kaynak: Anonim, 1997

Milli parka ulaşım, Kuşadası ve Söke karayollarıyla olmaktadır. 26.675 ha'lık alanı kapsayan milli parka, birkaç noktadan giriş yapılabilen ise de resmi giriş kapısı Şekil 4.11.'de görülen Güzelçamlı tarafı giriş kapısıdır. Milli parkın Dilek Yarımadası bölümüne giriş kontrollü olmakta ve bu noktadan alana girilmektedir. Milli Parkın ana giriş kapısından girip kuzey kıyıları kat ederek Dipburun yarımadası yukarisından Dilek Tepeye doğru uzanılmaktadır (Sezer, 2006). Ancak ulaşım her ne kadar yapılıyorsa da bu giriş Karasu koyundan sonra

sivil geçişine kapalıdır. Milli Parkın, Büyük Menderes Deltası bölümüne giriş ise tek bir noktadan olmayıp etrafı açıktır.

Şekil 4.11. Güzelçamlı Tarafı Giriş Kapısı (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Milli park içerisinde ayrıca Milli Park İdare Merkezi de yer almaktadır. Yine aynı şekilde orman yangını gözetleme terasları, helikopter pisti, gözetleme karakolları, balıkçı barınakları, plajlar, kuş gözetleme noktaları, bilimsel ve yürüyüş amaçlı tur güzergâhları, kaya tırmanış parkuru ve botanik parkuru gibi hizmet birimleri de saha içerisinde bulunmaktadır. Milli parkın av koruma, orman yangınları ile mücadele çalışmalarını DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü av koruma ekibi, orman yangın müdahale ekibi araçları ile Jandarma Karakolları yürütmektedir. Milli parkın asayişinden ve güvenliğinden de Söke ve Didim Jandarma Bölük Komutanlığı sorumludur.

DYBM Deltası Mili parkı, hassas bir alan olduğu için milli parkta ve yakın çevresinde meydana gelebilecek insan yoğunluğu ve baskısından hemen etkilenebilecek bir yapıya sahiptir. Gerçi milli parkın yarımada kısmında bulunan plajlar, yöre halkına ve turistlere oldukça elverişli günübirlik tesisler içermekte ise de gerek Büyük Menderes Deltasındaki lagünlerde gerekse Kuzey kıyılarında balıkçılık yapılması saha için bir deavantajdır (Sezer, 2006). Çizelge 4.4.'de Kuşadası ve çevresi yerleşim yerlerindeki nüfus değerleri görülmektedir.

Çizelge 4.4. Kuşadası ve Çevresi Yerleşim Yerlerindeki Nüfus Değerleri

Yerleşmeler	2000 Yılı Nüfusu	2009 Yılı Nüfusu	2013 Yılı Nüfusu
Kuşadası	47.661	77.101	94.995
Davutlar	8.416	9.530	9.888
Güzelçamlı	5.569	6.013	6.291
Söke	62.384	67.234	115.541
Atburgazı	3.827	2.228	1.954
Güllübahçe	8.246	1.913	1.618
Doğanbey	1.471	718	670
Tuzburgazı	1.694	862	793
Didim	25.699	41.246	64.643
Batköy	578	224	168
Balat	1.673	1.084	1.066
Akyeniköy	2.442	2.585	2.480

Kaynak: Kuşadası ve Söke Nüfus Müdürlükleri

2000, 2009 ve 2013 yıllarını kapsayan nüfus değerleri incelendiğinde özellikle Atburgazı, Güllübahçe, Doğanbey ve Tuzburgazı yerleşim yerlerindeki nüfusun ciddi bir düşüşe geçtiği, Kuşadası, Davutlar, Güzelçamlı ve Söke’de ise tam aksine yıllar geçtikçe nüfusunun arttığı görülmektedir. Bunun sebebinin kırsaldan şehir merkezlerine doğru göç hareketlerinin olduğu, ayrıca genel nüfus artışında da yıldan yıla artış yaşandığı görülmektedir.

DYBM Deltası Milli Parkı 2014 yılı giriş ücretleri Çizelge 4.5.’de görülmektedir. Milli parkın giriş kapısı ve işletilmesi kamu eliyle yürütülmektedir. Giriş ücretleri her yıl bakanlık tarafından belirlenmektedir.

Çizelge 4.5. DYBM Deltası Milli Parkı 2014 Yılı Giriş Ücretleri

İL MÜDÜRLÜĞÜ	BİRİMİ	GİRİŞ ÜCRETLERİ										TAHSİSLİ PİKNIK ALANI (Günlük)	OTOPARK KULLANIM TL/GÜN	ŞEZLONG-ŞEMSİYE
		İŞLETMECİSİ	GÜNLÜK	VASITA (Sürücü Dahil)										
				MOTORSİKLET	OTOMOBİL - JEEP	KÜÇÜK MINNÜBÜS	BÜYÜK MINNÜBÜS	OTOBÜS	BİSİKLET	AKÜLÜ ARAÇ	ATV			
AYDIN	Dilek Yarımadası M.P.	İdare	3,00	6,00	12,00	45,00	60,00	120,00	3,00	6,00	7,00			

Kaynak: DKMP Genel Müdürlüğü, 2014

4.1.3. DYBM Deltası Milli Parkı ve Turizm ilişkisi

Bacasız sanayi olarak bilinen turizm, DYBM Deltası Milli Parkı'nı içine alan ve Güney Ege turizm kuşağı olarak bilinen sahada en önemli ve en çok gelir getiren sektördür (Bingöl, 2011). Milli Park içerisinde gününbirlik kullanım amacıyla düzenlenmiş 4 adet koy bulunmaktadır. Bunlar; İçmeler, Aydınlık, Kavaklı ve Karasu koylarıdır. Gününbirlik tesislerin yer aldığı bu koylarda, kıyıya paralel olarak devam eden, düzenlenmiş 2 km'lik Botanik Turu Parkuru ve Oluklu Kanyon girişi ile Eski Doğanbey Mahallesiindeki ZTM arasında düzenlenmiş 14 km'lik yürüyüş parkuru da yer almaktadır. Kuşadası, Selçuk ve Didim gibi ülkemizin en gözde turizm mekânları DYBM Deltası Milli Parkı'nın çevresinde bulunmakta olup milli parkı çevrelemektedirler (Bingöl,2011). Milli Park çevresinde turizm faaliyetlerinin geliştiği yerleşim yerlerinin en önemlileri de; Davutlar ve Güzelçamlı'dır. Bu konumundan dolayı milli park, yurt içi ve yurt dışından yılda ortalama 531.383 kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

2005 yılında Kuşadası Gümrüğü'nden 42.571 kişi giriş, 42.807 kişi çıkış yapmıştır. 444 adet gemi gelmiş ve 290 yat girişi olmuş, 269 yatta çıkış yapmıştır (Bingöl, 2011). Kuşadası Turizm Müdürlüğü'nden alınan verilere göre; Çizelge 4.6.'da ki Kuşadası gümrüğü giriş-çıkış değerleri incelendiğinde ise; 2014 yılı verilerine göre Kuşadası Gümrüğü'nden 562.413 kişi giriş, 573.323 kişi çıkış yapmıştır. 367 adet gemi ve 711 yat girişi olmuş, 719 yatta çıkış yapmıştır.

Çizelge 4.6. Kuşadası Gümrüğü Giriş-Çıkış Değerleri

Yıl	Yolcu Giren	Yolcu Çıkan	Gemi Giren	Gemi Çıkan	Yat Giriş	Yat Çıkış
2014	562.413	573.323	367	364	711	719
2013	618.113	630.815	442	440	693	750
2012	850.728	858.398	474	474	674	746
2011	506.320	516.024	667	667	475	386
2005	42.571	42.807	444	444	290	269

Kaynak: 2005 yılı verileri Anonim, 2010'den, 2011-2012-2013-2014 yılı verileri ise Kuşadası Gümrük Müdürlüğü'nden alınmıştır.

Çizelge 4.6.'nın incelenmesinde 2012 yılında yolcu sayısında ve 2011 yılında ise gemi sayısında artış olduğu gözlenmektedir. 2013 yılında da yat giriş sayısında artış olduğu görülmektedir. Bu verilerin ışığında Kuşadası'nın bir turizm merkezi olarak yoğun bir yerleşim yeri olduğu ve buraya gelen turistlerin bir kısmının DYBM Deltası Milli Parkı'na da uğradıkları düşünülürse alanın turizm

açısından ne denli önemli bir merkez olduğu da böylece anlaşılmış olmaktadır. Çizelge 4.7.' da 2014 yılındaki Kuşadası tesis ve yatak kapasiteleri görülmektedir.

Çizelge 4.7. 2014 Yılı Kuşadası Tesis ve Yatak Kapasiteleri

Konaklama Tesisleri	Tesis (Adet)	Yatak (Adet)
İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri	67	18.554
Turistik İnşaatı Devam Eden Tesisler	18	2.625
Belediye Belgeli Tesisler	401	24.321
Genel Toplam	486	42.875

Kaynak: Kuşadası Turizm Müdürlüğü'nden alınmıştır.

Kuşadası İlçesinin toplam yatak kapasitesinin 42.875 adet olduğu görülmektedir. Bingöl (2011)'e göre de; 2004 yılı turizm sezonunda; konaklama tesislerindeki 42.878 adet yatak ve % 77'lik doluluk oranıyla Kuşadası'nın nüfusu yaklaşık olarak 700 bine ulaşmıştır. 2004 yılı ve 2014 yılı verileri kıyaslandığında sayıların birbirine çok yakın olduğu yatak kapasitesinde artış olmadığı görülecektir. Çizelge 4.8'de Milli Park alanına son 6 yılda giren ziyaretçi sayıları görülmektedir.

Çizelge 4.8. DYBM Deltası Milli Park Alanı Ziyaretçi Verileri⁴⁸ (6 Yıllık Ortalaması: 531.383 kişidir)

Yılı	Şahıs (Adet)	Motosiklet (Adet)	Otomobil (Adet)	K. Minibüs (Adet)	B. Minibüs (Adet)	Otobüs	Toplam Kişi Sayısı
2014	36.075	3.298	109.080	3.298	144	79	712.276
2013	24.319	1.097	105.163	2.161	136	54	597.676
2012	17.281	1.554	97.494	1.447	129	68	538.316
2011	14.688	1.429	84.308	2.004	143	90	476.321
2010	14.186	1.695	79.490	2.111	177	48	453.036
2009	11.773	1.640	71.310	2.220	162	43	410.673

Kaynak: Orman ve Su İşleri 4.Bölge Müdürlüğü- DKMP Şube Müdürlüğü

⁴⁸ Not 1: Toplam kişi sayısı küçük vasıta 5 kişi, minibüs 15 kişi, midibüs 25 kişi, otobüs 40 kişi, motosiklet 2 kişi ile çarpılarak elde edilmiştir.

Ziyaretçi verileri incelendiğinde, 2014 yılında günübirlik giriş-çıkış yapan ziyaretçilerin sayısının toplam 712.276 kişi olduğu görülmektedir. Kuşadası merkezine konaklamalı gelen misafirlerde hesaba dâhil edildiğinde şehrin nüfus yoğunluğunun oldukça artacağı görülecektir. Turizm yoğunluğunun yaşandığı Kuşadası'nda yatak sayısının yetersiz olduğu ve bunun için yatak kapasitesinin mutlaka arttırılması gerektiği düşünülmektedir.

Ayrıca milli parkın yakın çevresinde; Efes, Meryem Ana, Priene, Heraklia, Miyos, Milet, Aessos, Didyma, Labraunda, Euronos ve Lasos gibi çok sayıda antik yerleşmenin bulunması da ziyaretçi sayısını arttırmaktadır. Bu durum milli park ve çevresinin, sadece doğal güzellikleri yönünden değil, aynı zamanda tarihi ve kültürel yönden de hatırı sayılır bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir (Bingöl, 2011).

- **İçmeler koyu**

Bu koy, milli parkın giriş kapısından girildikten hemen sonra giriş yolunda sağa dönülen ilk dnemeedir. Giriş kapısına uzaklığı 1 km olup, yolun sağ tarafında düzenlenmiş günübirlik tesisler yer almaktadır. Koyun kıyı uzunluğu 310 metredir. Şekil 4.12.'de ki fotoğrafta da görülen koy, taşsız plajı ile özellikle çocukların rahatlıkla denize girebilecekleri kapı girişine en yakın koydur. Mevcut tesisler, günde yaklaşık 1.200 kişiyi ağırlayabilecek kapasiteye sahiptir.

Şekil 4.12. İçmeler Koyundan Bir Görünüm (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

- **Aydınlık koyu**

Helikopter pistinin kuzeyinde, içmeler plajından sonra, ikinci günübirlik kullanım alanı olarak düzenlenmiş olan koydur. Giriş kapısına uzaklığı ise 5 km'dir. Şekil 4.13.'de Aydınlık koyundan bir görünümle koyun güzelliği görülmektedir. Bu koyda 2 adet kır gazinosu (Restaurant), 3 adet tuvalet binası (içinde müstakil 20 ayrı WC odası) ve 50 tonluk su deposu bulunmaktadır. 800 metre uzunluğa sahip doğal plajı ile milli parkın Kavaklıburun koyundan sonra ikinci uzun plajıdır. Bu koyun kapasitesi günlük 1,000 kişidir.

Şekil 4.13. Aydınlık Koyundan Bir Görünüm (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

- **Kavaklıburun (Kalamaki⁴⁹) koyu**

Bu koya adını veren ve eski adı Kalamaki olan bu plajın adı, yer yer kavak ağaçlarının bulunması nedeniyle Kavaklıburun olarak yeniden isimlendirilmiştir (Bingöl, 2011). Toplam 1,000 metrelik doğal plaj uzunluğu ile milli parkın en uzun plajına sahiptir. Şekil 4.14.'de Kavaklıburun koyundan bir görünüm yer almaktadır.

⁴⁹ Kalamaki: Rumca bir kelime olup, güzel çam, güzel maki anlamına gelmektedir. Milli Parka yakın Güzelçamlı Mahallesinin isminin de buradan geldiği söylenmektedir. Kaş'a bağlı olan Kalkan Mahallesinin de diğer bir adıdır.

Şekil 4.14. Kavaklıburun Koyundan Bir Görünüm (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

- **Karasu koyu**

Karasu koyu, 450 metre uzunluğunda doğal plaja sahiptir. Şekil 4.15.'de Karasu koyu'ndan bir görünüm yer almaktadır. Bu koyda, Günde minimum 400, maksimum 800 kişiye hizmet verebilmektedir.

Şekil 4.15. Karasu Koyundan Bir Görünüm (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Bu koylara, sadece milli parkın yakın çevresinden değil, aynı zamanda İzmir ve Aydın gibi şehirlerden de kalkıp gelen günübirlik ziyaretçiler olmaktadır. Turizm sezonunda özellikle hafta sonları aşırı bir şekilde kalabalıklaşmaktadır. İnsanlar sırf bu koyların temiz denizinde yüzmek ve ağaçların altında piknik yapmak için sabahın erken saatlerinde yollara dökülüp buraya gelmektedirler. Milli parkın giriş kapısında araba kuyruklarının oluşmasına yol açmaktadırlar. (Anonim, 1997)'de belirtildiğine göre, milli park sahasındaki günübirlik kullanıma açılan koyların toplam kapasiteleri yaklaşık 4,500 kişi/gün olarak belirtilmekle birlikte, bu rakam yoğun turizm sezonlarında 10,000 kişiye kadar ulaşabilmektedir. Bu koylar arasında en yüksek kapasiteye 1,500 kişi ile Kavaklıburun koyunun sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Başar (2007)' ye göre bu durum, alanı tercih eden ziyaretçilerin yararlanma düzeyini düşürdüğü gibi alanda çevresel ve görsel bozulmalara da neden olmaktadır. Ayrıca gözlenen bu olumsuzluğun, milli parkın doğal ve kültürel kaynak değerlerini ve ziyaretçilerin rekreasyon kalite düzeyini korumak için milli parkta yapılmış ve yapılacak rekreasyon düzenleme çalışmalarında, doğal yapı ile ziyaretçilerin talep ve eğilimleri dikkate alınarak her rekreasyon alanı ve etkinliği için taşıma kapasiteleri belirlenmeli, güncelleştirilmeli ve uygulamaya yansıtılmalıdır. Çizelge 4.9.'da DYBM Deltası Milli Park alanında yer alan koyların kapasite durumu görülmektedir.

Çizelge 4.9. DYBM Deltası Milli Park Alanında Yer Alan Koyların Kapasite Durumu

Koylar	Günübirlik Kapasite (Kişi/Gün)
İçmeler Koyu	1200
Aydınlık Koyu	1000
Kavaklıburun Koyu	1500
Karasu Koyu	800
Toplam	4500

Kaynak: Anonim, 1997

Ancak milli parktaki ziyaretçi kapasitesinin aşılması durumunda kaynak değerlerine vereceği zarar büyük olacaktır. Çünkü yoğun insan baskısı hem flora hem de faunaya olumsuz etkiler yapmaktadır. DYBM Deltası Milli Parkı UDGP'sinde Milli Park alanında yer alan koyların kapasitelerinin aşılması gerekmektedir. Bu nedenle idarenin bu konuda ciddi tedbirler alıp her türlü

baskıya rağmen kapasite aşımına gitmemesi ve kapasite dolduğunda ise milli parka girişin engellenmesi gerekmektedir.

4.1.4. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Biyolojik Çeşitliliği ve Kaynak Değerleri

DYBM Deltası Milli Parkı fauna ve flora bakımından oldukça zengindir. Fauna zenginliğine bakıldığında yarımada omurgalılarından 1 kuyruklu kurbağa, 5 kuyuksuz kurbağa, 5 kaplumbağa, 15 kertenkele, 16 yılan; 29 kuş ve 29 memeli türü; bitkilerden ise 95 familyaya bağlı toplam 804 tür bulunmaktadır (Durmuşkahya, 2000). Milli Park uluslararası düzeyde Akdeniz Flora Bölgesi ve Avrupa Sibiryaya Flora elementleri içermesi (6 adet dünya endemiği ve 18 adet Türkiye endemiği) açısından önem taşımaktadır (Anonim, 1997). Bu şekildeki bilimsel çalışmaların artması ile hem ülkemiz korunan alanlarının kaynak değerlerinin hem de DYBM Deltası Milli Parkı korunan alan değerlerinin öneminin daha da artacağı düşünülmektedir.

DYBM Deltası Milli Parkı Akdeniz havzasında habitat çeşitliliği açısından koruma altına alınmış en zengin ekolojik bütünlüğü temsil eder. Deniz seviyesinden başlayan sulak alanlardan 1.200 m'yi bulan dağlık ormanlara kadar, milli park alanında çok farklı ekosistemler mevcuttur. Her bir ekosistem, burada yaşayan canlılar için mükemmel bir habitat çeşitliliği oluşturmaktadır. Bu özellik ülkemizde korunan alanlar içerisinde bir tek bu bölgede mevcuttur (Anonim, 1997). DYBM Deltası Milli Parkı deniz seviyesinden bu yüksekliğe ulaşmasıyla, ormandan deniz seviyesine kadar inen ve bünyesinde sulak alanları da içeriyor olmasıyla da koruma alanları içerisinde ender bulunan özelliklerden dolayı çok özel bir milli parktır.

4.1.4.1. Flora

DYBM Deltası Milli Parkı, doğal bitki örtüsü yönüyle en zengin Milli Parklarımızdandır. 6 adet dünya endemiği ve 18 adet Türkiye endemiği içermesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Endemik bitkiler içerisinde; *Campanula tomentosa*, *Campanula ravey*, *Silene splendens*, *Verbascum meandrii*, *Malope anatolica*, *Helsichyrsium heywoodium*, *Centaurea acicularis* spp. *daviisana* bulunur. Aynı zamanda Dilek Yarımadasının güney ve kuzey yamaçlarındaki klimatolojik asimetri, jeomorfolojik yapı nedeniyle kısa mesafede iklim özelliklerinin farklılaşması ve uzun zamandır milli park olması nedeniyle doğal

bitki örtüsünün tahrip edilmeden korunmuş olmasından dolayı bu zenginliğin en önemli nedenleridir. Orman kıyı ekosistemini kızılçam, sandal, kocayemiş gibi bitkilerin hâkim olduğu Akdeniz maki florası oluşturur. Orman dağ ekosisteminde meşe türleri, karaçam, çınar ağaçları hâkimdir. Akdeniz maki florasının hemen bütün bitki türlerinin yarımadada en canlı ve sağlıklı örnekleri yer almaktadır (Anonim, 2006). Şekil 4.16.'da DYBM Deltası Milli Parkı Florasından bir görünüm gözükmektedir.

Şekil 4.16. DYBM Deltası Milli Parkı Florasından Bir Görünüm (Kuşburnu)
(DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Milli Parkta bulunan deniz börülcesi kaçak toplama nedeniyle büyük tehlike altındadır. Salatı yapılarak balığın yanında menü olarak sunulduğundan özellikle balık restoranlarında büyük rağbet görmektedir. İdarenin özellikle bu kaçak toplamacılık konusunda koruma faaliyetlerini arttırmalıdır.

4.1.4.2. Fauna

DYBM Deltası Milli Parkının florası kadar faunası da zengin olup böceklerden memelilere kadar birçok hayvan türünü barındırmaktadır. Milli Parkta 28 memeli, 42 sürüngen, 250 kuş türü ve çok sayıda deniz canlısı yaşamaktadır. Yarımadanın sarp güney kıyılarında, dünyanın en nadir deniz memelilerinden biri olan Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) üreme olanağı bulmuştur. Yaban domuzu (*Sus scrofa*), vaşak (*Lynx lynx*), çakal (*Canis aureus*), çizgili sırtlan

(*Hyaena hyaena*), yaban kedisi (*Felis silvestris*), oklu kirpi (*Hystrix indica*) yarımada da yaşayan diğ er türlerden bazılarıdır. Alanda 1950’li yıllara kadar Anadolu parsı görülmüştür. Memelilerin yanında, kurbağalar, sürüngenler ve böcekler açısından da çeşitlilik göstermektedir. Koç, ve Yağmur (2007), milli park alanında akrep faunasını saptamak amacıyla 2004-2005 yılları arasında yarımada ya dü zenlenen araştırma gezileri sırasında, dört lokaliteden elde edilen toplam 63 akrep örneğini incelemiş ve üç familyaya ba ğlı üç türün yarımada da yayılış gösterdiğ ini saptamışlardır.

DYBM Deltası Milli Parkı yüzey şekillerinin çeşitliliğ i farklı iklim özellikleri beraberinde getirirken birçok farklı canlı türüne de yaşama, üreme, barınma ve kışlama imkânları sunmaktadır. 1966 yılında Dilek Yarımadası’nın milli park ilân edilmesiyle birlikte av yasağ ı getirilmesi omurgalı hayvan sayısında önemli artış olmasını sağlamış tır. Milli Park içinde insan girişine yasaklanan bölümlerinden özellikle Dipburun Yarımadası’nda *Egus sp.* (at) (Şekil 4.17.) ve *Bovinae sp.* (sığır) dışında *Sus sp.* (yaban domuzu), *Caracal caracal* (karakulak), *Lynx sp.* (vaşak), *Canis sp.* (çakal) ve *Hyaeninae sp.* (sırtlan) gibi yabani hayvanlar da yaşamaktadır (Anonim, 1997).

Şekil 4.17. DYBM Deltası Milli Parkı Yılkı Atlarından Bir Görüntü (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Milli parktaki atlar bu alanın doğal türü değillerdir. Mübadele döneminde yörede yaşayan Rumların bırakıp gittikleri atlardır. Ancak zamanla alanda uzun süre yaşadıklarından insanlara oldukça mesafeli ve yabani özellikler kazanmışlardır. Yılkı atı olarak bilinirler. Ayrıca Milli Park'ın ilanından önce sahada doğal olarak yaşadığı bilinen ancak, insan baskısı ve yoğun insan popülasyonu nedeniyle habitat daralması yaşayan ve kaçak avlanmalar sonucu bölgede nesli tükenen alageyikler 2011-2013 yılları arasında Antalya Düzlerçamı Yaban Hayatı Geliştirme Sahasından 20 adet alınarak Milli Parka yerleştirilmiştir.

4.1.4.3. Jeolojik ve jeomorfolojik yapı

Milli Park alanı ve çevresi jeolojik olarak basit bir yapı göstermektedir. Kuzeydeki dağlık kısımda Menderes masifinin paleozoik yaşlı metamorfik serileri, güneydoğuda küçük bir alanda neojen yaşlı görsel çökeller yer alır. İki yükselti arasında kalan düzlük alanda ise kuaterner yaşlı kum birikintileri bataklık alanları, yamaç molozları ve alüvyon depozitleri bulunur. Büyük Menderes deltasında toplanan alüvyonal birikintiler, deniz kıyısına doğru çok sayıda irili ufaklı göl, bataklıklar ve dalyanların oluşmasına sebep olmuştur (Başar, 2007). Dilek Yarımadasında jeolojik yapı Beşparmak Dağlarındaki kadar zenginlik göstermemektedir (Güngör, 1996). Dilek Yarımadasının jeomorfolojik evrimi, Menderes masifinin oluşturduğu temelin Miyosen ortalarına doğru jeolojik evrimini tamamlaması ile başlamaktadır. Miyosendeki yüzeysel aşınım süreçleri, pliyosen ve kuaternerde çizgisel aşınımına dönüşmüş ve dağa sarp, adeta geçilmez bir görünüm vermiştir. Bu da bize doğa harikası bir Milli Park kazandırmıştır. Milli Park'ın Dilek Yarımadası Bölümü batı Anadolu'da horst-graben sistemi içinde yer alan Samsun dağlarının batıya uzandığı son noktadır. Ortalama 20 km uzunluğunda ve 6 km genişliğinde olup 650 m yüksekliğe sahip olan Dilek Yarımadası'nın en yüksek yeri 1.237 m'dir (Şekil 4.18.). Bunun dışında Dilek Yarımadası'nda 1.000 m'den yüksek üç tepe bulunmaktadır. Bunlar Karaoluk Tepe (1.007 m), Pınar Tepe (1.048 m) Dayıoğlu Tepe (1.212 m)'dir. Bu tepelerden itibaren kuzeye ve güneye gidildikçe yükselteleri azalan, her iki yamaçta dağın zirvesinden deniz seviyesine kadar indiği, derin kanyonları, vadileri, taraçaları, dolinleri, düdenleri barındıran bir yapı mevcuttur. Dilek Tepesinin zirve kesimlerinde aşınmış ve parçalanmış karstik yer şekilleri bulunur (Anonim, 1997).

Şekil 4.18. DYBM Deltası Milli Park'ının En Yüksek Tepesi Olan Dilek Tepesi (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Büyük Menderes nehrinin taşımış olduğu sedimentler nehir deltası olarak bir düzlük alan meydana getirmiştir. Bunlar sırasıyla eski alüvyon-taraça, taraça, bataklık alanlar ve kum birikintileridir. Deniz kıyısına doğru gidildikçe yer altı suyu yüzeye yaklaştığından alüvyon düzlükteki sulu ortama geçilmektedir. Denizdeki gel-git olayı nedeniyle de bu kısımlar sulu ortamlardır (Eşbah, 2002).

4.1.4.4. Tarihi arkeolojik özellikler

Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası'nın bulunduğu saha, son derece zengin arkeolojik, kültürel ve doğal kaynaklara sahiptir. Zaten milli park, tarih boyunca zengin doğal kaynakları ve deniz ile irtibatı sebebiyle çeşitli kültürlerin beşiği olmuştur. Milli park sahasıyla ilgili ilk tarihi bilgilere Hitit kaynaklarında rastlanması, bölgenin ilk çağlardan beri yerleşim alanı olduğunu göstermektedir. İyonya olarak adlandırılan bölgede Herodot tarafından bildirilen 12 İyon kenti bulunmaktadır. Bu şehirlerin isimleri; Milet, Myus, Priene, Efes, Kolophon, Teos, Lebedos, Erythrai, Klazomenai, Phokaia, Samos ve Chios adaları şeklinde sıralanabilir (George E.B., 1997). Ayrıca milli park sahasında çok sayıda antik kent ve kilise bulunmaktadır. Yukarıda ifade edilen 12 İyon kendi *Panionion* adında politik bir birlik kurarak Dilek (Mykale) dağının eteğinde Güzelçamlı yöresinde, merkez kabul ettikleri kentsel bir yerde toplanmakta idiler (Sezer,2006). Bunun yanı sıra milli parkta antik Thebai Kenti, Ayayorgi manastırı,

tarihi Doğanbey Mahallesi ile Karine, Ayayorgi manastırı, Hagios Antonios Manastırı ve Zeus Mağarası bulunmaktadır (Şekil 4.19.).

Şekil 4.19. Zeus Mağarasından Bir Görünüm (DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

4.1.5. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Genel Sorunları ve Çözüm önerileri

Ülkemiz için Milli Parklar ve diğer korunan alanlar vazgeçilmez öneme sahip yerlerdir. İçerisinde doğal ve kültürel değerleri birden fazla endemik flora ve fauna türlerini barındıran hassas doğal alanlardır. Günümüzde bu doğal alanların, milli park, tabiat parkı veya diğer korunan alanlar statüsüne alınarak korunmaları sağlanmaktadır. Bu alanlarda ülkemizin sahip olduğu doğal, kültürel ve arkeolojik kaynak değerlerinin dinlenme ve eğlenme faaliyetlerinde koruma – kullanma dengesi içerisinde hizmete sunulması ile bugünün ve gelecek nesillerin, bu kaynaklardan yararlanmalarının sağlanmasına çalışılmaktadır. Ayrıca tescil edilerek hizmete tahsis edilen korunan alanlar, özel koruma statülerine alınarak gelecek kuşakların bu sahalardaki biyoçeşitliliği de görme şansları olmaktadır. Milli park ve korunan alan tescili anlayışında ki ana amacın bu tür bakir ortamların veya önem arz eden birçok kaynak değerine sahip sahalanın yerinde korunmasıdır.

DYBM Deltası Milli Parkı' da bu açıdan değerlendirildiğinde; çevresinden gelebilecek bir takım problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Milli Parkın

sorunları, çözümleri ile birlikte 1997 yılında yapılan UDGP’ında ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ancak on sekiz yıl sonra bugün, alandaki sorunların birçoğu maalesef hala çözülememiş ve etkileri daha da büyümüştür. Ülkemizin 40 adet milli parkından en önemlilerinden biri olan DYBM Deltası Milli Parkı, ülkemizin diğer milli parklarında yaşanan genel sorunların yanı sıra bu milli parkın kendi özel konumundan kaynaklanan bir takım sorunları bulunmaktadır. Bunlar önemli sorunlar olup kaynak değerlerinin geleceği açısından mutlaka çözüm önerilerine kulak verilmelidir. Bu sorunlar bu bölümde başlıklar altında çözüm önerileri ile birlikte çok detaya girmeden incelenmiştir.

4.1.5.1. Mevzuat ile alakalı sorunlar ve çözüm önerileri

Günümüzde korunan alanlarla alakalı kanun ve yönetmeliklerin, birbirleriyle çeliştiği, yetkilerin çakıştığı ve karışıklığa sebep olduğu görülmektedir. Aynı sahanın farklı mevzuatlarla korunması büyük bir çelişkidir. Örneğin Orman Kanunu eski bir kanun olup 1956 yılında yürürlüğe girmiş ve güncellenemediği için eskimiştir. Oysa 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ise 1983 yılında yürürlüğe girmiş ve Orman Kanunu’na göre daha yeni olmasına karşın günün şartlarında yetersiz kalmaktadır. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu özel bir kanun olarak milli parklarla alakalı çok önemli kavramlar içermekte ve önemli yaptırımları öngörmektedir. Bu nedenle geliştirilmelidir.

Aynı sahanın farklı kurumlarca yönetilmesi de ayrı bir çelişki olarak göze çarpmaktadır. Örneğin DYBM Deltası Millî Parkı’nda doğal sitlerden dolayı Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü sorumludur. 6831 sayılı Orman Kanunu’ndan kaynaklanan yetki ile ormanlık alanlarda OGM, kıyılarla ilgili Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, tarım arazileri ile ilgili olarak ta Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı sorumludur. Aynı şekilde askeri sahalarla ilgili Genel Kurmay Başkanlığı, sahil ve karasularımızı korumak, güvenliğini sağlamakla görevli Sahil Güvenlik Komutanlığı gibi kurumlar da ayrıca söz sahibidirler. Diğer bir örnekte; DYBM Deltası Milli Parkı’nda kentsel sit alanı olan *Karine ve Eski Doğanbey Mahallesi* ile arkeolojik sit alanı olan *Panionion, Thebai* antik kentleri, *Lade adası, Fener tepe, Hagios Antonios ve Zeus mağarası* ile ilgili durumlarda Kültür ve Turizm Bakanlığının sorumluluklarıdır. Ayrıca orman sahalarının dışında kalan ve doğal sit alanı olan Büyük Menderes Deltası (Ramsar alanı olduğu için) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü’nün de sorumluluğunda olup

bu kurum da bu alanlara müdahale edebilmektedir. Bu sorunun çözümü için ülkemizdeki korunan alanlarla ilgili olarak genel mevzuata yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Korunan alanların ve milli parkların özüne aykırı olan kanun ve yönetmelikler değiştirilmeli ve sadeleştirilmelidir. Bunun için sadece tek mevzuat ve tek sorumlu kurumun yönetimindeki alanlarda teşkilatın daha verimli olacağı düşünülmektedir.

4.1.5.2. Sosyo-ekonomik odaklı sorunlar ve çözüm önerileri

Ülkemizde korunan alanlardan elde edilen giriş ücretleri, otopark ücreti, kamp ücreti, fotoğraf ve film çekme ücretleri, turistik tesislerden elde edilen yıllık konaklama bedelleri gibi gelirler yeni yürürlüğe giren 2873 sayılı *Milli Parklar Kanunu'nun 17' inci maddesi* gereğince uygulamaya konulan *Döner Sermaye İşletmelerine* gelir olarak kaydedilmektedir. Bu gelirler, münhasıran bu Kanun gereği ihtiyaç duyulan mal, hizmet ve yatırımların finansmanında kullanılmaktadır. Milli Park her yıl çok sayıda yerli ve yabancı ziyaretçiler tarafından ziyaret edilmekte ve oldukça önemli miktarlarda gelir elde edilmektedir. Ancak bu gelirlerin *Döner Sermaye İşletmeleri' ne* aktarılmasıyla milli parka istenilen düzeyde ödenek aktarılması beklenirken uygulamanın böyle olmadığı görülmektedir. Çünkü döner sermaye gelirlerinden aktarılan ödenekler harcamalarda hemen kullanılan bir kaynak değildir. Öncelikle harcamalar genel bütçe kaynaklarından yapılmaktadır. Döner Sermaye İşletmelerine gelir kaydedilen döner sermaye gelirleri daha sonra merkezde bulunan Orman ve Su İşleri Bakanlığı döner sermayesine aktarılmaktadır. Korunan alanlarda harcama yapabilmek ancak merkezin OLUR'u çerçevesinde mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla bu tür alanlarda yeterince hizmet verilememektedir.

Korunan alanların yönetiminde harcamalar ve yatırımlar açısından hem zaman hem de gelir kaybına yol açan merkezi yönetim modeli yerine, yerinden yönetim modeli uygulaması getirilmelidir. Ancak bu modelle korunan alan yönetimlerine daha fazla yatırım yapma, daha fazla söz hakkı, yetki ve sorumluluk verilebilir. Korunan alan gelirleri alanların ihtiyaçlarına göre yerelde harcanabilme imkânı getirilmelidir. Ayrıca bu gelirlerden de çevredeki korunan alana bitişik olan yerel halka belli oranda pay verilip alana geri dönüşümü olmalıdır.

4.1.5.3. İdari yapı eksikliklerinden kaynaklı sorunlar ve çözüm önerileri

Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı döneminde İl Müdürlüklerinin İl İdare Kanunu çerçevesinde valiliklere, hiyerarşi açısından da bakanlığa karşı sorumluklarının olması yönetim açısından ikircikli bir yapıya sebep olmuştur. Yaptıkları işlemlerin tamamının valilikler kanalı ve onayıyla yapılması nedeniyle Orman ve Su İşleri Bakanlığına bağlı taşra teşkilatlarının daha bağımsız çalışmasını sağlamak amacıyla il müdürlükleri daha güçlü bir yapı olan Bölge Müdürlüklerine dönüştürülerek Orman ve Su İşleri Bakanlığı döneminde de devamına karar verilmiştir. Bu düşünce ile oluşturulan bölge kuruluşları görevlerinde ve aldıkları kararları uygulamada oldukça verimli ve faydalı olmanın yanında kurumsal kimliğe de sahip olmaktadır. En önemli tarafları da ömürlerinin oldukça uzun olmasıdır. Ancak bu uzun ömrün sağlanabilmesi için kuruluşlarının tüzel kişilik şeklinde olması gerekmektedir.

Orman Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü gibi teşkilatlar, birer teknik bilgi ve uzmanlık kuruluşudurlar. Bunların yürüttükleri faaliyeti hakkıyla yerine getirebilmeleri için, kendi başlarına işlem tesis edebilmeleri, kendi işlemleriyle hak ve borç altına girebilmeleri, mahkemeler huzurunda davacı ve davalı olabilmeleri, kendilerine has bir malvarlığına sahip olmaları, kendilerine has bir personelinin olması, kendilerine has gelir ve giderlerinin olması, yani malî özerkliğe sahip olması ve nihayet daha hızlı karar alabilmeleri ve kararlarını etkili bir şekilde yürütebilmeleri için bunların belli bir idarî özerkliğe sahip olmaları gerekir. Tüm bunlar ise, söz konusu Genel Müdürlüklerin kendilerine has bir tüzel kişiliğe sahip olmasıyla mümkündür. Bu Genel Müdürlüklerin tüzel kişiliği kaldırılıp, bunlar merkezî idarenin içine sokulursa, bunların özgülendikleri kamu hizmetinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesi mümkün olmaz. Kamu kurumlarına devlet tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişilik tanınmasının sebebi, zaten bunları idarî ve malî açıdan özerkleştirerek, bunların daha hızlı, etkili ve verimli çalışmalarını sağlamaktır (Gözler, 2011). Dolayısıyla DKMP Genel Müdürlüğü' de teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren bir kuruluşur. Tüzel kişiliğinin olması bir gerekliliktir.

Bakanlık değişikliği durumlarında DKMP Genel Müdürlüğü'nün kapanma tehlikesinin ortadan kaldırılması ve korunan alanlar gibi çok önemli sahaların mutlaka kalıcı bir yasa ile kurulmuş tüzel kişilikle, kapanma tehlikesi olmayan teşkilatlara sahip olması gerekmektedir. Bunun en önemli bir tarafı da bu

sahalarda çalışan personelin kendisini güvende hissediyor olması gerekir. İdeal olan bölge kuruluşlarının bu kadar önemli ve faydalı yanlarına karşın, bu kuruluşa olan inanç yitirilmeden yapılanmasının ivedilikle yerine getirilmesi ve gerekli atamaların yapılması önem arz etmektedir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın yeniden yapılanmasının üzerinde yaklaşık 4 yıllık bir süre geçmesine rağmen hala teşkilatlanması yerli yerine oturmamış bir Genel Müdürlük yapısı da büyük bir eksiliktir. Görev yapan ve idari kadroda bulunan Şube Müdürlerinin asaleten atanmamış olması, bu önemli görevleri vekâletle yürütüyor olmaları büyük bir çelişkidir. Örneğin; DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü'nde bir Müdür ile bir Müdür Yardımcısı kadrosu ve mutlaka Müdürlüğe bağlı en az iki şeflik olması gerekirken şu an sadece bir Müdür ve bu Müdürlüğe bağlı çalışan üç Mühendis görev yapmaktadır.

İdari anlamda hala Müdür Yardımcısı ve şefliklerin kuruluşunun tamamlanmamış ve atamaların yapılmamış olması da ayrı bir idari zaaftır. Kurumlar, teşkilatlanmalarında idari ve genel personel kadrolarıyla güçlü olurlar. (Örnek olarak DSİ, Meteoroloji Genel Müdürlüğü ve OGM) Şayet bu kadrolar ihdas edildikten sonra teşkilatlar olması gerektiği gibi kuruluşunu bir an evvel tamamlamazlarsa, çalışanların teşkilatlarına olan güvenleri ve işlerine olan inançlarının sarsılacağı düşünülmektedir. En önemlisi kamuoyunda da işin ciddiyetinin yok olmasına sebep olacaktır.

4.1.5.4. Koruma-kollama ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri

Korunan alanlar ülkelerin biyoçeşitliliği için oldukça önemli, gen rezerv sahalardır. Bu nedenle ayrıcalıklı ve özel sahalardır. Kaynak değerleri açısından nadide yerlerdir. Bu alanların çok ciddi bir şekilde hem mevzuatlar açısından hem de fiziki şartlarda kolluk marifetiyle de korunmaları gerekir. DYBM Deltası Milli Parkı 26.675 hektarlık büyüklükte oldukça geniş bir doğal alana sahiptir. Bu geniş doğal alan her türlü tehditle karşı karşıyadır. Bu tehlikelere karşı korunması da coğrafik konumundan kaynaklanmaktadır. Özellikle delta kısmının etrafının açık olması, yarımada kısmının ise geniş kıyılara sahip olması ve Milli Park Müdürlüğünde personel yetersizliği nedeniyle alanın korunması oldukça zordur. Bunun için milli parkların korunması konusunda yetişmiş, yeterli sayıda ve koruma bilincine sahip koruma personeline ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca oldukça iyi tasarlanmış ve planlanmış koruma elemanlarının tesisine, yeterli araç gerece ve organizasyonuna da ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu sorunun çözümü için öncelikle DYBM Deltası Milli Parkı gibi büyük alanlara sahip korunan alanlara gerekli olan araç-gereç ve en önemlisi daha fazla sayıda yetişmiş, nitelikli ve uzman koruma personeli istihdam edilmelidir. 24 saat esasına göre nöbetleşe çalıştırılabilmelidirler. Bu koruma personeli hem av koruma hem yangın koruma, hem de biyoçeşitliliği koruma konusunda tecrübeli olmalıdır. Bu büyük alanları korumak için daha fazla sayıda teknolojik koruma teçhizatı ve altyapı donanımı bu sahalara kurulmalıdır. Aksi takdirde meydana gelebilecek yangın, kaçak avcılık ve kaçak ağaç kesimi ve flora toplanması gibi milli parka zarar verebilecek tehlikelere karşı yeterli tedbir ve önlem alınmamış olur ve bu değerli doğal habitatlar zarar görebilirler.

Ayrıca bu sahalarda görev yapacak alt kademe ve ara personel ile teknik kadroya sahip personel hiçbir şekilde rotasyon veya tayin gibi yer değişikliklerine tabi tutulmamalıdır. Çünkü bu personelin orada uzun süre çalışıyor olmasının verdiği bilgi ve tecrübeyle sahanın kuruluşundan beri çevrenin ve o sahanın her türlü olumsuzluklarını, zararlılarını sahaya dönük tehditleri, sahaya gelebilecek sıkıntıları, sahanın eksikliklerini ve sahaya yapılması gereken faaliyetlerin sınıflandırılmasında oldukça bilgi sahibi ve tecrübeye sahiptirler. Sadece yönetim kadrosundaki idareciler zaman içinde belli bir süre sonunda yer değişikliğine tabi tutulabilir. Aynı yerde çalışmanın verdiği bir takım ilişkilerin artık yozlaşması, rutin çalışmanın işe olan aşk ve şevki azaltması ve işin rutin hale gelmesi gibi gerekçeler yer değişikliği için yeterli olabilmektedir.

Bu tür sahalarda önemli ve özellikli sahalardan olduğundan klasik devlet memurluğu mantığından, her türlü siyasi ve bürokratik baskıdan uzak tutulmalıdır. Ayrıca korunan alanlarda görevli olan teknik personelin de mutlaka flora, fauna veya alanla alakalı birkaç türde uzmanlığı olmalı, mastır veya doktora derecesinde akademik bir kariyer yapabilmelidir. Bu kariyeri yapabilmeleri için personel teşvik edilmeli, aynı şekilde yabancı dil eğitimi almaları içinde yurt dışı görevlere gönderilmelidirler. Korunan alanlar üzerindeki çevre baskısını azaltmak için, bu sahalarda sınırları içerisinde veya yakın çevresinde yaşayan yöre halkına alternatif geçim kaynakları ve yakacak imkânları verilebileceği gibi, korunan alanlarda, milli parkların içerisinde veya civarında satış stantları oluşturularak yöresel satış reyonlarından istifade etmeleri sağlanabilir. Yine milli parklarda korumaya destek veren civar halka elde edilen gelirlerden belli bir pay aktarılabilmelidir.

4.1.5.5. Mevcut planlama yaklaşımından kaynaklı sorunlar ve eleştirel noktaları

Korunan alanlarımızda UDBG'lerine uygun olması şartıyla her türlü plan, proje ve yatırımlara, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın izni alınmak suretiyle müsaade edilmektedir. Milli Parklarda, hiçbir şekilde çevreye ve doğayı tahrip edici bir düzenleme yapılmasına izin verilmemektedir. Ancak ülke güvenliğini ilgilendiren düzenlemeler de esneklikler getirilmiştir. Burada önemli olan noktanın sahanın kaynak değerlerine zarar vermeden mutlaka uzmanlar eşliğinde uygulama yapabilmektir. DYBM Deltası Milli Parkı'nda buna uygun bir uygulama gerçekleştirilmektedir. Bilindiği üzere Dilek yarımadasının üzerindeki Dilek tepe (1.237 m), dört bir tarafa hâkim olan durumda ve ülke savunması için oldukça önem taşıyan bir konumda yer almaktadır. DYBM Deltası Milli Parkı'nda Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na ait *ulusal güvenlik radar üssü* yer almakta ve görev yapmaktadır. Bu uygulamanın, ülkemizin güvenliği için oldukça önem taşıdığı açıktır. Ancak mevcut planlardaki esneklikler plan revizyonu ile giderilmeli ve esnekliklerle idarecilere inisiyatif kullanma imkanı verilmemelidir. Yeni yapılan planlarda da esnek hükümlere fırsat verilmemelidir.

Üsse çıkan mevcut yolun tamir ve bakımı gibi inşa faaliyetleri sırasında ortaya çıkan çevre kirliliği, gürültü ve doğal yapının bozulması, buradaki yaban hayatını ve bitkileri olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu faaliyetlerin alana zarar verip vermediğinin tespiti için mevcut bir izleme yöntemi olmadığından dolayı bu faaliyetler takip edilememekte, gerekli ölçümler yapılamamaktadır. Bunun neticesinde alınacak tedbirler de bilinmemektedir. DYBM Deltası Milli Parkı'ndaki bu uygulamalar sonucunda değerlendirme yapmaya yarayacak bir izleme yönteminin olmaması büyük bir eksikliklerdir. İzleme, doğal ekosistemler üzerinde gerçekleşen insan kaynaklı veya yabancı kullanımların oluşturacağı değişikliklerin belli süreçler içinde gözlenmesi ve bu gözlemler sonucu elde edilen bulguların değerlendirilerek alanın kullanım biçimlerinin yönlendirilmesidir. Ülkemizde doğal ekosistemlerin büyük bir bölümü farklı statülerde korunduğundan izleme yöntemi, korunan alanların yönetimi için önemli ve öncelikli bir çalışmadır (Artar, 2008). WWF, (2004)'e göre ise ormanlardaki korunan alanların analizi ve korunan alanların yönetim etkinliğinin artırılması için bir izleme yönteminin olması gerektiğini tespit etmiştir. Bu anlamda DYBM Deltası Milli Parkı'nda da bir izleme yönteminin olması gerekliliktir.

4.1.6. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri

Bu bölümde DYBM Deltası Milli Parkı'nın kendine has sorunlarından bahsedilecektir. Milli Park bir bölümünün sulak alan, diğer bölümünün dağlık alan olması nedeniyle iki farklı bölümden oluşmaktadır. Öncelikle sulak alan kısmından yani Büyük Menderes Deltası Bölümü' nün sorunları incelenecektir. Akabinde çözüm önerileri sunulacaktır. Daha sonra ise Dilek yarımadasının karşı karşıya kaldığı sorunlar izah edilecek ve bu konudaki çözüm önerilerine de yer verilecektir.

4.1.6.1. Büyük Menderes Deltası Bölümü sorunları ve çözüm önerileri

DYBM Deltası Milli Parkı'nın, Büyük Menderes Deltası Bölümünü besleyen Büyük Menderes nehri Afyon'un Dinar ilçesi yakınlarından doğup, 584 km. boyunca aktıktan sonra Söke yakınlarında Ege denizine dökülmektedir (Anonim, 1997). Geçtiği yerlerdeki sanayi ve evsel atıkları Ege denizine ulaştırmadan önce delta kısmından geçerek ve bu alanda büyük çaplı kirlilik oluşturmaktadır. Bu durum çevre açısından büyük bir sorun teşkil etmektedir. Yerleşim birimleri ve sanayi kuruluşları atıklarının, hiçbir arıtma işlemine tabi tutulmadan Büyük Menderes Nehri ve yan kollarına boşaltılması bu sulardaki canlı yaşamının özellikle kuş ve balıkların tehlikeye girdiği düşünülmektedir.

Büyük Menderes ırmağı ve yan kollarından alınan su örneklerinden suyun birçok yerinde, çözülebilir iyonlar ve ağır metallerce kirlendiği, bazı yerlerinde ise kirlilik sınırına hızla yaklaşıldığı belirlenmiştir (Azbazdar, 1998). Nazilli, Aydın ve Söke ovasında yıllarca ekilen ve gıda maddesi olarak tüketilmeyen pamuk ve benzeri mahsullerden elde edilen tekstil ürünlerinde bile toksin maddelerine rastlanmıştır. Bu maddelerin insan derisinden nüfuz ederek insanların vücutlarında birikim gösterebildiği, başta alerjik ve kanserojenik vakalar olmak üzere çeşitli sağlık sorunlarına neden olduğu ileri sürülmektedir.

Büyük Menderes Deltası'nda, nesli tehdit altında bulunan çok sayıda kuş türünün varlık gösterdiği doğal mekânlar, bir süre öncesine kadar bataklık ve sazlık denilerek küçümsenmiş, kurutulması gerekli alanlar olarak görülmüşlerdir. Zamanla tarımsal alan açmak için bilinçsizce kurutulan alanlar deltaya büyük zararlar vermiştir (Anonim, 2006).

Bu bağlamda Büyük Menderes nehrinin kirliliğinin azaltılması önem taşımaktadır. Bu sorunun çözümüne yönelik alınabilecek tedbirler:

- 1- Delta ekosistemindeki biyoçeşitlilik ve tarım faaliyetlerini olumsuz etkileyen gübre ve ilaç kullanımı sınırlandırılmalıdır. Çiftçiler eğitilmelidir. İl tarım Müdürlüğü bu konudaki kontrollerini de sıklaştırmalıdır.
- 2- Büyük Menderes Deltası'nda özellikle son yıllarda ortaya çıkan bir diğer sorun da kuraklık sorunudur. Kuraklık nedeniyle 11-35 metre derinlikten su alan artezyenlerin mutlaka kontrol altına alınması ve izinsiz açılan kuyuların kapatılması ve kuyu açılmasının sınırlandırılması gerekmektedir.
- 3- Deltada yapılan kaçak kuş avcılığı ve yasadışı balıkçılık faaliyetleri ile Delta lagünlerinde gelişi güzel balık toplanması engellenmelidir.
- 4- Burada yaşayan kuşlar üzerindeki av baskısı kesinlikle ortadan kaldırılmalıdır. Etkin koruma için özellikle milli parkın delta kısmında konuşlandırılacak en az 3' er kişiden oluşan üç ekibin 24 saat esasına göre çalıştırılması gerekmektedir.
- 5- Milli park sahasındaki topoğrafik yapının müsait olması nedeniyle alana her yerden girişin mümkün olması ve bunun kontrol altında tutulamaması gibi nedenlerle deltanın en hassas noktası olan milli park sahasındaki ekolojik yaşam (özellikle kuşların yaşamı) olumsuz etkilenmektedir. Bu sorunun çözümü için, delta sahasının sınırları tam olarak belirlenmeli ve delta sahasına kolaylıkla girilmesine, mevcut imkânlar ölçüsünde önlemeye çalışılmalıdır. MOBESE şeklinde kamera sistemi ile saha devamlı gözlenebilmeli ve buralardan kaçak avcılık, toplama, kaçak balıkçılık, kaçak deniz börülcesi toplama gibi deltaya zarar verecek faaliyetler kontrol altına alınmalıdır.
- 6- Delta kısmındaki ZTM' nin işlevselliğinin artırılması gerekmektedir. Son zamanlarda kurum tarafından ihale ile hizmet alımı şeklinde açık tutuluyorsa da bunun pek verimli olduğu söylenemez. Mutlaka kurumun kendi inisiyatifinde yeteri kadar personel takviyesi yapılarak hizmet verilmelidir. Burada görev alacak Personel delta kısmından sorumlu olmalıdır. Doğanbey Milli Park Şenliği'nin kurulmasının düşünülmüş olması da sadece bu alana hizmet amacıyla.

4.1.6.2. Dilek Yarımadası Bölümü sorunları ve çözüm önerileri

Yarımada, bünyesinde çok sayıda yabancı hayvanı barındırmaktadır. Bu bölümde en büyük tehlike başta orman yangınları olmak üzere sonrasında turizm baskısı gelmektedir. Bu kısımda da memelilere yönelik kaçak avcılık, toplayıcılık ve otlatma, arıcılık faaliyetleri ve yöre halkı ile alakalı sorunlar da belli başlı sorunlardandır. Bölüm içerisinde bu sorunlar incelenecek kısaca çözüm önerileri de belirtilecektir.

Dilek Yarımadası Bölümü sorunları ve çözüm önerileri aşağıda incelenmiştir:

1- Orman Yangınları

Dilek yarımadası, bulunduğu konum nedeniyle Akdeniz ikliminin etkisinde olan bir alan olarak, özellikle Mayıs – Eylül arasında oldukça sıcak iklim koşullarının hüküm sürdüğü bir sahadır. Yaz mevsiminde özellikle Temmuz ve Ağustos ayları kuzey yamaçlarda 25⁰C, güney yamaçlarda 26⁰C, ortalama sıcaklığa sahip olmakta, bu dönemde nisbi nem oranları, güney yamaçlarda % 47-48, kuzey yamaçlarda ise % 61-64 düzeyinde gerçekleşmektedir. Bu dönemde (Mayıs-Ekim ayları arası) yangına karşı hassas olan kızılçam ve karaçam ormanlarıyla kaplı olan yamaçlarda yangın çıkma ihtimali oldukça yüksektir.

Alınan her türlü tedbire rağmen 1966 yılından beri her türlü insani müdahaleden uzak tutulmasına ve oldukça sıkı bir şekilde koruma altında tutulmasına rağmen, bu sahada çok sayıda orman yangınının çıkmasına ve yüzlerce hektarlık orman arazisinin göz göre yanmasına engel olunamamıştır. 1985 yılında Dilek Yarımadası Akdere Serisi ile Karina Serisi'nde 97 saat 20 dakika süren yangında 600 ha'lık bir alan yanmış ve meydana gelen yangın sırasında söndürme çalışmalarına katılan 14 askerimiz ve 1 yangın söndürme işçisi bu uğurda yanarak şehit olmuşlardır⁵⁰. Milli Park, belirli kesimlerinin izlenebildiği Karaoluk tepe ve Dayıoğlu tepede bulunan iki yangın gözetleme kulesiyle korunmaya çalışılmaktadır.

⁵⁰ Muğla Orman Bölge Müdürlüğü, Yangın Koruma Şube Müdürlüğü arşiv kayıtlarından alınmıştır.

Yangın sorununun çözümü için alınabilecek öneriler:

- 1- Öncelikli olarak Dilek Yarımadasının yakın çevresinde yaşayan yöre halkına ormanların önemi, orman yangınları ve bunların önlenmesi için alınması gereken tedbirler hususunda bilgilendirme yapılmalı ve bilinç düzeyinin yükseltilmesine gayret edilmelidir.
- 2- Özellikle turizm sezonunda milli park sahasına gelen çok sayıdaki yerli ve yabancı turistlere bu konuyla ilgili olarak verilen broşür, kitap ve CD'lerin sayısı arttırılmalıdır.
- 3- Kapı girişi sırasında yapılan kontrollerde jandarma desteği ile bagaj kontrolü yapılmalı ateşleyici yanıcı hiçbir malzeme içeriye sokulmamalıdır.
- 4- Koyların üst tarafından geçen asfalt yol ile koylar bölgesi arasında ki ormanlık alan yolun üst kenarından yola bitişik ve yol boyu yangın hidratları yerleştirilip bir hat boyunca denizden bu sisteme su pompalanabilecek bir sistem geliştirilmeli, hazır ve çalışır vaziyette bekletilmelidir. Çok istenmeyen ve arzu edilmeyen bir yangın durumunda, yangın ekipleri gelinceye kadar bu yangın hidratlarında bu alana yağmurlama şeklinde su pompalanarak yangının daha yukarılara yayılmasına ve erken müdahale de bulunulmasına yardımcı olunabilir. Bu sistemin sahayı büyük felaketlerden koruyacağı düşünülmektedir.
- 5- Sadece bu alana has bir *yangın koruma ekibi* hazır bir şekilde, sezon boyunca bekletilmelidir. Sadece bu alana özgü sabit bir ekip olmalıdır.
- 6- Turizme açılmış olan koylara ilave yeni koylar asla açılmamalıdır.

2- Turizm Baskısı

DYBM Deltası Milli Parkı, ülkemizin en gözde turizm mekânları olarak kabul edilen Kuşadası, Didim ve Selçuk gibi turizm potansiyeli yüksek olan turizm merkezlerinin arasında bulunduğundan milli park temiz plajlarıyla, denizle mavinin birleştiği koylarıyla ve zengin orman ekosistemini barındırmasıyla, özellikle turizm sezonunda çok sayıda yerli ve yabancı turisti ağırlamaktadır. Bu bağlamda milli park sahasında; su sporları, bisiklet turları, doğa yürüyüşü, ateşsiz piknik ve fotoğraf çekme gibi turistik aktivitelere müsait olan doğal ortamlar bulunmaktadır. Milli park sahasındaki günübirlik kullanıma açılan koyların toplam kapasiteleri yaklaşık 4,500 kişi/gün olarak belirtilmekle birlikte bu rakam yoğun turizm sezonlarında günde 10,000 kişiye kadar ulaşabilmektedir. Bunun bir sonucu olarak milli park sahası yılda ortalama 531.383 kişi tarafından ziyaret edilmekte ve

gezilmektedir. Dolayısıyla bu durumda milli parkın taşıma kapasitesi aşılmakta ve bu alanlar turizm baskısına maruz kalmaktadır. Bunun çözümü UDGP’de öngörülen kapasitelerin aşılmamasıdır.

DYBM Deltası Milli Parkı’ndaki turizm baskının azaltılması ve kabul edilebilir düzeylere çekilmesi için yapılması öngörülen tavsiye niteliğinde ki düşünceler:

- 1- Hizmete açık olan günübirlik koyların maksimum taşıma kapasiteleri UDGP’ de belirtildiği şekilde olmalıdır. Kapasite aşımı yapılmamalıdır.
- 2- Milli park sahasındaki tek olan giriş kapısından dolayı kapıda kuyruklar oluşmakta ve personelle ziyaretçiler arasında gereksiz tartışmalar olmaktadır. Ayrıca para trafiğinin kontrolü ve tahsilatında da zaman zaman suuistimaller olabileceği göz önüne alınarak kurum tarafından tek olan giriş kapısı biraz daha genişletilerek çift giriş şekline dönüştürülmeli ve mutlaka otoban tarzı HGS sistemine geçilmelidir.
- 3- Ayrıca koyalara gereksiz otopark yapımı ve araç girişinin engellenmesi için toplu taşımayı sağlayacak akülü araçlar alınabilir. Bu araçlar hem gürültü hem de çevre kirliliğini önlemede faydalı olacaktır.
- 4- Eski ve Yeni Doğanbey Mahallesi kırsal yerleşme kimliğini bozacak kapasiteye sahip faaliyetlerin engellenmesi ve denetlenmesi gerekmektedir.

3- Kaçak avcılık, bilinçsiz avlanma, toplayıcılık ve otlatma faaliyetleri

1966 yılından beri milli park sahasında yapılan avcılık faaliyetleri yasaklanmıştır. Ancak yörede birden fazla avcı derneğinin faaliyeti ile özellikle Aydın il genelinde avlakların av hayvanı açısından zayıf olması ve delta kısmındaki kuş popülasyonunun avcılara çok cazip gelmesi gibi nedenlerle kaçak avcılık faaliyetlerinin maalesef engellenemediği de görülmektedir. Yine milli park sahasında yer yer kaçak olarak bitki soğanlarının ve özellikle deniz börülcesinin toplanması faaliyeti de yapılmaktadır. Bu sahadaki çiçek soğanları ve yabani bitkilerin çeşitli sebeplerle bilinçsizce fazla miktardaki sökülmesi ve toplanması, doğal bitki örtüsü için olumsuz bir etki yapmakta ve bitkilerin yaşam alanlarına zarar vermektedir. Milli park sahasında özellikle Güzelçamlı Mahallesi ve Yeni Doğanbey Mahallesi arazilerinde yapılan arıcılık faaliyetleri, küçük alanlı da olsa sahada olumsuzluk teşkil etmektedir. Bu faaliyetlerin aşırı bir düzeyde yapılması

ve milli parkın doğal ve kültürel değerlerine zarar verecek düzeye ulaşması önlenmeli ve bu konuda yöre halkı bilgilendirilmelidir.

4- Milli park yönetimi ve yöre halkı arasındaki sorunlar

DYBM Deltası'nın 1966 yılında Milli park ilan edilmesiyle birlikte bu alana zarar verilmesini ve milli parkın sahip olduğu kaynak değerlerini olumsuz bir şekilde etkilenmesini önlemek düşüncesiyle her türlü beşeri müdahale ve düzenleme yasaklanmıştır. Ayrıca milli park sahası içerisinde kalan özel mülkiyetlerde kamulaştırılarak milli park sahasına ilave edilmiştir. Milli parkın ilanından sonra ise başta ormancılık ve odun kesim faaliyetleri olmak üzere hayvan otlatma ve toplayıcılık gibi faaliyetlerin de milli park sahasında yapılması yasaklanmış ve bu sahada sıkı bir koruma-kollama uygulamaları başlatılmıştır. Başlangıçta milli park sahasında, *Yellowstone koruma modeli* olarak bilinen klasik koruma modeli uygulanmıştır. Bu klasik koruma modelinde; *İnsansız koruma* yani milli park sahasının her türlü insan faaliyetine kapatılması ve insanlarla ilişkisinin kesilerek bu sahanın insanlardan soğutulması ve korunmasını ve kollanmasını amaçlamıştır.

Son zamanlarda koyların faaliyeti ile bu özellik biraz daha azaltılmaya çalışılmıştır. Ancak özellikle Güzelçamlı halkı milli park öncesinde alanda kullandıkları arazilerini hala kendilerinin sanmaktadırlar. Bu düşünce yörede yaşayan bir kısım halk tarafından iddia edilse de araziler kamulaştırıldığı için hukuken böyle bir durum mümkün değildir. Bu tür sorunların mevzuat değişikliği ile civarda yaşayan halkın da koruma faaliyetine iştirakinin sağlanarak aşılacağı düşünülmektedir. Burada yaşayan ailelerden ihtiyaçlar doğrultusunda milli parkta istihdam edilmeleri sağlanabilir. Bu şekilde katılımcılık anlayışı içerisinde gelirden pay aktararak yöre halkına fayda da sağlanabilir. Ekoturizm çalışmasına hız verilmelidir. Bu sahada koylarda yapılan hizmet alımı ve koyların işletmeciliği ihalesinde işletmeciliğin kamu kurumlarınca (yöre belediyesince) yapılması sahanın üzerindeki yüksek karlar elde etme baskısını en aza indirgeyecektir. Önemli bir diğer konuda Milli Park Müdürlüğü bünyesinde mutlaka 1 adet Sosyolog, 1 adet Halkla İlişkiler Uzman'ının ve 1 adet de Psikoloğun istihdam edilmesi, halkla iyi ilişkiler kurma, iletişim ve yönetişimin güçlendirilmesi bakımından önem arz etmektedir. Yukarıdaki bilgiler ışığında DYBM Deltası Milli Parkı'nın genel ve özel sorunları Çizelge 4.10 ve Çizelge 4.11.'de çözümleri ile birlikte toplu olarak gösterilmiştir.

Çizelge 4.10. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Genel Sorunları ve Çözüm önerileri

Genel Sorunlar		Çözüm önerileri
Mevzuat İle Alakalı Sorunlar	Mevzuat karışıklığının olması	1- Genel mevzuata yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. 2-Milli parkların özüne aykırı olan kanun ve yönetmelikler değiştirilmeli ve sadeleştirilmelidir. 3- Tek mevzuat ve tek sorumlu kurumun yönetimi sağlanmalıdır.
	Yetki çakışmasının yaşanması	
Sosyo-Ekonomik Odaklı Sorunlar	Gelirlerin alan için yerelde kullanılmayıp merkezde toplanması ile alan için gerekli yatırımların ve harcamanın yapılamaması	1-Merkezi yönetim modeli yerine, yerinden yönetim modeli uygulaması getirilmelidir. 2-Gelirlerin alanların ihtiyaçlarına göre yerelde harcanabilme imkânı getirilmelidir. 3- Korunan alana bitişik olan yerel halka belli oranda pay verilmelidir
İdari Yapı Eksikliklerinden Kaynaklı Sorunlar	Yapılanma sorunu	1-Bölge kuruluşunun devamı sağlanmalıdır. 2-Genel müdürlüğün tüzel kişiliğe sahip olması gerekir. 3-İdari kadrolara asaleten atanmanın yapılması ivedi sağlanmalıdır. 4-Müdür Yardımcısı ataması gerçekleştirilmelidir. 5-Şeflik kuruluşlarının gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.
	Genel Müdürlüğün tüzel kişiliğinin olmaması	
	Personel atamalarının halen gerçekleştirilememiş olması	
	Müdür Yardımcısının atanmamış olması	
	Şeflik kuruluşunun olmayışı	
Koruma-Kollama İle İlgili Sorunlar	Kolluk personeli yetersizliği	1-Nitelikli koruma personelinin artırılması sağlanmalıdır. 2-Alanın etrafının kısmen tel ihatası yapılmalıdır. 3-Yeterli araç ve gereç temini sağlanmalıdır. 4-Siyasi ve Bürokratik baskı azaltılmalıdır. 5-Yörede yaşayan halka geçim alternatifleri sağlanmalıdır. 6-Alt kademe personel sık sık yer değiştirmemelidir.
	Alanın geniş sınırlarının olması	
	Personel görev yeri değişikliği	
	Siyasi ve Bürokratik baskının varlığı	
Mevcut Planlama Yaklaşımından Kaynaklı Sorunlar Ve Eleştirel Noktaları	İzleme Yönteminin olmaması	1- Alan izleme yöntemi, korunan alanların yönetimi için önemli ve öncelikli bir çalışmadır. 2-UDGP'de esnekliklerin ortadan kaldırılması lazımdır. 3-UDGP Revize ihtiyaçları gözden geçirilmelidir.
	UDGP'de esneklikler olması	
	UDGP revize sorunu	

Çizelge 4.11. DYBM Deltası Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri

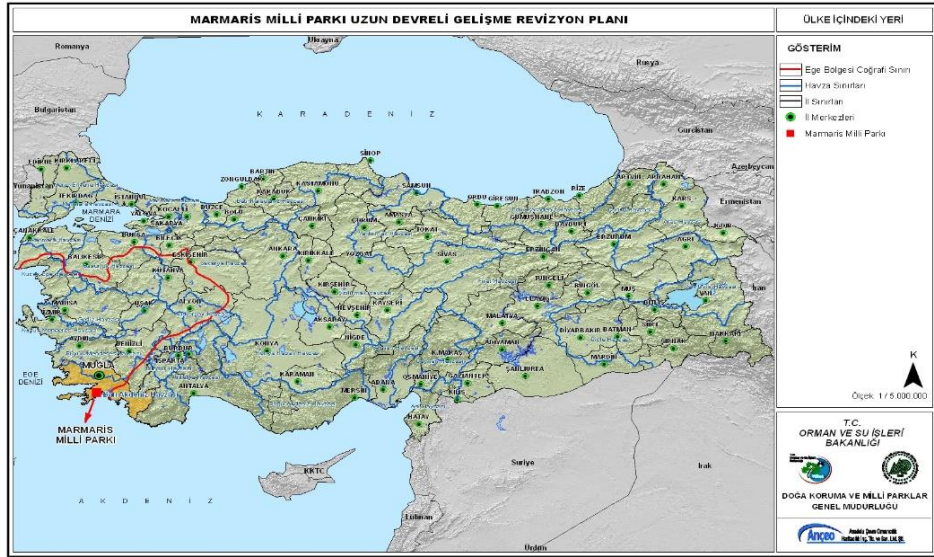
Özel Sorunlar		Çözüm Önerileri		
DYBM Deltası Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri	Büyük Menderes Deltası Bölümü sorunları ve çözüm önerileri	Çevre kirliliği ve kuraklık sorunu	1-Büyük Menderes Nehri üzerinde arıtmaları olmayan şehirlerin arıtmaları kurulmalıdır. 2-Tarlalarda gübre ve ilaç kullanımı sınırlandırılmalıdır. 3-Rastgele açılan artezyenler kontrol altına alınmalıdır. 4-Kaçak avcılık, balıkçılık ve toplayıcılık engellenmelidir. 5-Sınırlar tel ihata altına alınmalıdır. 6-Doğanbey Milli Park Şefliğinin kurulması sağlanmalıdır.	
		İnsan sağlığına karşı tehditler		
		Tüm ekosisteme karşı tehditler		
		Sınırların geniş olması		
	Dilek Yarımadası Bölümü sorunları ve çözüm önerileri	Orman yangınları		1-Yangınların çıkmaması için yöre halkına eğitim verilmelidir. 2-Kapıda yanıcı malzemeye yönelik gerekli kontroller yapılmalıdır. 3- Alan içerisinden geçen yol üstündeki güzergâha yangın hidratları kurulmalıdır. 4- Sadece milli park için yangın koruma ekibi kurulmalıdır. 5- Mevcut koyların dışında yeni koylar turizme açılmamalıdır. 6- Ziyaretçi taşıma kapasitesi aşımı konusunda taviz verilmemelidir. 7- Kapı girişlerinde HGS sistemine geçilmelidir. 8- Otopark ve araç girişini kontrol altında tutmak için toplu taşımayı sağlayacak akülü araçlar alınmalıdır. 9-Kaçak avcılığa yönelik faaliyetler engellenerek yöre halkı bilgilendirilmelidir. 10-Yöre halkı için istihdam sağlanmalıdır. 11-Yöre halkına gelirden pay aktarımı verilmelidir. 12-Yöre halkına yönelik sorunlarının olmaması için yeterli sayıda uzman kadrolu personel çalıştırılmalıdır. 13- Güzelçamlı Milli Park Şefliğinin kurulması sağlanmalıdır.
		Turizm baskısı		
		Kaçak avcılık, toplayıcılık ve otlatma, arıcılık faaliyetleri		
		Yöre halkı ile alakalı sorunlar		

4.2. Marmaris Milli Parkı ve Yönetimi Hakkındaki Bulgular

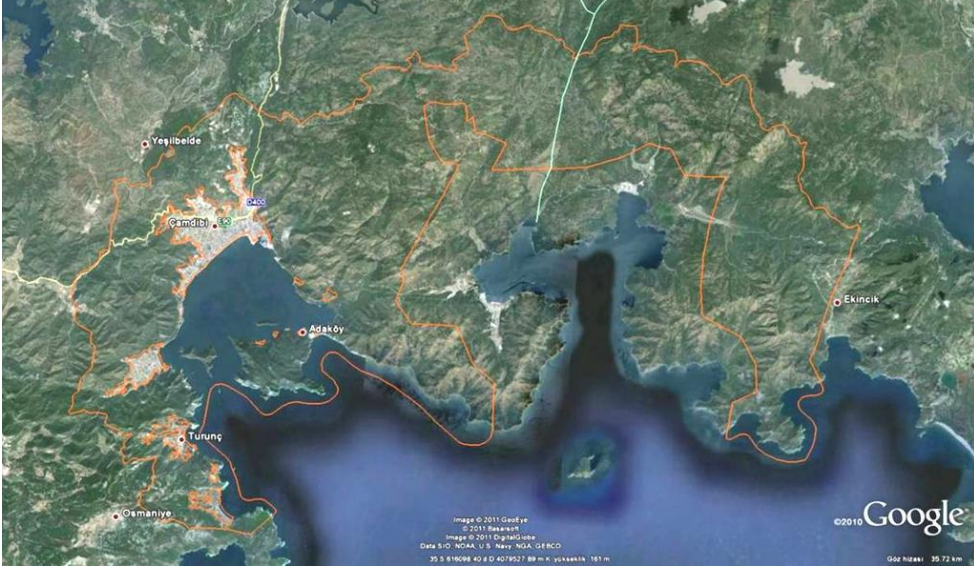
Bu bölümde; Marmaris Milli Parkı hakkında genel bilgilerin verilmesinin yanında milli parkın kuruluşu, idari yapısı, biyolojik çeşitliliği, kaynak değerleri ve başlıca sorunları ile çözüm önerileri ele alınacaktır.

4.2.1. Marmaris Milli Parkı Hakkında Genel Bilgiler

Türkiye’de ki 40 adet milli parktan biriside Marmaris Milli Parkıdır. Milli parkın Türkiye Haritası üzerindeki coğrafi konumu ile Google Earth görüntüsü Şekil 4.20. ve Şekil 4.21’ de gösterilmiştir.

Şekil 4.20. Marmaris Milli Parkı'nın Türkiye Haritası Üzerindeki Görüntüsü (Anonim, 2015)

Şekil 4.21. Marmaris Milli Parkı'nın Google Earth Görüntüsü (Anonim, 2015)

Milli park; Ege Bölgesi, Muğla il sınırları içerisinde yer almaktadır. Milli Parka Muğla ili üzerinden D400 devlet karayolu ile ulaşım sağlanmaktadır. Muğla iline 60 km, Köyceğiz'e 57 km, Bodruma 173 km. mesafededir. Milli Park coğrafik olarak, Güneybatı Anadolu'da Muğla İl'ine bağlı Reşadiye Yarımadası üzerinde, Marmaris İlçesi'nin sınırları içinde yer almaktadır. Güneyde Bakla Bükü, doğuda Ekincik Burnuna kadar uzanmakta, askeri bölge olan Aksaz, Karaağaç bölgelerini dışarıda bırakarak Marmaris İlçe merkezini çevrelemektedir. Toplam alanı 29.206,01 hektardır. Milli Parkın 24.826,80 hektarı karasal alan, 4.379,21 hektarı deniz alanıdır. Deniz alanı Marmaris körfezi ile Nimara adasını çevreleyerek doğuda Aksaz askeri alanına kadar devam edip ardından Köyceğiz, Karaağaç bölgesinde tekrar başlayarak Ekincik bölgesinde milli park sınırı bitiminde sona ermektedir.

4.2.2. Marmaris Milli Parkı'nın Kuruluşu ve İdari Yapısı

Marmaris Milli Parkı, büyük bir kısmı Muğla İli Marmaris İlçesi dâhilinde yer almakta olup, sınırları içinde yerleşim merkezi bulunmamaktadır. Milli Park alanı sınırına bitişik, Marmaris ve Çevresi Turizm Alanı içinde kalan Marmaris İlçe Merkezi, idari olarak 2 bucağa (Merkez ve Bozburun) ayrılmış olup, bu iki bucağa bağlı toplam 13 mahalle yerleşim yeri bulunmaktadır. Önemli bir turizm

merkezi olan Marmaris Merkezi ile birlikte, Armutalan, İçmeler, Turunç ve Beldibi Belediyeleri ile Adaköy, Osmaniye Mahallesi, Yeşilbelde Mahallesi ve Milli Parkın doğu sınırına yakın Köyceğiz İlçesine bağlı Ekincik Mahallesi Milli Park Alanı ile etkileşim halinde olan yerleşimler olarak öne çıkmaktadır. Bu yerleşimlerin gelişim eğilimleri ve büyüme yönleri Milli Park alanının etkilemekle birlikte önemli bir baskı unsuru oluşturmaktadır (Anonim, 2015). 29.206,01 ha büyüklüğe sahip olan Marmaris Milli Parkı, 30.01.1996 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 96/7861 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilmiştir.

Marmaris Milli Parkı Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na bağlı Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü-Marmaris Milli Park Müdürlüğü yönetimindedir. İdari merkezi olarak Marmaris İlçesi Günnücek alanı kullanılmaktadır. Bununla birlikte Milli Park, Orman Genel Müdürlüğü, Muğla Orman Bölge Müdürlüğü, Marmaris Orman İşletme Müdürlüğü, Çetibeli, Bayır, Hisarönü ve Marmaris İşletme Şeflikleri ile Köyceğiz Orman İşletme Müdürlüğü Sultaniye Orman İşletme Şefliği sınırları içinde yer almaktadır. Ayrıca sahadaki arkeolojik sitler ve turizm alanı statüsü nedeniyle, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Muğla Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, doğal sitler nedeniyle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu ve Marmaris Belediyesi ile Armutalan, İçmeler, Turunç ve Beldibi mahalleri sahadan sorumlu kurum ve kuruluşlardır.

Marmaris ilçesinde 1980'den bugüne kadar hızlı nüfus artışı, büyük ölçüde Marmaris ve yakın çevresindeki yerleşim birimlerindeki gelişmeler, yakın çevre içerisinde merkez vasfı kazanması ve bu gelişmelerin yöreye çektiği göçlerle ilişkilidir. 2010 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre Marmaris İlçe Merkezi'nde 30.957 kişi yaşamaktadır. Ayrıca Armutalan mahallesinde 16.343 kişi, İçmeler mahallesinde 5.126 kişi, Beldibi mahallesinde 8.587 kişi, Turunç mahallesinde 1.666 kişi, Osmaniye Mahallesinde 473 kişi, Yeşilbelde Mahallesinde 201 kişi ve Ekincik (Kürkçüler) mahallesinde 398 kişi yaşamaktadır. Marmaris Milli Parkı yakın çevresinde toplam 63.751 kişi yaşamaktadır. Çizelge 4.12.'de Marmaris ve çevresi yerleşim yerlerindeki nüfus değerleri görülmektedir (Anonim, 2015). Artan bu nüfusun milli parkın çevresinde yerleşme baskısını devamlı arttırdığı ve yapılaşma sorununu da beraberinde getirdiği görülmektedir. Korunan alanların en büyük tehlikelerinden biriside çevresindeki bu yapılaşma sorunudur. Tüm korunan alan ve milli parklarımız bu tehlike ile karşı karşıyadır.

Çizelge 4.12. Marmaris ve Çevresi Yerleşim Yerlerindeki Nüfus Değerleri

Yerleşim Yerleri	1990 Yılı Nüfusu	2000 Yılı Nüfusu	2010 Yılı Nüfusu
Marmaris İlçe Merkezi	16361	28660	30957
Armutalan Mahallesi	4727	12416	16343
İçmeler Mahallesi	6404	9348	5126
Beldibi Mahallesi	1376	4848	8587
Turunç Mahallesi	1258	2400	1666
Osmaniye Mahallesi	647	624	473
Yeşilbelde Mahallesi	-	171	201
Ekincik Mahallesi	378	418	398
Toplam	31.151	58.885	63.751

Kaynak: Anonim, 2015

Alanda nüfus projeksiyonlarına yönelik yapılmış çalışmaları incelediğimizde; 1980 yılında İller Bankası tarafından hazırlanan 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı'nda; 2000 yılı için Marmaris ilçe merkezi "daimi" nüfus projeksiyonu olarak 15.000 kişilik değer seçilmiştir. 1982 yılında yine İller Bankası tarafından hazırlanan 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı'nda ise, "tahmini yerleşik nüfusun" 22.100 kişi olacağı ve nüfusun 2020 yılına kadar düzenli olarak artarak 41.112 kişilik değere ulaşacağı öngörülmüştür. Ancak 3194 sayılı İmar Yasası'nın 1985 yılında yürürlüğe girmesiyle; Marmaris Belediyesi'nin yoğunluk arttırmaya yönelik çok sayıda plan tadilatı onayladığı görülmüştür. Sonradan 3384 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında; "koruma-kullanma dengesi" gözetilerek düşük yoğunluklu ilave planlar da onanmıştır. 1990'lı yılların başında, Marmaris ve yakın çevresine (Armutalan, İçmeler ve Beldibi dâhil) sağlıklı teknik altyapı geliştirmek amacıyla, Dünya Bankası destekli ATAK projesi devreye girmiştir. 1991 yılında GWK firmasına bu proje için bir nüfus projeksiyonu çalışması yaptırılmıştır. 1990 yılı nüfus verileri ve 1991 yılında yapılan yerel çalışmalar kullanılarak, turizm dâhil plan nüfusunun 2020 yılı itibarıyla 173.000 kişi olacağı tahmin edilmiştir (Anonim, 2015).

Marmaris Milli Parkı gelirlerinin en büyük bölümünü tahsisli turistik tesislerden elde edilen gelirlerdir. Diğer bedelli izin sahalarından da yıllık gelirler alınmaktadır. Ayrıca Günnücek Günübürlük Kullanım Alanı kapı girişinden de azda olsa bir gelir elde edilmektedir. Pamucak Turistik Tesis Alanından da yıllık sözleşme bedeli karşılığı bir gelir tahsil edilmektedir. Günübürlük Kullanım Alanlarının arttırılarak çadırli kamp alanları oluşturularak milli parkın gelirleri

arttırılabilir. Milli parkın gelirleri Genel Bütçe ve Özel Bütçe imkânlarıyla sağlanmaktadır. Bu şekildeki yeni alanların açılması ile yasal düzenlemeler yapılarak döner sermayeye ek gelirler elde edilerek milli parkların ihtiyaçları sağlanmış olunur. Günnücek Günübirlük Kullanım Alanı kapı Giriş Ücretleri (2015 Yılı Verileri) Çizelge 4.13.'de görülmektedir.

Çizelge 4.13. Günnücek Günübirlük Kullanım Alanı kapı Giriş Ücretleri (2015 Yılı Verileri)

	Şahıs (TL)	Bisiklet (TL)	Motosiklet (TL)	Minibüs (TL)	Midibüs (TL)	Otobüs (TL)
Marmaris Milli Parkı (Günnücek Günübirlük Kullanım Alanı)	3,00	3.00	6.00	25.00	45.00	80.00

Kaynak: Marmaris Milli Park Müdürlüğü, 18.08.2015

Milli Park alanının gerek coğrafi yapısı gerekse ulaşım altyapısı özellikleri nedeniyle giriş kontrol noktası oluşturulması Uzun Devreli Gelişme Revizyon Planı'nda (UDGRP) olanaklı görülmemiştir. Çünkü milli parka Muğla yönünden Marmaris ilçesine karayolu ile girilen nokta üzerinden giriş yapılmaktadır. Yani milli park izole olmuş kapalı bir alan değildir. Çevresinde yerleşim yerleri mevcuttur. Ancak belli fonksiyonların (yürüyüş yolu, tur güzergahı, günübirlük kullanım alanı, tanıtım birimi vb.) yüklendiği alanlarda giriş kapısı/giriş kontrol noktaları sadece bu alanların başlangıç noktalarında oluşturulabilir. Bu noktalar ziyaretçilerin kontrolü, bilgilendirme ve yönlendirilmesini sağlamak amacıyla oluşturulacaktır. Hatta bu noktalara giriş kontrol noktası da konularak ziyaretçiler tarafından Milli Park sınırlarına girildiğinin anlaşılması ve fark edilmesi sağlanmalıdır. Giriş kapıları diğer korunan alanlarda olduğu gibi ziyaretçilerin ilgisini çekeceği tak şeklinde veya tabela ve bilgilendirme panoları şeklinde düzenlenebilir.

Milli Parkın mevcut personel durumu da Çizelge 4.14'de görülmektedir. Çizelgeye göre milli parkta, 1 Müdür (Orman Mühendisi), 1 Müdür Yardımcısı (Biyolog), 1 Mühendis (Orman Mühendisi), 1 Tekniker, 1 Biyolog, 1 Teknisyen, 8 İşçi (Şoför, Sıhhi Tesisat, Elektrikçi, Temizlik Görevlisi, Gişe Görevlisi vd.) olmak üzere toplam 14 adet personel görev yapmaktadır. Ancak UDGRP plan hükümlerine göre milli parkın bu personel yapısı ve organizasyon yapısı ile

yönetilmesi mümkün görünmemektedir. Bu nedenle organizasyon yapısı ve personel durumu geliştirilmelidir. Marmaris Milli Park Müdürlüğünde de alt birim olarak şeflik kuruluşunun olmaması idari anlamda önemli eksikliklerdendir. Milli Park Müdürlüğü kuruluşu için Marmaris Milli Parkı'nın UDGRP'ında 2 Müdür Yardımcısı ve 3 şeflik planlanmıştır.

Çizelge 4.14. Marmaris Milli Parkı'nın Mevcut Personel Durumu

Ünvanı	Sınıfı	Adet
Müdür	Genel İdari Hizmetler	1
Müdür Yardımcısı	Genel İdari Hizmetler	1
Mühendis	Teknik hizmetler	1
Tekniker	Teknik hizmetler	1
Biyolog	Genel İdari Hizmetler	1
Teknisyen	Teknik hizmetler	1
İşçi	İşçi	8
	Toplam	14

Kaynak: Marmaris Milli Park Müdürlüğü, 18.08.2015

Marmaris Milli Parkı UDGRP'na göre Milli Parkta görevlendirilmesi gereken personel - uzman sayısı için önerilen idari personel ve teknik uzman sayısının toplam 67 kişi olması gerektiği belirtilmiştir. Bunlar; 1 Müdür, 2 Müdür Yardımcısı ve 3 Şeflik,4 Orman Mühendisi, 3 Biyolog, 2 Peyzaj Mimarı, 2 Hidrobiyolog, 1 İnşaat Mühendisi, 1 Veteriner, 1 Turizm Uzmanı, 1 Bilgisayar Sistemleri Uzmanı, 1 WEB Tasarım / Güncelleme Uzmanı, 1 Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Uzmanı, 8 Tanıtım Birimi(TB) Görevlileri, 1 Laboratuvar Teknisyeni, 1 Sayman, 1 Avukat, 1 İzin İrtifak Sorumlusu, 2 Muhasebe Görevlisi, 2 V.H.K.İ, 1 Santral Görevlisi, 6 Şoför, 9 Kontrol ve Güvenlik Görevlisi, 12 (İdari Memur, Ziyaretçi Tanıtım Merkezi Görevlileri, Sıgla Araştırma Merkezi Görevlileri, Denizel Biyoçeşitlilik Araştırma Merkezi Görevlileri) şeklindedir.

Marmaris Milli Parkı Müdürlüğü'nün Şekil 4.22.'de ki mevcut teşkilat şemasında görüleceği üzere Müdür Yardımcısı ataması olmasına rağmen şeflik kuruluşlarının gerçekleşmemiş olması bir eksikliklerdir. Marmaris Milli Park Müdürlüğü'nde de 4 yıllık bir süre geçmesine rağmen müdürlüğün halen teşkilat yapısı yerli yerine oturmuş değildir. Geniş bir alana sahip birden fazla turizm tahsisinin yapıldığı ve turizm beldeleri iç içe ve rantın oldukça yüksek olduğu bu milli parkın alt birimlerce sevk ve idaresi, korunması önemli ve gereklidir.

Şekil 4.22. Marmaris Milli Park Müdürlüğü'nün Mevcut Kuruluş Şeması

DYBM Deltası Milli Parkı örneğinde anlatıldığı üzere Marmaris Milli Parkında'da mutlaka bir an önce Şekil 4.23.'de görüleceği üzere Milli Park Müdürlüğünde önerilen 3 şeflik kuruluşunun da tamamlanması önemlidir. Bu şefliklere gereken atamalar da ivedilikle yapılarak personeller şeflikler arasında paylaşılmalıdır.

Bu şeflikler UDGRP'nında şu şekilde planlanmıştır:

- Marmaris Mühendisliği (Marmaris, Armutalan, Beldibi)
- İçmeler Mühendisliği (İçmeler, Turunç, Kumlubük)
- Köyceğiz Mühendisliği (Köyceğiz, Ekincik)

UDGRP'nın da her ne kadar mühendislik ismi kullanılmışsa da şeflik ibaresinin daha doğru olacağı düşünülmektedir. Çünkü mühendislik kavramı Mülga İl Çevre ve Orman Müdürlüğü zamanında kullanılmış ve mülga olmuş bir birimdir. Milli parkın ideal olan kuruluş şemasının plan hükümleri de göz önünde tutularak Şekil 4.23.'de gösterildiği gibi olması gerektiği düşünülmektedir.

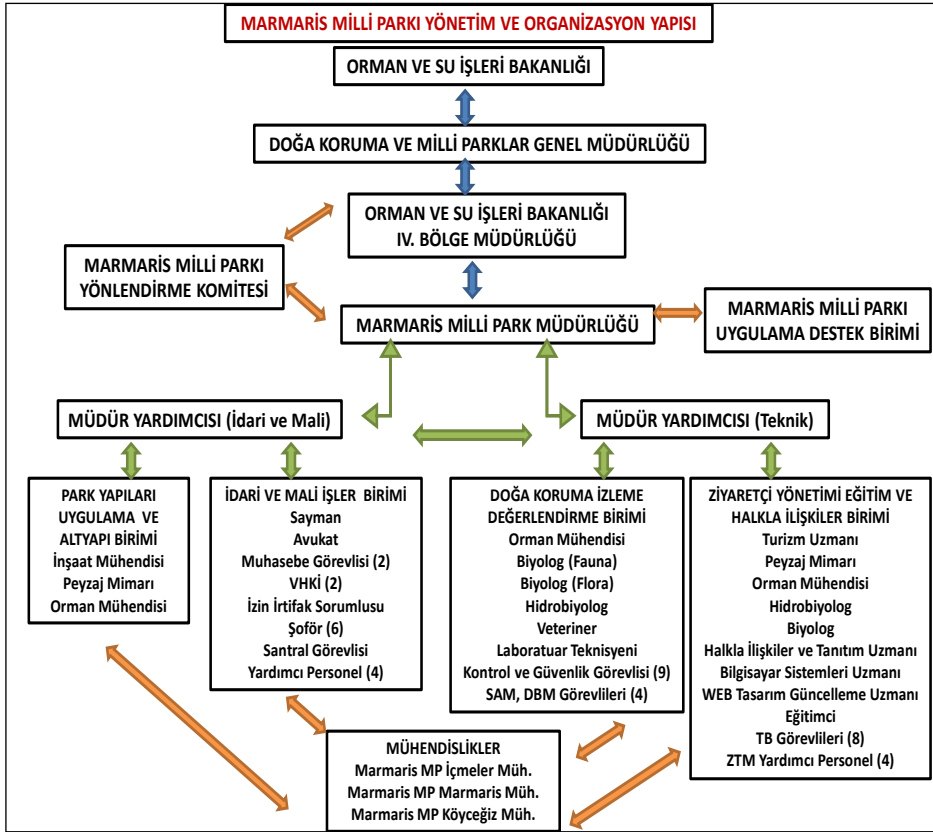

Şekil 4.23. Marmaris Milli Park Müdürlüğü'nün İdeal Kuruluş Şeması

29.206 ha'lık yüz ölçümüne sahip olan milli parkın UDGRP'sı mevcut yönetim sisteminin geliştirilmesini içermektedir. UDGRP kapsamında, alanın yönetiminden kaynaklanan sorunların aşılabilmesi için Şekil 4.24.'de ki yönetim ve organizasyon yapısı önerilmektedir.

UDGRP'de Planlanan Marmaris Milli Park Müdürlüğü Birimleri:

- Doğa Koruma, İzleme ve Değerlendirme Birimi
- Ziyaretçi Yönetimi, Eğitim ve Halkla İlişkiler Birimi
- Park Yapıları Uygulama ve Altyapı Birimi
- İdari - Mali İşler Birimi şeklindedir.

Şekil 4.24. Marmaris Milli Parkı UDGRP’ında Öngörülen Kuruluş Şeması (Anonim, 2015).

Milli Park içindeki mülkiyet durumu da Çizelge 4.15.’de görülmektedir.

Çizelge 4.15. Marmaris Milli Parkı Mülkiyet Durumu

Alan Cinsi	Alan (ha)	%
Orman alanı	24.408,23	83,57
Özel mülkiyet	407,89	1,40
2/B Maddesi	10,68	0,04
Denizel Alanalar	4.379,21	14,99
Toplam	29.206,01	100

Kaynak: Anonim, 2015

Çizelgeye göre Milli Park içindeki mülkiyet durumuna bakıldığında en geniş alanları % 83,57 ile Orman Bakanlığı’na ait araziler oluşturmaktadır. Milli Park alanının; 24.408,23 hektarı orman mülkiyetindeki alanlardır. 407,89

hektarı ise özel mülkiyet alanlarından oluşmaktadır. 10,68 hektarı 6831 sayılı orman kanununun 2/B maddesi kapsamındaki alanlar olmakla birlikte 4.379,21 hektarı ise deniz alanıdır. Bu alanlardan tahsise konu alanlar 113,85 hektarlık bir alanı kaplarken askeri amaçlı tahsis alanı ise 147,97 hektardır. Bu duruma göre değerlendirildiğinde Milli Park alanının %83,57'lik kısmı orman mülkiyetindeki alanlar, % 1,44'lük bir kısmı özel mülkiyet alanları ile 2/B alanları, %14,99'lük kısmı ise deniz alanını kapsamaktadır.

4.2.3. Marmaris Milli Parkı ve Turizm ilişkisi

Marmaris'in konumu, yerli ve yabancı turistlerin Marmaris'in tarihi ve doğal güzelliklerine ulaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Hava ulaşımının yapıldığı Dalaman Havaalanı bir saatlik ve Bodrum-Milas Havaalanı ise iki buçuk saatlik bir mesafededir. Şehirlerarası otobüs firmalarının günaşırı yaptıkları seferlerle Türkiye'nin her yerinden Marmaris'e karayolu ile ulaşım çok kolaydır. Bir adet doğal limanı ve dört adet özel marinası bulunan Marmaris'e deniz yolu ile gitmek ve konaklamak da mümkündür (Bozkurt, 2012). Marmaris, çevresinde yer alan çok sayıdaki kültürel-tarihsel çekiciliğin yanı sıra, iklimi, kıyı yapısı (çok sayıda koylar ve mağaralar gibi) ve bitki örtüsüyle bağlantılı (çam ormanları, orman içi dinlenme tesisleri ve örneğin koruma altındaki türlerden sığla ağacı gibi) doğal çekicilikler de sunmaktadır. Bu doğal ve kültürel çekicilikleri ile Marmaris, turizmde "planlı gelişme" örneği sayılabilecek olan, 1978 yılında dönemin Turizm ve Tanıtma Bakanlığı tarafından desteklenen Köyceğiz Turizm Gelişim Projesi'ne dâhil edilmiştir (Doğanay, 2001).

Bölgede plan alanları üzerinden hesaplanan yaklaşık 65.000 Turizm yatak kapasitesi bulunmaktadır. Her geçen gün turizm talepleri doğrultusunda küçük işletmeler konutlara veya birleşerek daha büyük yatak kapasitesine sahip tesislere dönüş gözlemlenmektedir. Kalitenin artırıldığı, buna paralel olarak yatak kapasitesinin azaltıldığı bir turizm anlayışı gözlemlenmektedir. Bununda sonucu olarak 2035 yılında mevcut imar planları da dikkate alındığında 50.000 yatak kapasitesinin olacağı varsayılmaktadır. 2035 projeksiyon nüfusunda yaklaşık 50.000 turizm nüfusunu da eklediğimizde milli park alanı ile etkileşim alanı içerisinde yaklaşık 275.000 kişi yaşayacaktır (Anonim, 2015).

2010 yılı Marmaris İlçesi Turizm İşletme Belgeli Tesis sayısı ise 133 adettir. Çizelge 4.16.'da da görüldüğü üzere bu tesislerin toplam oda kapasitesi 12.961 olup 26.957 yatak kapasitesine sahiptir. Marmaris'te belediye belgeli tesis sayısı 525 olup 29.128 yatak kapasitesine sahiptir (Bozkurt, 2012).

Çizelge 4.16. Marmaris İlçesi Turizm İşletme Belgeli Tesisler

Sıra No	Türü	Tesis	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
1	5 Yıldızlı Tatil Köyü	2	413	860
2	4 Yıldızlı Tatil Köyü	1	120	240
3	5 Yıldızlı Otel	10	3.207	6.881
4	4 Yıldızlı Otel	22	3.757	7.760
5	3 Yıldızlı Otel	30	2.427	4.909
6	2 Yıldızlı Otel	34	1.675	3.993
7	1 Yıldızlı Otel	3	131	266
8	Apart	24	1.167	2.538
9	Pansiyon	2	29	58
10	Butik Otel	1	26	52
11	Diğer	3	0	0
12	Özel Tesis	1	0	0
	Toplam	133	12.961	26.957

Kaynak: Marmaris Ticaret Odası

Marmaris'te turizmin arzına bakıldığında 2010 yılı Turizm Yatırım Belgeli Tesislerin Çizelge 4.17.'de görüldüğü üzere 35 adet olduğu ve 5.401 adet yatak kapasitesinde olduğu görülmektedir. (Bozkurt, 2012)

Çizelge 4.17. Marmaris İlçesi Turizm Yatırım Belgeli Tesisler

Sıra No	Türü	Tesis	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
1	5 Yıldızlı Tatil Köyü	1	248	576
2	4 Yıldızlı Tatil Köyü	1	80	160
3	5 Yıldızlı Otel	2	393	873
4	4 Yıldızlı Otel	5	373	805
5	3 Yıldızlı Otel	6	286	651
6	2 Yıldızlı Otel	3	128	277
7	Apart	12	751	1843
8	Pansiyon	2	43	86
9	Butik Otel	1	65	130
10	Diğer	2	0	0
	Toplam	35	2367	5401

Kaynak: Marmaris Ticaret Odası

Doğanay (2001), Güney Ege kıyılarında ortaya çıkmış turistik çekim merkezlerinin oluşma nedenlerinin yalnızca fiziksel özelliklere (kıyı yapısı ve iklim) bağlanamayacağını, Antik dönemden beri varlığını sürdüren çok sayıda yerleşmelerin varlığının da bunda etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu kentlerden biri de Marmaris'tir.

1960'lı yıllar öncesinde balıkçılık, süngercilik, tarım ve kısmen liman hizmetleri ve bu yolla ortaya çıkmış zayıf ticarete bağımlı olan ve hızla nüfus kaybeden kasabanın ekonomisi "turizm merkezli" olarak hızla gelişmiştir. Marmaris İlçesi'nde 1960'lı yılların ikinci yarısında başlayan turizm sektöründeki gelişme, 1985 yılından sonra, Armutalan, İçmeler ve Turunç yerleşmelerine de sıçramış, turizm sektörü birinci derecede ekonomik sektör haline gelmiştir.

Türkiye'de bulunan 314 adet mavi bayraklı plajdan 71 adedi Muğla iline bağlı beldelerde bulunmaktadır. Marmaris beldesi 2010 yılında 18 mavi bayraklı plajı ile Muğla'da bulunan mavi bayraklı plajların yüzde yirmi beşine sahiptir. Ayrıca Türkiye'de 14, Muğla'da 6, Marmaris'te ise 2 adet mavi bayraklı marina bulunmaktadır (Soyuer vd., 2011: 101). Ancak günden güne Marmaris ilçesinde bulunan koylar gittikçe kirlenmektedir. Dolayısıyla bu mavi bayrakların bu kirlikle kaybedilmemesi için yerel yönetimlerin gerekli tedbirleri alması önemlidir.

Marmaris Bölgesi turizm çeşitliği açısından da önem taşımaktadır. Deniz, güneş, kum üçlüsünden oluşan kitle turizminin yanı sıra ekoturizme de olanak sağlayan doğal yapısı ile yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Ayrıca kongre, sağlık ve spor turizmi için de farklı seçenekler sunmaktadır. Bölgede turizmin gelişmesine bağlı olarak, Marmaris'te günümüzdeki yapılaşmada turizme yönelik mimari özellik sergilenmektedir. Muğla ve Marmaris yöresinde evler; tasarımları, ahşap işçilikleri, tavan işlemleri ile Türk geleneksel mimarisinde özgün bir model oluşturmaktadır. Yapılar genellikle taş veya ikinci derecede ahşaptır. Genelde Muğla yöresinin yapısal özelliklerini taşıyan bu mimari yapı milli parkta ekoturizm kapsamında değerlendirilecek bir özelliktir. Çünkü günümüz turizm anlayışı daha çok ekoturizm alanına doğru yönelmektedir.

Turizm sektörünün genel beklentisi doğal dokunun korunması, otel ve tatil köyü olarak yeni turizm tahsisinin verilmemesidir. Doğa tur güzergâhları ve diğer açık alan aktiviteleri konusunda milli park alanlarının hizmete açılmasını istemektedirler. Mevcut Günnücek Günübirlük Alanı (Şekil 4.25.) kullanım

açısından yetersiz kalmakla birlikte; yoğun kullanımı doğal kaynak değerleri üzerinde önemli bir baskı unsuru oluşturmaktadır (Anonim, 2015).

Şekil 4.25. Marmaris Milli Parkı Günnücek Günübirlik Alanı (Kaynak: Marmaris Milli Park Müdürlüğü Arşivi)

Marmaris'te en önemli ekonomik sektör turizmdir. Marmaris'in Ege Denizi ile sınırı olması turizm değerini oldukça arttırmaktadır. Marmaris'e her yıl birçok turist gelmektedir. Bölgeye gelen turist konaklama, yeme-içme ve eğlence ihtiyaçları için ülkemize para bırakmaktadır. Ayrıca bu turistlerin konaklama eğlence gibi ihtiyaçlarını karşılamak için açılan otellere alınan işçiler ile bölgede işsizlik azalmaktadır. Marmaris ekonomisinde önemli olan bir diğer faktör de tarımdır. Bölgenin iklim koşulları tarıma oldukça elverişlidir. Buna rağmen turizmin oldukça fazla gelişmesi ile tarım, ikinci planda kalmıştır. Marmaris'in önemli bir özelliği de, sığla (günlük) adı verilen bitki topluluklarının bulunmasıdır. Sadece Marmaris'te bulunan ağaçlardan elde edilen sığla yağı, kozmetik sanayisinde kullanılan değerli bir üründür. Arıcılık halen yapılmaktadır. Marmaris'in çam balı ünlüdür. Balıkçılık daha çok turizme yönelik olarak yapılır. Süngercilik eski önemini yitirmiştir. Ege bölgesi dağlarının denize dik uzanması nedeniyle Marmaris girintili çıkıntılı bir yapıya sahiptir. Bunun sonucu olarak Marmaris'teki birçok koy ve liman, yatçılar için önemli bir merkez haline gelmiştir. Kışlama, bakım, onarım imkânlarının en geniş haliyle sunulduğu yüksek

kapasiteli marina çekek yerleri 12 ay yatçılara hizmet vermektedir (Kaymaz, 2012).

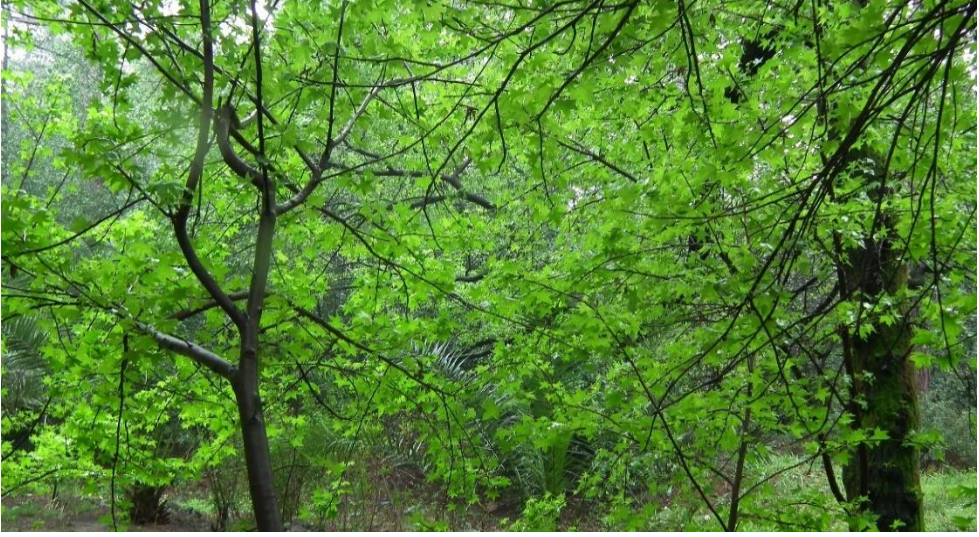
Ülkemizin önde gelen turizm merkezlerinden biri olan Marmaris, denizi, kumu, meşhur çam balı, Physkos, Loryma, Amos, Hydas gibi ören yerleriyle dikkat çekmektedir. Bu kaynak değerlere sahip milli parkın bu değerleri koruyarak devamını ve sürekliliğini sağlayacağı, turizmi daha da geliştireceği ve yöre ekonomisine de büyük katkılarda bulunacağı düşünülmektedir.

4.2.4. Marmaris Milli Parkı'nın Biyolojik Çeşitliliği ve Kaynak Değerleri

Biyolojik açıdan oldukça zengin sayılabilecek bir alan olan Marmaris Milli Parkı ve çevresi birçok endemik ve sınırlı yayılışa sahip bitkiyi de bünyesinde barındırmaktadır. Marmaris Milli Parkı'nın da içinde yer aldığı "Datça Bozburun Yarımadası" Avrupa'da korunması gereken 100 orman sıcak noktasından ve ülkemizdeki 9 orman sıcak noktasından biridir. Marmaris Milli Parkı ayrıca Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın (WWF) doğa koruma açısından küresel düzeyde öncelikli 200 ekolojik bölgeden biri olan "Akdeniz Ormanları" ve denizel olarak "Akdeniz Bölgesi" içinde yer almaktadır. Biyolojik çeşitlilik ve tehdit açısından Akdeniz bölgesi dünyanın 25 sıcak ve önemli noktasından biridir (Conservation International). Milli Park; Önemli Doğa Alanı, Önemli Bitki Alanı, Önemli Endemik Bitki Alanı (WWF-IUCN), Önemli Kuş Alanı, Sıfır Yokoluş Alanı ve Önemli Memeli Alanı içinde yer almaktadır (Anonim, 2015).

Marmaris Milli Parkı büyüklüğü nedeniyle çok sayıda ekosistemi bünyesinde barındırmaktadır. Bu nedenle bölgede ekosistemler genel olarak karasal ekosistemler ve sucul ekosistemler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlarda kendi aralarında çeşitli alt ekosistemlere ayrılmıştır. Orman ekosistemi, çalı ekosistemi, deniz ekosistemi, akarsu, sulak alan ekosistemi ve kıyı kumul ekosistemleri alanda bulunan ekosistemlerdir. Milli Parkın orman formasyonunu Kızılçam (*Pinus brutia*) oluşturmaktadır. Bununla birlikte endemik bir tür olan Sığla ağacı (*Liquidambar orientalis*) sahanın belirli bölgelerinde yayılım gösterir. Sığla ağaçları derin, nemli ve ağır topraklı taban arazilerde yetişir. Vadi içerisinde ise kızılçam, meşe, çınar ve kızılağaç farklı, karışık ve etkileyici peyzaj değerlerini sunar. Ayrıca pırnal meşesi, kermes meşesi, yabani zeytin, kocayemiş, tesbih, sumak, keçiboynuzu, menengiç, zakkum ve defne gibi ağaçcık formu Akdeniz bitkileri de Milli Parkta geniş bir yayılım gösterirler. Boz pırnal meşesi (*Quercus*

aucheri) alanda münferit olarak bulunmaktadır (Anonim, 2015). Günnücek Günübirlük Alanı'nda sığıla ağaçlarından oluşan sığıla ormanını ve doğal formlarını görmek mümkündür. Bu alan denizle karanın birleştiği yerde iyi korunmuş bir alandır (Şekil 4.26.).

Şekil 4.26. Sığıla ağacı (Kaynak: Marmaris Milli Park Müdürlüğü Arşivi)

Milli park, yaban hayatı bakımından da oldukça zengindir. Özellikle Marmaris-Köyceğiz arasında bulunan ve nesli tükenmekte olan yaban keçilerinin (Şekil 4.27.) yanı sıra ayı, karakulak, vaşak, çizgili sırtlan, tilki, sincap, gelincik, porsuk, yaban domuzu, tavşan vb. memeli hayvanlara da rastlanılmaktadır.

Şekil 4.27. Dağ Keçisi (Kaynak: Marmaris Milli Park Müdürlüğü Arşivi)

Marmaris Milli Parkı'nın bünyesinde doğal, kültürel ve rekreasyonel kaynak değerleri yer almaktadır. Kızılcım ormanları, orman dışı vejetasyon alanları, yaban hayatı koruma alanları, günlük sığla ağacı doğal yayılım alanları, Jeomorfolojik yapıya bağlı olarak değişen kıyı oluşumu, doğal koylar, kumsallar, kaya blokları, mağara, dolinler, delta ağzı diğer önemli doğal değerlerdir. Milli Park'ın güneybatı kesiminde görülen, Kızılağaç Mevkii, Dereyüzü Mahallesi ve Palamut Tepe civarında bulunan dolin'ler (Şekil 4.28.) milli parka ayrı bir özellik katan doğal kaynak değerlerindedir.

Şekil 4.28. Marmaris Milli Parkı Dolin'ler (Kaynak: Marmaris Milli Park Müdürlüğü Arşivi)

Marmaris sınırları içerisinde ve doğal kaynak değerleri açısından önemli bir alan olarak dikkat çeken Nimara (Cennet) Adası (Şekil 4.29.) milli park alanının güneyinde yer almaktadır. Jeomorfolojik özellikleri Milli Park'ın diğer önemli kaynak değerlerinden birisidir. Nimara Adası'nı ana karaya bağlayıp yarımada görüntüsü veren "tombolo" önemli bir jeomorfolojik oluşumdur.

Şekil 4.29. Marmaris Milli Parkı Nimara (Cennet) Adası (Kaynak: Hülya SALMANLI⁵¹)

⁵¹ Marmaris Milli Park Müdür Yardımcısı

Marmaris Milli Parkı zengin doğal tabiat değerleriyle birlikte; geçmişten günümüze ulaşan ve koruma alanı statüsünde bulunan arkeolojik değerler ile içiçe geçmiştir. Marmaris Milli Parkı sınırları içinde yer alan; kültürel ve doğal varlıklar, Kültür Bakanlığı – Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun çeşitli tarihlerde aldığı kararlarla Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak belirlenmiştir. Keçi ve Bedir Adaları, Marmaris Körfezi 2.Derece Doğal Sit, Gavur Sancağı Kumlubük kuzeyi – Sandaleylik Tepesi Mevkii 1.Derece Arkeolojik Sit, Marmaris Kalesi ve Çevresi Kentsel Sit Alanı Kentsel Sit, Amos Harabeleri (Turunç güneyi – Hisarburnu Mevkii) 1.ve 3. Derece Arkeolojik Sit, İçmeler (Mezaryeri, Kaletepe) 1.Derece Arkeolojik Sit, Keçi ve Bedir Adaları (Marmaris Körfezi) 1.Derece Doğal Sit, Physkos Antik Kenti 1.Derece Arkeolojik Sit, Nimara (Cennet) Adası Arabekçi Tepe (Kale Tepe) Eski Kale Alanı 1.Derece Arkeolojik Sit, İyilik Kayalığı 1.Derece Arkeolojik Sit, Nimara Mağarası 1.Derece Arkeolojik Sit, Günlük (Günnücek) Ormanı Marmaris'in 2 km güneydoğusu-kıyı kesimi 1. Derece Doğal Sit, Höyük Tepe Arkeolojik Sit, İyilik Kayalığı Doğusundaki Kayalık (Nekropol) 1.Derece Arkeolojik Sit, Burunucu Mevkii (Günnücek Ormanı Batı ucu) Sahil Güvelik Komutanlığı Alanı 2.Derece Doğal Sit, Kumlubük Mevkii Arkeolojik Sit 1.Derece Arkeolojik Sit olarak ilan edilen değerlerdir (Anonim, 2015).

4.2.4.1. Flora

Muğla ormanlık alan yönünden Türkiye'nin en zengin illerinden biridir. Muğla'nın 11 ilçesinden biri olan Marmaris ise kapladığı ormanlık saha itibariyle ilde 6'ncı sırada gelmektedir. Marmaris ormanlarında her çeşit ağaç türüne rastlamak mümkündür. Marmaris ilçesinin ormanlardan elde ettiği ürünler arasında yapı malzemesi, yakacak, sığla yağı, reçine, defne yaprağı, çıra gibi orman ürünleridir (Soytürk, 2004)

Marmaris Milli Parkında yapılan çalışmalara göre araştırma sahasında toplam tür, alt tür ve varyete düzeyinde olmak üzere toplam 724 bitki taksonu tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 14 tanesi açık tohumlu bitkiler grubunda yer alırken geriye kalan 710 takson kapalı tohumlu bitki grubundandır. Toplam 93 vasküler bitki ailesine mensup olan bu 710 taksonun 573 tanesi çift çenekli (dikotil), 137 tanesi ise tek çenekli (monokotil) bitkiler grubundandır. Alanda yapılan flora çalışmasına göre Marmaris Milli Parkı'nda 22 vasküler bitki ailesine ait 64 endemik bitki tespit edilmiştir (Anonim, 2015). Bunlardan bir tanesi

Fritillaria sibthorpiana, Sarı Ters Lale'dir. (Şekil 4.30.) Akdeniz servisi doğal olarak Marmaris İçmeler de bulunmaktadır (Sabuncu, 2004). Orman yangınlarına karşı çok hassas olan Marmaris yöresi kızılçam orman ekosistemini barındırmaktadır (Soyumert ve ark., 2010).

Şekil 4.30. Marmaris Milli Parkı Florası (*Fritillaria sibthorpiana*, Sarı Ters Lale - Endemik) (Kaynak: Marmaris Milli park Müdürlüğü Arşivi)

Osmanlılarda bir senelik hadiseleri göstermek üzere tertip olunan eserlerde (Salname) anlatıldığı üzere Marmaris'te satılan tarım ürünleri arasında yıllık ortalama 15.000 kıyye susam geçmektedir. Yine salnamelerden anlaşıldığına göre ilçenin ticaretinin daha çok orman ürünlerinden yapıldığı anlaşılmaktadır (Soytürk, 2004)

4.2.4.2. Fauna

Marmaris Milli Parkında Kızıl tilki (*Vulpes vulpes*), yaban domuzu (*Sus scrofa*), Anadolu sincabı (*Sciurus anomalus*), ak göğüslü kirpi (*Erinaceus concolor*), kır ya da kaya sansarı (*Martes foina*) ve orman fareleri (*Apodemus sp.*) gibi memeli faunasını da barındırmaktadır (Soyumert ve ark., 2010).

Çalışma bölgesinde yapılan örnekleme ve literatür bilgilerine göre toplam 327 bentik omurgasız türü teşhis edilmiştir. Araştırma alanı içerisinde 6 ayrı alg diviziyosuna ait toplam 154 takson kaydı verilmiştir. Milli Park sınırlarında, deniz

çayırları olarak bilinen Liliopsida grubundan 5 tür tespit edilmiştir. Zooplanktonik organizmalar içerisinde 8 ayrı gruba ait toplam 117 takson belirlenmiştir. Milli Park Alanı'nda yapılan çalışmalar ve literatür taraması sonucu beş omurgasız sınıfa ait 106 tür tespit edilmiştir. Bunlardan böcekler(Insecta) sınıfında 8 takım, 24 familya, 99 tür; Örümcekler(Arachnida) sınıfında 1 takım, 3 familya, 3 tür; Kırkayaklar (Myriapoda) sınıfında 1 cins; Çiyanlar (Chilopoda) 2 familya, 2 cins; Salyongozlar (Gastropoda) sınıfında 1 takım, 1 familya, 1 tür omurgasız belirlenmiştir. Omurgalılarından, Balıklar (Pisces) 34; İkiyaşamlı (Amphibia) 7; Sürüngen (Reptilia) 32; Kuşlar(Aves) 84; Memeliler (Mammalia) 37 tür içermektedir. Omurgalılarından, Balıklar 34; İkiyaşamlı 7; Sürüngen 32; Kuşlar 84; Memeliler 37 tür içermektedir. Bu rakamlar Türkiye omurgalı faunası ile kıyaslandığında (Omurgalı tür sayısı 1279) bölgenin omurgalı faunası bakımından zengin olduğu (yaklaşık % 6,6 'sı) söylenebilir. Bu zenginlik ancak doğal şartların korunması ile özellikle de habitat tahribatı ve çevre kirliliği yapılmadığı takdirde devam edebileceğinin unutulmaması gerekir (Anonim, 2015). Şekil 4.31.'de bir omurgalı resmi görülmektedir.

Şekil 4.31. Marmaris Milli Parkı Faunası (Sincap) (Kaynak: Marmaris Milli park Müdürlüğü Arşivi)

4.2.4.3. Jeolojik ve jeomorfolojik yapı

Marmaris ve çevresinin temel jeolojik ve stratigrafik yapısı paleozoik yaşlı şist, kuvarsit ve mermer, mezozoik yaşlı kireç taşları, kil taşları, ofiyolitik kayaçlar, radyolarifler, çörtler, diyabazlar, tersiyer yaşlı plütonik kayaçlar ile kuvaterner yaşlı alüvyonlar olarak sıralanmaktadır. Batı Toroslarda Marmaris, Bozburun ve çevresinde yer alan çalışma alanında Likya naplarına ait Bodrum napı, Gülbahar napı ve Marmaris ofiyolit napı yüzeylemektedir. Birbirinden az çok farklı stratigrafik özellikler gösteren yapısal birimlerden oluşan Bodrum napı, bölgede Çökek birimi ve Bozburun birimi ile temsil edilmektedir.

Milli parkın jeomorfolojik özelliklerini, aşınım yüzeyleri, dağlık kütleler, sarp yamaç zonu, alüvyal ve kollüvyal yelpazeler, karstik depresyonlar ve tombolo gibi jeomorfolojik birimler oluşturmaktadır. Ofiyolitler üzerinde yer alan eski aşınım yüzeyini oluşturan ünite en geniş şekilde, Balandağı kütlelerinin çevresiyle, Milli Park'ın kuzeydoğusunda bulunan Muslu Dağı çevresinde yer almaktadır. Aşınım yüzeyleri üzerinde bir ada gibi yükselen üç dağlık kütle bulunmaktadır. Bunlar, Balandağı ile onun doğusundaki Küçük Balandağı ve güneyindeki Kırzeytin Dağı'dır. Milli parkın en eski topografyasını oluşturan bu dağlık alanlar, kütleleri ve izole şekilleri ile önemli birer morfolojik eşik oluşturmaktadır. Balandağı zirveleri, milli parkın en eski aşınım yüzeyini oluşturmaktadır (Anonim, 2015). Milli park içinde iki karstik mağara bulunmaktadır. Bunlar aynı zamanda arkeolojik sit alanı da ilan edilen Nimara mağarası (Şekil 4.32.) ve Turunç Kumlubük mağarasıdır. Turunç mağarasının girişi kapatılmış olduğundan aktif değildir.

Şekil 4.32. Marmaris Milli Parkı Nimara Mağarası (Kaynak: Marmaris Milli park Müdürlüğü Arşivi)

Nimara mağarası, Nimara adasında bulunmakta ve karstik özelliklere sahip bir mağaradır. Mağaranın kullanım geçmişi yapılan kazılardan ortaya çıktığı üzere M.Ö. 10.000 yıllarına dayanmaktadır. Tamamı ormanlık alan olan ve üzerinde 50 değişik bitki çeşidi bulunan Cennet Adası'nın ortasındaki 60 metre genişliğinde 50 metre yüksekliğindeki giriş ağzına sahiptir. 1.000 metrekare büyüklüğe sahip Nimara Mağarası'nın içinde değişik büyüklüklerde sayısız traverten, sarkıt ve dikitler yer almaktadır. Jeolojik evriminden yola çıkan araştırmacılara göre mağaranın 100 bin yaşında olduğunu tahmin edilmektedir (Anonim, 2015). Ancak mağaranın bakımsız olduğu ve gereken ilgiyi görmediği tespit edilmiştir. Bu nedenle ilgili kurumların bu doğa harikasını bir an önce turizme açarak gereken ilgiyi göstermeleri gerektiği düşünülmektedir. Kurumların bu doğa harikalarının turizme kazandırılmasında gereken duyarlılığı göstermeleri için başta DKMP Genel Müdürlüğü ve yerel yönetimler İl Turizm Müdürlükleri gerekli girişimleri mutlaka yapmalıdırlar. Çünkü ekoturizm için son derece uygun olan bu doğa harikalarının ekonomiye kazandırılması yöre halkı için oldukça önemlidir.

4.2.4.4. Tarihi arkeolojik özellikler

Marmaris'in bilinen tarihi M.Ö. 3400'lü yıllarda, içinde yer aldığı "Karya" uygarlığına kadar gitmektedir. Bugünkü Aydın, Denizli ve Muğla illerini kapsayan Karya uygarlığının önemli kentlerinden biriydi. Evliyaoglu (1996)'a göre "Kaynaklar Marmaris'in eski adını Pricus, Phyekos, Fiskos olarak yazar." Phykos'un esas kurulduğu yer Asarlık tepesidir, Marmaris limanının ise eskiden yine Karya uygarlığına ait "Mamalos" adlı liman kenti olduğu sanılmaktadır. Bölge, M.Ö. 330'lu yıllarda Makedonya Kralı Büyük İskender tarafından fethedilmiştir. Sonrasında Bergama Krallığının yönetimi görülmüş, M.Ö. 2 yy'da yöre, Roma İmparatorluğu yönetimine girmiştir. Halen bu dönemden kalma kitabeler bulunmaktadır. Roma İmparatorluğu'ndan sonra bir dönem Bizans İmparatorluğuna geçmiş olan Marmaris, 1261 yılında Türk Menteşe Beyliği tarafından işgal edilmiştir (Anonim, 2015).

Türklerin bölgeyi fethinden sonra, Kanuni tarafından adının Mimaras olarak değiştirildiği söylenen bu yerleşim yerine, ünlü Türk denizcisi Piri Reis'in XVI. yüzyılda yazdığı eserinde kaydettiği gibi, Mermeris dendi. 17. yüzyılda Marmaris'i ziyaret eden Evliya Çelebi, kalenin Osmanlı Hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman tarafından Rodos Seferi sırasında yaptırıldığını kaydettikten sonra kaleye Marmaris adının neden verilmiş olduğunu ünlü Seyahatnamesinde anlatır: 1522'de Rodos seferi sırasında eski kaleyi küçük bulan Kanuni Sultan Süleyman mimara kendisi dönene kadar büyük bir kale yapılmasını emreder. Mimar kaleyi yeniler. Ancak seferden dönen hükümdar kaleyi gezdiğinde bu yapıyı da küçük bulur ve mimarına "ya mimar bu kale azdır" der ve 'mimarı as'ın emrini verir. Bu emir daha sonra kale sakinleri tarafından söylene söylene kalenin adı 'Mimarias'dan Marmaris olarak kalmıştır (Tuna, 2002).

Marmaris Milli Parkı'nın zengin doğal tabiat değerlerinin yanında koruma alanı statüsünde bulunan arkeolojik değerlerden de alan ile bütünleşmiş, Physkos Antik Kenti (Şekil 4.33.) , Amos Harabeleri, Gavur Sancağı, Nimara Adası, Kale kalıntıları, eski köy yerleşim kalıntıları ve son dönemde tespit edilerek koruma altına alınan mağara ile önündeki kalıntılar bulunmaktadır.

Şekil 4.33. Marmaris Milli Parkı Physkos Antik Kenti (Kaynak: Marmaris Milli Park Müdürlüğü Arşivi)

Bununla birlikte, doğal özellikleri açısından önem arz eden Günnücek Günöbirlük Alanı, Nimara (Cennet) Adası, Keçi ve Bedir Adaları I. ve II. derece Doğal Sit Alanı olarak ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Marmaris yerleşim merkezinde ise; Kale ve çevresi eski kent merkezi olarak, Kentsel Sit alanı olarak ilan edilmiş olup, merkez içinde Hisartape ve İyilik Kayalığıda I. derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilerek koruma altına alınmış alanlar olarak öne çıkmaktadır.

Önce Mimaras, daha sonra Mermeris adıyla anılan Marmaris ilçesi, Cumhuriyetin ilanından sonra; “Muğla İli” adını alan Menteşe Sancağına bağlı bir ilçe merkezi haline getirilmiştir. Marmaris Milli Parkı sınırları içinde yer alan; kültürel ve doğal varlıklar, Kültür Bakanlığı – Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun çeşitli tarihlerde aldığı kararlarla Arkeolojik Sit ve Doğal Sit Alanı olarak belirlenmiştir.

4.2.5. Marmaris Milli Parkı'nın Genel Sorunları ve Çözüm önerileri

Diğer milli parklarımızda mevcut olan yangın, kaçakçılık, otlatma gibi sorunlar bu milli parkımızda da cereyan eden sorunlar içerisinde değerlendirilmektedir. Ama en önemli sorunların mevzuat ile alakalı sorunlar başta olmak üzere, sosyo ekonomik sorunlar, idari yapı eksikliklerinden kaynaklı sorunlar, koruma-kollama ile ilgili sorunlar, mevcut planlama yaklaşımından kaynaklı sorunlar genel sorunlar içerisinde sayılabilir.

4.2.5.1. Mevzuat ile alakalı sorunları ve çözüm önerileri

Marmaris Milli Parkı konum itibariyle etrafındaki kıyılardan dolayı içerisinde Doğal Sit ve ÖÇK sahaları barındırır. Dolayısıyla bu kıyılarda ve hem Doğal Sit Alanları hem de ÖÇK gibi alanlarda kurumlar arasında yetki karmaşası yaşanmaktadır. Bu sorunun çözümü için ülkemizdeki korunan alanlarla ilgili olarak genel mevzuata yönelik düzenlemelerin yapılarak korunan alanların ve milli parkların özüne aykırı olan kanun ve yönetmelikler değiştirilerek mevzuat sadeleştirilmelidir.

Marmaris'te yaşam alanları ve milli park sınırları çok iç içe geçmiş durumda bulunmaktadır. Bu durum; vatandaşların milli park sınırlarını ihlal etmelerine yol açmaktadır. Bununla ilgili yasal düzenlemeler yapılmalı ve taşra teşkilatı güçlendirilmelidir. Aynı şekilde turizm alanları milli park sınırları içerisinde kalmaktadır. Bu sebeplerden dolayı Marmaris'in hem turistik bir yerleşim yeri olması, hem de milli park olarak ilan edilmesi, yönetim açısından sıkıntılara yol açmaktadır. Tüm turistik tesislerin milli park sınırlarından çıkarılarak denetim ve yönetimin de tamamen Kültür ve Turizm Bakanlığına geçmesi gerektiği düşünülmektedir.

1.Derece Doğal Sit statüsündeki alanlarla milli parkın çakışması durumunda bir takım sıkıntılar da ayrıca yaşanabilmektedir. Günnücek Günübürlük Kullanım Alanı çakışan saha olduğundan ve 644 sayılı KHK'nin 13/A maddesi 1. fıkrası (ç) bendi hükmü gereği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü konuya müdahil olmaktadır. Bu durumda yapılmak istenen bir takım çalışmalara engel oluşturulmaktadır. Bahse konu yapılmak istenen idari merkezi ve diğer mevcut resmi binaların ruhsatlandırılması yapılamadığından KHK değişikliği yapılması gerekmektedir.

4.2.5.2. Sosyo-ekonomik odaklı sorunlar ve çözüm önerileri

Milli park içerisinde yer alan birçok turizm tahsisi sayesinde istihdam olanakları oldukça artmıştır. Marmaris ilçesinin merkezde ve çevre mahallerinden birçok çalışan sezonluk veya tüm yıl bu tesislerde çalışmakta ve geçimini bu sektörden karşılamaktadır. Marmaris ilçesinin en önemli iş kolu haine gelen turizm sektörü her yıl binlerce yerli ve yabancı turistini uğradığı bir ilçemizdir. Turizm önemli bir gelir kaynağı olduğundan milli parkta bu sektörden olumlu veya olumsuz etkilenmeler içerisine girmektedir.

Ancak turizm sektörünün özellikle milli parkla iç içe olduğu alanlarda alanın kaynak değerlerine zarar vermesi muhtemel yerlerde tahribat yoğunlaşmıştır. Hem çevre temizliği açısından hem de yoğun ve denetimsiz alan kullanımı sayesinde alanda yönetim zafiyeti doğmaktadır. Turlar ve safariler şeklinde milli parkın içinde yapılan seyahat ve gezintiler gayri resmi kullanım nedeniyle hem katma değer yaratma açısından bir boşluk içerisinde olmakta hem de denetimsiz ve kontrolsüz kullanımdan dolayı saha tehdit altındadır. Bu sorunun çözümü için Milli Park Müdürlüğü'nün bu işe ivedi el koyarak UDGP çerçevesinde bir planlama ile diğer kurumlarla işbirliği içerisinde hareket ederek kontrollü ve denetimli olarak Milli Park Müdürlüğü'nün denetiminde ve kontrolünde bu organizasyonlar yapılmalıdır.

4.2.5.3. İdari yapı eksikliklerinden kaynaklı sorunlar ve çözüm önerileri

Marmaris Milli Park Müdürlüğü mevcut personel sayısı; 6 adet memur ve 8 adet işçi olmak üzere toplam 14 kişidir. Bu durumun sebeplerine bakıldığında ilkönce Bakanlığımız tarafından Marmaris'e personel atamasının çok fazla sayıda yapılmamasından kaynaklandığı görülmektedir. Ayrıca Marmaris Milli Parkı'ndaki iş yoğunluğu nedeniyle bu birimin çalışanlarca da çok fazla tercih edilmemesi de ikinci bir sebeptir. Bu konu için geliştirilen çözüm önerisi ise Marmaris UDGRP hükümlerinde Milli Parkta görevlendirilmesi önerilen olan 67 kişinin (idari personel ve teknik uzmanın) bu Müdürlüğe atamalarının gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca bu milli parkta çalışacak personelin bu alanı tercih edebilmesi için ikamet olanaklarının cazip hale getirilmesi ve bu konuda çalışmaların yapılması önemlidir. Örneğin turizm beldesi olan Marmaris'te ev kiralari yüksek olduğu için kalacak yer sıkıntısı yaşanmaktadır. Lojman

sayısının yetersiz olmasından dolayı lojmanla ilgili sıkıntıların Bakanlığımızca bir an önce giderilmesi ve lojman ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir.

Bölgeler arası ve bölge içinde, personel dağılımı nicelik ve niteliği itibarıyla dengesiz olarak yapılmıştır. Bu konuda çözüm önerisi olarak UDGRP hükümleri, 6831 sayılı Orman Kanunu, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu hükümleri çerçevesinde alanın etkin yönetilmesi için, personel sayısının yeterli düzeyde olması gerekmektedir. Bir işin, işin verildiği personele uygunluğu ve personelin işi başarabilmesi noktasında bir takım sıkıntılar yaşanabilmektedir. Söz konusu personelin o iş hakkında ön bilgisinin ve tecrübesinin bulunmamasından kaynaklı sorunların yaşanması için geliştirilen çözüm önerisi ise tüm personelin meslek uygunluğuna göre iş dağılımının yapılmasıdır.

Mevcut personelin iş yoğunluğu fazladır. Personel sayısının az olması sebebiyle, izin irtifak dosyalarının takibi, 4916 sayılı kanuna tabi işletmeler, TEDAŞ ve TEİAŞ ait ENH ile ilgili mahkeme süreçleri, Muğla İlinin Büyükşehir Belediyesi olması ile MUSKİ'ye devrolan izinler, av koruma ve şikayetler, yaban hayatı çalışmaları, biyolojik çeşitlilik ve farkındalık eğitimleri, milli park sınırlarının belirlenmesi ve korunması, projelerin UDGRP'nına uygunluğunun incelenmesi, Döner Sermaye İşlemleri vb. çok sayıdaki işin takibi durumu daha da zorlaştırmaktadır. Çözüm önerisi ise yapılacak olan işlerin ve konuların yoğunluğu doğrultusunda personel sayısı dağılımının yapılması gerekmektedir. Tek bir personelin tüm bu konular hakkında deneyim ve beceri göstermesi beklenmemelidir.

Ülkemizin önemli turizm merkezlerinden biri olan Marmaris İlçesinin tamamını kapsayan, 29.206 ha büyüklüğe sahip alan için mevcut yönetim sistemi zayıf kalmakta ve Marmaris Milli Parkı'nın daha iyi yönetilmesi için yönetim ve personel yapısının geliştirilmesi gerekmektedir. Marmaris Milli Parkı'nın 29.206 ha. büyüklüğe sahip olması ve mevcut yönetim sistemi ve personel yapısının zayıf kalmasından dolayı UDGRP kapsamında, alanın yönetiminden kaynaklı sorunların aşılabilmesi zorlaşmaktadır. Bunun için daha geniş kapsamlı bir yönetim ve organizasyon yapısı önerilmektedir. UDGRP'nda Marmaris Milli Park Müdürlüğü'nün İdari/Mali ve Teknik birimler olarak iki kola ayrılması ve de Milli Park sınırları içerisinde, İçmeler Şefliği, Marmaris Şefliği ve Köyceğiz Şefliği adı altında 3 adet Şeflik açılması öngörülmektedir.

4.2.5.4. Koruma-kollama ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri

Marmaris milli parkının kıyıda yer alıyor olması turizm sektörünün bir takım sıkıntılarının da milli park içerisinde birebir yaşanmasına sebep olmaktadır. Özellikle turizm tahsis alanlarının ve tesislerinin milli parkın içinde yer alması personel eksikliğinden dolayı bu alanların yeterince kontrol edilememesi gibi sebeplerden dolayı sınırlarının aşım yapılarak büyütüldüğü ve izin sahasının dışında bir takım yapılanmalara gidildiği görülmektedir. Bu konunun çözümü için önerilen ideal yapılanmanın ivedi gerçekleştirilerek gerekli personel takviyesinin yapılması sağlanmalıdır.

Orman yangınları, bölgede çok sık görülen bir olgu olmaya devam etmektedir. Özellikle kentsel yerleşim alanları ile orman alanlarının sınır oluşturduğu alanlar yangın açısından en hassas alanlar olarak göz çarpmaktadır. Bu nedenle orman yangını tehdidi Marmaris Milli Parkı için önemli bir diğer genel sorundur. Nüfus ve yerleşimin orman alanlarıyla komşu olduğu, kullanımların yoğun olduğu alanlar yangına 1. derece hassas alanlar olarak belirlenmiştir. Orman yangını tehdidi belirlenirken karayolu kullanımları da dikkate alınmıştır. 1. Derece Yangına Hassas Alanlar; Marmaris, İçmeler, Beldibi, Armutalan, Turunç, Kumlubük yerleşimleri ve karayolu ulaşımı olan bölgeler ile Ekincik Aksaz arası yol güzergâhı olarak belirlenmiştir. 2. derece Hassas alanlar kullanımın daha az olduğu art bölgelerde bulunmaktadır. Kumlubük bölgesi dağ sırtları, Karaağaç Aksaz bölgesine inen orman yolu bu kapsamda değerlendirilmiştir. Yerel halkın deniz kıyısı alanı olarak kullanabileceği tek güneybirlik alan Günnücek alanıdır. Oysa orman içi rekreasyon ihtiyacı da karşılanması gereken bir ihtiyaçtır ve Marmaris'te düzenli ve planlanmış bir orman içi rekreasyon alanı bulunmadığından yerel halk orman kıyılarında kontrolsüz piknik yaparak yangın tehdidi oluşturmaktadır. Orman yangınlarının çıkmaması için önerilen ise yangın eylem planlarının hazırlanarak Marmaris Orman İşletme Müdürlüğü ekipleri ile birlikte işbirliği ve koordinasyon sağlanarak olası yangınlara hazırlık yapılmalıdır. Ayrıca orman yangınları konusunda gerekli eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları aralıksız yapılmalıdır.

Balan dağı bölgesinde ve yerleşimlerin yakınlarındaki ormanlık alanlarda dönemsel olarak mantar toplayıcılığı ile birlikte kekik, adaçayı ve defne toplayıcılığı yapılmaktadır. Geleneksel olarak yapılan bu faaliyet eğitim ve bilinç eksiklileri nedeniyle türlere zarar verebilmektedir. Bu nedenle bu yörelere yoğun

koruma faaliyetleri ile ekipler aralıksız arazide dolaşmalıdır. Milli Park sahası içerisinde kaçak avcılıkta zaman zaman yapılmaktadır. Denizde, iç sularda ve karada yapılan kaçak avcılık gerekli koruma faaliyetlerinin arttırılmaması ve yöre insanının alanın önemi hakkında bilgilendirilmemesi durumunda milli parkın fauna zenginliğini tehdit etmeye devam edecektir. Denetimlerin arttırılması için mevcut personel sayısı arttırılmalı, hapis cezaları uygulanmalıdır.

Yoğun tehdit altında olan alanlardan Marmaris, İçmeler, Armutalan, Turunç, Beldibi ve Kumlubük ile Marmaris Datça yolunda insan kullanımları ve turizmin artışıyla birlikte yoğun bir kullanım talebine yol açmaktadır. Aşırı rekreatif talepler nedeniyle milli park alanında sorun oluşturmaktadır. Bu sorunların çözümü için önerilen plan hükümleri dâhilinde özellikle turizm tahsislerinin iyi bir uzman ekiple birlikte kontrol ve denetimlerinin yapılması sağlanmalıdır. Bunun için personel takviyesi şarttır.

4.2.5.5. Mevcut planlama yaklaşımından kaynaklı sorunlar ve eleştirel noktaları

Marmaris Milli Parkı'nın UDGP'nı 2015 yılında revize edilerek yenilenmiştir. Ancak revize planda dahi yılanmış bir takım sorunların çözülemediği ve halen devam ettiği görülmektedir. Örneğin yapılan tahsislerin yanlış yerlere yapılması (Marmaris Belediyesi'nin Arıtma Tesisi, Otogarı ve Pazar Yeri) bir an önce düzletilerek mevcut yerlerindeki konumlarıyla plana işlenmeli ve bu sorunların plana uyarlanması gerekmektedir.

Belediye izin sahalarının aşımaları ile alakalı olarak özellikle tahsisli alanlardaki ek alan kullanımları göze çarpmaktadır. Mevcut arıtma tesis sahasında kullanılan ek alan ve farklı kullanımların alanda yer almasıyla, söz konusu alanlarda aşırı ve kontrolsüz kullanım etkileri gözlemlenmektedir. Bölgedeki birçok belediyenin ortak sorunu olarak imar planlarında düzenlenen orman ile sınır oluşturan taşıt yollarının orman alanı içerisinde kalması nedeniyle izinsiz kullanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bunların plana uyarlanarak güncellemeleri yapılmalıdır.

Alanla ilgili önemli sorunlardan biri de, milli park sınırlarının, yeterince bilinmemesidir. Sınırdaki kalan alanlarda; köylü yerleşim yerleri, tavuk kümesleri, hayvan barınakları bulunmakta, bu durum karışıklığa sebep olmaktadır. Milli park

sınırlarına UDGP planındaki mevcut sınırlara çit çekilerek alan korumaya alınmalıdır.

4.2.6. Marmaris Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri

Marmaris Milli Parkı'nda genelde çevre sorunları öncelikli özel sorundur. Marmaris İlçesi bünyesinde Armutalan ve İçmeler Mahalleleriyle, yat limanları, kontrolsüz günlük tur tekne seferleri, turistik deniz dalışları, ilçenin turizm kapasitesi dikkate alınmadan yapılan ikincil konutları, turistik otelleri ve iş yerleriyle son yıllarda çevresel anlamda yoğun bir görüntü kirliliği ile birlikte körfezde gözle görülür ekolojik anlamda bir su kirliliği başlamıştır. Marmaris körfezi alanı gelen rüsubatlar, tekne atıkları ve evsel atıklar ve diğer nedenlerle kirlenmektedir. Bu nedenle körfez alanı deniz kirliliği açısından 1. derece hassas alanlar olarak belirlenmiştir. Körfez dışında kullanılan deniz alanları 2. derece deniz kirliliğine hassas alanlar olarak belirlenmiştir.

Marmaris Limanı büyütme projesi ile körfezin doğal su sirkülasyonunun bozulması yönünde bir tehdit oluşmaktadır. Yaz döneminde aşırı turist yüküyle kumsallar ve deniz kıyılarında kirlilik oluşmaktadır. Bu dönemde gezi tekne turları, deniz taşımacılığı, körfeze yoğun yat giriş çıkışı, su sporları, dalış turları ile deniz ve körfez üzerinde kullanım baskısı artmakta ve yoğunlukla birlikte deniz kirliliği de oluşmaktadır. Deniz kirliliği böyle giderse Marmaris Körfezinin en fazla 15-20 yıl sonra geri dönülemez noktalara geleceği açıktır. Çeşitli bölgelerde dalgıçların yaptığı çalışma sonunda su altının büyük bir hızla boz kirlaştığı da görülmüştür. Körfez yaz aylarında taşıma kapasitesinin üzerinde kirlilik yüklenmektedir. Hâlbuki kış aylarında normale yakın değerler bulunmaktadır. Ama yaz aylarında insan nüfusunun artması sonucu körfezde belirli oranda kirlilik etkileri göze çarpmaktadır. Bütün bu sonuçlar değerlendirildiğinde; Marmaris Milli Parkı deniz alanının yoğun kullanımların olduğu yaz döneminde standart değerler içinde kalarak kirliliği görece artmaktadır. Katı atık kirliliği de yaz döneminde görülmektedir. Kış döneminde derelerden gelen sedimentlerle deniz tabanında sediment artışı oluşmaktadır (Anonim, 2015). Bu sorunun çözümü için yerel yönetimler kapasitenin artmasını göz önüne alarak gerekli tedbirleri almalıdırlar.

Ayrıca Marmaris'te toprak kirliliği ikinci bir özel sorun teşkil etmektedir. İnşaat sezonu olan kış dönemlerinde hafriyat ve onarılan ya da yenilenen tesislerin

atıkları bazen orman içlerine atılmaktadır. Bu da hem görsel hem de toprak kirliliğine yol açmaktadır. Bu daha çok Armutalan'dan Dereyüzü'ne giden orman yolu bölgesinde görülmektedir. Az da olsa Beldibi yerleşimi orman yollarında da rastlanmaktadır. Bunların yanı sıra evsel atıklar ve özellikle insan kullanımlarıyla oluşan kirlilikte bir başka sorun olarak görülmektedir. Özellikle milli park sahası içinde denetimsizlik ve bilinç eksikliğinden kaynaklanan rekreasyon sonrası oluşan atıklar, orman alanlarının çöplük gibi görülerek katı maddelerin ormana bırakılması ve özellikle turizm sezonu öncesinde turistik tesislerde yapılan inşaat ve restorasyon çalışmaları sonrası oluşan atıklar orman içi yollardan ormanların içine dökülmektedir. Bunun nedeni de katı atık düzenli depolama tesisine atıkların götürülmesi halinde alınan ücret ve bilinçsizliktir. Tarımsal amaçlı toprak kirliliği milli park alanında oldukça az görülmektedir. Son yıllarda gelişen turizmin de etkisiyle tarım alanları azalmıştır. Tarımda pestisit ve kimyasal gübre kullanımı zeytinlik alanlar dışında milli parkı etkilememektedir.

Marmaris'te orman içi parsellere yapılan doğa ile uyumlu olmayan inşaatlar görüntü kirliliğine yola açmaktadır. Özellikle orman içi yol yapımlarında oluşan kazı materyalinin şeve dökülmesi sonucunda görsel kirlilik de oluşmaktadır. Ayrıca Marmaris milli parkı içinde olmasa da yöredeki taş ve maden sahaları genel olarak görsel kirlilik kaynaklarıdır. Milli park sahası içinde bulunan ancak milli park ilanından sonra işletilmeyen Beldibi bölgesinde ve Aksaz yolundaki taş ocakları da uygun görüşlerde görüntü kirliliğine yol açmaktadır. Bu nedenle bu alanlar başka amaçlarla değerlendirilerek rehabilite edilmelidir. Turistik tesis amaçlı ve diğer altyapı amaçlı verilen tahsis alanları orman alanları kıyısında veya içinde yer almaktadır. Tahsis alanlarının genellikle dağ yamacına bakan bölümlerinde arızalı ya da kullanılmayan malzemeler ve atıklarla bir görüntü kirliliği oluşmaktadır. Ayrıca orman içi yol kenarlarına atılan plastik, metal ve biyolojik atıklar da kirlilik oluşturmaktadır (Anonim, 2015).

Milli park içinde dönemsel olarak toplanan çintar ve kanlıca mantarı olarak bilinen *Lactorius sp.* ve Kuzu göbeği *Morchella sp.* türleri dışında mantar toplayıcılığı bulunmamaktadır. Bu amaçla Balan dağı bölgesinden Kasım ayında çintar, Mart ayında kuzugöbeği mantarı toplayıcılığı mevcuttur. Yumrulu ve soğanlı bitkilerin toplanması az miktarda da olsa yabancı turistler tarafından yapılan gezilerde yapılmaktadır. Bitki kaçakçılığı özellikle turist ziyaretlerinin yoğun olduğu Nimara adası bölgesinde yapılmaktadır. Yörede bulunan yaban keçileri ile besin rekabeti yaratacak düzeyde bir kaçak otlatma söz konusu

değildir. Ancak özellikle Ekincik - Karaağaç bölgesinde keçi sürüleri mevcuttur ve az da olsa orman alanlarında otlatma sürmektedir. Orman alanlarında herhangi bir kaçakçılık faaliyetine rastlanmamıştır. Ancak çoğunlukla Siteler bölgesi ve Beldibi bölgesinde orman ve milli park sınırları tam olarak belirlenmediğinden orman alanlarına tacizler olabilmektedir. Milli park sınırının çalışması yapılarak işaretlenmesiyle bu sorunun önüne geçilebilecektir (Anonim, 2015).

Bölgede yapılan genel bilgilendirme ve odak grup toplantılarında alınan bilgiler ve arazi çalışmaları aşamasında belirlenen çevre sorunları ve çözüm önerileri maddeler halinde aşağıda sunulmuştur (Anonim, 2015):

1- Marmaris Limanı'na ilişkin 300 metre uzunluğunda ilave iskele yapılması projesi çevre kirliliği ve milli park için bir sorun olmuştur. Marmaris Belediyesince söz konusu işletmeye ilişkin 2005 yılından itibaren, mevcut iskelenin uzatılmasının bölge ekonomisine katkı getirmesinden çok, ticari bir kaygı olduğu üzerinde durulmuş, artan gemi sayısı sonrası transfer, ikmal ve benzeri geri hizmetlerin mevcut altyapı ile nasıl sağlanacağı devamlı sorgulanmıştır. Bununla birlikte, uzatılan iskele ile liman aynı anda 2-3 gemiye hizmet verir hale gelerek; özelleştirildiğinden beri artan yük taşımacılığı hizmetinin kat be kat artacağı belirtilmiştir.

2- Sığla kurumaları Günnücek günübürlük alanında ortaya çıkmakla birlikte sığla ağaçları açısından önemli bir sorun olarak görülmektedir. Kuruma nedenleri olarak, Günnücek günübürlük alan kuzeyinde bulunan yol yapımında dere hattının kaydırılması ile yol altında bulunan Sığla ağaçlarında gözlenen kurumalar ve alanın deniz kısmında yapılan beton duvarların neden olduğu engeller nedeniyle ilgili kurumalardır. Bu engellerin ortadan kaldırılması ile kurumaların önüne geçileceği düşünülmektedir.

3- Kapalı olan Marmaris körfezinin, artan yat yanaşma yeri talepleri ve artan tur tekneleri sonucu; aşırı kullanım sonucu kirlenme ile karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Çözüm önerisi olarak kurumlar arası işbirliği yapılmalıdır.

4- Balan dağı bölgesinde kaçak olarak Yaban Keçisi avcılığı yapılması yaban keçisi popülasyonu açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Av kontrolünün sıklaştırılması oldukça önemlidir. Personel takviyesi şarttır.

5- Özellikle milli park sınırının hemen yakınlarında alınan maden ruhsatlarının fazlalığı; doğal kaynak değerleri ile ulaşım bağlantılarına getireceği yük düşünüldüğünde ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Enerji Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında koordineli bir çalışmanın yapılması şarttır.

6- Marmaris – Datça yolunun genişleme talepleri bölgede erozyon, flora ve fauna alanlarının tahribatı yönünden ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Milli Park Müdürlüğü ile ilgili kurumun işbirliği yaparak yol güzergâhını değiştirme yoluna gitmesi sağlanmalıdır.

7- İzinsiz kullanım alanları antropojenik baskılarla çevre kirliliğinin olduğu alanlardır. Tombolonun güney kısmında dönem dönem kıyı yapısını değiştirmek üzere çalışmalar yapılmakta, ayrıca büfe kurulması ile ilgili kaçak faaliyetler yürütülmektedir. TV yansıtıcıları ve telefon vericilerinin olduğu bölgede TRT dışında diğer tesisler izinsiz olarak alanı kullanmaktadır. Marmaris Datça yolu bölgesinde, Armutalan Dereyüzü yolunda ve Beldibi orman yolunda yol kenarlarında hafriyat dökümü yapılmaktadır. Milli Park Müdürlüğü kontrollerini arttırarak gerekli yasal işlemleri yapmalıdır.

8- İmarlı alanlarda yaşayan halkın milli parka evsel ve katı atıkları nedeniyle oluşturdukları kirlilik önemli bir sorundur. Ayrıca yol ve ağaç kesme talepleri nedeniyle alana zarar verilmektedir. Bu alanlara yönelik taraflar dinlenilerek ihtiyaçları plan revizyonu ile çözümlenmeli ve kaçak ağaç kesimine yönelik gerekli cezai işlemler uygulanmalıdır.

9- Akıntılı kayalıkların yoğun olduğu Nimara adasının güney yamaçları, Turunç yerleşiminin kuzeyinde bulunan yamaçlar ile Kumlubük yerleşiminin güneyinde bulunan yamaçlarda eğimin yüksek olması nedeniyle taş kaya yuvarlanmalarına neden olabilmektedir. Bu alanlara yönelik rehabilite çalışmaları plan eşliğinde yapılmalıdır.

Sonuç itibariyle yapılan inceleme de Marmaris Milli Parkı'nın genel ve özel sorunları Çizelge 4.18. ve Çizelge 4.19.'da çözümleri ile birlikte derlenmiştir.

Çizelge 4.18. Marmaris Milli Parkı'nın Genel Sorunları ve Çözüm önerileri

Genel Sorunlar		Çözüm önerileri
Mevzuat İle Alakalı Sorunlar	Mevzuat karışıklığının olması	1- Genel mevzuata yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. 2-Millî parkların özüne aykırı olan kanun ve yönetmelikler değiştirilmeli ve sadeleştirilmelidir. 3- Tek mevzuat ve tek sorumlu kurumun yönetimi sağlanarak turistik tesislerin millî park sınırlarından çıkarılarak denetim ve yönetimin de tamamen Kültür ve Turizm Bakanlığına geçirilmesi sağlanmalıdır.
	Doğal Sit Alanları ve ÖÇK gibi alanlarda Yetki çakışmasının yaşanması	
Sosyo-Ekonomik Odaklı Sorunlar	Turizm ağırlıklı istihdamın millî parkın kaynak değerlerine zarar vermesi ve muhtemel yerlerde tahribatın yoğunlaşmasına yönelik tur ve safari organizasyonları yapılması	Millî Park Müdürlüğü'nün organizasyonlara ivedi el koyarak UDGP çerçevesinde bir planlama ile diğer kurumlarla işbirliği içerisinde hareket ederek kontrollü ve denetimli olarak Millî Park Müdürlüğü'nün denetiminde ve kontrolünde bu organizasyonlar yapılmalıdır.
İdari Yapı Eksikliklerinden Kaynaklı Sorunlar	Yapılanma sorunu	1-Marmaris UDGRP hükümlerinde Millî Parkta görevlendirilmesi önerilen olan 67 kişinin (idari personel ve teknik uzmanın) bu Müdürlüğe atamalarının gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. 2-Lojman sorunu çözümlenmelidir. 3-Uzman personel istihdamı sağlanmalıdır. 4-Şeflik kuruluşları gerçekleştirilmelidir.
	Personelin ikame sorunu	
	Personel atamalarının halen gerçekleştirilememiş olması	
	Kalifiye ve uzman personel eksikliği	
Koruma-Kollama İle İlgili Sorunlar	Şeflik kuruluşunun olmayışı	1-Nitelikli koruma personelinin artırılması sağlanmalıdır. 2-Yörede yaşayan halka geçim alternatifleri sağlanmalıdır. 3-Alt kademe personel sık sık yer değiştirmemelidir. 4-Kaçak av, toplayıcılık, orman yangınına karşı koruma faaliyetleri artırılmalıdır.
	Kolluk personeli yetersizliği	
	Turizm tahsis alanlarının fazlalığı	
	Personel görev yeri değişikliği	
Mevcut Planlama Yaklaşımından Kaynaklı Sorunlar ve Eleştirel Noktaları	Orman yangını, mantar toplayıcılığı, vd.	1- Tahsislerin fiili durumlarının plana işlenmesi sağlanmalıdır. 2-UDGP'de esnekliklerin ortadan kaldırılması lazımdır. 3-Yerleşim yerlerine yakın alanın etrafına tel ihtasının yapılması sağlanmalıdır.
	Planda öngörülen tahsislerin farklı yerlere yapılması,	
	Alanın sınırlarının tespit edilememesi	

Çizelge 4.19. Marmaris Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri

Özel Sorunlar		Çözüm Önerileri
Çevre Sorunları	Görüntü kirliliği sorunu	1-Marmaris Limanı'na ilişkin 300 metre uzunluğunda ilave iskele yapılmasının tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir. 2-Sığıla kurumalarının önüne geçmek için deniz kısmında yapılan beton duvarlar kaldırılmalıdır. 3-Deniz kirliliğine karşı kurumlar arası işbirliği yapılmalıdır 4-Tüm kirliliklere karşı kurumlar arası işbirliği önemlidir.
	Su kirliliği	
	Marmaris Limanı büyüme projesi	
	Deniz kirliliği	
	Katı atık kirliliği	
	Sığıla kurumaları	
Toprak Kirliliği	Hafriyat ve onarılan ya da yenilenen tesislerin atıkları	1-Maden ve taş ocakları için Enerji Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında koordineli bir çalışmanın yapılması şarttır. 2- Eysel atıklara karşı kurumlar arası işbirliği önemlidir. 3-Milli park sınırlarının uygun yerlerine tel ihata yapılmalıdır. Bu alanlara yönelik taraflar dinlenilerek ihtiyaçları plan revizyonu ile çözümlenmelidir.
	Eysel atıklar	
	Taş ve maden sahaları	
	Milli park sınırlarının belirlenmemesi	
Kaçakçılık Faaliyetleri	Mantar toplayıcılığı	Av kontrolü ve koruma faaliyetlerinin sıklaştırılması oldukça önemlidir. Personel takviyesi şarttır.
	Yumrulu ve soğanlı bitkilerin toplanması	
	Biyokaçakçılık	
	Kaçak avcılık	

4.3. Spil Dağı Milli Parkı ve Yönetimi Hakkındaki Bulgular

Bu bölümde; Spil Dağı Milli Parkı hakkında genel bilgilerin verilmesinin yanında milli parkın kuruluşu, idari yapısı, biyolojik çeşitliliği, kaynak değerleri, başlıca sorunları ve çözüm önerileri ele alınacaktır.

4.3.1. Spil Dağı Milli Parkı Hakkında Genel Bilgiler

Spil Dağı Milli Parkı, idari merkezi Manisa ilinde olan bir milli parkımızdır. Şekil 4.34.'de Milli parkın sınırları ile coğrafi konumu gösterilmiştir. Milli Park Ege Bölgesi, Manisa il sınırları içerisinde yer almaktadır.

Şekil 4.34. Spil Dağı Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu (Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Spil Dağı Milli Parkı'nın genel sahası ilk plan yapıldığı yıl 1970 yılında alanı 5.500 hektar olarak tescillenmiştir. Daha sonra 1991 yılında yapılan düzenlemelerle alanı 6.694,0 hektara çıkarılmıştır. Kanyon vadiler, mağaralar, dolinler, lapyalar gibi jeolojik yapıdan kaynaklanan özellikler, endemik bitki türleri, arkeolojik ve mitolojik zenginlikler ve oluşumlar, rekreasyon imkânları bu yörenin milli park olarak ilan edilmesinde ve korunmasında etken sebepler olmuşlardır (Taşlıgil, 1994). Milli Park sınırları çizilirken bir taraftan jeolojik ve jeomorfolojik şekiller, tarihi değerler, dağcılık alanları, diğer taraftan da endemik

bitki türleri ve Manisa Lalesi'nin yetiştiği bölgeler milli park sahası içine alınarak vejetasyonun devamlılığı ile birlikte milli park alanının kaynak değerlerinin korunması için bütünlük sağlanması amaçlanmıştır.

4.3.2. Spil Dağı Milli Parkı'nın Kuruluşu ve İdari Yapısı

Spil Dağı Milli Parkı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na bağlı Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü (Manisa), Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü yönetimindedir. Spil Dağı 22.04.1968 tarihinde milli park olarak ilan edilmiştir. Spil Dağı Milli Parkı Genel İnkişaf Planı ile yönetilmektedir. Plan 1970 yılında yapılmış olup oldukça eskidir. Ancak Spil Dağı Milli Parkı Genel İnkişaf Planı'nın revize çalışmaları mevcut plandaki aksaklık ve eksiklikler nedeniyle 2007 yılında Uzun Devreli Gelişim Planı revizyon çalışmaları başlatılmış olup sonuçlanmak üzeredir. Ege Bölgesinin en büyük merkezi olan İzmir'e uzaklığı 38 km., Manisa şehrine uzaklığı ise 24 km. dir. Manisa'nın hemen güney kenarında yükselen Şekil 4.35.'de da bir görüntüsü görülen Spil Dağı üzerindedir. Hepcan (1997)'ye göre Osmanlı devrinde Manisa, Şehzadelerin staj merkezi haline gelirken, Spil Dağı, Osmanlı asilzadeleri için bir yayla ve av sahası olarak kullanılmıştır.

Şekil 4.35. Spil Dağı'ndan Bir Görüntü (Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Milli Park Müdürlüğü Manisa il merkezinde bulunan Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü binası içerisinde hizmet vermektedir. Ancak artan ziyaretçi yoğunluğu ve milli parkın iş ve işlemlerinin Spil Dağı'nda yer alıyor olmasından dolayı Milli Park Müdürlüğü'nün Spil Dağı'nda görev yapması daha uygun olacaktır. Müdürlüğün burada görev yapması için göz önünde tutulan faktörler; ziyaretçilerin geldiği alanın Spil Dağı'nda olması, milli parkın turizm potansiyelinin fazlalığıdır. 2014 yılında Spil Dağı Milli Parkı'nı 200.000 kişinin ziyaret ettiği göz önüne alındığında konunun önemi daha iyi anlaşılacaktır. Ayrıca yeni yapılan kır evlerinin hizmete girmesi ve ihalesi yapılan otel ve teleferik hattı işinin bitmesi sonucu artacak muhtemel ziyaretçi sayısının alanda yapacağı tahribatın büyüklüğü ve milli parkın daha çok korunmaya muhtaç olacağı da unutulmamalıdır. Bu hususlar göz önünde tutularak müdürlüğe bağlı kurulması önerilen Atalanı Milli Park Şefliği'nin görevi idari işlerin yanında alana gelen ziyaretçilere milli park hakkında ön bilgiler vermek ve korunmasını sağlamaktır. Bu bakımdan Atalanı ve Şeytancık inkişaf sahalarının bilhassa yaz aylarında artacak olan ziyaretçi potansiyeli göz önünde bulundurularak, gerek ziyaretçi güvenliğinin, gerekse milli parkın korunması ve muhafazasını sağlama maksadıyla Atalanı Milli Park Şefliği'nin kurulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Spil Dağı Milli Parkı'nın personel durumu da Çizelge 4.20.'de görülmektedir. Çizelgeye göre Milli Parkta 1 adet Milli Park Müdür'ü, (Milli Park Müdür yardımcısı, henüz atama yok ve boştur), 2 mühendis (1 İnşaat Mühendisi, 1 adet Peyzaj Mimari), 1 adet Makine teknikeri, 1 adet Orman Muhafaza Memuru ve 4 adet işçi (temizlik görevlisi, saha bekçisi vd.) ile 1 adet memur (Büro Personeli) ve 1 adet Şöför olmak üzere toplam 11 adet personel görev yapmaktadır.

Çizelge 4.20. Spil Dağı Milli Parkı Personel Durumu

Ünvanı	Sınıfı	Adet
Müdür	İdari	1
Mühendis (Elektrik, Peyzaj)	Teknik hizmetler	2
Tekniker (Makine)	Teknik hizmetler	1
Orman muhafaza memuru	Genel İdari Hizmetler	1
İşçi	İşçi	4
Memur (Bekçi)	Memur	1
Şöför	Memur	1
	Toplam	11

Kaynak: Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü, 15.08.2015

Spil Dağı Milli Park Müdürlüğünde alt birim olarak şeflik kuruluşunun olmaması idari anlamda önemli eksikliklerdendir. Diğer bir eksiklik ise bu müdürlükte de müdür yardımcısı kadrosuna atanmanın hala yapılmamış olmasıdır. Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü'nün Şekil 4.36.'da ki mevcut kuruluş şemasında birtakım belirsizlikler mevcuttur. Müdürlüğün 4 yıllık bir kuruluşa sahip olmasına rağmen teşkilat yapısı hem DYBM Deltası Milli Pak Müdürlüğü'nde hem de Marmaris Milli Park Müdürlüğü'nde olduğu gibi benzer bir yapı sergilemekte olup halen yerli yerine oturmuş değildir. Şemadan da görüleceği üzere sadece müdürlüğün emri altında görev yapan mühendisler, orman muhafaza memuru ve kadrolu işçiler yer almaktadır. Müdürlüğün bir alt birimi olarak müdür yardımcısı kadrosu da halen boştur. Diğer Milli Park Müdürlüklerimizden DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü'nde olduğu gibi bu milli park müdürlüğümüzde de tek amir pozisyonunda sadece Milli Park Müdürü yer almaktadır.

Şekil 4.36. Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü'nün Mevcut Kuruluş Şeması

Spil Dağı Milli Parkı örneğinde mutlaka bir an önce müdür yardımcısı kadrosuna atanmanın yapılması ve Şekil 4.37.'de görüleceği üzere 1 adet şeflik kuruluşunun da tamamlanması alanda hâkimiyetin kurulması ve kaynak değerlerinin etkin korunması için gereklidir. Bu şefliğe gereken atamalar da ivedilikle yapılarak personeller şefliğe ihdas edilmelidir. Bu açıklamalar doğrultusunda ideal olan yapının Şekil 4.37.'daki gibi olması gerektiği düşünülmektedir.

Şekil 4.37. Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü İçin Düşünülen İdeal Kuruluş Şeması

Milli parkın içindeki mülkiyet durumu da Çizelge 4.21.'de görülmektedir. Çizelgeye göre orman alanı % 98 oranındadır. Şahıs arazileri oranı %1,91'dir. Milli parkın büyük çoğunluğu orman mülkiyetindedir.

Çizelge 4.21. Spil Dağı Milli Parkı Mülkiyet Durumu

Alan Cinsi	Alan (ha)	%
Orman alanı	6556,00	98
Su yüzeyi	1,00	0,015
Hazine arazisi	5,00	0,075
Şahıs arazileri	132,00	1,91
Mera	0,00	
Toplam	6.694,00	100.00

Kaynak: Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü Arşivi

Manisa ilinin 1965 nüfus sayımına göre durumu ve Spil Dağı çevresindeki yerleşim yerlerindeki nüfus değerleri Çizelge 4.22.'de gösterilmiştir. 1965 yılı nüfus sayımına göre Manisa Merkezi 123.442 nüfusa sahiptir. 2014 yılı nüfus sayımına göre Manisa ilinin Merkez⁵² nüfusu 370.879 dir. Milli Park sınırları içerisinde sadece 11 haneli ve 50 nüfuslu Ayvacık (Beyazidisani) mahallesi bulunmaktadır. Mahallenin 1960 sayımındaki nüfusu 128 iken 2014 yılı nüfusu 105 olmuştur. Mahalle geçim sıkıntısı ve arazinin elverişsizliği yüzünden gün geçtikçe küçülmüş ve halkın çoğu, civar yerleşkelere ve kasabalara göç etmiş bulunmaktadır. Mahalle köy, örf, adet, yaşayış ve diğer orijinaliteleri ile birlikte

⁵² 06.12.2012 tarihli ve 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun göre Şehzadeler ve Yunusemre olarak iki ilçeye ayrılmıştır.

milli park sınırları içine alınmıştır. 1965, 2012, 2013 ve 2015 yılı nüfus değerleri ise Çizelge 4.22.'de görüldüğü gibidir

Çizelge 4.22. Spil Dağı ve Çevresi Yerleşim Yerlerindeki Nüfus Değerleri (1965-2014 yılı verileri)

Şehir ve İlçe Merkezleri	1965	2012	2013	2014
Manisa	123.442	309.050		
Akhisar	121.230	160.620	161.918	163.107
Alaşehir	57.013	99.145	99.504	99.962
Demirci	42.485	49.041	43.628	43.027
Görmes	37.524	30.491	30.341	29.768
Kırkağaç	30.879	44.991	46.160	45.730
Kula	34.449	46.433	45.892	45.587
Salihli	87.766	155.291	156.330	156.855
Sarıgül	24.292	36.179	36.209	36.206
Saruhanlı	58.723	54.160	53.821	53.684
Selendi	19.668	22.273	22.047	21.437
Soma	39.104	102.666	105.391	105.518
Turgutlu	71.970	146.087	148.130	150.460
Ahmetli		16.493	16.266	16.104
Gölmarmara		15.609	15.449	15.384
Köprübaşı		9.981	14.045	14.191
Şehzadeler			164.649	166.443
Yunusemre			199.683	204.436
Manisa Toplam	748.545	1.346.162	1.359.463	1.367.899

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>

Milli parkın giriş kapısı ve işletilmesi ise özel sektör eliyle yürütülmektedir. Giriş ücretleri diğer milli parklarımızda olduğu gibi bu milli parkımızda da her yıl bakanlık tarafından belirlenmekte ve taşra teşkilatı vasıtasıyla uygulanmaktadır. Spil Dağı Milli Parkı 2014 yılı giriş ücretleri Çizelge 4.23.'de görülmektedir.

Çizelge 4.23. Spil Dağı Milli Parkı 2015 Yılı Giriş Ücretleri

	Şahıs (TL)	Bisiklet (TL)	Motosiklet (TL)	Minibüs (TL)	Midibüs (TL)	Otobüs (TL)
Spil Dağı Milli Parkı Günübirlik Kullanım Alanı	3,00	3,00	6,00	25,00	45,00	80,00

Kaynak: DKMP Genel Müdürlüğü, 2015

Giriş ücretlerine bakıldığında her kesimden ziyaretçilerin rahatlıkla alana gelip rekreasyonel faaliyete bulunacağı ve doğal güzelliklerin birçoğunu bünyesinde barındıran bu milli parktan da faydalanacağı görülmektedir. Ücretlerin daha fazla arttırılmadan bu seviyelerde tutulması bu alanlara her kesimden ziyaretçilerin geleceği ve korunan alanlar konusunda bilinçleneceği bir alan olarak varlığını etkin olarak devam ettireceği düşünülmektedir.

4.3.3. Spil Dağı Milli Parkı ve Turizm İlişkisi

Manisa il merkezinde, kasabalarında ve tarihi değerlerin bulunduğu yerlerde yemek ve konaklama tesisleri mevcuttur. Tarihi sanat eserlerine her yerde rastlamak mümkündür. Manisa il sınırları içinde mahalli olan tarihi değerlerden Sardes (Sart), Aigai (Nemrutkale), Philadelphihia (Aşaşehir), Axari (Antik) ve Kula harabeleri ile; bölgesel değerdeki Efes (Selçuk) Bergama, Nyssa (Sultanhisar), Afredisias, priene (Güllü bahçe), Miletos (Milet), Didyma (Yeni şehir) ve Alabanda harabeleri bölgeye ayrı bir değer katmaktadır (Anonim, 1970).

Manisa ve civarındaki halk, baharın gelmesi ile aynı anda bastıran sıcaklar sebebiyle civardaki bağlara ve bahçelere gitmektedir. Bu kültür halen devam etmekte ise de bu günün değişen şartları neticesinde yavaş yavaş kaybolmaya başlamıştır. Yıllar önce rekreasyon ihtiyaçlarını ovada basit kır gezileri şeklinde yaparak karşılamaya çalışan halk günümüzde ise hafta sonu tatilleri de dahil, sakin ve serin bir yerde dinlenmek şeklinde geçirmek istemektedir. Hele kış aylarının gelmesi ve kar yağışının olması gibi zamanlarda milli parkın gidiş yolunda trafiğin tıkanıdığı, yoldan geçmenin mümkün olmadığı Spil Dağı yoğun bir ziyaretçi akınına uğramaktadır. Bu sebeple halk arasında hem yaz hem de kış mevsiminde yükseklerle çıkmak bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Bu bakımdan Spil Dağı, ulaşım zorluğuna rağmen rekreasyon ihtiyacının giderildiği bir sahadır. Ayrıca arazinin Jeomorfolojik yapısı dağcılık sporuna da müsaittir. 1928 yılından beri faaliyette bulunan Manisa Dağcılık Kulübü, Türkiye'nin en eski dağcılık kuruluşudur. Uzun müddet Türkiye dağcılığını Manisa dağcıları temsil etmişlerdir. Bunun sebebi, Spil Dağının dağcılık sporu bakımından gerekli şartlara elverişli olmasıdır. Spil Dağı'na yapılan çeşitli tırmanışlar, önemi bakımından zaman zaman gazetelerde yer almıştır. Bu çalışmalar, Manisa halkı arasında amatör dağcılık fikrini geliştirmiştir. Bölgede aynı zamanda baltarap (plaket atışları) ve atıcılık sporları da yapılmaktadır. Bu

spor alanında yapılan çalışmalar yurt çapında kabiliyetlerin yetişmesine imkân vermektedir. Bu maksatla, Manisa Avcılık ve Atıcılık Kulübünün Spil Dağı'nda düzenleyeceği programlar için baltrap ve okçuluk faaliyetlerine açık olmak üzere Atalanında Yergöçüğü Deresine bakan saha, atıcılık sahası olarak ayrılmıştır. Manisa şehrinde Kanuni Sultan Süleyman zamanından günümüze kadar gelen ananevi Mesir Bayramı, Mart ayının 21'inde kutlanmaktadır. Bu bayram, Darüşşifada yapılan mesir macununun şifalı olduğuna inanarak civar şehir, kasaba ve köylerden Manisa'ya gelen kalabalık bir ziyaretçi kütlesiyle bir festival havasına bürünmektedir. Bu bakımdan mesir adına bir dernek kurulmuş ve şehrin sembolü haline gelmiştir (Anonim, 1970).

Tüm bu faaliyetlerden dolayı bacasız sanayi olarak bilinen ve ülkelerin cari açıklarını kapatmakta ve ekonomilerini dengede tutmakta en çok başvurdukları sektör olan turizm, Spil Dağı Milli Parkı'nı içine alan sahada en önemli ve en çok gelir getirebilecek bir sektördür. Çünkü Milli Park içerisinde günübirlik kullanım amacıyla düzenlenmiş Atalanı Günübirlik Alanı bulunmaktadır. Bu alanda ve milli parkın diğer tüm alanında 2014 yılında bitirilen belki de DKMP Genel Müdürlüğü'nün en büyük yatırımlarından biri olan alt yapı çalışmaları bitirilerek hizmete sunulmuştur. Yaklaşık 14 milyon TL' lik bir alt yapıya kavuşturulan milli parkta 2014 yılı içerisinde başlatılan 27 Adet 1+1 ve 15 adet 2+1 olmak üzere toplam 42 Adet Kır Evi (Şekil 4.38.) 2015 yılında bitirilmiş ve hizmete açılmıştır.

Şekil 4.38. Spil Dağı Milli Parkı Kır Evleri (Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

2015 yılı içerisinde ihalesi yapılarak 3 yıl içerisinde hizmete açılması düşünülen 2 otel, spor tesisleri ve teleferik yapımı ve işletmeciliği işi de kır evleri ile birlikte düşünüldüğünde milli parkın ekoturizm açısından büyük bir potansiyele sahip olduğu ve yöre halkına da büyük bir destek sağlayacağı düşünülmektedir. Bu alanda ayrıca günübirlik kullanım sahası, WC, seyir terası, çevre düzenlemesi ve barbekülü piknik üniteleri ile İdare Ziyaretçi ve Araştırma Merkezi (Şekil 4.39.) milli parka kazandırılarak ziyaretçilerin hizmetine sunulmuştur.

Şekil 4.39. Spil Dağı Milli Parkı İdare Ziyaretçi ve Araştırma Merkezi (Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

4.3.4. Spil Dağı Milli Parkı'nın Biyolojik Çeşitliliği ve Kaynak Değerleri

Spil Dağı Milli Parkı bünyesinde barındırdığı ormanı, değişik jeolojik oluşumları (dolin gölü olan sülüklü göl, kanyonlar, karstik kayalar ve mağaralar), mitolojik değerlerden (Ağlayan Kaya –Niobe-, Kybele), morfolojik ve tarihi kültürel özellikleri (Kaya mezarı)'nın yanında manzara güzelliklerine de sahip bulunmaktadır. Zengin flora ile tarihi ve mitolojik özelliklerin bir arada bulunduğu, doğal ve kültürel peyzajın en güzel örneklerinin sergilendiği bir sahadır. Bu itibarla ilmi araştırmalar yönünden olduğu kadar rekreasyon imkanları bakımından da büyük değer taşımaktadır. Saha, içinde bulunan jeolojik ve morfolojik objeler, tarihi kalıntılar, endemik (dünyanın başka yerinde bulunmayan) bitki türlerinin daha fazla bir tahribe uğramaması maksadıyla milli park olarak tefrik edilmiştir. Milli Park Gediz Ovası'nın 60 metrelik seviyesinden

başlayıp, Karadağ'da 1.517 metreyi bulur. Dağın dört tarafında derin vadiler içinde dere yatakları uzanır. Bu sular asırlar boyu bu vadileri eritip yararak yer yer dik duvarlı kanyon vadileri ortaya çıkarmışlardır. Park'ın doğusunda 600 m. yükseklikte bulunan ve içi tamamen sülüklerle dolu olan "Sülüklü Göl" de (Şekil 4.40.) kalkerlerin erimesi ile meydana gelmiş 1-2 m. derinlikte ve 100 m. çapında bir dolin gölüdür (Anonim, 1970).

Şekil 4.40. Spil Dağı Milli Parkı Sülüklü Göl (Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Spil Dağı Milli Parkında önemli olan objeler aşağıda maddeler halinde gösterilmiştir (Anonim, 1970):

- 1- Jeolojik ve Jeomorfolojik bünyedeki kalker kayalar, kolayca izlenebilen bir tektonik yapı ve karstik arazi şekilleri (Kanyon vadiler, dolin gölleri, lapyalar, inler ve mağaralar) yer almaktadır.
- 2- Ege Bölgesinde dağcılık yönünden, dağ sporunda çeşitli imkânlarla sahip bir ortam bulunmaktadır.
- 3- Ege Üniversitesi Fen Fakültesinin tespit ettiği endemik bitki türleri yetişmektedir.
- 4- Osmanlı tarihinde lale devrini yaşatan lalelerin orijin yeri Spil Dağı'dır.
- 5- Ağlayan Kaya (Niobe), Tanrıça Kybele Röliefi ve Tantalos Kalesi gibi mitolojik yapılar buradadır.
- 6- Tarih öncesi insanlara ait mağaralar bulunmaktadır.

- 7- Ege Bölgesinin iklim özellikleri içinde ayrı bir mikro klimaya sahip dağ kompleksi halinde bulunması bu alana ayrı bir önem katmaktadır.

Atalanı olarak bilinen alan, 1.250 m. yükseklikte etrafı çam ormanlarıyla kaplı, milli parka ulaşacak ziyaretçilerin diğer kısımları da kolayca izleyebilecekleri merkezi bir yerdedir. Burası kampçıların ve grupların eğlence sahası olarak düşünülmüştür. Şeytancık olarak bilinen alan ise Manisa şehrine ve Gediz Ovasına hâkim, güzel manzara görüntüsü ile zengin bir floraya sahiptir. Manisa'nın üstten en güzel görüldüğü, ovanın da gelen ziyaretçilerce büyük bir zevkle izleneceği tek hakim noktadır. Ayrıca Karadağ'a kadar olan yamaç, piknik yapmaya müsait geniş bir saha halindedir. Ziyaretçiler burada vahşi ve doğal tabiatı aynı anda izleyebileceklerdir. Geceleme tesisleri ise parkın dağcılık ve kampçılık yönünden önemi göz önünde tutularak geceleme tesislerinden 1. Eapta planda öngörüldüğü üzere çadırılı bir kamp sahasının yapılması düşünülmüştür. Ayrıca Spil Dağı Milli Parkı Genel İnkişaf Planı'nda önerilen geceleme tesislerinden ikincisi de Atalanı inkişaf sahasına yapılmıştır. Buraya, 10 yıllık bir gelişme içinde yapılması düşünülen otel, kırevi çevredeki kuruluşların ihtiyacını karşılayacak kapasitede tesisler öngörülmüştür. Ayrıca milli parkta yapılmakta olan faaliyetlerden yamaç paraşütü de büyük rağbet görmektedir (Şekil 4.41.).

Şekil 4.41. Spil Dağı Milli Parkı Yamaç Paraşütü Faaliyeti (Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

4.3.4.1. Flora

Spil Dağı flora bakımından oldukça zengindir. İzmir Orman Başmüdürlüğünün talebi üzerine Ege üniversitesi Botanik Kürsüsünün tayin ettiği bir araştırma heyetinin tespitine göre dünyanın başka yerinde bulunmayan endemik bitki türlerine sahip olduğu dikkati çekmektedir. Bu heyetin raporuna göre, 600 m. ye kadara Kızılçam ve daha yukarılarda Karaçam hakim ağaç türüdür. Saçlı meşe, bu iki tür arasında karışık olarak yayılır. Alt floranın ağaççıklarından ise, bilhassa Meşe türleri, Sürüngen Ardıç, Laden, Funda, Defne ve Mersin hakim olarak görülür. Yine alt floranın otsu bitkilerinden Geven, Buğdaygiller, Çayır otları, Eğrelti otları, Sütleşen ve Ballıbabagiller hâkimdir (Anonim, 1970).

Spil Dağı Milli Parkı vejetasyon tipleri bakımından üç gruba ayrılabilir. Bunlar: Maki vejetasyonu, Akdeniz orman vejetasyonu ve Akdeniz orman-Akdeniz dağ stebi geçiş vejetasyonlarıdır. Bununla beraber insan etkileri sonucu ortaya çıkan bozulmuş Akdeniz dağ stebi vejetasyonu da mevcuttur (Öztura, 2010). Akdeniz ikliminin doğal karakteristiği olan maki vejetasyonu Atalay, (1983)'e göre kızılçamların tahribi sonucu oluşan doğal dengenin bozulması ile ortaya çıkmakta ve klimaks bir topluluk oluşturmaktadır. Bu vejetasyon yaz kuraklığının belirgin olarak görüldüğü çok sıcak ve kurak yetişme ortamlarında iyi gelişme gösterir (Duman,1985). Ayrıca Spil Dağı Milli Parkı'nda orman vejetasyonundan *Pinus brutia* (Kızılçam) ve *Pinus nigra* subsp. *Pallasiana* birlikleri saptanmıştır (Hepcan, 1997). Ayrıca Spil Dağı'nda safran cinsine ait taksonlar bulunmaktadır (Mathew, 1984). Candan (2013a,b; 2015a, b) tarafından yapılan araştırmalar ile Spil Dağı'nda endemik ve yeni safran taksonları da tespit edilmiştir.

Spil Dağı'nın gül şeklindeki laleleri dikkati çeker. Osmanlı İmparatorluğu'na bir devri açan Lale Devri lalelerinin Spil Dağı'ndan görüldüğü iddia edilmektedir. “Zira o devirde Manisa, Şehzadeler Şehri idi” denilmektedir. Laleler ufak orman açıklıklarında, dere tabanlarının düzlüklerinde tabii olarak kümeler halinde yetişmektedir. Spil Dağı hemen her mevsimde açan bitkilere de sahiptir. Bunlar Sümbül, Çiğdem, Sıklamenler, Yabancı Karanfil, Glayyör, Menekşe, Papatya, Gelincikler Yaban Gülleri ve Böğürtlenlerdir. Ayrıca 70 kadar şifalı bitki tespit edilmiştir. Spil Dağı Milli Parkı, doğal bitki örtüsü yönüyle en

zengin milli parklarımızdandır (Anonim, 1970). Şekil 4.42.'de alanın florasından olan türlerden Manisa Lalesi'nden bir görünüm gözükmektedir.

Şekil 4.42. Spil Dağı Milli Parkı Florası'ndan Bir Görünüm (Manisa Lalesi) (Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

4.3.4.2. Fauna

Spil Dağı'nda halen bol miktarda tavşan, kurt, çakal, domuz ve tilki vardır. Aynı zamanda sansar, porsuk, sincap, kirpi ve gelincik gibi hayvanlara da rastlanır. Yırtıcı kuşlardan doğan, atmaca, kartal ve akbabalar; ötücü kuşların ise, çok çeşitli türleri mevcuttur. Avcıların anlattığına göre yakın zamana kadar bu bölgede sülün, çil keklik, ayı, karaca ve dağ keçisine rastlandığı halde bugün, bu hayvanların nesilleri tükenmek üzeredir. Yabani yaşama uyum sağlamış yıldı atları (Şekil 4.43.) ve *Sus sp.* (yaban domuzu), *Caracal caracal* (karakulak), *Lynx sp.* (vaşak), *Canis sp.* (çakal) ve *Hyaeninae sp.* (sırtlan) gibi yabani hayvanlar da yaşamaktadır (Anonim, 1970). Spil Dağı'nda yaşayan ve bir ölçüde isimleri milli parkla anılan yıldı atları da (*Equus caballus*) park faunasını çeşitlendiren hayvanlar arasındadır (Heçan, 1997).

Şekil 4.43. Spil Dağı Milli Parkı Yılkı Atlarından Bir Görüntü (Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Milli parktaki atlar bu alanın doğal türü değildir. Yöre insanının beslememek için alana geçici olarak bıraktığı ve bunların zamanla çoğalıp arttığı yabanlaşmış evcil atlardır. Zamanla alanda uzun süre her mevsim koşullarında yaşamlarını sürdürdüklerinden insanlara oldukça mesafelidirler. Ancak bu artış alanın endemik türlerine oldukça zarar vermeye başlamıştır.

Spil Dağı (Manisa) ve civarındaki alanlarda kurbağa ve sürüngen türleri tespit edilmiştir. Bölgede toplam 70 numune 13 tür altında toplanmıştır. Bunlardan 1 tanesi kuyruksuz kurbağa, 1 tanesi kaplumbağa, 4 tanesi yılan ve 7 tanesi de kertenkele grubuna aittir (Kumlutaş vd., 2001). Ayrıca milli parkta saptanan kuş türleri arasında Keten kuşu, Tarla kuşu, Kızıl şahin, Saka Kuşu v.b. türler bulunmaktadır. Spil Dağı Milli Parkı yaklaşık 20 kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır (Öztura, 2010).

4.3.4.3. Jeolojik ve jeomorfolojik yapı

Bölgenin jeolojik özelliği, bir dağ oluşumunu (dağ oluşumu-orojenez) hareketlerini gayet bariz bir şekilde incelenip, takip edilmesini mümkün kılacak bir durum arz eder. Spil Dağı, Gediz Ovasının (60 m.) seviyesinden başlar. Birden bire duvar gibi yükselir. Bu yükseklik 3 km. gibi çok kısa bir yatay mesafe içinde

1.513 m. yi bulur. Burası en geniş manzarayı içine alan bir ortadağ karakterindedir. Genel olarak bölgede karst topografyasına ait şekiller hâkimdir. Dağın dört yanına doğru, derin vadiler içinde dere yatakları yer alır. Bu derelerin mevcut fayları yer, yer takip etmişler veya kalkerleri eritip, yararak dik duvarlı kanyon vadiler şeklinde ovaya inmişlerdir. Birçok yerde kalker serilerin altlarını oyarak inler meydana getirmişlerdir. Bunlardan en büyüğü Paşainidir. Sülüklü gölün batı yönüne rastlayan yakınında 60 m. çapında ve ufak yapılı başka bir dolin gölü daha vardır. Fakat bu ikinci gölün suları, bir kanalla boşaltılmıştır. Bugün çayır ile kaplı küçük bir açıklık halindedir (Anonim, 1970).

Bu şekiller yanında karst topoğrafyasının lapyalarını (çapır arazi), mağara ve inlerini her yerde görmek mümkündür. Kontirental Ege ikliminin tesiri altında olup, yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer, Yağışlar; sonbahar, kış ve ilkbahara dağılmıştır. Yıllık ortalama yağış 736,9 mm.dir. En fazla yağış ortalaması 143,9 m.m. ile Aralık ayında görülür. Aynı aydaki nispi nem ortalaması ise % 78 dir. 1.500 m. yükseklikteki Spil Dağının mikro kliması ise daha değişik olacaktır. Bu değişiklik, Atmosferdeki sıcaklığın yukarıya doğru 100 m. de $0,5\text{ C}^0$. Düştüğü esasına göre hesap edildiği takdirde Spil Dağı'nda sıcaklık normal ve rüzgârsız bir günde Manisa'daki sıcaklıktan $7,5\text{ C}^0$ daha soğuk olacaktır (Anonim, 1970). Bu özelliği ile farklı bir mikro klimaya sahip milli park yaz aylarında yoğun talep görmektedir

4.3.4.4. Tarihi arkeolojik özellikler

Mitolojiye göre Spil Dağı ismini, bu dağda yaşayan Zaman Tanrısı Kranosun karısı olan Sibel'den alır. Sonraları Friky Kralı Tantalos, burada Tantal kalesini yaptırmıştır. Ancak Kral, kalenin bitmesi şerefine, tanrılara verdiği bir ziyafette oğlunu kurban etmiş ve tanrılar da onu, çenesi hizasına kadar su içinde bir kazığa bağlatarak, dünya nimetlerinden bir daha faydalanmayacak şekilde cezaya çarptırmışlardır (Anonim, 1970). Ağlayan kaya olarak bilinen yer ise (Şekil 4.44.) efsaneye göre mitolojideki trajik karakterlerden birisi olan Niobe, Zeus'un oğlu Lydia Kralı Tantalos'un kızıdır. Thebai kralı Amphion ile evlenir ve bu evliliklerinden yedi erkek, yedi kız olmak üzere ondört çocuğu olur. Tanrıça Leto'nun (Latona) ise yalnızca iki çocuğu vardır. Bir Leto şenliği sırasında Niobe çocuklarıyla gururlanarak sadece iki çocuk doğurabilmiş Leto'yla alay eder. Buna karşılık, tanrıçanın gönderdiği çocukları Apollon ile Artemis oklarıyla Niobe'nin tüm çocuklarını öldürerek bu aşağılamanın intikamını alırlar. Bunun üzerine

Amphion çocuklarının öldüğü yerde intihar eder. Niobe ise şaşkın, en küçük kızının bedenine sarılır, bir anda kaybettiği ailesine ağlamaya başlar ve Spil'in eteklerinde taşlaşır, kaybettiği çocuklarının acısıyla, akan gözyaşları ile sürekli bir yasın sembolü olur.⁵³ Kayanın göz çukuru şeklindeki girintilerinden yakın zamana kadar sızan su damlaları Niobe'nin gözyaşları olarak yorumlanır ve halk arasında "Ağlayan Kaya" adıyla anılmaktadır.

Şekil 4.44. Spil Dağı Milli Parkı Ağlayan Kaya (Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü Arşivinden)

Milli Parkın Dulkadın mevkiinde bulunan mağaralar, eski insanlara mesken olmuştur. Parkın içindeki Kybele Kaya Anıtı (Rölyefi) ise (Şekil 4.45.) tanrı ve tanrıçaların, yeryüzündeki bütün bitki ve insanların anası olduğunu belirtmek amacıyla Hititler tarafından yapılmıştır. Merkez Akpınar Mevkii'nde iki yanında birer aslan olduğu halde oturmuş kadın şeklinde tasvir edilen Kybele Kaya Kabartması M.Ö.13. yüzyılda Hitit ordularının yaptığı bir sefer sırasında yapıldığı sanılmaktadır. Mitolojiye göre Kybele bütün tanrı ve tanrıçaların anası olduğu gibi, yeryüzündeki bitkilerin, yabani hayvanların ve insanların bereket tanrıçasıdır. (Anonim, 1970).

⁵³ Burada yazan bilgi Niobe Ağlayan Kaya'nın olduğu yerde bulunan mermer tabeladan alınmıştır.

Şekil 4.45. Spil Dağı Milli Parkı Kybele Kaya Anıtı (<http://www.spildagi.com/>)

4.3.5. Spil Dağı Milli Parkı'nın Genel Sorunları ve Çözüm önerileri

Spil Dağı Milli Parkı coğrafik olarak etrafında yerleşmelerin az olması nedeniyle her ne kadar insanların müdahalesinden uzak gibi görünüyorsa da yoğun ziyaretçi alması ve yeni yapılan tesislerin açılması sonucu muhtemel ziyaretçi sayısının 200.000 den 500.000 kişiye çıkması sonucu alanın kaynak değerlerinin olumsuz etkileneceği düşünülmektedir. Milli Parkın sorunları ve çözümleri 1970 yılında yapılan Spil Dağı Milli Parkı Genel İnkişaf Planı'nda çok ayrıntılı olarak incelenmemiştir. Çünkü o zamanın koşullarında yetersiz teknoloji ile yapılan bu plan, günün koşullarında yeterli sayılabilecek bir plan özelliğindeyken günümüz koşullarında ise yetersiz kalmıştır. Spil Dağı Milli Parkı, ülkemizin diğer milli parklarında yaşanan genel sorunların yanı sıra bu milli parkın kendi özel konumundan kaynaklanan bir takım sorunları bulunmaktadır. Bunlar önemli sorunlardır. Bu sorunlar bu bölümde başlıklar altında çözüm önerileri ile birlikte çok detaya girmeden incelenmiştir.

4.3.5.1. Mevzuat ile alakalı sorunlar ve çözüm önerileri

Spil Dağı Milli Parkının planı halen Genel İnkişaf Planı şeklindedir. UDGK yoktur. Bahsi geçen Genel İnkişaf Planı revize aşamasında olup halen yapılamamıştır. Diğer milli parklarımızda olduğu gibi Spil Dağı Milli Parkı'nın da

muhatap olduğu mevzuatlarda belirsizlikler mevcuttur. Bu belirsiz hükümlerin mevzuat karışıklığından kaynaklı sıkıntılara yol açtığı görülmektedir. Ayrıca Milli Parkın hem 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu'na hem de 6831 Sayılı Orman Kanunu'na tabi olmasından dolayı, ormancılık faaliyetleri ve orman suçlarının takibi konularında ve Orman yangınlarıyla mücadele çalışmalarında yetki karmaşası yaşanmaktadır. Sorunun çözümü için mevcut protokoller yerine kalıcı yasal mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır. DYBM Milli Parkı 4.1.5.1. *Mevzuat İle Alakalı Sorunlar* başlığı altında uzun uzun anlatılan mevzuat sorunları ortak sorun olarak Spil Dağı Milli Parkı içinde aynen geçerlidir.

4.3.5.2. Sosyo-ekonomik odaklı sorunlar ve çözüm önerileri

Ülkemizde ki korunan alanlardan elde edilen gelirlerin yeni yürürlüğe giren 2873 sayılı *Milli Parklar Kanunu'nun 17' inci maddesi* gereğince uygulamaya konulan *Döner Sermaye İşletmelerine* gelir olarak kaydedilmesi sonucu milli parka istenilen düzeyde ödenek aktarılması beklenirken aktarılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu tür alanlarda yeterince hizmet verilebilmesi için merkezi yönetim modeli yerine, yerinden yönetim modeli uygulaması çözüm önerisi olarak getirilebilir.

Milli Parkın içinde ve bitişğinde yaşayan halkın alanın kaynak değerlerine verilen zararlarını (otlatma, kaçak ağaç kesimi toplayıcılık vs.) en asgariye indirmek için alternatif geçim kaynakları oluşturulmalıdır. Sorunun çözümü için milli park alanında son imar planı ile yapılan ve hizmete açılan kır evleri ile yapılacak olan otel, teleferik gibi tesislerde istihdam edilebilir. Dolayısıyla alanın gelirlerinden kendilerine pay aktarımı ile kaynak değerlere verilen zarar ortadan kalkacaktır.

4.3.5.3. İdari yapı eksikliklerinden kaynaklı sorunlar ve çözüm önerileri

Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü'nde bir Müdür ile bir Müdür Yardımcısı kadrosu ve mutlaka Müdürlüğe bağlı en az bir Şeflik olması gerekirken şu an sadece mevcut yapıda bir Müdür ve bu Müdürlüğe bağlı çalışan iki Mühendis görev yapmaktadır. İdari anlamda hala müdür yardımcısı ve şefliğin kuruluşunun tamamlanmamış ve atamaların yapılmamış olması da ayrı bir idari zaaftır. Çünkü tüm milli park hizmetleri bizzat müdür tarafından yapıldığından alt personelle arasında hiyerarşik mesafe kalmamakta ve buda beraberinde yönetim zafiyeti

doğurmaktadır. Sorunun çözümü için personel ataması ve şeflik kuruluşunun bir an evvel yapılması gerekmektedir. Spil Dağı Milli Parkı idari yapısı zaman içerisinde Orman İşletme Müdürlüğüne bağlı Milli Park Şefliği, Milli Parklar Başmühendisliği'ne bağlı Mühendislik ve son olarak da Milli Park Müdürlüğü olarak değişmiştir. Tarihçesine bakıldığında yapının da kurumsallaşmadığı görülmektedir.

Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü'nde şu an toplam 11 personel görev yapmaktadır. Yeterli sayıda teknik kadroda personel yoktur. Koruma faaliyetleri, alanın sevk ve idaresi bu nedenle eksik kalmaktadır. Müdürlük yapılanmasına geçilmesinden bu yana 4 yıllık bir süre geçmesine rağmen personel eksikliği hala giderilememiştir. Ayrıca yönetim kadrosu müdür yardımcısı ve şeflik kuruluşu da halen gerçekleştirilememiştir. 2011-2015 yılları arası yaklaşık 15 Milyon TL. lik büyük bir yatırıma konu olmuş bu milli park müdürlüğümüzde personel eksikliğini giderilememiş olması büyük bir yönetsel zafiyet doğurmaktadır. Çünkü bu yatırımları yerinde denetleyecek ve bu yapılan sosyal tesisleri sevk ve idare edecek bu kadronun oluşturulması gerekmektedir. Bu nedenle Marmaris Milli Park Müdürlüğü'müzde yeni yapılan son UDGRP'nında detaylı olarak önerilen idari personel ve teknik uzman sayısının toplam 67 kişi olması gerektiği örnek alınarak Spil Dağı Milli Park Müdürlüğümüz' de de buna benzer bir personel reformunun yapılması zaruridir. Bunlar; 1 Müdür, 1 Müdür Yardımcısı ve 1 Şef, 2 Orman Mühendisi, 1 Biyolog, 1 Peyzaj Mimarı, 1 İnşaat Mühendisi, 1 Veteriner, 1 Turizm Uzmanı, 1 Bilgisayar Sistemleri Uzmanı, 1 WEB Tasarım / Güncelleme Uzmanı, 1 Halkla İlişkiler ve Tanıtım Uzmanı, 2 Tanıtım Birimi(TB) Görevlileri, 1 Laboratuvar Teknisyeni, 1 Sayman, 1 İzin İrtifak Sorumlusu, 1 Muhasebe Görevlisi, 1 V.H.K.İ, 1 Santral Görevlisi, 3 Şoför, 2 Kontrol ve Güvenlik Görevlisi, 3 (İdari Memur, İdare Ziyaretçi ve Araştırma Merkezi Görevlileri) toplam 29 kişinin istihdam edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu kadrolarının verilip bu yapının güçlendirilmesi alanın etkin korunması için gereklidir.

4.3.5.4. Koruma-kollama ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri

Milli park sahası içerisinde özellikle personel eksikliğinden kaynaklı koruma zafiyeti bulunmaktadır. 2014 ve 2015 yılları içerisinde yapılan yeni tesisler her ne kadar özel sektör eliyle işletilseler de alanın kaynak değerlerinin korunması oldukça önemlidir. Bu koruma faaliyeti de ancak yeterli personelle ve kamu eliyle

yapılabilir. Bu nedenle bu koruma faaliyeti önerilen şeflik kuruluşu ile yerine getirilebilecek önemli bir teşkilatlanmayı gerekli kılmaktadır. Ancak bu şekilde etkin bir koruma faaliyeti yapılabilir. Öztura (2010)'ya göre Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinin Türkiye'de milli park kavramı ve eğitimi üzerine görüşlerinin değerlendirilmesinin incelenmesinde milli park ziyaretçilerinin '*Milli Park*' kavramı konusunda gerekli bilinç, tutum ve davranışa sahip olmadıkları yönündedir. Bu nedenle ziyaretçi eğitimlerinin üzerinde durulmalı ve yapılan İdare Ziyaretçi ve Araştırma Merkezi binasında bu faaliyetlere yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

4.3.5.5. Mevcut planlama yaklaşımından kaynaklı sorunlar ve eleştirel noktaları

Spil Dağı Milli Parkı 1968 yılında 6831 Sayılı Orman Kanununun 25. Maddesine göre ilan edilmiştir. Milli parkın şu an halen geçerli olan planı 1970 yılında yapılan Genel İnkişaf Planı'dır. Planda mutlak koruma ve inkişaf olmak üzere iki adet zon bulunmaktadır. Planlamada sadece rekreasyon ihtiyaçları göz önüne alınmıştır. Milli Parktaki özel mülkiyetlerin çoğu mutlak koruma zonunda kaldığından kullanım sorunları çıkmakta olup sosyal problemlere neden olmaktadır. Ayrıca tabiatı koruma zonu da çok büyük alanı kaplamaktadır. Yeni planda daha iyi bir zonlama yapılması gerekmektedir. Planın acilen revizyonu tamamlanmalıdır. 2010 yılında Milli Parkın 900 dekarlık At alanı ve Karadağ mevkiğinde imar planları yapılmıştır. Genel İnkişaf Planı yapıldığı tarih itibariyle gelecekte yapılmak üzere birçok tesis öngörmüş ancak günün koşullarında bunların nasıl yapılacağı konusunda herhangi detaylı bir öneri getirmemiştir. Günümüzde ise önerilen bu yapıların birçoğu yapılmış ve imar planında öngörülen diğer tesislerinde (otel ve teleferik hattı vd.) çalışmalarına başlanmış 2018 yılında bitirilmesi planlanmıştır. Dolayısıyla önerilerde bulunan bu tesislerin nasıl sevk ve idare edileceği, yönetileceği yönünde birçok eksilikler ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla geçen bu zaman aralığında birçok yenilikler olmuş teknoloji ilerlemiştir. Bu gibi nedenlerle planın başlayan revize çalışmaları güncel çağdaş planlara dönüştürülerek içerisinde çözüm önerilerini de barındıran birçok yenilikle uygulamaya sokulmalıdır.

4.3.6. Spil Dağı Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri

Bu bölümde Spil Dağı Milli Parkı'nın kendine has sorunlarından bahsedilecektir. Akabinde çözüm önerileri sunulacaktır. Özellikle Atalanı Mevkiindeki günübirlik kullanım ve konaklamalı kullanım alanında yaz aylarında yoğun kullanım sorunları yaşanmaktadır. Yörede yaşayan halk hayvancılıkla geçindiğinden otlatma sorunları bulunmaktadır. Özellikle Ayvacık ve yakın çevre yerleşimlerinin keçi otlatma baskısı had safhadadır. Ziyaretçilerin günübirlik kullanım alanı dışında izinsiz piknik yapmaları sebebiyle yangın tehlikesi, çevre kirliliği, Manisa il merkezine yakın oluşu nedeniyle de kaçak avcılık önemli sorunlardır. Özel mülkiyetler mutlak korumda kaldığından arazi kullanım sıkıntıları vardır. Ayrıca aşırı korumacılık anlayışından sayıları hızla artan yıldı atları da hem yerleşim yerlerine hem de milli parkın doğal yapısına zarar vermektedir. Alanda yarattığı kirlilik ve alandaki bitki türüne verdiği zarar had safhadadır. Dolayısıyla kurumun bu konu ile ilgili bir çalışma yapıp bu atların buradan tahliye edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

1- Orman Yangınları

Spil Dağı Milli Parkı bulunduğu konum nedeniyle Akdeniz ikliminin etkisinde olan bir alan olarak, özellikle Mayıs – Eylül arasında oldukça sıcak iklim koşullarının hüküm sürdüğü bir sahadır. Yaz mevsiminde özellikle Temmuz ve Ağustos ayları bu dönemde (Mayıs-Ekim ayları arası) yangına karşı hassas olan kızılçam ve karaçam ormanlarıyla kaplı olan yamaçlarda yangın çıkma ihtimali oldukça yüksektir. Alınan her türlü tedbire rağmen yine de orman yangınlarının çıkmasına ve büyük alanların yanmasına engel olunamamaktadır.

Yangın sorununun çözümü için alınabilecek öneriler:

- 1- Öncelikli olarak Spil Dağı Milli Parkına yakın ve çevresinde yerleşik olarak yaşayan yöre halkına ormanların önemi hakkında gerekli eğitimler verilmelidir.
- 2- Özellikle milli park sahasına gelen çok sayıdaki ziyaretçilere alanı tanıtıcı broşür, kitap ve CD'lerin dağıtımı yapılmalıdır.
- 3- Kapı girişinde kontroller sırasında mangal ateşlerinin söndürülmesi için gerekli uyarılar yapılmalıdır.

- 4- Alanda mevcut olan yangın hidratlarının daima çalışır vaziyette bulunması için gerekli özen gösterilmelidir.
- 5- Bu alana yakın bir yerde Manisa Orman İşletme Müdürlüğünce bir *yangın koruma ekibi* hazır bir şekilde, sezon boyunca bekletilmelidir.
- 6- İhale ile işletmecilikleri özel sektöre verilmiş tesislerin personel ve yetkililerinin yangınlar konusunda eğitilmesi ve gerekli uyarıların da yapılması gereklidir.

2- Turizm Baskısı

Spil Dağı Milli Parkı, ülkemizin en gözde kış turizm mekânları olarak kabul edilen Uludağ Milli Parkı'na benzer özellikler göstermesi nedeni ile ayrıca İzmir ve Aydın gibi nüfus potansiyeli yüksek olan merkezlerinin arasında bulunmasından dolayı çok sayıda ziyaretçi ağırlamaktadır. 2014 yılı verilerine göre yılda 200.000 kişinin ziyaret ettiği milli parka 2015 yılında yapımı biten 42 adet kır evininde hizmete girmesi ile bu sayı artmıştır. Ayrıca 2015 yılında ihale edilerek 3 yıl içerisinde hizmete açılması beklenen 2 otel ve çadır kamp alanı tesislerinin de tam olarak hizmete girmesi durumunda ise bu sayının yıl da toplam 500.000 kişiye olacağı tahmin edilmektedir. Milli parkın temiz havasıyla ve zengin orman ekosistemini barındırmasıyla, özellikle yaz mevsiminde serin yayla havasıyla da tercih edilen yerler arasında olması günübirlik kullanımını da artırmaktadır. Bu bağlamda milli park sahasında; bisiklet turları, doğa yürüyüşleri, piknik yapma ve fotoğraf çekme gibi turistik aktivitelere de ayrıca müsaade edilmektedir.

Tüm bu aktiviteler ve muhtemel ziyaretçi sayısının artışı göz önüne alındığında alana kapasitenin üstünde ziyaretçi girişinde özellikle doğal ortamın bozulacağı endemik türlere özellikle lalelere, safranlara zarar verileceği endişesi yaşanmaktadır. Dolayısıyla bu yoğun durumlarda milli parkın taşıma kapasitesi aşılabacağından ve bu alanlar turizm baskısına maruz kalacağından gerekli tedbirler alınmalıdır. Çözüm önerisi olarak; çalışması devam eden Spil Dağı UDGP'nin bir an önce bitirilerek ve bu tehditler göz önünde bulundurularak bir planlamanın yapılması ve gerekli tüm tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bunun için bu planlama çalışmasının bilimsel çalışmalarla desteklenerek tehditlerin ve alınacak tedbirlerinde ortaya konulması gerekmektedir. Akabinde planlı ve programlı kullanım esasları yayınlanmalıdır.

Günübirlik kullanıma açık olan alanda ziyaretçi sayısının artması ile birlikte çevre kirlenmesi atışı da söz konusu olabilmektedir. Hizmete açık olan günübirlik kullanım alanının maksimum taşıma kapasitesinin tekrar gözden geçirilerek yeni planda belirtilmesi ve kapasite aşımı konusunda taviz verilmemesi gerekmektedir.

3- Kaçak avcılık, bilinçsiz avlanma, toplayıcılık ve otlatma faaliyetleri

1968 yılından beri milli park sahasında yapılan avcılık faaliyetleri yasaklanmıştır. Bu nedenle bu tarihten itibaren milli park sahasında avcılık faaliyetlerinin yapılması ve buna izin verilmesi söz konusu değildir. Ancak yörede birden fazla avcı derneğinin faaliyeti özellikle Manisa il genelinde avlakların av hayvanı açısından zayıf olması gibi nedenlerle kaçak avcılık faaliyetlerinin maalesef engellenemediği de görülmektedir. Bunun önlenmesi için personel takviyesi yapılarak müdürlükte kurulması önerilen Atalanı Milli Park Şefliği'nin kurularak milli parkın içerisinde görev yapmaları sağlanmalıdır. En son yapılan ve hizmete açılan İdare Ziyaretçi ve Araştırma Merkezi binasında da fiziki şartlar sağlanmış durumdadır. Büyük yatırımlar yapılarak otel, kır evi ve günübirlik alan işletmecilikleri gibi faaliyetleri bulunacak olan bu milli parkımızda şeflik birimi öncelikli bir konudur.

Yine milli park sahasında yer yer kaçak olarak bitki soğanlarının ve özellikle lale soğanının toplanması faaliyeti de yapılmaktadır. Bu sahadaki çiçek soğanları ve yabancı bitkilerin çeşitli sebeplerle bilinçsizce fazla miktardaki sökülmesi ve toplanması, doğal bitki örtüsü için olumsuz bir etki yapmakta ve bitkilerin yaşam alanlarına zarar vermektedir. Bu faaliyetlerin aşırı bir düzeyde yapılması ve milli parkın doğal ve kültürel değerlerine zarar verecek düzeye ulaşması önlenmeli ve bu konuda yöre halkı bilgilendirilmelidir.

4- Milli park yönetimi ve yöre halkı arasındaki sorunlar

Diğer milli parklarımızda olduğu gibi Spil Dağı Milli Parkı'nda da 1968 yılında milli park ilan edilmesiyle birlikte bu alana zarar verilmesini ve milli parkın sahip olduğu kaynak değerlerini olumsuz bir şekilde etkilenmesini önlemek düşüncesiyle her türlü beşeri müdahale ve düzenleme yasaklanmıştır. Milli parkın ilanından sonra ise başta ormancılık ve odun kesim faaliyetleri olmak üzere hayvan otlatma ve toplayıcılık gibi faaliyetlerin de milli park sahasında yapılması yasaklanmış ve bu sahada sıkı bir koruma-kollama uygulamaları başlatılmıştır. Bu

tür sorunların diğer her iki milli parkımızda da önerildiği gibi mevzuat değişikliği ile civarda yaşayan halkın da koruma faaliyetine iştirakinin sağlanarak aşılacağı dűřünűlmektedir. Burada yaşayan ailelerden yapımı biten kır evlerinde ve ileride hizmete açılacak otellerde ihtiyaçlar doğrultusunda milli parkta istihdam edilmeleri sağlanabilir. Bu şekilde katılımcılık anlayışı içerisinde gelirden pay aktarılarak yöre halkına fayda da sağlanabilir. Ekoturizm çalışmalarında civar da yaşayan Ayvacık Mahallesi sakinlerine öncelik verilmelidir. Bu çerçevede ürünlerini milli parkta değerlendirmeleri sağlanmalıdır. Önemli bir diğer konuda diğer milli park müdürlüklerimizde de önerilen Milli Park Müdürlüğü bünyesinde mutlaka 1 adet Sosyolog, 1 adet Halkla İlişkiler Uzmanı'nın ve 1 adet de Psikolođun istihdam edilmesi, halkla iyi ilişkiler kurma, iletişim ve yönetişimin güçlendirilmesi bakımından önem arz etmektedir. Çünkü asıl olan bu sahanın aslına uygun, olduğu gibi zarar görmeden devamlılığını sağlamaktır.

Ayrıca Spil Dağı Milli Parkı içinde bulunan ve tek yerleşim yeri olan Ayvacık Mahallesi sakinlerinin özel műlkiyetlerindeki arazileri mutlak koruma zonu içerisinde kalmaktadır. Bu konu mahallenin yerleşim yeri problemini beraberinde getirmiştir. Ayrıca kamulaştırılması gereken araziler hala kamulaştırlanamamıştır. Milli Parkın içinde ve bitişiğinde yaşayan halk genelde hayvancılıkla geçindiklerinden aşırı otlatmadan dolayı milli parkın doğal yapısına zarar vermektedirler ve sürekli otlatma cezaları kesilmektedir. Sorunun çözümlü için tarım teşkilatı ve ORKÖY Kurumu tarafından organik tarım faaliyetlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Yukarıda detaylı olarak incelenen Spil Dağı Milli Parkı'nın genel ve özel sorunları da Çizelge 4.24. ve Çizelge 4.25.'de çözümleri ile birlikte gösterilmiştir.

Çizelge 4.24. Spil Dağı Milli Parkı'nın Genel Sorunları ve Çözüm önerileri

Genel Sorunlar		Çözüm önerileri
Mevzuat İle Alakalı Sorunlar	Mevzuat karışıklığının olması	1- Genel mevzuata yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. 2-Milli parkların özüne aykırı olan kanun ve yönetmelikler değiştirilmeli ve sadeleştirilmelidir. 3- Tek mevzuat ve tek sorumlu kurumun yönetimi sağlanmalıdır. 4- UDGP bir an önce bitirilmelidir.
	Yetki karmaşasının yaşanması	
	UDGP'nin olmaması	
Sosyo-Ekonomik Odaklı Sorunlar	Gelirlerin alan için yerelde kullanılmayıp merkezde toplanması ile alan için gerekli yatırımların ve harcamanın yapılamaması	1-Merkezi yönetim modeli yerine, yerinden yönetim modeli uygulaması getirilmelidir. 2-Gelirlerin alanların ihtiyaçlarına göre yerelde harcanabilme imkânı getirilmelidir. 3- Korunan alana bitişik olan yerel halka belli oranda pay verilmelidir. 4- Döner Sermayenin işlevselliğinin artırılması sağlanmalıdır.
	Döner Sermaye İşletmesi'nin yeterince kullanılamaması	
İdari Yapı Eksikliklerinden Kaynaklı Sorunlar	Yapılanma ve kurumsal kimlik sorunu	1-Bölge kuruluşunun devamı sağlanarak kurumsal kimlik kazandırılmalıdır. 2-Genel müdürlüğün tüzel kişiliğe sahip olması gerekir. 3-Müdür Yardımcısının atanması gerçekleştirilmelidir. 4-Ataları Milli Park Şefliğinin kuruluşu gerçekleştirilmelidir.
	Personel atamalarının gerçekleştirilmemiş olması	
	Müdür Yardımcısının atanmaması	
	Şeflik kuruluşunun olmayışı	
Koruma-Kollama İle İlgili Sorunlar	Kolluk personeli yetersizliği	1-Nitelikli koruma personelinin artırılması sağlanmalıdır. 2-Yeterli araç ve gereç temini sağlanarak milli park kavramına yönelik eğitimler verilmelidir. 3-Yörede yaşayan halka geçim alternatifleri sağlanmalıdır. 4- İdare üzerinde ki siyasi ve bürokratik baskı ortadan kaldırılmalıdır.
	Milli Park bilinç düzeyinin artırılması	
	Siyasi ve Bürokratik baskının varlığı	
Mevcut Planlama Yaklaşımından Kaynaklı Sorunlar ve Eleştirel Noktaları	İzleme yönteminin olmaması	1- Alan izleme yöntemi kurulmalıdır. 2-UDGP halen yoktur.Yapılmalıdır. 3- Genel İnkişaf Planı için revize ihtiyaçları gözden geçirilmelidir.
	Genel İnkişaf Planı revize sorunu	

Çizelge 4.25. Spil Dağı Milli Parkı'nın Özel Sorunları ve Çözüm Önerileri

Özel Sorunlar	Çözüm Önerileri
Orman Yangınları	1- Yangın konusunda gerekli eğitimler verilmelidir. 2- Kapı girişi sırasında mangal ateşlerinin söndürülmesi için gerekli uyarılar yapılmalıdır. 3- Yangın hidratlarının daima çalışır vaziyette olması sağlanmalıdır.
Turizm Baskısı	1- Alana kapasitesinin üstünde ziyaretçi girişine ve yoğun kullanıma müsaade edilmemelidir. 2- Spil Dağı UDGP'nı bir an önce bitirilmelidir. 3- Ziyaretçilerin sebep olduğu çevre kirliliği konusunda gerekli özen ve titizlik gösterilmelidir.
Kaçak Avcılık, Bilinçsiz Avlanma, Toplayıcılık ve Otlatma Faaliyetleri	1-Atalanı Milli Park Şefliğinin kurulması gerçekleştirilmelidir. 2-Personel takviyesi yapılmalıdır. 3-Alanda bulunan çiçek soğanları ve yabancı bitkilerin bilinçsizce toplanması mutlaka engellenmelidir. 4-Kaçak avcılığa yönelik faaliyetler engellenerek yöre halkı bilgilendirilmelidir. 5-Otlatmanın engellenmesi için yöre halkına yönelik ekoturizm çalışmaları teşvik edilerek alternatif gelir kaynakları sağlanmalıdır.
Milli Park Yönetimi ve Yöre Halkı Arasındaki Sorunlar	1- Yapımı biten kır evlerinde ve hizmete açılacak otellerde ihtiyaçlar doğrultusunda milli parkta istihdam edilmelidirler. 2- Ekoturizm çalışmasında civar da yaşayan Ayvacık Mahallesi sakinlerine öncelik verilmelidir. 3- Alanda nitelikli uzman personel çalıştırılmalıdır. (Örneğin; Sosyolog, Halkla İlişkiler Uzmanı ve Psikoloğun istihdamı) 4- Tarım teşkilatı ve ORKÖY Kurumu tarafından organik tarım faaliyetlerinin geliştirilmesi sağlanmalıdır. 5- Arazi kullanım sorunlarının çözümü için UDGP bitirilmelidir.

İnceleme sonunda araştırma konusu DYBM Deltası Milli Parkı, Marmaris Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı'nın kaynak değerler açısından karşılaştırmaları Çizelge 4.26.'da verilmiştir. Yapılan karşılaştırmada her üç milli parkında önemli kaynak değerlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu üç milli parkımızın kaynak değerlerinin çeşitliliğine bakıldığında ise birçok endemik türün alanda doğal ortamda var olduğu ve milli park alanlarının tarihi, arkeolojik ve jeolojik kaynak değerlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Ülkemizde ilan edilmiş olan diğer 37 adet milli parkın da kaynak değerlerinin çeşitliliği göz önüne alındığında korunan alanların özellikle milli parkların etkin yönetiminin ve idari yapılanmalarının ne derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede bu alanların idari yapılanma eksikliklerinin ve mevzuat karışıklığının bir an evvel giderilmesinin kaynak değerlerinin korunmasında ve gelecek nesillere aktarılmasında oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü-Milli Park Müdürlüklerinin sorunları ve çözüm önerileri de Çizelge 4.27.'de durumun daha açıklayıcı görülmesi açısından bir arada gösterilip karşılaştırılmıştır. Çizelgeden de anlaşılacağı üzere genel sorunlar açısından yapılan analizde her üç milli parkta da ortak sorunların mevcut olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla sorunlara yönelik çözüm önerilerinin de benzer doğrultuda oldukları görülmüştür. Ayrıca ülkemiz genelinde kaynak değerler yönünden çalışma alanı üç milli parkımızla benzer özelliklere sahip milli parkların özel sorunlar dışında ki genel sorunlarının da benzer olduğu, dolayısıyla önerilen çözümlerin de diğer milli parklarımız için de değerlendirilebilecek niteliklere sahip oldukları düşünülmektedir.

Her üç milli parkımız için çizelgelerden de görüleceği üzere tespit edilen sorunların çözülememesi durumunda alanın kaynak değerlerinin tehlike de olacağı ve alana vereceği zararın gün geçtikçe artacağı bilinmelidir.

Çizelge 4.26. Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü'ne Bağlı Milli Parkların Kaynak Değerleri Açısından Karşılaştırılması

	KAYNAK DEĞERLER											AKTİVİTELER												
	TKD	M	GA	MK	ET	MAY	YH	EKOT	DE	D	SA	AG	Bİ	BO	K	T	EP	OB	DY	Dc	AT	ST	YÜ	DYHG
DYBM Deltası Milli Parkı	X	X			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X		X	X	X
Marmaris Milli Parkı	X	X	X		X	X	X	X	X	X		X	X	X			X	X	X			X	X	X
Spil Dağı Milli Parkı	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X		X	X	X		X	X	X	X		X

TKD	TARİHİ-KÜLTÜREL DEĞER
M	MAĞARALAR
GA	GÖL-AKARSU
MK	MİKROKLİMA
ET	ENDEMİK TÜRLER
MAY	MİTOLOJİK-ARKEOLOJİK YAPILAR
YH	YABAN HAYATI

EKOT	EKOTURİZM
DE	DENİZ
D	DAĞLAR
SA	SULAK ALAN

AG	ARAÇLA GEZİ
Bİ	BİSİKLET
BO	BOT
K	KAMPÇILIK
T	TIRMANMA
EP	EĞİTİCİ PROGRAMLAR
OB	OLTA BALIKÇILIĞI

DY	DOĞA YÜRÜYÜŞÜ
Dc	DAĞCILIK
AT	ATICILIK
ST	SEYAHAT TURLARI
YÜ	YÜZME
DYHG	DOĞA VE YABAN HAYATI GÖZLEMÇİLİĞİ

Çizelge 4.27. Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü-Milli Park Müdürlükleri Sorunlar ve Çözüm Önerileri Karşılaştırılması

Sorunlar	MKO	YÇY	TİAA	İAPS	BYİAS	Y	TB	O	KA	YDI	SB	ŞKO	MYO	YHS	ÇS	K	TK	SES	TT	LS	BTS	STS	PE	İYO
Çözüm Önerileri	MDY	YKG	UPİS	PAY	GYH	YEY	TKU	EG	AE	UPİS	SBK	ŞKG	MYA	YHPV	KÖ	KE	KÖ	YYMU	İKAY	LSG	TE	AİY	PRY	İYK
DYBM Deltası MP Müd.	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X	X		X		X	X		X			X
Marmaris MP Müd.	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
Spil Dağı MP Müd.	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X		X	X		X		X	X

SORUNLAR

MKO	Mevzuat Karışıklığının Olması
YÇY	Yetki Çakışmasının Yaşanması
TİAA	Toplumla İdare Arasında ki Anlaşmazlıklar
İAPS	İdari Anlamda Personel Sorunları
BYİAS	Bütçe Yönetimi İle Alakalı Sorunlar
Y	Yangın
TB	Turizm Baskısı

O	Otlama
KA	Kaçak Avcılık
YDI	Yasa Dışı İmarlaşma
SB	Siyasi Baskı

TK	Toprak Kirliliği
ÇS	Çevre Sorunları
ŞKO	Şeflik Kuruluşu Olmaması
K	Kaçakçılık (Flora ve Fauna)
TT	Teşkilatlanmasını Tamamlamamıştır
MYO	Müdür Yardımcısı Olmaması
YHS	Yöre Halkı Sorunları

SES	Sosyo-Ekonomik Sorunlar
LS	Lojman Sorunu
BTS	Bitki Toplama Sorunu
STS	Sınır Tespit Sorunları
PE	Plan Eksikliği
İYO	İzleme Yöntemi Olmaması

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

MDY	Mevzuat Düzenlemesi Yapılmalıdır
YKG	Yetki Karışıklığı Giderilmelidir
GYH	Gelirler Yerde Harcanabilmelidir
PAY	Personel Atamaları Yapılmalıdır
TKU	Taşınma Kapasitesine Uyulmalıdır
UPİS	Uzman Personel İstihdamı Sağlanmalıdır

MYA	Müdür Yardımcısı Atanmalıdır
AİY	Alan İhtası Yapılmalıdır
KÖ	Kirlilik Ölçenmelidir
YEY	Yangın Eğitimi Yapılmalıdır
ŞKG	Şeflik Kuruluşları Gerçekleştirilmelidir

YYMU	Yerinden Yönetim Modeli Uygulanmalıdır
YHPV	Yerel Halka Pay Verilmelidir
SBK	Siyasi Baskı Kaldırılmalıdır
LSG	Lojman Sorunu Giderilmelidir
KÖ	Kirlilik Ölçenmelidir
KE	Kaçakçılık Engellenmelidir

TE	Toplayıcılık Engellenmelidir
EG	Ekoturizm Geliştirilmelidir
PRY	Plan Revizyesi Yapılmalıdır
İKAY	İdari Kadrolara Atama Yapılmalıdır
İYK	İzleme Yöntemi Kurulmalıdır
AE	Avcılık Engellenmelidir

4.4. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakatlardan Elde Edilen Bulgular

Türkiye’de yer alan milli parkların etkinlik düzeyini yükseltmek, aksaklıklarını ortaya koymak ve üzüm nerileri geliştirmek için Orman ve Su İşleri 4. Bölge Mdrlg Milli Park Müdürlükleri özelinde hem Genel Müdürlük merkezinden hem de alandan direkt sorumlu yöneticilerle mülakatlar yapılmıştır. Bunun için ilk önce ülkemizdeki tüm korunan alanlar ve milli parklar hakkında ki bilgilere sahip makam olarak Genel Müdürlük merkezinden Milli Parklar Dairesi Başkanı Vekili Hamza SEZER ile mülakat yapılmıştır (Ek 4.1.). Daha sonra hiyerarşik sıraya göre Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürü Rahmi BAYRAK ile (Ek 4.2.) 4. Bölge Mdrlg st yöneticisi ve araştırma konusu Milli Park Müdürlüklerin tüm sorunlarına hâkim makam olarak bilgisine başvurulmuştur. Sırasıyla da alandan direkt sorumlu yöneticilerden DYBM Deltası Milli Park Müdürü Vekili M. Mesut GüMüş (Ek 4.3.), Marmaris Milli Park Müdürü Vekili Fikret ÇATALKAYA (Ek 4.4.), ve en son Spil Dağı Milli Park Müdürü Mustafa KANDIRMIş ile (Ek 4.5.), mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu vesile ile milli parkların idari, yönetimsel ve kaynak değerlerinin korunmasına yönelik sorunlarının ve üzüm önerilerinin tespitini yapmak için mülakatlar sonucunda izelge 4.28.’de Milli Park Müdürlükleri yöneticileri ile yapılan mülakat bulguları elde dilmıştir.

Bu bulgular izelge şeklinde her yöneticinin stnunun altına denk gelecek şekilde işlenmiştir. Bu çizelgeden de görüleceği üzere zm nerileri yan yana işlenerek soruların karşılaştırılması imkânı verilmiştir. Olayın daha açıklayıcı olması düşünülerek böyle bir karşılaştırma yapma yoluna gidilmiştir.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları

Mülakat Soruları	Daire Başkanı	Bölge Müdürü	DYBM Deltası MP. Müd	Marmaris MP. Müd.	Spil Dağı MP. Müd.
Kaç yıldır ihtisas alanı olarak bu kurumda çalışıyorsunuz?	3 yıl	Bakanlıkta 31 yıl, DKMP Genel Müdürlüğünde 4 yıldır	3 yıl	14 yıl	7 yıl
Kurumda tecrübeniz kaç yıldır?	1.5 yıl (Bir buçuk)	4 yıl	4 ay	4 yıl	3 yıl
Kaç yıldır Milli Parklar kurumunda üst kademe yöneticisi olarak çalışıyorsunuz?	1.5 yıl (Bir buçuk)	4 yıl	4 ay	4 yıl	3 yıl
Kurumunuzun tanıtımında önemsedığınız temel unsurlar nelerdir?	En önemlisi doğru, kısa, net ve anlaşılır olarak milli parkların tanıtımının, başta çocuklar ve gençler olmak üzere tüm vatandaşlarımıza ulaştırılarak doğa koruma konusundaki bilincin artırılmasıdır.	Doğanın koruma kullanma dengesi içinde, daha da iyileştirilerek gelecek kuşaklara aktarılmasıdır.	Müdürlüğümüzün sahip olduğu DYBM Deltası Milli Parkı eşsiz doğası, temiz denizi, doğal peyzaj güzellikleri, endemik türlere sahip flora ve zengin faunası ile hem çevresine hem de ülke geneline göre büyük farklılıklar göstermektedir. İçerisinde barındırdığı tarihi, arkeolojik, doğal kaynak değerlere sahip özellikleri milli parkı cazibeli kılan temel unsurlardır.	Dünya ölçeğinde korunması gereken, nadir rastlanan ve eşsiz güzellikteki bir tabiat varlığına sahip olduğumuzun vurgulanması, aynı zamanda Marmaris'in bir turizm merkezi olması nedeniyle dünyanın dört bir yanından gelen insanların bu güzelliği paylaşarak, farkında olmalarının sağlanması önceliğimizdir.	Kurumum, Bakanlığımızın kamuoyu nezdinde dışa açılan penceresi ve vitrini olarak görülmektedir. 78 milyonun yaklaşık 15 milyonuna doğrudan hizmet veren ve halkın moral, motivasyon, çevre ve doğa bilincine katkı sağlayan bir kurum olarak bilinmektedir.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Kurumunuzu, diğer kurum ve kuruluşlardan ayıran belirgin bir özelliği var mıdır?	Herkesin muhtaç olduğu doğanın korunması gibi çok yönlü ve çok geniş bir sahada çalışmamız en belirgin özelliğimizdir. Başka bir deyişle yeni kurulmuş bir teşkilat olması ve tüm vatandaşlar için hatta gelecek nesillerimiz için tabiatın korunması ve sürdürülebilirliği için çalışmamız önemsenecek en belirgin özelliklerdir.	Görevimiz ve görev alanımız mutlak korumayı gerektiren unsurlar taşımasıdır. İnsanoğlu ve tüm canlılar için hayat kaynağı olan doğanın ve çevrenin korunmasında büyük sorumluluk taşımaktayız.	Kurumumuzun yönetimi ve sorumluluğunda olan milli parkımız uluslararası öneme sahip bir korunan alandır. Ayrıca çok ciddi bir şekilde plan hükümleri doğrultusunda korunmaya çalışılmaktadır. Ancak personel yetersizliği bu korumayı istenilen seviyede yapmaya maalesef müsaade etmemektedir.	Görev alanımız içerisindeki tüm doğal varlıkların olduğu gibi korunarak gelecek nesillere aktarılmasına yönelik çalışan bir kurum olduğumuz için yaptığımız görev evrenseldir.	Halkın tamamına hizmet veren, ruh ve sosyal hayatına direkt olarak olumlu katkı sağlayan bir kurumdur. Doğrudan halkla yüz yüze olan ve çalışanlarının mesai kavramına uymadan canla ve başla çalıştıkları bir kurumdur.
Milli Parklar Kanunu ve ilgili mevzuat Bakanlığınızın Misyon ve Vizyonunu sürdürülebilirliğinde yeterli midir?	Milli Parklar Kanunu 1983 yılında çıkarılmış özel bir kanundur. Ancak günümüz itibariyle bazı revizyonlara ve ilavelere ihtiyacı vardır. Bu haliyle tam olarak yeterli gelmemektedir. Ayrıca kanunda belirtilen iş ve işlemleri yürütebilmek için pek çok yönetmeliğin çıkarılmasına ihtiyaç vardır.	Yeterli değildir. Reel politikalar ve istekler karşısında yetersiz kalmakta ve boşlukları vardır.	Yeterli değildir.	Hayır, yeterli değildir.	Yeterlidir, ancak günün şartlarına uyarlanmalıdır.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Korunan alanlarla ilgili yasal mevzuatta milli parkın yönetimini zorlaştıran belirsiz veya yetersiz hükümleri var mıdır?	Evet vardır.	Vardır.	Vardır.	Evet vardır.	Yoktur.
Varsa hangi konulardadır?	Korunan alanlarda özel şahıslara veya kamu kurum ve kuruluşlarına verilecek izinler ile korunan alanlarda işlenen suçlara yönelik iş ve işlemler açısından bazı yetersizlikler bulunmaktadır. Ayrıca Milli Parklar Kanunu'nda belirtilen korunan alan sınıflandırma sisteminin mevcut durumu ile imzalamış olduğumuz uluslararası sözleşmelerde belirtilen sınıflandırmalara cevap vermemektedir. Kanun, korumanın sadece belirlenen sınırlar içerisinde yapılmasına cevaz vermekte, sınır dışında yer alan ve alanı etkileyebilecek hususlar ile ilgili ise herhangi bir kistas getirmemektedir.	Talepleri olması gerektiği kadar karşılayamamakta gerçeklere uygun değildir. Pratik ve topluma yön verecek çözümleri hızlı üretememektedir.	Milli park içerisinde yetki karmaşası yaşanmaktadır. Örneğin; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun arasında yetki çakışması yaşanmaktadır. Aynı alanda her iki kanundan kaynaklanan yetki ve sorumluluktan dolayı kurumlar karşı karşıya gelmekte bazen de her iki kurum yasadışı bir eylemi karşı tarafın işlem yapmasını beklediğinden mükerrer işlemler birlikte yapılabilmekte veya akside olabilmektedir. Bu da hukuken işlerin uzamasına, gereksiz işlemlerin ve karışıklığın da doğmasına sebep olmaktadır. Çakışan konularda ve zamanın şartlarına göre bu mevzuatların güncellenerek düzenlenmesi gereklidir. UDGP yeterli gelmemektedir.	İzin irtifak konularında halen Orman Kanunu'nun 17. ve 18. Maddeleri uygulanmaktadır. Oysa 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na tabi alanlarda bu maddelerin uygulanması ve turizm alanında kalan tahsis bedellerinin ücretlendirilmesi ve bu ücretin korunan alanların döner sermaye hesabı yerine Maliye Bakanlığı'na yatırılması bir takım sıkıntılara yol açmakta ve çelişkiler doğurmaktadır. Milli Park alanlarında ki imar uygulamaları Bakanlığımızın onayının dışında kesinlikle yasaklanmalıdır. Hiçbir surette izin verilmemelidir. Zaman zaman belediyeler Bakanlığımızın onayı ve bilgisi olmayan imar planlarını uygulamaktadırlar. Yetki karmaşası vardır.	--

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Etkin yönetim için mevzuattan kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?	2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nda ve ilgili yönetmeliğinde düzenlemeler yapılması gerekmektedir.	Sosyal, kişisel ve siyasi beklentiler yerine doğa koruma adına gerçek bilimsel saikler dikkate alınmalıdır.	Yetki karmaşasına mahal vermeyecek şekilde yasal mevzuat düzenlemelerinin yapılması ve buna bağlı olarak UDGP'nin revize edilmesi gerekmektedir.	Özellikle izin irtifak konularına yönelik 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu çerçevesinde bu kanuna tabi yeni bir tahsis yönetmeliği çıkarılmalıdır. Milli Parklarla ilgili konularda bu yönetmelik uygulanmalıdır. Milli Park alanlarında Kanunumuz öncelikli olmalı çakışan alanlarda diğer kanunların yeniden düzenlenmesi gerekir. Özellikle deniz alanlarında yeniden düzenlemelere ihtiyaç vardır.	Mevzuatın güncellenmesi gerekmektedir.
Etkin yönetimi engelleyen personelden kaynaklanan sorun alanları var mıdır?	Vardır	Vardır.	Vardır.	Evet vardır.	Vardır.
Varsa hangi konularda yoğunlaşmaktadır?	Genelde deneyim eksikliği tecrübesizlik konularında sıkıntılar yaşanmaktadır.	Personel politikaları doğru ve yeterli değildir. Kalite ve kantite düşüktür. Personel mevzuatı yenilenmelidir.	İdari personelin (Yönetici Kadrosunun) uzun süre aynı yerde görev yapması ile yönetilen alanın hep aynı bakış açısı ile yönetilmesine sebep olmaktadır. Yapılması gerekli önemli değişikliklerin, yeniliklerin vb. olguların gerçekleştirilme algısını ortadan kaldırmaktadır.	Konusunda uzman personel sıkıntısı yaşanmaktadır. Marmaris UDGRP Hükümlerinde Milli Parkta görevlendirilmesi önerilen idari personel ve teknik uzman sayısı 67 olarak belirtilmiştir. Müdürlüğümüzdeki personel sayısının bu doğrultuda belirlenmesi gerekmektedir.	Personel yetersizliği mevcuttur. Mevcut personelin de milli parklar konusunda yeterli bir tecrübesi bulunmaktadır.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Bu sorunları çözümlenebilir özellikte mi değerlendiriyorsunuz? Nasıl? Önerileriniz nelerdir?	Korunan alanlarda özellikleri nedeniyle çok farklı disiplinlerden kalifiye personele ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca bu görevin koruma, denetim ve hizmet boyutu da düşünüldüğünde personel ihtiyacı doğal olarak zaruri hale gelmektedir. Ama ülkenin personel politikası çerçevesinde yeterli personel temin edilememektedir. Bu eksikliğin hizmet alımı şekliyle sorunun çözülebileceğini düşünüyorum.	Evet çözümlenebilir. Personel alımlarında kriterlerin seviyesi yükseltilmelidir. Norm kadro uygulamasına geçilmelidir. Eğitime önem verilmelidir. Ceza ve ödül sistemi etkin çalıştırılmalıdır.	Bu sorunlar personel rotasyonu ile çözülebilir. Ayrıca personel sayısının arttırılması bu tür alanlar için oldukça önemlidir.	Evet. Yapılacak olan işlerin ve konuların yoğunluğu doğrultusunda personel sayısı dağılımının yapılması gerekmektedir. Tek bir personelin tüm konular hakkında deneyim ve beceri göstermesi beklenmemelidir.	Evet, çözümlenebilir sorun olarak görmekteyim. Yeterli sayıda ve kapasiteli, donanımlı, tecrübeli personel istihdamı yapılmalıdır.
Personelin özlük haklarına ilişkin idari ve yönetsel anlamda (Atama ve Tayin vd.) sorunlar var mıdır?	Aslında evet bu konuda sorunlar yaşanmaktadır. Ancak bu sadece bizim kurumumuzda değil kanımca tüm kamu kurumlarında yaşanmaktadır.	Vardır.	Vardır.	Evet.	Vardır.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Varsa en temel sorunlar nelerdir?	En önemli hususların başında alınan ücret (maaş) gelmektedir. Bunun yanında kurumsal olarak normal çalışma saatlerinden fazla çalışmalar yapılabilmektedir. Bunun özlük hakkına yansımaları gereklidir. Ayrıca yurtiçi görevler için personele verilen harcırah bedelleri personelin asgari harcamasını bile zor karşılar durumdadır. Bunun da çözülmesi gereklidir.	Ehliyet ve liyakat ana prensip olmalıdır.	İdari kadrolarda görev yapan Müdür ve Müdür Yardımcısı kadrolarına asaleten atamalar halen yapılmamıştır. Bu fiili durumun devamından dolayı görev yapan idarecilerin görevi ifa etmelerinde kendilerine kalıcı olarak göremediklerinden görevlerine olan motivasyonları azalmaktadır. Çünkü idarecilerin mevzuat uygulamalarında kendilerini geçici görmenin verdiği psikoloji ile bazen yapmaları gerekenleri tam olarak yapmamaktadırlar.	Lojman sayısının yetersiz olması önemli sorundur. Marmaris'e çok fazla atama yapılmaması da etkin yönetimi olumsuz etkilemektedir. Yangın tazminatı, döner sermaye katkısı vb. destekler olmalıdır.	Atamalarda liyakat ve ehliyet durumlarına bakılmamaktadır.
Personelin özlük haklarının iyileştirilmesi ne yönelik çözümler önerileriniz nelerdir?	Personelin aldığı ücret sisteminin köklü bir değişikliğe ihtiyacı vardır.	Personeller arası asgari eşitlik sağlandıktan sonra ölçülebilir performansla göre ödüllendirme veya prim verilmelidir. İzin sistemi daha iyi çalıştırılmalıdır.	OGM'de ki yangın tazminatına benzer <i>Milli Park Koruma Tazminatı</i> adı altında bir tazminatla bu alanda görev yapan personele ek ödeme verilebilir. Bu şekildeki bir katkının personelin tamamına özellikle idareci kadroların görevlerine olan motivasyonunu arttıracak ve bu alanın cazibeli olmasını sağlayacaktır. Çünkü hem idarecilerde hem de alt kademe personelinde aynı bakanlık içinde yer alan OGM'de ki bir uygulamanın kendilerine uygulanmamasını eşitsizlik olarak görmektedirler.	Lojman konusundaki sıkıntılar Bakanlığımızca bir an önce giderilmeli, Milli Parklar Genel Müdürlüğüne ait yeni lojmanlar yapılmalıdır. Atamalarda da Marmaris'teki iş yoğunluğu göz önünde bulundurulmalıdır.	Çalışma şartlarının yeniden gözden geçirilerek, fazla çalışma ücretlerinin artırılması gereklidir. Ayrıca ödül sistemi getirilerek çalışanlar teşvik edilmelidir. Önemli bir diğer konuda milli parklar alanında çalışan personele " <i>tazminat</i> " adı altında ek bir ödeme getirilerek alanda çalışanlar ayrıcalıklı kılınmalı ve milli parklar cazip bir çalışma alanı haline getirilmelidir.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Personelin verimliliğini artırmak için neler yapılabilir?	Ben bu konuda sorunun personelin kendisinde olduğunu düşünüyorum. İnsanlar bir kamu görevi yürütüyorsa bu işi sevsen de hakkıyla yapması gerekir. Personelin kurumsal aidiyetini arttırmak için yetki ve sorumluluğun alt kademelere verilmesi gereklidir. İnanmadığı bir karar için kimse emek vermek istemektedir.	Manevi motivasyon ve maddi ödüllendirme sağlanmalıdır. İyi bir yönetim sistemi kurulmalıdır.	Taşra personeli için en önemli husus olan görev yaptığı yerde rahat ikame edilebilmesini sağlayan lojman sorununun çözülmesi önceliklidir. Ayrıca personeli daha etkin ve verimli kullanmak için motivasyonunu arttıracak ödüllendirme vb. teşvikler verilebilir. Çalışma şartlarına ve arazi koşullarına göre kendisine verilen giyim, kuşam, makine ve teçhizatın sayısı arttırılabilir ve bunlar zamanında verilebilir.	Marmaris'teki lojman sıkıntısı giderilmeli, OGM de olduğu gibi Milli Parklarda da özel tazminat (yangın tazminatı vb.) alınmalı, mesai paraları ödenmeli ve personel döner sermayeden pay almalıdır.	Eğitimlerine önem verilmelidir. Hizmet içi eğitimlerle tecrübe arttırılmalıdır. Ödül sisteminin işlevsel hale getirilmesi sağlanmalıdır.
Önerileriniz benzeri düşünceler hiç kurumda dillendirilmiş midir ya da gündeme gelmiş midir?	Bilemiyorum.	Gelmiştir.	Evet, zaman zaman toplantılarda gündeme gelmiştir	Evet.	Gündeme gelmiştir.
Bu öneriler ilk defa mı sizin tarafınızdan düşünülmektedir? Bilinmekte ama uygulanamamakta mıdır? Neden?	Biliniyordur elbet. Uygulamak tek bir kurumun yapabileceği bir unsur değildir. Aşağı yukarı tüm kurumlarda olan sorunlardır. Ülkemizde çözülmek istenip te çözülemeyecek olan problemlerin çok az olduğuna inanıyorum.	Bilindiğini düşünüyorum. Ancak mevcut sistemde yeterince hayata geçirilemiyor.	İlk defa benim tarafımdan düşünülmemektedir. Kurumca bilinmektedir. Fakat yasal prosedürler, mevzuat, bütçe vd. sebeplerden dolayı uygulanması zorlaşmaktadır.	Hayır, uygulanmamaktadır.	Personel arasında ayrımcılığa neden olacağı düşünüldüğünden üst amirler tarafından uygulanan ve tercih edilen bir yol değildir. Ancak şahsi görüşüm uygulanmalıdır.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Milli parklarda çalışanların görev yeri değişikliğinin olumlu ve olumsuz yönleri ile bu konuda ki görüşleriniz nedir? Sizce görev yeri değişikliği yapılmalı mıdır?	Sık sık yapılan değişiklik elbette kurumu yormaktadır. Bu olumsuz bir durumdur. Bir kurum için en önemli hususlardan birisi de kurumsal hafızadır. Örnekelecek olursak kendi Daire Başkanlığı'nda (Milli Parklar Dairesi'nde) 10 yıldan fazla çalışan personel sayısı bir ya da iki ile sınırlıysa burada kurumsal hafızadan söz edilemez. İşlerin sürekliliğini sağlama açısından geçmişinin bilinmemesi olumsuz bir durumdur. Sık görev değişikliği bence sorundur. Ancak görev yeri değişikliğinin bilgi ve becerinin transferi açısından da önemli olduğunu da düşünüyorum.	Personelin yetişmesi, yeni görüş açılarının ortaya çıkması ve verimliliğin artması için bir sistem içinde görev yeri değişikliği olmalıdır.	Özellikle alt kademe personelin görev yerinin sıkça değiştirilmesi uygun değildir. Alt kademe personelin bu tür alanlarda çalışmalarından dolayı alanın kaynak değerlerini çok iyi bildiklerinden alandan uzaklaştırmaları veya sık sık yer değişikliğine tabi tutulmaları önemli bir sorundur. Ancak bu görev yeri değişikliğinin idari personel için düzenlemeye tabi tutulması ve belli süreler (bu süre 5 yıl ile sınırlı olmalıdır) sonunda uygulanması uygundur. Çünkü belli bir süreden daha fazla aynı yerde görev yapması iş ilişkilerinin bozulmasına sebep olmaktadır.	İdari kadrodaki personelin kısa süre aralıklarında görev yerinin değiştirilmesi uygun değildir. Çünkü idari personel, korunan alanın özelliklerini, kaynak değerlerini ve yöre halkını belli bir süre geçtikten sonra tanıyabilmektedir. Alanın tanınarak karakteristik özelliklerine göre yönetilmesi, kısa süreli çalışmalarda pek mümkün görülmemektedir. Bu nedenle görev yeri değişikliğinin kısa sürede tekrarlanması korunan alanlar için olumsuzluktur. Bu nedenle görev yeri değişikliğinin sık aralıklarla yapılması tarafimca uygun değildir.	Görev yeri değişikliği ile alanı tanıyan ve iyi bilen personelin alandan uzaklaşması durumunda kaynak değerler tehlikeye girer. Çünkü o alanı en iyi bilen, belli bir tecrübeye sahip, alana tehditlerin nereden ve nasıl geleceğini tahmin eden, orada uzun süre çalışan personeldir. Ancak idari kadroda görev yapanlarda bu süre belli bir süre ile sınırlandırılmalıdır. Alt kademe personel alandan hiçbir zaman uzaklaştırılmamalıdır.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Görev yeri değişikliğinin beklenmeyen sonuçları neler olmaktadır?	Yeni personel demek yeni sorunlar demektir. İlk olarak onu yetiştirmek gerekmektedir. Gelen personelin hemen hemen hepsi üniversite mezunu olsa da çalıştığımız konular ancak bu işi yaparak öğrenilecek konular olduğundan yetişmiş personel kaybı her kurumda olduğu gibi bizde de önemli bir problemdir.	Plansız ve programsız yapıldığında, verimsizliğe ve çatışmalara sebep olmaktadır.	Özellikle alt kademe personellerden alanı iyi bilen memur, işçilerin, teknik ekibin görev yerinin sık sık değişmesi ile alanın özelliklerini, sınırlarını, kaynak değerlerini, tehditlerini, alana zarar veren objeleri vs. bilen başka personel olmayacağından alanda bazı teknik bilgi boşlukları doğabilecektir. Yönetimsel anlamda ise yöneticilerin görev yeri değişikliğinin sıkça yapılması kaynak değerlerinin korunmasında zafiyetler olabilecektir.	Korunan alanlarda yönetimsel başarı, ancak alana ve kaynak değerlere hâkim olunmasından sonra sağlanmaktadır. Milli parklar konusunda uzman olmayan bir personelin tayin olması sonucu, konulara yabancı olması nedeniyle adapte olma sürecinde işlerin aksamasına sebep olabilmektedir.	Kaynak değerleri tehlikeye girebilir. Alanda devam eden rutin bazı işler, vejetasyon takibi, envanter vb. işler sekteye uğrayabilir.
Milli Parklar da ziyaretçi yönetimi nasıl olmalıdır?	Ziyaretçi yönetimi belli bir program dâhilinde alan kılavuzu eşliğinde yapılmalıdır. Ne yazık ki ülkemizde bu sistemi oturtan pek az milli parkımız bulunmaktadır. Artık toplum milli parkların sadece gezme ve yeme-içme yeri olmadığını farkında olmalıdır. Bu da ziyaretçi yönetim programlarının her milli park için özel olarak hazırlanması ve uygulanması ile gerçekleştirilebilir.	Öncelikle mevcut değerlerin korunması hedeflenerek bilimsel veriler doğrultusunda planlanarak yapılmalıdır.	Bilimsel dayanaklara göre hazırlanmış Ziyaretçi Yönetim Planları ile koruma ve kullanma dengesi içerisinde uygulanabilir planlar olmalıdır.	Giriş ve çıkışların kontrollü olarak yapıldığı bir plan eşliğinde, alanı iyi tanıyan alan kılavuzlarının ziyaretçiyi bilgilendirdiği ve alanı tanıttığı, güvenli ve kaliteli bir hizmetin sunulduğu bir ziyaretçi yönetim planı olmalıdır.	Ziyaretçi yönetimi belli bir program dâhilinde planlar eşliğinde yasal zemine oturtulmuş rehberler eşliğinde yapılmalıdır.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

İdarecisi olduğunuz Milli Park Müdürlükleri sizce teşkilatlanmasını tamamlamış mıdır?	Hayır.	Hayır. Çok fazla eksikliğimiz vardır.	Hayır tamamlamamıştır.	Hayır.	Tamamlamamıştır
Mevcut yapılanmanın bu haliyle oluşturduğu sorunlar var mıdır?	Evet vardır.	Vardır.	Vardır.	Evet vardır.	Vardır.
Varsa hangileridir?	Bölge Müdürlükleri içerisinde hem İl Şube Müdürlükleri hem de Milli Park Müdürlükleri mevcuttur. Bazı milli parkların yönetimi İl Şube Müdürlüklerindedir. Bu durum yapılanmada yetki karışıklığını doğurmaktadır. Sonuçta bürokrasi oluşmakta ve etkin bir yönetim sağlanamamaktadır. İl Şube Müdürlüklerince yönetilen milli parklarda yetki ve sorumluluğun Milli Park Müdürlüklerinde olduğu müdürlüklerin kurulmasına ihtiyaç vardır. Korunan alanların, yerelde sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin ve ilgili kurumların da katıldığı bir sistemle ortaklaşa yönetimle yönetilmesine ihtiyaç vardır.	Alanlarımızda yeterince etkin yönetim sağlanamamaktadır.	Milli Park Müdürlüğü'nde Müdür Yardımcısı atamasının henüz gerçekleşmemiş olması, şeflik kuruluşlarının halen olmaması ile birlikte bunun yanında tek idari amirinin Müdür olması nedeniyle etkin yönetimle alakalı sorunu vardır. Ayrıca personel ve idari bina eksikliği mevcuttur.	Öncelikle Bölge Müdürlüğü idari merkezi bölgenin konumu itibarıyla tüm birimlere eşit mesafede olmayıp Müdürlüğümüze uzak kalmaktadır. Bölge Müdürlüğündeki idareci konumundaki Merkez Şube Müdürleri farklı birimlerden, sonradan hızlı bir şekilde görevlendirildiğinden alanında uzman olmayan, idarecilik vasıfları yetersiz kişilerce iş ve işlemler yapılmaktadır. Genellikle konulara çözüm bulmaktan uzak bir yapı sergilenmekte ve ancak yazılan yazılara cevap bulmakla uğraşmaktadırlar. Nitelikli kadro eksikliği mevcuttur.	Personel ihtiyacı had safhadadır. Önemli olan kaynak değerlerin korunması ancak güçlü bir teşkilat ve yetenekli personel çokluğuyla mümkün olur.
Bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinizi temel unsurlar nelerdir?	Taşra teşkilatlarının personel ve yetki anlamında güçlendirilmesi gerekmektedir. Mevzuatta buna yönelik değişikliklerin yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.	Teklif edilebilecek teşkilatlanma kurumsal olarak tamamlanmalı, bilahare de norm kadrosu tamamlanmalıdır.	Milli Park alanının büyüklüğü göz önüne alındığında Milli Park Müdürlüğü altında şeflik kurularak daha etkin yönetimi sağlanmalıdır. Personel takviyesi yapılmalıdır. İdari bina ve lojman sorunu çözümlenmelidir.	UDGP çerçevesinde alanı yönetecek meslek gruplarının temsilcilerinin içerisinde bulunduran, tabiatın tür varlıklarıyla korunacağı bir alan idare edebilecek nitelikte bir yapı oluşturulmalıdır.	Boş kadroların tespit edilerek atamaların ivedilikle yapılmasıdır.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Mevcut yapılanmanın (Milli Park Müd.) olumlu yönleri var mıdır?	Evet vardır.	Evet vardır.	Vardır.	Evet vardır.	Vardır.
Evetse hangi konularda öne çıkmaktadır?	Bence tüm milli parklarda olması gereken durum, milli parkların kaynak değerlerinin çeşitliğine ve özelliğine göre personel çeşitliliği ve sayısı da olmalıdır. Yani konusunda uzman farklı özellikte ki alanda farklı yetenekteki personel istihdamı olmalıdır. Ayrıca alan yönetimine kamu haricinde, üniversite ve STK'larda destek vermelidir. Kendi içinde yönetsel anlamda yerel özerklik oluşturmalıdır.	Bölge Müdürlüğü olmadan öncesine göre daha iyi konumdadır. Alanları daha iyi temsil etmektedir. İyi yönde mesafe alınmıştır.	Sorunların çözümüne yönelik hızlı karar alma ve bu kararların uygulanması konusunda yeniden yapılanma oldukça faydalı olmuştur. Olaylara anında müdahale edebilme, işlerin kontrol ve takibi, personel takviyesi sağlandığı takdirde alanın etkin yönetimi konusunda ilerleme kaydedilecektir.	Tabii ki, son düzenleme ile daha bağımsız bir çalışma birimi oluşturulmuştur. Ancak yeterli değildir.	Kendisine ait personelinin olması önemlidir. Ayrıca döner sermaye gibi bir bütçeye sahip olması her ne kadar taşranın direkt harcama yetkisi olmasa da ilerisi için umut vericidir.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Sorunların çözümüne yönelik eylem planı önerileriniz nelerdir?	Bu süreç ilk olarak mevzuat anlamında değişikliği gerekli kılmaktadır. Değişiklik sonrasında Milli Park Müdürlükleri ile birlikte üniversitelerden, diğer kurum ve kuruluşlardan, STK'lardan oluşan <i>Üst Yönetim Kurulu</i> kurulmalıdır. Milli Park Müdürlüğü tarafından milli park özelinde hazırlanan iş ve işlemler, eylem planı, izleme çalışmaları, bütçe gibi ana unsurları içeren 5 yıllık Yönetim Planı hazırlanmalıdır. Milli park alanı bu yönetim planına göre yönetilmelidir. Üst kurul her ay sonunda milli parkta plana göre yürütülen işleri kontrol etmeli ve yeri geldiğinde kararlar almalıdır. Genel Müdürlükte tüm bu sürecin etkin çalışmasını denetlemekle görevli olmalıdır.	Milli Park Müdürlüklerinin yönetilebilir alanlara bölünerek teşkilatının oluşturulması gerekir. Yani Şeflik kuruluşları gerçekleştirilmelidir	Personel rotasyonu ile takviyenin artırılması sağlanmalıdır. UDGP revizyonu belli konularda alanın belirli kesimlerinde kısmi olmak şartıyla yapılmalıdır. Şefliklerin kurulması kaçınılmazdır.	Yapılacak olan işlerin ve konuların yoğunluğu doğrultusunda personel sayısı dağılımının yapılması gerekmektedir. Tek bir personelin tüm konular hakkında deneyim ve beceri göstermesi beklenmemelidir. Tüm personelin meslek uygunluğuna göre iş dağılımı yapılmalıdır. UDGRP kapsamında, alanın yönetiminden kaynaklı sorunların aşılabilmesi için daha geniş kapsamlı bir yönetim ve organizasyon yapısı olmalıdır. Daha güçlü bir yapı ile nihai karar mercii olarak inisiyatif kullanabilecek yetkileri arttırılmış görev yapabilecek teşkilatın güçlendirilmesi gerekmektedir.	Personel eksikliğinin bir takvime bağlanarak giderilmesi gerekmektedir.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Milli park müdürlükleri yapılanmasının eksik yanları var mıdır?	Vardır.	Vardır.	Vardır.	Evet vardır.	Vardır.
Evitse hangileridir?	En önemli eksiklik yetki ve sorumluluğun kendilerinde olmamasıdır. Alanı yönetecek etkin bir genel bütçeleri ile personeli bulunmamaktadır.	Şefliklerin oluşturulmaması eksikliklerdir. Koruma ve idari personel eksikliği vardır.	Halen DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü'ne Müdür Yardımcısı ataması yapılmamış ve Şefliklerin kuruluşu gerçekleştirilmemiştir.	UDGRP çerçevesinde alanı yönetecek meslek gruplarının temsilcilerini içerisinde bulunduran, sadece orman, su ya da diğer bir kaynak değerlerini değil bütüncül bir yaklaşımla tabiatın tüm varlıklarıyla korunacağı bir alanı idare edebilecek nitelikte bir yapı ve teşkilat.	Şefliklerin kuruluşunun yapılmaması ve sivil toplum kuruluşlarının yönetime dâhil edilmemesi önemli bir eksikliklerdir.
Eksik yanların giderilmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?	Mevzuat değişikliği olmalıdır. Yeterli bütçeye sahip ve personel eksikliği giderilmiş, iyi hazırlanmış yönetim planı olan ve tüm sürecin denetlendiği, eksikliklerin giderildiği, tüzel kişiliğe sahip bir Genel Müdürlüğe bağlı müdürlükler olmalıdır.	Kuruluş şeması ve teşkilatının planlanması yapılmalı ve hayata geçirilmesi gerekliliktir.	Müdür yardımcısı ataması ivedilikle gerçekleştirilmelidir. Alan büyüklüğüne göre iki adet şeflik kurulması zorunludur.	Yasal mevzuatın milli parklara göre uyarlanması, izin irtifak konularının, verilecek cezaların milli park mevzuatına göre yapılmalıdır. Konusunda uzman olan personel ihtiyacı giderilmelidir.	Şefliklerin kurulması gerçekleştirilmelidir. STK'lerden oluşan <i>danışma kurulları</i> 'nın oluşturulması alanın etkin yönetimi için önemli bir adımdır.
Milli Parkların etkin korunması fikrini nasıl tanımlarsınız?	Milli parkı oluşturan kaynak değerlerinin yörede yaşayan insanları da içine alacak şekilde iyi hazırlanmış yönetim planları eşliğinde, katılımcılığın sağlandığı, tüm işlemlerin yerinde izlendiği, kararların katılımcı bir şekilde alındığı bir koruma şekli olmalıdır.	Koruma, kullanma dengesini kurmaktır.	Doğal, kültürel ve rekreasyonel kaynak değerlerinin korunması ve devamlılığının sağlanması önceliklidir. Bu değerlere en az zarar verilecek şekilde alan kullanılmalı ve alan içerisinde ve civarında yaşayan halkın, sosyal ve ekonomik yönden desteklenmesi alanın etkin korunması için oldukça önemlidir.	Sahaya hâkim olan, karşılaşılan problemlere çözüm üretebilecek personel yapısıyla alanın etkin korunması mümkün olabilecektir.	Kaynak değerlerine zarar vermeden mümkün olduğunca en fazla kişiye hizmet vermektir.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Milli Parkların korunmasına ilişkin eylem planlarının temel fikri ne olmalıdır?	Kaynak değerın gelecek nesillere aktarılması olmalıdır.	Hukuki ve idari tedbirler alınmalıdır. Ayrıca eğitim ve bilinçlendirme yapılmalıdır.	Eylem planları koruma-kullanma dengesi içerisinde alanı en az tahrip edecek şekilde yapılmalıdır.	Tüm tabiatın tüm varlıklarıyla korunacağı bir alanı idare edebilecek nitelikte olmalıdır.	Kaynak değerlerinin ziyaretçilerin katılımıyla korunmasıdır.
Milli Parkın çevresinde yaşamını devam ettiren toplumla idare arasında anlaşmazlıklar var mıdır?	Evet vardır.	Vardır.	Vardır.	Evet var.	Vardır.
Varsa nelerdir?	Yasal düzenlemelerden dolayı alanın korunan alan olması nedeniyle yöre halkına yönelik getirilen bazı sınırlamalardan kaynaklı sorunlardır. Örneğin otlatma, hayvancılık yapma isteği, arıcılık, avcılık yapamama vd.	İki tarafın amaç ve hedefleri çoğu zaman örtüşmemektedir. Yeterli şeffaflık olmamaktadır. Güven sorunu vardır. Ayrıca eğitim ve bilinçlendirme yetersizliği vardır. Hukuksal yetersizlik ve zorlukları yaşanmaktadır.	Milli Park Kanunu ve UDGP kararlarının getirdiği engellemeler, yasaklar ve bu yasaklara bağlı toplumun ekonomik kayıpları mevcuttur.	Milli Park alanının işgal edilmesi, faydalanma, ağaç kesme, ateş yakma vb. sebeplerle yaşanan anlaşmazlıklar mevcuttur.	Spil Dağı Milli parkında Mutlak koruma zonunda kalan yerleşim alanlarının Milli Parklar Kanunu'ndaki kısıtlamalar nedeniyle hukuki sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır.
Sorunun çözümlenebilirliğini sorgular mısınız?	Aslında bu konuda bu alanın yöre halkına sağlayacağı faydaları belirlemek ve bunlarla ilgili düzenlemeleri yaparak yöre halkının sınırlamalardan dolayı oluşturulan mağduriyetini gidermek olabilir. Ayrıca belki bazı durumlarda belli oranlarda gelirlerden pay aktarımı yapılarak nakdi veya aynı yardımlar devlet tarafından yapılabilir.	Taraflar tartışarak, görüşerek ortak noktaları bulmalıdırlar. <i>Sosyal Sorumluluk Bedeli</i> ödemesi şeklinde bir pay kendilerine verilebilir.	Yöre halkının ekonomik gelir kaynaklarını arttırmaya yönelik olarak ürettikleri ürünlerini alana gelen ziyaretçilere satma imkânları sağlanmalıdır. Ayrıca alanın gelirlerinden pay aktarımı yapılabilir.	Etkin koruma, milli park alanına hâkim, yaşanan problemlere çözüm üretebilen personel, yeterli eleman takviyesi sağlanmalıdır. Bunun yanında korunan alanda yaşayan insanların alanla ilgili eğitim almaları önem arz etmektedir.	UDGP'nin revize edilerek halkın makul ihtiyaçları karşılanmalıdır.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Milli Park'ın yönetimine yerel ilgi gruplarının (Yerel halk, Yerel yönetim-Belediyeler- STK vb.) katılımına ilişkin görüşünüz nedir?	Kesinlikle aktif katılımları sağlanmalıdır.	Katılım olmalıdır. Birliktelik sağlanmalıdır.	Yönetime katılım mevzuattan dolayı oldukça düşüktür. Yerel halkın yönetime katılımı mevzuattan dolayı mümkün değildir. Yerel yönetimlerinde böyle bir katılımı mevcut değildir. Sadece STK'ların çok sınırlı var olan katılımı görülmektedir. Bu da tamamen gönüllülük esasına göre ikili ilişkilerle ve ya idarecilerin STK'ların diyalogu ile mümkün olabilmektedir.	Katılmalıdır.	Sorunsuz yönetim için mutlaka dikkate alınmalı ve önemsenmelidir.
Milli Parkların yönetimini yerel aktörlerle işbirliği yaparak gerçekleştirmek gerekir mi?	Evet. Korunan alanların yönetiminde en önemli husus katılımcılığın artırılmasıdır. Yerel aktörlerde katılımcılık unsurlarının içerisinde olmalıdır.	Evet gerekir.	Evet gereklidir. Yerel ilgi grupları ile mutlaka işbirliği içerisinde yönetim sağlanmalıdır.	Evet gerekir.	Evet gerekir.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Bu anlamda yerel katılımcıların da ortak olduğu bir ortaklaşa yönetim (Katılımcı Yönetim) modelini nasıl değerlendirirsiniz?	Olumlu ve faydalı bir yaklaşım olarak değerlendiririm.	Sınırları, sorumluluk ve yetkileri belirlenmiş bir yönetim modeli olmalıdır.	Milli Parkların korunması ve daha etkin yönetilmesi açısından ortaklaşa yönetimin faydalı olacağı kanısındayım.	Etkin korumanın sağlanacağı düşüncesindeyim. Hem yerel yönetim, hem yerel halk ve STK'ların ortak olacağı bir yönetimde alanın kaynak değerleri korunacağı gibi bunların tanıtımı da daha kolay olacaktır. Ayrıca yerel halk tarafından verilen zarar asgari seviyeye indirilmiş ve otokontrol kendiliğinden sağlanmış olacaktır.	Planlama aşamalarında görüşleri alınmalı ve uygulamalar sonucunda da bilgilendirilmelidir.
Milli Parkların yöre halkına ekonomik katkısı olması gerekliliği fikrine katılıyor musunuz?	Evet katılıyorum.	Evet katılıyorum.	Katılıyorum.	Evet katılıyorum.	Evet katılıyorum.
Evetsen neden?	Yöre halkının sınırlamalardan dolayı oluşturulan mağduriyetini gidermekten dolayı ekonomik katkı olmalıdır.	Tüm insanlık ve doğa için katlanılan bedelin ekonomik bir karşılığı olmalıdır.	Alanın Milli Park ilan edilmesinin getirdiği yasaklar ve kısıtlamalar yöre halkını ekonomik bağlamda sıkıntılara düşürebilmektedir. Bu sebeple yöre halkı mevzuat çerçevesinde idarece yasaklanmış faaliyetlere yönelmektedir. Bu faaliyetleri sonucu haklarında yasal işlem yapılmakta hapis ve idari para cezalarına çarptırılmaktadır.	Çünkü alana en çok alana zarar veren kesim genelde alanın yöresinde yaşayan ve alanın ilanı ile en çok mağdur edilmiş olan kesimdir. Dolayısıyla bu kesime yönelik ekonomik katkının verilmesi, kaynak değerlerinin korunması için önemli bir çalışma olacaktır.	İnsanlar psikolojik olarak para kazandıkları şeyleri daha iyi korurlar. Dolayısıyla faydalandıkları ve gelir elde ettikleri bir değeri mutlaka korurlar. Buda korunan alanların ve kaynak değerlerinin korunması anlamına gelir.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Evitse nasıl bir yöntemle olmalıdır?	Onların doğal olarak ürettikleri ürünlerini pazarlayacakları ve tanıtımını yapacakları mekanizmalar kurulmalıdır. Milli park iş ve işlemlerinde çalıştırılmak üzere istihdam edilmek üzere onlara öncelik verilmelidir.	Milli parkın civarında yaşayan ve bunlardan etkilenen yerel halka bir takım paylar verilebilir. Örneğin giriş ücreti alınmayabilir. Alan kılavuzluğu işlerinde kullanılabilir. Ya da <i>Sosyal Sorumluluk Bedeli</i> ödemesi şeklinde bir pay kendilerine verilebilir.	Milli park içerisinde ve civarında ekoturizm faaliyetlerinin artırılması önemlidir. Bu faaliyetlere yöre halkının katılımının sağlanması alanın daha da korunmasını sağlayacaktır. Otokontrol kendiliğinden kurulacaktır. Ayrıca milli parklar idaresi olarak yöre halkına ekonomik katkıda bulunulması halinde yöre halkının mağduriyeti giderilmiş olacağından koruma içgüdüğü daha ön plana çıkacaktır.	Alanın gelirlerinden yöre halkına belli bir pay aktararak gelir paylaşımı şeklinde mevzuat değişikliği ile yapılabilecek bir düzenleme ile mümkün olabilir. Döner sermaye gelirlerinden pay aktarımı yasallaştırılabilir. Bu örnek zaten yaban hayatında kısmen de olsa uygulanmaktadır Bu örneğe benzer bir uygulama getirilerek alanın daha iyi korunması ve kaynak değerlerin ön plana çıkarılması için o bölgeye harcanmalıdır.	Milli Parkın yönetim hizmetlerinde değerlendirilebilir. İşgücünden faydalanarak milli parkın iş ve işlemlerinde istihdam edilebilir. Ayrıca ürettikleri ürünlerinin değerlendirilmesine yardımcı olunacak projeler de geliştirilmelidir.
Hayırsa neden?					
Yönetimde İç denetim uygulaması ne kadar başarılıdır?	Bence önemli bir uygulamadır. Ancak bu sistemin doğru anlaşılmadığı kanaatindeyim. Çünkü iç denetim idarenin eksiklikleri ve yanlışlıklarını tespit etmeli ve bunların düzeltilmesi konusunda idareye tavsiyelerde bulunmalıdır. Hâlihazırda sistemin böyle çalışmadığını düşünüyorum.	Az başarılıdır.	Eksiklerin giderilmesi, doğru bilinen yanlış uygulamalardan dönülmesi ve yol gösterici olması nedeniyle başarılıdır.	Hataların erken fark edilmesi açısından faydalıdır. Doğru bilinen yanlış uygulamalar bu sayede düzeltilecektir.	Tamamen evrak üzerine bir denetim yapılmaktadır. Uygulayıcının karşılaştığı sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik herhangi bir iç denetim yapılmamaktadır.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Mali Yönetim etkinliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Sorunlar var mıdır?	Yetkiler hâlihazırda merkezde toplanmış durumdadır. Dolayısıyla çok etkin bir yönetim söz konusu değildir. Evet, sorunlar vardır.	Mali yönetimde de yapısal sorunlar vardır. Personel sorunları vardır.	Elde edilen gelirler döner sermayeye gelir olarak kaydedilmektedir. Ancak bu gelirler yerelde harcanamamaktadır. Doğrudan merkeze (Bakanlık Döner Sermayesine) gönderilmektedir.	Milli parkların gelirlerinin tahsili ve harcanması konusunda bazı sorunlar vardır.	Yetkiler şu an için merkezde toplandığından dolayı çok etkin bir yönetim söz konusu değildir. Evet, sorunlar vardır.
Evetse hangi sorunlar önceliklidir?	Yerelde mali yöneticiler tecrübeli değildir. Yetkiler merkezde toplanmış durumdadır. Ayrıca yerelde alanlara ilişkin iyi mali planlama yapılamamaktadır.	Harcamaların, mali yönetim etkinliği için yeterli planlama ve uygulamaya ihtiyaç vardır.	Döner Sermaye Saymanlıkları ise İl Şube Müdürlükleri ile ortak kullanılmaktadır. Dolayısıyla Saymanların iki amiri bulunmaktadır. Ancak bu yapı uzakta olan Milli Park Müdürlükleri için sorun teşkil etmektedir. Sayman milli parkların işleriyle yeterince ilgilenmemektedir. Ayrıca bir personelin ortak kullanılması, iki amirinin olması da yönetim ve personel üzerinde otorite kurma açısından uygun değildir.	Turizm alanındaki tahsis bedellerinden elde edilen gelirlerin milli parklar dışındaki Maliye Bakanlığı'na aktarılması ve milli parklar için harcanmaması öncelikli sorundur. Ayrıca milli parkın civarında yaşayan yerel halkın mağduriyetini ekonomik olarak giderilememesi ayrı bir sorundur.	Döner Sermaye Saymanlıklarının İl Şube Müdürlükleri ile ortak kullanılması öncelikli bir sorundur

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?	Yereldeki mali yöneticiler işi benimsemeli ve iyi bir eğitimden geçirilmelidir. Tecrübeli mali yöneticiler atanmalıdır. Ayrıca kesinlikle kapsamlı bir yetki devri yapılmalıdır.	Hukuki, teknik ve personel eksikliklerinin giderilmesi gerekir.	Saymanlığın müdürlük kuruluşunun olduğu yerde olması ve tek amirinin olması gerekmektedir. Gelirlerinde yerelde harcanması lazımdır. Bunun mevzuatla düzeltilmesi ve harcama imkânı verilmelidir.	Milli parkların gelirleri milli parklarda kullanılabilir. Buna yönelik mevzuat değişikliği yapılmalıdır. Çünkü turizm alanındaki tahsislerden elde edilen gelirler Maliye Bakanlığı'na yatırılmaktadır. Milli Park Müdürlükleri'ne bağlı kurulan Döner Sermaye İşletmesi'nin ise bu anlamda bir gelir elde etmesi mümkün görülmemektedir. Bu anlamda döner sermayelerin işlevi arttırılmalı, Milli Park Müdürlüklerinin yetkisi dâhilinde korunan alanlar için harcanabilme imkânı ile bu gelirlerden yerel halka da pay verilmelidir. Milli parkların gelirlerinin tahsili ve harcanması konusunda müdürlük bünyesinde donanımlı bir birim kurulmalıdır. Tabiatın korunması ve kaynak değerlerin öne çıkarılmasına yönelik harcamalar yapılmalıdır.	Saymanların ortak kullanımı neticesinde Saymanların iki amiri ortaya çıkmaktadır. Bu ortak kullanım ile Sayman milli parkların işleriyle yeterince ilgilenmemektedir. Saymanlığın işlerin takibi ve otorite açısından tek amirinin olması gerekliliktir. Bu nedenle her Milli Park Müdürlüğü bünyesine müdüre bağlı bir döner sermaye saymanı görevlendirilmelidir.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

Milli Park Müdürlüğünde etkin hizmet sunumu için öncelikli olduğunu düşündüğünüz önlemler nelerdir?	Öncelikle personelin işine olan sahiplilik düşüncesi geliştirilmelidir. Personel sayısı ve çeşitliliği sağlanmalıdır. Mali açıdan özerklik ve kaynak sağlanmalıdır	Personel kalitesi sayısının optimize edilmesi gerekir. Hukuksal problemlerin çözülmesi önemlidir.	İdari bina sorunun çözülmesi ve şefliklerin kurulması, personel eksikliğinin giderilmesi, UDGP'nin revize edilmesi, alan yönetimi, ziyaretçi yönetimi, ekoturizm planlarının UDGP'ye uygun şekilde entegre edilmesi gereklidir.	Gerekli tesisler yapılmalı, personel sayısı artırılmalıdır. Ziyaretçi tanıtım merkezi öncelikli olarak çok hızlı bir şekilde yapılmalı, konusunda uzman personel sayısı artırılmalıdır.	Personel ihtiyacının karşılanması, STK'larla işbirliği oluşturma ve planların güncellenmesi önemli önlemlerdir.
Dilek/Marmaris/Spil Dağı Milli Parkı'na yönelik doğal (afet) veya başka dış tehditler var mıdır?	Evet vardır.	Vardır.	Vardır.	Evet vardır.	Vardır.
Varsa nelerdir?	Yangın, sel, heyelan ve çığ afeti riskleri mevcuttur.	En önemli tehdit orman yangınıdır. Aşırı insan baskısı ve kullanımı ile bitki ve hayvan hastalıkları da önemli tehditlerdir.	Yangın önemli bir doğal tehdittir. Ayrıca yoğun ziyaretçi potansiyelinin kontrolsüz kullanımı ile alanın kaynak değerlerine vereceği muhtemel zararlar olmaktadır.	İnsanların müdahalesi (işgal, turizm vb.), sel, yangın gibi afetlerdir.	Orman yangınları milli parklar için önemli bir tehdittir.
Bu tehditlere yönelik tarihte yaşanmış örnekler verebilir misiniz?	Birçok milli parkımızda orman yangını çıkmıştır. Ayrıca bir milli parkımızda (Saklıkent Milli Parkı) sel felaketi yaşanmış ve can kayıpları olmuştur.	DYBM Deltası Milli Parkı'nda Karina Mevkii'nde 1996 tarihinde çıkan orman yangınıdır.	1996 yangını önemli bir yangındır.	1990'lı yıllarda ülkemizdeki en büyük orman yangılarından ikisi Marmaris te çıkmıştır	Spil Dağında 29.10.2012 tarihinde çıkan yangın alana zarar vermiştir.

Çizelge 4.28. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Bulguları (devamı)

En fazla zarar veren en önemli tehdit tipleri sizce hangisidir?	Yangındır.	Yangın ve yoğun İnsan baskısıdır.	Orman yangını, alana taşıma kapasitesinin üzerinde araç ve ziyaretçi girişi, alanda kaçak yapılaşma, deniz börülcesi, kekik, adaçayı vb. flora'nın toplanması bu kaynak değerlerinin geleceği için bir tehdit unsurudur.	Orman yangınlarıdır.	Yangın ve usulsüz otlatma milli parkın florası ve faunası ile kaynak değerleri için önemli tehditlerdir.
Bu tehditlere yönelik risk analizleri yapılmış mıdır?	İdareimiz tarafından hazırlanmış konuyla ilgili eylem planları mevcuttur.	Kısmen yapılmıştır.	Yapılmaktadır.	Genel Müdürlüğümüzce yürütülen projeler kapsamında yapılmaktadır.	Hayır yapılmamıştır.
Yapılmamış ise sizin önerileriniz nelerdir?		Yönetim planları ile birlikte bu analizler de yapılmalıdır.			Yangın Eylem Planındaki hususların yerine getirilmesi ile korunan alan izleme yönteminin geliştirilmesi önemlidir.
Son olarak eklemek istediğiniz ve önemli bulduğunuz herhangi bir konu var mıdır?	Hayır. Teşekkür ederim.	Başta milli parklar olmak üzere korunan alanların önemi, değeri toplumun tüm katmanlarına çok iyi anlatılmalı ki bilinçli bir koruma sağlansın. Aksi takdirde riskler giderek artacaktır.	Alanın kaynak değerlerine verilecek muhtemel zararların büyüklüğü ölçülemediğinden bir izleme yöntemi mutlaka kurulmalıdır. Teşekkür ederim.	Yoktur. Teşekkür ediyorum.	Yoktur. Teşekkür ediyorum.

4.5. Mülakat Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yapılan mülakatlar sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkarak Çizelge 4.29. oluşturulmuştur. Çizelgede yöneticiler ile yapılan mülakat sonuçlarında tespit edilen önemli olan sorunlar değerlendirmeye alınmıştır. Bu sorunlara yönelik geliştirilen her yöneticiye ait çözüm önerileri ise sorun sütununun altında sembollerle gösterilmiştir. Belirlenen önemli sorunlar şunlardır;

- 1- Yasal boşlukların olması sorunu,
- 2- Personel kaynaklı sorunlar
- 3- Personel özlük sorunları
- 4- İdari, yönetsel anlamda personel sorunları
- 5- Mevcut yapılanmanın olumlu yanları
- 6- Mevcut yapılanmanın eksik yanları
- 7- Toplumla idare arasında anlaşmazlık sorunu
- 8- Milli parklarda ziyaretçi yönetimi sorunu
- 9- Mali yönetim etkinliğine ilişkin sorunlar
- 10- Teşkilatlanma sorunları
- 11- Yerel ilgi grupları katılım sorunları
- 12- Korumaya ilişkin eylem planları sorunu
- 13- Mevcut yapılanma sorunu
- 14- Milli parklarda etkin hizmet sunumu sorunu
- 15- Görev yeri değişikliği sorunu
- 16- Milli parkların etkin korunması sorunu dur.

Belirlenen bu sorunların tamamı milli parkların yönetiminde önemli olan sıkıntılardır. Yöneticilere uygulanan mülakata yönelik belirlenen sorulara verilen cevaplar neticesinde bu sorunlar ortaya çıkarılmış ve derlenmiştir. Belirlenen sorunlara yönelik önerilen çözümler ise hemen hemen birbirine yakın ve birbirini destekleyici görüşlerdir. Korunan alanlar ve milli parkların sorunları için bu çözüm önerilerinin gerçekleştirilmesi kaynak değerlerinin geleceği, milli parkların etkin yönetimi için zaruri görülmektedir. Önerilerin uygulanmaması durumunda sorunların daha da büyüyeceği düşünülmektedir.

Çizelge 4.29. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Sorunlar		YBO	PKS	PÖS	İYPS	MYOY	MYEY	TİAAS	MPZYS	MYEİS	TS	YİGKS	KİEPS	MYS	MPEHSS	GYDS	MPEKS
Çözüm Önerileri	Daire Başkanı	MDY	KPIY	ÜSDL	HBA	ÖYV	TKSGM	AGPA	PZYO	TMYA	MDY	KA	KDGNA	ÜYKK	UPİS	GYDSY	OYMİK
	Bölge Müdürü	GBSDA	NKUG	PGÖPV	LEA	ADİTE	TPY	SSBV	ZYPY	HTPEGG	SKY NKT	YBYMO	İİTA	ŞKY	PKAG HPÇG	GYDSY	KKŞK
	DYBM Deltası MP. Müdürü	PRE	PRY	MPKTV	AAV	HKAS	MYA	AGPA	ZYPY	GYHİS	MYA	OYMS	KKDİK	PRS	İBŞÇ	GYDSY	ACYED
							ŞKY	AÜSİ			ŞKY				ŞKY		
	Marmaris MP. Müdürü	İHTYÇ	UPİS	LSG	AMÇ	BÇS	UPİG	UPİS	ZYPY	GYHİS	BMMD	OYMS	TTVK	MUGİDY	İBŞÇ	GYDSY	UPİS
							MPMG								PSA		
Spil Dağı MP. Müdürü	MPMG	KTIY	FÇÜAG	LEA	KAPO	SKY DKO	PRE	ZYPY	DSSTO	UPİS	PAGA	KDZKK	PEG	OYMS PSA	GYDSY	KKŞK	

Sorunlar

YBO	Yasal Boşlukların Olması	MYOY	Mevcut Yapılanmanın Olumlu Yanları	MYEİS	Mali Yönetim Etkinliğine İlişkin Sorunlar	MYS	Mevcut Yapılanma Sorunu
PKS	Personel Kaynaklı Sorunlar	MYEY	Mevcut Yapılanmanın Eksik Yanları	TS	Teşkilatlanma Sorunları	MPEHSS	Milli Parklarda Etkin Hizmet Sunumu Sorunu
PÖS	Personel Özlük Sorunları	TİAAS	Toplumla idare arasında anlaşmazlık Sorunu	YİGKS	Yerel İlgili Grupları Katılım Sorunları	GYDS	Görev Yeri Değişikliği Sorunu
İYPS	İdari, Yönetimsel Personel Sorunları	MPZYS	Milli Parklarda Ziyaretçi Yönetimi Sorunu	KİEPS	Korumaya İlişkin Eylem Planları Sorunu	MPEKS	Milli Parkların etkin korunması sorunu

Çözüm Önerileri

MDY	Mevzuat Düzenlemesi Yapılmalıdır	PRE	Plan Revize Edilmelidir	İHTYÇ	İzin İrtifak Tahsis Yönetmeliği Çıkarılmalıdır	MPMG	Milli Park Mevzuatı Güncellenmelidir	GBSDA	Gerçek Bilimsel Saikler Dikkate Alınmalıdır
KPIY	Kalifiye Personel İstihdamı Yapılmalıdır	PRY	Personel Rotasyonu Yapılmalıdır	UPİS	Uzman Personel İstihdamı Sağlanmalıdır	KTIY	Kapasiteli, Tecrübeli Personel İstihdamı Yapılmalıdır	NKUG	Norm Kadro Uygulamasına Geçilmelidir
ÜSDL	Ücret Sisteminin Değişmesi Lazımdır	MPKTV	Milli Park Koruma Tazminatı Verilmelidir.	LSG	Lojman Sıkıntısı Giderilmelidir.	FÇÜAG	Fazla Çalışma Ücretlerinin Arttırılması Gereklidir	PGÖPV	Performansa Göre Ödüllendirme, Prim Verilmelidir
HBA	Harcırah Bedeli Arttırılmalıdır	AAV	Asaleten Atamalar Yapılmalıdır	AMÇ	Atama Mekanizması Çalıştırılmalıdır.	LEA	Liyakat, Fhliyet Aranmalıdır	LEA	Liyakat, Fhliyet Aranmalıdır
GYDSY	Görev Yeri Değişikliği Sık Yapılmamalıdır	GYDSY	Görev Yeri Değişikliği Sık Yapılmamalıdır	GYDSY	Görev Yeri Değişikliği Sık Yapılmamalıdır	GYDSY	Görev Yeri Değişikliği Sık Yapılmamalıdır	GYDSY	Görev Yeri Değişikliği Sistem İçinde Yapılmalıdır
PZYO	Planlı Ziyaretçi Yönetimi Olmalıdır	ZYPY	Ziyaretçi Yönetim Planları Yapılmalıdır	ZYPY	Ziyaretçi Yönetim Planları Yapılmalıdır	ZYPY	Ziyaretçi Yönetim Planları Yapılmalıdır	ZYPY	Ziyaretçi Yönetim Planları Yapılmalıdır

Çizelge 4.29. Milli Park Müdürlükleri Yöneticileri İle Yapılan Mülakat Sonuçlarının Değerlendirilmesi (devam)

MDY	Mevzuat Düzenlemesi Yapılmalıdır	MYA	Müdür Yardımcısı Atanmalı	BMMD	Bölge Müdürlüğü Merkezi Değiştirilmelidir	UPİS	Uzman Personel İstihdamı Sağlanmalıdır	ŞKY	Şeflik Kuruluşu Yapılmalıdır
		NKT	Norm Kadro Tamamlanmalıdır						
ÖYV	Özerk Yapısı Vardır	HKAS	Hızlı Karar Alma Sağlanmıştır	BÇS	Bağımsız Çalışma Sağlanmıştır	KAPO	Kendisine Ait Personelinin Olması	ADİTE	Alanları Daha İyi Temsil Etmektedir
ÜYKK	Üst Yönetim Kurulu Kurulmalıdır	PRS	Personel Rotasyonu Sağlanmalıdır	MUGİDY	Meslek Uygunluğuna Göre İş Dağılımı Yapılmalıdır	PEG	Personel Eksikliği Giderilmelidir	ŞKY	Şeflik Kuruluşu Yapılmalıdır
TKSGM	Tüzel Kişiliğe sahip Genel Müdürlük	MYA	Müdür Yardımcısı Atanmalı	UPİG	Uzman Personel İhtiyacı Giderilmelidir	ŞKY	Şeflik Kuruluşu Yapılmalıdır	TPY	Teşkilatın Planlanması Yapılmalı
		ŞKY	Şeflik Kuruluşu Yapılmalıdır	MPMG	Milli Park Mevzuatı Güncellenmelidir	DKO	Danışma Kurulları Oluşturulmalıdır		
OYMİK	Ortaklaşa Yönetim Modeli İle Koruma	ACYED	Alan Civarında Yaşayanlara Ekonomik Destek	UPİS	Uzman Personel İstihdamı Sağlanmalıdır	KKŞK	Koruma -Kullanma Şeklinde Koruma	KKŞK	Koruma -Kullanma Şeklinde Koruma
KDGNA	Kaynak Değerin Gelecek Nesillere Aktarılması	KKDIK	Koruma-Kullanma Dengesi İçerisinde Kullanım	TTVK	Tabiatın Tüm Varlıklarıyla Korunması	KDZKK	Kaynak Değerlerinin Ziyaretçilerin Katılımıyla Korunması	HİTA	Hukuki, İdari Tedbirler Alınmalıdır
AGPA	Alanın Gelirlerinden Pay Aktarımı	AGPA	Alanın Gelirlerinden Pay Aktarımı	UPİS	Uzman Personel İstihdamı Sağlanmalıdır	PRE	Plan Revize Edilmelidir	SSBV	Sosyal Sorumluluk Bedeli Verilebilir
		AÜSİ	Alanda Ürünlerini Satma İmkânı						
KA	Katılımcılık Arttırılmalıdır	OYMS	Ortaklaşa Yönetim Modeli Sağlanmalıdır	OYMS	Ortaklaşa Yönetim Modeli Sağlanmalıdır	PAGA	Planlama Aşamalarında Görüşleri Alınmalıdır	YBYMO	Yetkileri Belirlenmiş Yönetim Modeli Olmalıdır
TMYA	Teerübeli Mali Yöneticiler Atanmalıdır	GYHİS	Gelirlerin Yerelde Harcanması İmkânı Sağlanmalıdır	GYHİS	Gelirlerin Yerelde Harcanması İmkânı Sağlanmalıdır	DSSTO	Döner Sermaye Saymanı Tek Olmalıdır	HTPEGG	Hukuki, Teknik, Personel Eksikliklerinin Giderilmesi Gerekir
UPİS	Uzman Personel İstihdamı Sağlanmalıdır	İBŞÇ	İdari Bina Sorunu Çözölmelidir	İBŞÇ	İdari Bina Sorunu Çözölmelidir	OYMS	Ortaklaşa Yönetim Modeli Sağlanmalıdır	PKAG	Personel Kalitesinin Arttırılması Gerekir
		ŞKY	Şeflik Kuruluşu Yapılmalıdır	PSA	Personel Sayısı Arttırılmalıdır	PSA	Personel Sayısı Arttırılmalıdır	HPÇG	Hukuksal Problemlerin Çözölmesi Gerekir

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma ile statülü korunan alanların yönetiminde ve sınıflandırılmasında farklı kurum ve kuruluşların yetkili olduğu, farklı sınıflandırmaların ve tanımlamaların yapıldığı görülmüştür. Bu farklılıkların ve yönetimdeki çok başlılığın nedeninin ise korunan alanlar konusunda birden fazla mevzuatın varlığı ve bu mevzuatlarla birden fazla kuruma farklı yetkilerin verilmesiyle ortaya çıkan karışıklık ve ülkemizde var olan idari yapılanmadan kaynaklı eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada korunan alanlarımızdan milli parklarımızın idari yapılanmasının güncel durumunu ortaya koymak, eksikliklerini tespit etmek, ideal idari yapıyı araştırmak ve yapısal sorunlarını tespit ederek çözüm önerileri geliştirmek için konu Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü sorumluluğundaki Milli Park Müdürlükleri özelinde idari ve yönetsel kapsamda incelemeler yapılmıştır. Bu bölümde öncelikle bu konuda daha önce yapılmış çalışmalar ve araştırmalar kıyaslanmıştır. Daha sonra ise çalışma alanlarından tespit edilen bulgularla birlikte alan yöneticileriyle yapılan mülakat çalışması verilerinden elde edilen sonuçların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Dünya’da korunan alanların oranı %14’lerde seyretmektedir. Ülkemizde ise korunan alanların oranının %7,24’lük bir değere sahip olması bu oranın küçümsenmeyecek bir değerde olduğunu göstermektedir. Ancak bu değer dünya ortalamasına göre düşük kaldığı da bilinen bir gerçektir. Bu oranın daha da artırılmasının yanında bu artışın sadece sayısal bir artış olarak algılanmaması, korunan alan karakteristiklerine sahip kriterleri karşılayan alanların korunan alan olarak ilan edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu konuda Akesen (2005), “*Yeni Yaklaşımlar Karşısında Korunan Alanlarımızın Yönetim ve Organizasyon*” çalışmasında, bir ülkenin korunan alan sisteminde yer alan öğelerin sayısal çokluğunun ülkenin bu alandaki gelişmişliğini gösteren temel ölçüt olabilmesi için öncelikle; korunan alan olarak ayrılan doğa formlarının üstün nitelikli olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca, bu özelliğin bilimsel temellere dayanarak saptanması ve olması gereken standartlarda yönetim düzeyine sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir. Bu kıstasların dışında tespit edilen korunan alanların nicel çokluğunun bir şey ifade etmeyeceğini ileri sürmüştür. Yapılan bu inceleme ile ileri sürülen düşüncelerin uygun, yerinde ve benzer doğrultuda olduğu görülmüştür. Ancak, özellikle siyasal iktidarların seçim vaatlerinde sıkça kullandıkları korunan alan sayısını artırma söyleminden ziyade bu alanda icracı politikalara yer vermeleri daha önemli görülmektedir. İncelenen araştırmalarda bu

konuya değinilmediği tespit edilmiştir. Bu inceleme bu yönüyle diğer araştırmalardan ayrılmaktadır. Korunan alanların sayısını göstermelik arttırmanın ülkemize sağlayacağı herhangi bir katkının olmayacağı düşünülmektedir.

Milli parkların öneminin vurgulandığı bu incelemede, korunan alanların; Ülkelerin biyoçeşitliliğini, yaban hayatını, doğal ve kültürel kaynak değerlerini koruma da büyük bir önem arz ettiği vurgulanmıştır. Nitekim Mace, et al. (1998), yılında yaptığı ‘*Değişen Dünyada Koruma*’ çalışmasında, biyolojik çeşitliliğin korunmasında korunan alanların önemli bir araç olduğunu ileri sürmüştür. Bu inceleme ile ülkemizdeki çarpık yapılaşma, hızlı kentleşme tehlikesi altındaki arazilerin çoğunda biyolojik çeşitliliğin tehlike altında olduğu belirtilmiştir. En önemlisi de plansız tarım arazilerinin kullanımı ve orman alanlarının gün geçtikçe maden ve taşocakları baskısı altında olmasının gelecek açısından büyük bir tehlike olarak karşımıza çıkacağı ifade edilmiştir. Korunan alanlar sayesinde bu tür tehlikelerden uzak olan biyolojik çeşitlilik, ancak etkin bir koruma ile varlığını devam ettirebilmektedir. Bu korumada korunan alanların payı küçümsenmeyecek derecede önemlidir. Dolayısı ile bu incelemede Mace, et al. (1998), tarafından yapılan çalışma ile benzer doğrultuda sonuçlar elde edilmiştir.

Bu araştırma, Bruner et al. (2001)’in yapmış olduğu çalışma ile paralel olarak, biyoçeşitliliği korumada ve korunan alanların etkinliği çalışmasında, biyoçeşitliliği korumak için korunan alanların etkili bir araç olduğu hipotezini test ederek incelemiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda korunan alanların arazinin amacına uygun olarak kullanılmasını sağladığı ve korunan alanların avcılık, yangın ve otlatmadan kaynaklı zararları azalttığını ifade etmiştir. Korunan alanların, türleri en büyük tehditten yani yaşam alanı kaybından koruduğu için biyolojik çeşitliliğin korunması açısından da en önemli ve en etkili araçlardan biri olarak ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu çalışmada milli parkların ilanı ile doğanın korunmasına katkıda bulunulduğu, av-yaban hayatı, biyolojik çeşitlilik, doğal ve kültürel kaynak değerlerinin korunduğu ve gelecek nesillere taşındığı konusunda önemli sonuçlar elde edilmiştir.

Milli parklar geçmişte her türlü insan faaliyetlerinin yasaklandığı, sınırlandırıldığı alanlar olarak bilinirdi. Günümüzde ise sadece bu şekildeki bir yaklaşım tarzıyla bu alanların korunamayacağı ve koruma faaliyetlerinden başarı elde edilemeyeceği de bilinen bir gerçektir. Güneş (2011), ‘*Korunan Alanların Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım: Katılımcı Yönetim Planları*’ çalışmasında,

korunan alanların geçmişte yalnızca insan faaliyetlerinin yasaklandığı ya da sınırlandırıldığı alanlar olduğundan bahsederek, sadece salt bu yasakçı yaklaşımla koruma faaliyetinin süreç içerisinde toplulukların alan içinde ve civarında yaşadıkları yerlerde başarılı sonuçlar ortaya koymayacağını belirtmiştir. Bunun için korunan alanlarda klasik ve merkezîyetçi koruma yaklaşımları yerine; yeni, daha etkili ve yerelden koruma ile planlama araçlarının gerekliliğini ileri sürmüştür.

Bu incelemede ise milli parkların idaresinde etkin ve verimli bir idari yapılanmanın tesisi için, bu sahaların sürekliliğini sağlamak ve katılımcı yönetimin taraflarını devreye sokarak katılımcı yönetim planlamalarını yapmak gerektiği ifade edilmiştir. Bu sahaların çevresinde yaşayan insan ve dış kaynaklı her türlü tehditlerden alanı uzak tutmanın gerekliliğine dikkat çekilmiştir. İdari teşkilatlanmanın etkili yapılanamamasından dolayı bu alanların ilgili taraflarla birlikte belirlenmemesine sebep olduğu ifade edilmiştir. Alanların belirlenmesi ve planlanması yapılırken kaynak değerlerinin iyi irdelenmeden, katılımcı yönetime dikkat edilmeden, korunan alan olarak tescil edilmesinin büyük bir sorun olacağı tespit edilmiştir. Bu şekilde belirlenen alanların sürdürülebilirliğinin oldukça zor olacağı ileri sürülmüştür. Ayrıca alanın civarında yaşayan halkın da katılıma dahil edileceği bir yönetim modeline göre (katılımcı yönetim modeli) planların hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle katılımcı yönetim olmaksızın yönetilen korunan alanlarda ve yakın yerlerde yaşayan yerel halkın, sorunlarının büyüklüğü ile birlikte teşkilatlanmanın tamamlanmadığı bu alanlarda idari boşluklarında var olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu inceleme ile Güneş (2011), tarafından yapılan çalışma benzer doğrultuda sonuçlar elde edilmiştir.

Ülkemizde korunan alanlarla ilgili mevzuat karışıklığından dolayı milli parkların sürdürülebilir kalkınmasına yönelik faaliyetler, bakanlıklar arasında paylaştırılmıştır. Bu bakanlıklardan birisi Orman ve Su İşleri Bakanlığı (DKMP Genel Müdürlüğü), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü), diğer bakanlık ise Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü) dür. Çalışma konusu olan Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü Milli Park Müdürlükleri sorumluluğundaki milli parklar⁵⁴ Türkiye'nin ve dünyanın önemli doğal kaynak rezervleri arasında yer alan milli parklardır. Milli Parkların Müdürlük kuruluşuna sahip olmasına rağmen

⁵⁴ DYBM Deltası Milli Parkı, Marmaris Milli Parkı, Spil Dağı Milli Parkı

halen teşkilatlanmalarını tamamlamamış olmaları büyük eksikliklerdir. Çünkü milli parkların yönetimindeki eksikliklerin bu alanların korunmasında da büyük zafiyetlere yol açacağı ve yönetim boşluğundan faydalanan art niyetli insanların alanın kaynak değerlerine zarar vereceği de bilinen bir gerçektir. Bu amaçla teşkilatlanma önemli görülerek milli park alanlarının yönetiminin ve kaynak değerlerinin etkin korunmasının ancak güçlü bir teşkilatlanma ile olacağı düşünülmektedir.

Arda (2003), “*Türkiye’de Doğa Koruma Alanı Uygulamaları ve Avrupa Birliği Mevzuatı İle Karşılaştırılması*” adlı hazırladığı yüksek lisans tez çalışmasında, ülkemizde farklı bakanlıkların uyguladıkları farklı kanunlarla çok başlılık gördüğünü ve doğa koruma konusunda da bunun önemli bir sorun oluşturduğunu belirtmiştir. Söz konusu bakanlıkların sadece birbirleriyle değil, diğer merkezi yönetim birimleri, valilikler ve belediyeler ile de yer yer çakışan görev ve yetkilerinin olduğunu ifade etmiştir. Bu yetkilerinde koruma uygulamalarını yönlendirme, izleme ve denetlemede önemli bir sorun oluşturduğunu ileri sürmüştür.

Bu incelemede de ülkemizdeki milli parkların yönetiminde idari yapılanma ve teşkilatlanmasındaki aksaklıkların kaynağı olarak belirtilen milli park alanlarında uygulanan mevzuatların karmaşıklığı ve bu alanlarda söz sahibi olan farklı kurumların varlığına dikkat çekilmiştir. Bu aksaklıkların sonucunda da ülkemizde korunan alanlarda kavram karışıklığının doğduğu ileri sürülmüştür. En kısa zamanda tüm korunan alanların ve özellikle milli parkların her iktidar döneminde değişiklik kaygısı olmayan güçlü bir ortaklaşa yönetimle tek mevzuatla, tek çatı altında ve kalıcı bir yasa kapsamında korunması gerektiği kanaatine varılmıştır. Bunun için öncelikle doğa koruma ile ilgili konuların tek bir Bakanlık ve Genel Müdürlükte toplanması önemlidir. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile düzenlenen koruma statüleri, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunundaki Doğal Sit Alanları ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ile düzenlenen ÖÇK’ların birlikte değerlendirilerek, bu yasaların yeniden düzenlenmesinin gerekliliği ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu incelemede Arda (2003), tarafından yapılan çalışma ile benzer doğrultuda sonuçlar elde edilmiştir.

Kuvan (2005), “*Korunan Alan Yönetiminde Etkinliğin Önemi ve Değerlendirilmesi*” çalışmasında, korunan alanların çevresel-ekolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel işlevlerin ancak etkili bir şekilde yönetildiklerinde yerine

getirebileceğini ileri sürmüştür. Dünya’da değişik bölgelerde yer alan birçok korunan alanın etkili bir şekilde korunup yönetilemediğini belirtmiştir. Bu inceleme ile etkili yönetimden bahsedilerek ülkemizde bulunan milli parkların, ilgili idari yapının dağınıklığı, korunan alanlara özgü mevzuatın karmaşıklığı ve bu mevzuatta söz sahibi kurumların çokluğundan kaynaklı sıkıntılardan olumsuz etkilendiği ileri sürülmüştür.

Çalışma kapsamında Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü Milli Park Müdürlükleri özelinde incelemeler yapılmıştır. Sonuçta ülkemizde dağınık bir idari yapıya sahip olan korunan alanların yönetiminin (Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiat Anıtları, Tabiatı Koruma Alanları vd.) tek çatı altında birleştirilmesi ve yönetimine yönelik bazı öngörüler ortaya konulmuş ve sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmiştir. Milli park alanlarındaki idari yapının güçlendirilmesi için güçlü bir kuruluş yasası ile Genel Müdürlük, Bölge Müdürlüğü ve Milli Park Müdürlükleri kuruluşunun kalıcı hale getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca Genel Müdürlüğün taşra teşkilatının olması ve taşrada idari yapılanma içerisinde kurulması önerilen şeffik kuruluşlarının yapılandırılması da gündeme getirilmiştir. İdeal idari yapılanmanın bu şekilde olması neticesinde milli park alanlarının etkin olarak korunacağı ve etkili bir yönetimin sağlanacağı ileri sürülmüştür. Dolayısıyla bu inceleme ile Kuvan (2005), tarafından yapılan çalışma benzer doğrultuda sonuçlar elde edilmiştir. Bu açıklamalar doğrultusunda ideal olan teşkilat yapısının Şekil 4.10. - 4.23 ve 4.37’de olması gerektiği düşünülmektedir.

Koşdemir (1994), “*Uluslararası Ulusal Park Politikası İçinde Türkiye Ulusal Park Politikasının Yeri*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, yapılan araştırma sonucunda ülkemizde izlenen milli park politikalarının, bu alanların kesin korunması için yetersiz kaldığını ileri sürmüştür. Çalışmada uluslararası standartlara ulaşabilmek için öncelikle milli parklarımızdaki sorunların kaynağına inilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca doğal kaynak kullanımında izlenen politikaların bu alanların geleceği açısından yeniden ele alınmasını önermiştir. Bu incelemede ise ülkemizde milli park alanlarının yönetiminin devlet tekelinde olduğu ve kamu eliyle yürütüldüğü, ülkemizde özellikle korunan alanların ilanı, tescili ve yönetimi konularında belirlenen bir politikasının bulunmadığı ileri sürülmüştür. Yerelde konunun tarafı olan yerel halk, yerel yönetimler ve STK’lar bu alanların tescili, ilanı ve yönetimi aşamasının dışında tutulduğu ifade edilmiştir. Milli parkların bu yöntemle tescilinin ileride bir takım sıkıntılara da yol açacağı

belirtmiştir. Bu haliyle izlenen korunan alan politikalarının bu alanları korumadığı tam tersine yetersiz kaldığı ileri sürülmüştür. Dolayısıyla bu inceleme ile Koşdemir (1994), tarafından yapılan çalışma benzer doğrultuda sonuçlar elde edilmiştir.

Özkara (2002), Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü yaptığı dönemdeki Yeşil Mavi Teknik Bülteni'nde yayınlanan "*İspanya Milli Parklarında Genel Durum*" konulu röportajında, İspanya'da milli park alanlarında entegre bir koruma yönetim sisteminin gerçekleştirilmesi için 13 adet milli parktan oluşan "*Milli Parklar Ağı*"nın kurulduğunu ve bu ağ yoluyla milli parkların insan ve ilgili araç donanımını, kurumları ve gerekli sistemleri standartlar çerçevesinde birleştirdiğini belirtmiştir. Milli parklar ağının yönetimiyle ilgili olan yetkililerin karma komisyonun verdiği görevleri yerine getirdiğini, milli parkların konumuna göre devlet veya bölge idaresi tarafından yönetildiğini ileri sürmüştür. Bu inceleme ile ülkemizde de DKMP Genel Müdürlüğü tarafından bu çalışmanın başlatılması gerektiği ileri sürülmüştür. Özkara, (2002)'nin ileri sürdüğü görüşlerin yerinde olduğu ve ülkemiz için uygulanabilir olduğu bu çalışma aracılığıyla da görülmüştür.

Milli parklara gelen ziyaretçi sayısının çok fazla olması kapasite aşımı nedeniyle alanın kaynak değerlerine ve biyoçeşitliliğine zarar vermektedir. Çalışmada Başar'ın (2007), "*Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkının Rekreasyon Amacıyla Kullanımının Ekonomik Değerinin Saptanması: Bir Seyahat Maliyeti Yöntemi Uygulaması*" adlı yüksek lisans tez çalışmasının iddiasına uygun olarak, DYBM Deltası Milli Parkı için 4.500 kişi/gün olarak belirlenen günübirlik kullanım alanlarının toplam taşıma kapasitesinin, yaz döneminde günde ortalama 10.000'in üzerine çıktığı belirtilmiştir. Bu durumun, alanı tercih eden ziyaretçilerin yararlanma düzeyini düşürdüğü gibi alanda çevresel ve görsel bozulmalara da neden olduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla bu çalışma ile Başar (2007), tarafından yapılan incelemede benzer doğrultuda sonuçlar elde edilmiştir.

Tüm korunan alanlara ve çalışma konusu milli parklara verilen zararların alanda ne kadar zarar oluşturduğunun tespiti için şu anda herhangi bir çalışma olmadığından zararın boyutu da bilinmemektedir. Bu nedenle bu zararların tespit edilmesi gerekmektedir. Bu faaliyetlerin alana ne kadar zarar verip vermediği alanda mevcut bir izleme yönteminin olmaması nedeniyle takip edilememekte,

gerekli ölçümler yapılamamaktadır. Bunun neticesinde alınacak tedbirler de bilinmemektedir. Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü yönetimindeki Milli Park Müdürlükleri sorumluluğunda olan milli parklardaki bu uygulamaların sonucunda herhangi bir değerlendirme yapmaya yarayacak izleme yöntemlerinin olmaması büyük bir eksikliklerdir. WWF (2004), yılında yaptığı “*Korunan alanlar üzerinde yeteri kadar çalışılıyor mu?*” başlıklı araştırmasında, korunan alanların analizi konusuna dikkat çekmiştir. Ormanlardaki korunan alanların analizi ve korunan alanların yönetim etkinliğinin artırılması konusunda izleme yönteminin olması gerektiğini tespit etmiştir. Bu çalışma ile ülkemiz milli parklarında yürütülen bazı uygulamaların alanlara ne tür etkiler yaptığı bilinemediğinden buna benzer izleme yöntemlerinin uygulanması için öneride bulunulmuştur. Dolayısıyla bu çalışma ile WWF (2004), tarafından yapılan çalışmada benzer doğrultuda sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışmada özellikle Milli Park Müdürlüklerinde bir izleme yönteminin olmasının gerekliliği ile ülkemizdeki tüm korunan alanlar için izlemenin faydalı olacağı ve bu alanların korunması ve etkin yönetimi için oldukça önemli olduğu ileri sürülmüştür. Dolayısıyla bu inceleme ile Artar (2008)⁵⁵, tarafından yapılan çalışmada benzer doğrultuda sonuçlar elde edilmiştir. Nitekim Artar (2008) da Karatepe-Aslantaş Milli Parkı örneğinde belirtilen bir izleme yönteminin oluşturulmasını önermiştir.

Bu çalışmada milli parkların idaresinde etkin ve verimli bir idari yapılanmanın tesisi ve bu sahaların sürekliliğini sağlamak için katılımcı yönetim anlayışının hâkim kılınmasının gerekliliğinin kaçınılmaz olduğu değerlendirilmiştir. Mülakata katılanlarında bunu istiyor olması tüm korunan alanlarda katılımcı yönetimin ve ortaklaşa yönetimin önemini vurgulayan bu incelemenin Demirayak (2006)’ın hazırladığı çalışmayla⁵⁶ benzer doğrultuda sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışma alanları olan Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü Milli Park Müdürlüklerinin mevcut UDGPs ve İnkışaf Planlarında yer alan plan karar hükümlerinin uygun görmemesinden dolayı katılımcı yönetim modeli uygulaması, tapulu arazilerle ilgili iş ve işlemler, milli parkın yakınındaki yerleşkelerin

⁵⁵ Artar, M. (2008). “*Karatepe-Aslantaş Milli Parkı Örneğinde Korunan Alanlar İçin Bir İzleme Yönteminin Geliştirilmesi*” Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Adana

⁵⁶ Demirayak, F. (2006). “*Türkiye’de Korunan Alanlar İçin Yeni Bir Yaklaşım Ortaklaşa Yönetim*”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi, Kent ve Çevre Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara

küçük çaplı tamir ve bakım faaliyetleri gibi hizmetler verilememektedir. Bu engellerin aşılması için doğal yapıya ve biyoçeşitliliğe zarar vermeyecek şartların yerine getirilmesi koşulu ile küçük çapta plan revizyonlarını öngörülebilir. Milli Parklar Kanunu'ndaki bazı yasal eksikliklerden veya korunan alanlarla ilgili yasal mevzuatta milli parkın yönetimini zorlaştıran belirsiz veya yetersiz hükümlerinden dolayı zaman zaman siyasi iktidar korunan alanlarda UDGP'de yapılması yasaklanan uygulamalarda, alanın yönetiminden sorumlu idareci kadroya psikolojik baskı kurabilmektedirler. “*Korunan Alanlar Yasası*” ve “*UDGP Yapım ve Uygulama Yönetmeliği*” gibi mevzuatların varlığında bu tür baskıların olmayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma bu anlamda Yücel, M. (2005)' in çalışması⁵⁷ ile de benzer sonuçları öngörmektedir.

Ekoturizm faaliyetleri diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de genellikle “*milli parklar ve diğer korunan alanlar*” da gelişme göstermektedir. Ekoturizmin korunan alanlar için önemli bir tarafı, korunan alanlara yakın yerlerde yaşayan yerel halka ve işsizlik seviyesinin yüksek olduğu ülkelerde yöre insanlarına iş olanakları sağlamasıdır. Ekoturizm, artan ölçüde ülkemiz turizm politikalarında giderek daha fazla yer almaktadır. Bu inceleme ile çalışma kapsamındaki Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü Milli Park Müdürlükleri sorumluluk sahaları içerisinde günübirlik kullanım amacıyla düzenlenen koylar, günübirlik rekreasyon alanları, sosyal tesisler (kır evleri, otel vb.) gibi alanların bulunduğu ifade edilmiştir. Örneğin çalışma alanlarımızdan DYBM Deltası Milli Parkı'na giriş kapısından yılda ortalama 531.383 ziyaretçinin, Spil Dağı Milli Parkı'na ise 2014 yılında 200.000 kişinin ziyaret ettiği bilinmektedir. Marmaris Milli Parkına ise Marmaris'e gelen her ziyaretçinin milli park alanına giriş yaptığı bilindiğinden ziyaretçi sayısının tespiti zordur. Neticede her üç milli park alanına giriş yapan ziyaretçilerin büyük miktarının amacının yüzmek, koylara ve rekerasyon alanlarına gitmek olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla milli parkların biyoçeşitliliğini görmek veya alan içindeki tabiatla ilgilenmek için gelen ziyaretçi sayısı oldukça azdır. Ekoturizmin milli parkların genelinde artırılması önerilmiştir. Bingöl (2011) yaptığı çalışma⁵⁸ ile DYBM Deltası Milli Parkı'nı

⁵⁷ Yücel, M. (2005). “*Korunan Alanların Sınıflandırılması ve Uzun Devreli Gelişme Planları Yapımında Yaşanan Sorunlar.*” Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Isparta: Sözlü Bildiriler Kitabı

⁵⁸ Bingöl, B. (2011). “*Dilek Yarımadası – Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın Koruma ve Kullanım İlkeleri Açısından Rekreasyon Planlaması Üzerine Bir Araştırma,*” Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara

içine alan ve Güney Ege Turizm Kuşağı olarak bilinen sahada en önemli ve en çok gelir getiren sektörün turizm olduğunu ileri sürmüştür. Bu incelemede ise ileriye sürülen görüşlerin Bingöl (2011) tarafından ileri sürülen görüşlerden farklı olduğu ve bu alana gelen ziyaretçilerin ekoturizm kapsamında bir gelire konu olmadığıdır. Buradan elde edilen gelir yöre halkına yansımamaktadır. Bu nedenle bu çalışma Bingöl (2011)'ün çalışmasından farklıdır.

Ayrıca bu çalışma da ekoturizmin, insanları israf çılgınlığından kurtaracak, sahil kentlerinde büyük bir baskının yaratılmasını ve kalabalıklaşmayı da önleyecek nitelikte bir faaliyet olduğu belirtilmiştir. Ekoturizmin gelişmesi ile kırsal kesime doğru yönelen insan hareketliliği sayesinde sahillerde faaliyet gösteren klasik turizmin yoğunluğunun azalacağı ve sonuçta yapılaşmada da ciddi azalışların olacağı ileri sürülmüştür. Çalışma kapsamındaki Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü Milli Park Müdürlükleri'ne yönelik ortaya çıkarılan bu tespitler ve belirtilen görüşler Bakırcı (2002), tarafından yapılan çalışma⁵⁹ ile ileri sürülen görüşlerle uygunluk göstermiştir. Bakırcı (2002), tarafından yapılan "Ekoturizm" çalışmasında ise ekoturizm anlayışının maksimum kâr sağlamak isteyen kitle turizmi yerine turizmi daha uzun zamana yaymayı ve turizmin farklı mekânlara uygulanmasını tercih eden bir niteliğe sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu inceleme ile ülkemizde bulunan korunan alanların tamamında ve çalışma kapsamındaki Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü Milli Park Müdürlükleri yönetimindeki milli parklarda yöre halkının ekonomik olarak güçlendirilmesi için kırsal turizm faaliyetlerinin (kar kayağı, rafting, kanoing, doğa yürüyüşü, dağcılık, bisikletli veya atlı geziler, yamaç paraşütü ve balıkçılık, el işi ürünlerinin satılması vb.) geliştirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Dolayısıyla bu inceleme ile Esengün vd. (2013), tarafından yapılan çalışma⁶⁰ karşılaştırıldığında benzer doğrultuda sonuçlar elde edilmiştir.

Milli parkların yönetimi ve idari yapılanmalarının daha da geliştirilmesi için Orman ve Su İşleri Bakanlığı Milli Parklar Dairesi Başkan Vekili, 4. Bölge Müdürü, DYBM Deltası Milli Parkı ve Marmaris Milli Parkı

⁵⁹ Bakırcı, M. (2002). "Ekoturizm". II. Turizm Şurası Bildirileri. II.Cilt, Turizm Bakanlığı, Ankara.

⁶⁰ Esengün vd. (2013). "Dağlık ve Ormanlık Alanlarda Kırsal Turizm Faaliyeti ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma," Türkiye Ormancılık Kooperatifleri Merkez Birliği, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Tokat, 23.09.2013, s.2. <http://www.orkoop.org.tr/uploads/files/12.doc>

Müdür Vekilleri, Spil Dağı Milli Parkı Müdürü ile yapılan mülakatların sonucunda önemli verilere ulaşılmıştır. Bu veriler ve çalışma alanlarında ki bulgulardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi aşağıda verilmiştir:

1- Milli Parkların benzersiz biyolojik çeşitliliği barındırması ve bu özelliklerinin daha da ön plana çıkartılması için idari yapılanmalarının yasal dayanağının kuruluş yasasıyla güçlendirilerek, yapının sık sık değişmesine engel olunması gerekmektedir. Alan yöneticilerinin bu kurumda çalıştıkları süre ve kurumda kazandıkları tecrübenin zamanı açısından yapılan incelemede görevde oldukları sürenin kısalığı mülakat sonuçlarından anlaşılmaktadır. Milli parkların bağlı olduğu kurumların tarihsel geçmişine de bakıldığında⁶¹ yeniden yapılanmaları sık aralıklarla yaşadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte yöneticilerin yeni yapılanma dolayısıyla kurulan DKMP Genel Müdürlüğünde çok yakın zamanda çalışmaya başladıkları görülmektedir. Bu gelişmelerden de milli parkların sık sık yapılanmasından dolayı kurumsallaşamadığı ve geçirdiği yapısal değişikliklerden dolayı kurumsal kimliğe sahip olamadığı anlaşılmaktadır.

2- Alan yöneticileri ile yapılan mülakatta milli parkların mevcut idari yapısının devam etmesinin istenildiği ancak bu yapının daha da geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Orman Bakanlığı'na⁶² bağlı müstakil, yasal dayanağı olan, iktidar değişikliklerinde yapısı sıklıkla değişmeyen ve yeniden yapılanma içerisine girmeyen, müdahaleden uzak, taşra teşkilatlanması oluşturulmuş, tüzel kişiliğe sahip bir Genel Müdürlük (DKMP Genel Müdürlüğü) ile bünyesinde Bölge kuruluşu ve taşra teşkilatlanmasında Müdürlük kuruluşu ile Şeflik birimleri olan yapılanma modelinin geliştirilmesi önemli görülmüştür. Bakanlığın, Orman Bakanlığı ve Genel Müdürlüğün de DKMP Genel Müdürlüğü olduğu teşkilat yapısındaki bir kuruluşun devamının istenmesinin nedeni ise; ülkemizde ki korunan alanlarda en tecrübeli bir geçmişe sahip, en deneyimli ve ilgili mevzuatlar konusunda en yetkili kurumların başında Orman Bakanlığı - DKMP Genel Müdürlüğü'nün gelmesidir. Geçmiş mesleki kültürün ve kurumsal hafızasının olması sadece DKMP Genel Müdürlüğünde mevcuttur. Geçmiş OGM'nin kuruluşu⁶³ kadar eski olan DKMP Genel Müdürlüğü korunan alanlar konusunda

⁶¹ Bknz: Bölüm 3.9. Türkiye'de Milli Park ve Doğa Koruma Kavramının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

⁶² Günümüzdeki ismi ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı

⁶³ Orman Genel Müdürlüğü, Tanzimat Fermanıyla beraber 1839 yılında ormancılık hizmetlerinin takibi için Ticaret Nezaretine bağlı bir "Orman Müdürlüğü" olarak kurulmuştur.

ülkemizde en eski mesleki kültüre sahip kuruluş olması özelliğinden dolayı korunan alanlar konusunda da sorumlu tek kuruluş olarak bu görevi üstlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

3- Bu araştırmanın sonucunda Bölge Müdürlüklerinin mevcut kuruluşunun KHK ile gerçekleştiği tespit edilmiştir. DKMP Genel Müdürlüğünün taşra yapılanması yoktur. Bölge Müdürlükleri Bakanlık Bölge Müdürlüğü olarak yapılanmıştır. Bu Bölge Müdürlükleri OGM’de olduğu gibi direkt Genel Müdürlüğe bağlı Bölge Müdürlükleri değillerdir. Dolayısıyla Bölge Müdürlüklerinin Genel Müdürlüğe bağlı taşra teşkilatı şeklinde yapılandırılarak, Genel Müdürlüğün de tüzel kişiliğe dönüştürülmesinin gerektiği ifade edilmiştir.

4- Yapılan mülakatlarda Milli Park Müdürlüklerinin teşkilatlanmalarını tamamlamadıkları belirtilmiştir. Ayrıca Bölge Müdürlükleri içerisinde hem İl Şube Müdürlükleri hem de Milli Park Müdürlüklerinin farklı birimler olması ve bazı milli parkların yönetiminin İl Şube Müdürlüklerinde olması nedeniyle bu durumun yapılanmada yetki karışıklığına sebebiyet verdiği ifade edilmiştir. Sonuçta bu durumun bürokrasiye de sebep olduğu ve etkin bir yönetimin sağlanamadığı dile getirilmiştir. Milli Park Müdürlüğü’nde Müdür Yardımcısı atamalarının ve şeflik kuruluşlarının halen yapılmamış olması eksiklik olarak ifade edilmiştir. Milli parkların en alt birimleri olan ve milli park sahalarındaki aktiviteleri yerine getirecek, bunların organizasyonunu yapacak şefliklerin kuruluşu ivedilikle yerine getirilmelidir. Çalışma alanlarımızda⁶⁴ önerilen ideal yapılanmalar; DYBM Deltası Mili Parkı için Şekil 4.10.’da gösterilen Doğanbey ve Güzelçamlı Milli Park Şefliğidir. Marmaris Milli Park Müdürlüğünde Şekil 4.23. ile gösterilen Marmaris, İçmeler ve Köyceğiz Milli Park Şefliği, Spil Dağı Milli park Müdürlüğünde ise Şekil 4.37.’de gösterilen Atalanı Milli Park Şefliğidir. Bu kuruluşların gerçekleştirilmesi sahaların etkin korunması için önemlidir.

5- Orman ve Su İşleri 4.Bölge Müdürlüğü’nün teşkilat yapısı Şekil 4.8’de gösterilmiştir. Bu yapı içinde müstakil birer birim olarak görülen çalışma konusu Milli Park Müdürlüklerimizin mevcut teşkilat şemaları da Şekil 4.9. – 4.22. - 4.36. da belirtilmiştir. Şemaların incelenmesinde görüleceği üzere bir takım belirsizlikler mevcuttur. Çünkü bu yapıda kurumun başında bir Müdür ve onun alt kademesinde Müdür Yardımcısı gözükmemektedir. Her ne kadar Müdür Yardımcısı

⁶⁴ DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü, Marmaris Milli Park Müdürlüğü, Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü

kadrosu sadece Marmaris Milli Park Müdürlüğü'nde ataması yapılmış olarak görülse de diğer müdürlüklerde atamanın halen yapılmamış olması bir eksikliktir. Ayrıca diğer müdürlüklerde böyle bir kadronun olup olmadığı da halen bilinmemektedir. Çünkü kuruluşlarından yaklaşık 4 yıl geçmesine rağmen bu kadrolara halen atama veya görevlendirme yapılamamıştır. Müdür Yardımcısı kadrosunun olabileceği fikrine aynı Bölge Müdürlüğü içinde görev yapan Marmaris Milli Park Müdürlüğü'nde Müdür Yardımcısı atamasının yapılmış olması ile böyle bir kanaate ulaşılmıştır.

6- Yapılan mülakatta yöneticilerin, Milli Park Müdürlüklerinin mevcut yapılanmalarının olumlu yönlerinin çok fazla olduğunu ve bu yapının devam ettirilmesinin korunan alanların etkin korunması açısından uygun olacağını belirtmişlerdir. Olumlu yanlarının, sorunların çözümüne yönelik hızlı karar alması, olaylara anında müdahale edebilmesi olduğu ifade edilmiştir. Ancak, işlerin kontrol ve takibi için personel takviyesinin yapılması sağlandığı takdirde alanın etkin yönetimi konusunda ilerleme kaydedileceği de ayrıca belirtilmiştir.

7- Milli Park Müdürlükleri yapılanmasının eksik yanlarının ise yetki ve sorumluluğun kendilerinde olmamasını göstermişlerdir. Ayrıca alanı yönetecek etkin bir genel bütçelerinin olmadığını, kadrolara gereken atamaların halen yapılamadığını, yeterli uzman personelinin istihdam edilmediğini, şefliklerin kurulmadığını ifade etmişlerdir. Bunla birlikte sivil toplum kuruluşlarının yönetime dâhil edilmemesi ise önemli bir eksiklik olarak dile getirilmiştir.

8- Milli Park'ın yönetimine yerel ilgi gruplarının (Yerel halk, Yerel yönetim-Belediyeler- STK vb.) katılımına ilişkin yöneticilerin görüşlerinin olumlu olduğu tespit edilmiştir. Ortaklaşa yönetim modelinin faydalı bir yaklaşım olarak değerlendirildiği, ihtiyaç olduğu, ancak modelin sınırlarının, sorumluluk ve yetkilerinin iyi belirlenmiş yasal bir düzenleme ile oluşturulmuş yönetim modeli şeklinde olması halinde başarılı olacağı ifade edilmiştir. Bu modelle etkin korumanın sağlanacağı, hem yerel yönetim, hem yerel halk ve STK'ların ortak olacağı bir yönetimde alanın kaynak değerlerinin korunacağı, ayrıca yerel halk tarafından verilen zararın asgari seviyeye indirileceği ve otokontrolün kendiliğinden sağlanacağı ileri sürülmüştür.

9- Milli parkların çevresinde yaşamını devam ettiren toplumla idare arasında anlaşmazlıkların var olduğu ve bunlarında yasal düzenlemelerden kaynaklı

sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Alan yöneticilerince ifade edildiğine göre, alanın korunan alan olması sebebiyle yöre halkına yönelik getirilen bazı sınırlamaların (otlatma ve hayvancılık yapma isteği, arıcılık ve avcılık yapamama, sulama, ufak çaplı tamir ve bakımları yapma isteği, zeytin vb. meyve ağacı dikme talepleri, yol yapma istekleri, tarla kenarına çit çekme, arazilerinde küçük çaplı inşaat yapma girişimi, ürün toplama gibi taleplerin) olması ve bu faaliyetlerin yasaklanmasının anlaşmazlıklara yol açtığı ifade edilmiştir. Milli Park Kanunu ve UDGP kararlarının getirdiği engellemeler, yasaklar ve bu yasaklara bağlı toplumun ekonomik kayıplarının olduğu ve bu sıkıntıların alanların işgal edilmesi, yasadışı faydalanma, ağaç kesme, ateş yakma vb. sebeplerle anlaşmazlıkların yaşandığı da belirtilmiştir. Alan yöneticilerince, bu alanların yöre halkına sağlayacağı faydaların belirlenip, bunlarla ilgili düzenlemelerin yapılarak, yöre halkının sınırlamalardan dolayı oluşturulan mağduriyetinin giderilmesi yönünde çözüm önerileri dile getirilmiştir.

10- Alanın yönetimine milli parklarının civarında yaşayanların da katılımının sağlanarak ortaklaşa yönetim modelinin geliştirilmesi alan yöneticilerince gündeme getirilmiştir. Ortaklaşa yönetim modelinin uygulanması için mevzuat değişikliğinin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

11- Milli parkların yöre halkına ekonomik katkısı olması gerekliliği konusunda yöneticilerin, yöre halkının sınırlamalardan dolayı oluşturulan mağduriyetini gidermekten dolayı ekonomik katkının verilmesi taraftarı oldukları görülmüştür. Alanın yöresinde yaşayan ve alanın ilan ile en çok mağdur edilmiş olan kesime yönelik ekonomik katkının verilmesi, kaynak değerlerinin korunması için önemli bir çalışma olacağı düşünülmektedir. Çözüm önerisi olarak ileri sürülen görüşler; milli parklara giriş ücretinin alınmaması, yasal statüsü kesinlik kazanmış alan kılavuzluğu işlerinde öncelik tanınmaları, bazı durumlarda alanların gelirlerinden belli oranlarda pay aktarımı yapılmasıdır. Bu pay aktarımının nakdi veya aynı yardımların devlet tarafından yapılabileceği *Sosyal Sorumluluk Bedeli* ödemesi şeklinde olabileceği ifade edilmiştir. Alanın gelirlerinden pay aktarımının da ancak mevzuat değişikliği ile mümkün olabileceği belirtilmiştir. Ayrıca milli parkın yönetim hizmetlerinde onların işgücünden faydalanarak milli parkın iş ve işlemlerinde istihdam edilmelerinin sağlanması ile ürettikleri ürünlerinin değerlendirilmesine yardımcı olunacak ekoturizm projelerinin de geliştirilebileceği ifade edilmiştir.

12- Milli parkların yöre halkına ekonomik katkılarının yeterli olmadığı, bu tür korunan alanlardan elde edilen gelirden pay verilmesi ve her türlü imkânlarından faydalanmaları sağlanmalıdır. Ortaklaşa yönetim modeli ile korunan alanların müştereken korunarak korumaya yardımcı olan bu kesime belli bir payın aktarılabilmesi ve korunan alanlarda “koruma+kullanım” dengesi içinde yönetilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle aşağıda hesaplama yapılmıştır;

- Milli park gelirlerinin %70'inin milli park alan yönetimine, % 30'unun ise alanın çevresinde yaşayan halka verilmesi durumunda alanın çevresinde yaşayan yerel halkın çok ciddi gelirler elde edeceği görülmüştür. Bu maksatla çalışma alanlarımızdan DYBM Deltası Milli Parkı, Marmaris Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı'nın 2014 yılı için toplam gelirleri incelendiğinde⁶⁵;

1- DYBM Deltası Milli Parkı'nın ihale dilen 4 adet koyun işletmecilik gelirinin 1.568.000,00 TL, kapı girişinden şahıs ve araç girişinden elde edilen gelirin 1.837.342,00 TL, izin irtifak gelirlerinin 4.228,30 TL ve toplam gelirin ise 3.409.570,30 TL olduğu tespit edilmiştir. *Bu gelirin %30'u oranındaki kısmı 1.022.871,09 TL,*

2- Marmaris Milli Parkı'nın toplam gelirinin ise 1.930.750.00 TL olduğu ve *%30 unun ise 579,225.00 TL,*

3- Spil Dağı Milli Parkı'nın 2014 yılı gelirleri ise toplam 25.606,38 TL ve *%30 unun ise 7,681.91 TL,* olduğu tespit edilmiştir.

- Bu miktarların sadece %30 gibi bir miktarı alana bitişik ve yörede yaşayan, aynı zamanda milli parkın ilanından da olumsuz etkilenmiş, milli parka zarar verme potansiyeli olan yerel halka aktarılmasının bu tür korunan alanların korunmasını güçlendireceği ve ortaklaşa yönetim modeli ile kamu-halk kaynaşmasının gerçekleşeceği düşünülmektedir.

- Bu nedenle milli park alan yönetiminin ve korumasının “devlet, yerel halk ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliğiyle gerçekleştirilmesi” yönetim çerçevesinde ortaklaşa yönetim modelinin geliştirilmesi önemli görülmüştür.

13- Kurumun tanıtımında önemsenen temel unsurların; doğa koruma konusundaki bilincin arttırılarak, doğanın koruma-kullanma dengesi içinde, daha da

⁶⁵ Veriler Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü'nden alınmıştır.

iyileştirilerek gelecek kuşaklara aktarılması şeklinde olduğudur. Dünya ölçeğinde korunması gereken, nadir rastlanan ve eşsiz güzellikteki tabiat varlıklarına sahip olmanın vurgulanması gerektiği tespit edilmiştir.

14- Alan yöneticileri kurumlarının diğer kurum ve kuruluşlardan ayrılan belirgin özelliklerini; doğanın korunması gibi çok yönlü ve çok geniş bir sahada çalışmak olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışma alanının endemik türlere sahip olması ile eşsiz doğa harikasına sahip milli parkların görsel materyallerin fazlalığı nedeniyle rekreasyonel faydaları sayesinde halkın tamamına hizmet verildiğini, insanların ruh ve sosyal hayatına direkt olarak olumlu katkı sağlayan bir kurum olduğunu belirtmişlerdir.

15- Çalışma alanları milli parklarımızdan yerel, profesyonel alan kılavuzu ihtiyaçlarının karmaşık olan mevzuat çelişkilerinin giderilerek 4. Bölge Müdürlüğü imkânları ile eğitimlerinin yapılması, eğitilenlerin seyahat acentelerinde staj imkânlarının yaratılması, yabancı dil eğitimini konuşma seviyesinde almaları ve özellikle bu alan kılavuzlarının yörede yaşayanlardan tercih edilmesi, sahada istihdam edilmelerinin önünün açılması sağlanmalıdır.

16- Milli Park Müdürlükleri bünyesinde özellikle doğa turizmi ve biyolojik çeşitlilik üzerine uzmanlaşmış teknik personelin istihdam edilmesi (yüksek lisans veya doktora seviyesinde eğitimlerini yapma fırsatları verilmesi ve teşvik edilmesi) sağlanmalıdır.

17- Milli parkların kaynak değerlerinin tanıtımı için Kültür ve Turizm Bakanlığı ile koordineli olarak ulusal ve uluslararası boyutta tanıtım organizasyonları yapılması sağlanmalıdır.

18- Ülkemizin değişik yerlerindeki korunan alanlarımıza her yıl binlerce doğa-sever turist gezi programları düzenlemekte ve ekoturizm faaliyetlerine katılmaktadır. Bu nedenle kırsal kalkınma için ekoturizm iyi bir fırsat olarak değerlendirilmeli, ekoturizm uygulamalarından yöre insanının pay almasına dayalı uygulamaların daha da geliştirilmesi ve bu bağlamda yöresel çerçevede ekonomik ve kültürel gelişmişliğin arttırılarak milli parkın yönetişimine katkıda bulunulması sağlanmalıdır.

19- Milli Park Müdürlüklerindeki idareciler üzerindeki bürokratik ve siyasi baskının ortadan kaldırılması, merkezden yetki devrinin yapılması ve korumacı zihniyetin hem merkezde hem de taşrada hâkim kılınması sağlanmalıdır.

20- Çalışma alanı milli parklarımızda UDGP ve İnkişaf Plan hükümlerine her kesimin ve makamın taviz vermeden mutlak bir bağıllıkla uymaları ve riayet etmeleri sağlanmalıdır.

21- Mülakatlarda DYBM Deltası/Marmaris/Spil Dağı Milli Parkı'na yönelik doğal (afet) ve dış tehditlerin varlığı sorgulandığında; alana en fazla zarar veren en önemli tehditlerin orman yangını, yoğun ziyaretçi kullanımı ve insan baskısı olduğu ifade edilmiştir. Alanda bitki ve hayvan hastalıkları da önemli tehditler içerisinde sayılmıştır. Milli Parklara yönelik tehditlerden dolayı gerekli önlemlerin alınması gerektiği düşünülmektedir.

22- Özellikle son yıllarda korunan alanların miktarında artma olduğu, geliştirilmesi ve yönetilmesi için politikalar üretildiği görülmektedir. Ancak sadece korunan alan sayısını arttırmak için bu alanların tescilinin ve ardından ilan edilmesinin oldukça sakıncalı olduğu da unutulmamalıdır. Çünkü kaynak değeri olmayan alanları tescil ve ilan etmenin o yörede yaşayan yerel halka büyük sıkıntılar yaşattığı da bilinen bir gerçektir.

23- Korunan alan tescil ve ilanının siyasi kararlarla yapılmaması, bilimsel kriterlerin göz önünde bulundurulması da ayrıca önem arz etmektedir. Korunan alan tescillerin ortaklaşa yönetimle yapılması sağlanmalıdır. Bu alanlara ilişkin genel ilkelerin incelenmesi neticesinde korunan alanların tespitinde oldukça hassas davranılması gerektiği, detaylı araştırma ve analizlerden sonra bölgesel ve yerel karakteristiklerin dâhil edilmesi ile korunan alanlar belirlenmelidir. Alanların değerlendirilmesi ve korunmasında da katılımcı yönetim anlayışının hâkim kılınmasının gerekliliğinin kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir.

24-Korunan alan tanımlamalarının karşılaştırılmasında DKMP Genel Müdürlüğü'nde **korunma alanı** kavramının olmadığı bunun yerine **korunan alan** tanımının yer aldığı ancak korunan alan tanımında da kurumlar arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Örneğin DKMP Genel Müdürlüğü korunan alanı; *“Yasal ve diğer etkili yollarla yönetilen kara ya da deniz alanı”* olarak tanımlamış iken Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yapılan korunan alan tanımında

ise; *“İlgili mevzuata göre yönetilen milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, doğal sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan kara, su ya da deniz alanlarını”* ifade etmektedir. Bu tanımda Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca **su alanları** da korunan alan olarak tanımlanmıştır. Bir başka farklılığın da DKMP Genel Müdürlüğü’nde ÖÇK Bölgesi tanımlamasında olduğu görülmektedir. DKMP Genel Müdürlüğünün ÖÇK tanımlamasında; *“Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı toprak ve su alanlarını”* ifade etmekte iken Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yapılan ÖÇK tanımlamasında ise; *“Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi haiz, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı, ... kara, su ve deniz alanlarını”* ifade etmektedir. Yine bu tanımda da Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca **deniz alanları** ÖÇK alanı olarak tanımlanmıştır. Ayrıca DKMP Genel Müdürlüğünce yapılan ÖÇK tanımlamasında kaynakların gelecek kuşaklara ulaşması için gerekli düzenlemelerin yapılabilmesinden, bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esaslarından, plan ve projelerin tek elden hazırlanmasından bahsedilmektedir. Ancak bu ifadelerin Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yapılan ÖÇK tanımlamasında yer almadığı ve farklı olduğu görülmektedir. Yukarıdaki tanımlamalarda farklılıkların olması kurumlar arasında kavram karışıklığının olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu durumun hukuki bir takım sıkıntıları da beraberinde getireceği düşünülmektedir.

25- Mülakatlarda etkin yönetimi engelleyen personelden kaynaklanan sorun alanlarının olduğu ve genelde personellerde deneyim eksikliği, tecrübesizlik olduğu ifade edilmiştir. Personel mevzuatının yenilenecek konusunda uzman personelin istihdam edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Genel anlamda Orman ve Su İşleri Bakanlığı DKMP Genel Müdürlüğü’nde çalışan sayısı oldukça azdır. Kadrolar yeterli değildir. Bakanlığın diğer Genel Müdürlüklerine yapılan atamalarda kadro ihdası fazladır. Ayrıca Bakanlığın diğer Genel Müdürlüklerdeki taşra teşkilatlarında personel yığılmaları mevcut iken özellikle korunan alanların ve Bakanlığın taşra teşkilatlarında personel ihtiyacı had safhadadır. Bu nedenle bakanlığın çok ciddi personel reformunu gerçekleştirip, bu tür önemli alanların personel ihtiyacını gidermesi gerekmektedir. Kendi bünyesinde bulunan OGM ve diğer Genel Müdürlüklerde ihtiyaç fazlası personeli DKMP Genel Müdürlüğü’ne atama yaparak, norm kadroyu uygulamaya sokup personel ihtiyacını gidermelidir.

Ayrıca uzmanlık alanlarına da mutlaka her yıl düzenli olarak yeterli atamaları gerçekleştirmelidir.

26- Etkin yönetim için mevzuattan kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm önerisi olarak; 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nda ve ilgili yönetmeliğinde yetki karmaşasına mahal vermeyecek şekilde yasal mevzuat düzenlemelerinin yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Sosyal, kişisel ve siyasi beklentiler yerine doğa koruma adına gerçek, bilimsel saikler dikkate alınarak bu düzenlemelerin yapılması gerektiği de ayrıca belirtilmiştir.

27- Mülakat sonuçlarına göre milli parklarda çalışanlardan idari kadrodaki personelin belli bir süre (azami 5 yıl) sonunda görev yeri değişikliğinin makul olduğu, ancak bu süre dolmadan görev yeri değişikliğinin sık yapılması ise alan üzerindeki hâkimiyete ve kaynak değerlerine zarar vereceğinden dolayı sorun oluşturacağı belirtilmiştir. Ayrıca teknik kadro ve alt kademe (işçi, şöför ve saha bekçisi) personelin ise görev yeri değişikliğine tabi tutulmamaları ve sık sık yer değiştirmemeleri gerektiği de vurgulanmıştır. Bu uygulamanın yönetim politikası olarak da benimsenmesi sağlanmalıdır.

28- Milli Parklar da ziyaretçi yönetiminin belli bir program dâhilinde, yasal statüsü kesinlik kazanmış alan kılavuzu eşliğinde yapılması gerektiği belirtilmiştir. Öncelikle mevcut değerlerin korunmasının hedeflenerek bilimsel veriler ve dayanaklara göre hazırlanmış *Ziyaretçi Yönetim Planları* eşliğinde koruma ve kullanma dengesi içerisinde uygulanabilir olması gerektiğinin altı çizilmiştir.

29-Yönetimde iç denetim uygulamasının başarısı üzerine fikirlerine başvuru alan yöneticilerin, bu denetimi çok yüzeysel gördükleri ve başarılı bulmadıkları yönündedir. Denetimin aslında önemli bir uygulama olduğu, ancak bu sistemin doğru anlaşılmadığı ifade edilmiştir. Çünkü iç denetimin idarenin eksikliklerini ve yanlışlıklarını tespit etmesi ve bunların düzeltilmesi konusunda idareye tavsiyelerde bulunması gerekirken sistemin böyle çalışmadığı dile getirilmiştir. Ancak işlevselliğinin düzenlenmesi, kurumların eksiklerini gidermesi, doğru bilinen yanlış uygulamaların düzeltilmesi, yol gösterici olması durumunda başarılı olabileceği söylenmiştir. Tamamen evrak üzerinde yapılan bir denetim yerine uygulayıcının karşılaştığı sorunların tespit edilerek bu sorunların çözümüne yönelik önerilerin geliştirildiği bir denetim beklentisi tespit edilmiştir.

30- Mali yönetim etkinliğine ilişkin yetkilerin hâlihazırda merkezde toplanmış olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla çok etkin bir yönetimin söz konusu olmadığı, mali yönetimde de yapısal sorunların var olduğu gündeme getirilmiştir. Mali yönetimden sorumlu personel eksikliği olduğunu, elde edilen gelirlerin döner sermayeye kaydedildiği, ancak bu gelirlerin yerelde harcanmadığı da ifade edilmiştir. Çözüm önerisi olarak, yereldeki mali yöneticilerin işi benimsemeleri ve iyi bir eğitimden geçirilmeleri gerektiği dile getirilmiştir. Tecrübeli mali yöneticilerin atanması gerektiği ve kesinlikle kapsamlı bir yetki devrinin yapılması ile mali konuların çözümlenmesi ve personel eksikliklerinin giderilmesi gerektiği ifade edilmiştir. İl Şube Müdürleri ile Milli Park Müdürlerinin ortak kullandıkları saymanların ortak kullanımından kaynaklı sıkıntıların var olduğu, saymanlığın Milli Park Müdürlüğü bünyesine direkt müdüre bağlı, görevlendirilmesinin yapılarak tek bir amire bağlanmasının zaruri olduğu tespit edilmiştir.

31- Alan yöneticilerince Milli Parklar Kanunu ve korunan alanlarla ilgili mevzuatın Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın misyon ve vizyonunu sürdürülebilirliğinde yeterli olmadığı, reel politikalar ve istekler karşısında yetersiz kaldığı, milli parkın yönetimini zorlaştıran belirsiz veya yetersiz hükümleri içerdiği ifade edilmiştir. Ayrıca milli park içerisinde yetki çakışmaları yaşandığı da dile getirilmiştir. Örneğin; *2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu* ile *2873 sayılı Milli Parklar Kanunu* arasında yetki çakışması yaşandığı tespit edilmiştir. Aynı alanda her iki kanundan kaynaklanan yetki ve sorumluluktan dolayı kurumların karşı karşıya geldiği ve bunun da hukuken işlerin uzamasına, gereksiz işlemlerin yapılmasına ve karışıklığın doğmasına sebep olduğu görülmüştür. İzin irtifak konularında halen Orman Kanunu'nun 17. ve 18. Maddeleri uygulandığından bahisle turizm alanında kalan tahsis bedellerinin ücretlendirilmesi ve bu ücretin korunan alanların döner sermaye hesabı yerine Maliye Bakanlığı'na yatırılmasının bir takım sıkıntılara yol açtığı ve çelişkiler doğurduğu tespit edilmiştir. *Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik* uygulamasının Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda olması korunan alanlardan sorumlu asıl kurum olan DKMP Genel Müdürlüğünün yetkileriyle çakışmaktadır. Milli parklarda birden fazla kurum söz sahibi olduğundan bu alanlarda idari yapılanma eksikliğinin tamamen giderilmesi gerektiği kanısına varılmıştır.

32- Milli parkların ve korunan alanlarla alakalı mevzuat karışıklığının giderilmesi ve mevzuatın basite indirgenerek bu mevzuattan sorumlu tek kuruluşun olabilmesi

ve çakışan yetkilerde gerekli yasal düzenlemenin ivedilikle yapılması sağlanmalıdır. Ayrıca kanunda belirtilen iş ve işlemleri yürütebilmek için pek çok yönetmeliğin çıkarılmasının da ihtiyaç olduğu da belirtilmiştir. **Korunan Alanlar Kanunu**'nun mutlaka çıkartılarak DKMP Genel Müdürlüğü'nün yatırımcı bir kurum yerine korumacı zihniyete sahip bir kurum haline getirilmesi sağlanmalıdır. Korunan alanların sınıflandırılmasındaki farklılığın ve yönetimindeki çok başlılığın ülkemizin var olan idari yapılanmasından kaynaklandığı görülmektedir. Korunan alanlar konusunda birden fazla mevzuatın varlığı, mevzuatın karışıklığı ve bu mevzuatlarla birden fazla kuruma farklı yetkilerin verilmesi bu idari yapının bir sonucudur. Bu karmaşık idari yapı ve mevzuat karışıklığında milli parklarda kaynak değerlerinin de tehlikede olduğu bilinen bir gerçektir. Bu çelişkilerin ortadan kaldırılarak, en kısa zamanda tüm korunan alanların ve özellikle milli parkların, her siyasi iktidar döneminde değişiklik kaygısı olmayan, sürekli ve sürdürülebilir, güçlü bir idari yapıyla ve ortaklaşa yönetimle, **tek mevzuatla, tek çatı altında ve kalıcı bir yasa kapsamında** korunması gerektiği kanaatine varılmıştır. Ayrıca alanların kaynak değerlerine verilecek muhtemel zararların büyüklüğü ölçülemediğinden bir izleme yönteminin mutlaka kurulması gerektiği yöneticiler tarafından gündeme getirilmiştir. Bu incelemede belirtildiği üzere milli parklarda bir izleme yöntemi olmadığından bazı tehditlerin ve idari teşkilatlanmadaki eksikliklerin alana ne kadar zarar verdiği yönünde herhangi bir tespit yapılamadığı görülmüştür. Bu inceleme için bu tespitlerin yapılamamış olması bir eksiklik olarak görülmüştür. Ancak bundan sonraki araştırma ve çalışmalarda bu konunun incelenmesi bir gerekliliktir. Bununla birlikte bu çalışma; Türkiye' de milli parklara ilişkin yapılacak olan diğer araştırmalara da güvenilir ve özgün verileri olan bir kaynak olarak kullanılabilir özelliğindedir.

KAYNAKLAR

- About.com National & State Parks, (2015). *National Parks - A Brief History (Milli Parklar - Kısa Tarihçesi)*, 03.03.2015
<http://usparcs.about.com/library/weekly/aa012598.htm>
- Adams, W.M., Thomas, D.H.L. (1993). *Mainstream Sustainable Development: The Challenge of Putting Theory into Practice. Journal of International Development*, Vol:5, No:6, 591-604
- Akesen, A. (1997). *Doğal Kaynak Kullanımlarında Alternatif bir Yöntem Olarak Doğa Koruma Sistemlerinin Rolü ve Önemi, Doğal Kaynak Kullanımında Alternatif Yöntemler Yeni Yaklaşımlar*. Marmara Üniversitesi Türkiye Ekonomisi Araştırma Merkezi ve Friedrich-Naumann vakfı, Ankara
- Akesen, A. (2005). *Yeni Yaklaşımlar Karşısında Korunan Alanlarımızın Yönetim ve Organizasyonu*. Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Isparta
- Alan Kılavuzlarının Seçimi, Eğitimi, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, R.G., 28.03.2006, 26122 sayı
- Albayrak, F.F. (2010). *Korunan Alanların Ekoturizm Gelişimine Etkileri: Camili Biyosfer Rezerv Örneği*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Artvin
- Alçitepe, E. (2002). *Spil Milli Parkı' (Manisa) nın ekoturizm açısından önemi*. II. Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, Ankara
- Alterra Research Center, (2002). *Indicative Map of the Pan-European Ecological Network for Central and Eastern Europe Technical Background Document*, I.M.Bouwma, I.M., Jongman, R.H.G. and Butovsky, R.O. (eds.), ECNC, Tilburg, the Netherlands
- Anonim, (1970). T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, *Spil Dağı Milli Parkı Genel İnkişaf Planı*, Manisa

- Anonim, (1997). T.C. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, *Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı Uzun Devreli Gelişim Planı*, Kuşadası/Aydın
- Anonim, (2006). KB, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, *Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara
- Anonim, (2010). *Kuşadası Ticaret Odası, Turizm Analizi*, Web Sitesi: <http://www.kuto.org.tr>, Erişim Tarihi: 05.11.2010
- Anonim, (2015). T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar ve Genel Müdürlüğü, *Marmaris Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Revizyon Planı*, Marmaris/Aydın
- Ant, H., and Stipproweit, A. (1985). *Natur-und Umweltschutz- ein uraltes Problem. LÖFL- Mitteilungen*, 10, Heft 3, Landwirtschaftsverlag GmbH, Münster- Hilstrup
- Arda, S. Serhat. (2003). *Türkiye’de Doğa Koruma Alanı Uygulamaları ve Avrupa Birliği Mevzuatı İle Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Çevre Anabilim dalı, Ankara, 103, 104
- Artar, M. (2008). *Karatepe-Aslantaş Milli Parkı Örneğinde Korunan Alanlar İçin Bir İzleme Yönteminin Geliştirilmesi*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Adana
- Atalay, İ. (1983). *Türkiye Vegetasyonu Coğrafyasına Giriş*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayın No:19, İzmir
- Azbazdar, B. (1998). Sürdürülebilir Kalkınmanın Bölgesel Boyutu, *Büyük Menderes Havzası, III. Tarım ve Çevre Sempozyumu*, Söke/Aydın
- Bakırcı, M. (2002). ‘‘Ekoturizm’’. *II. Turizm Şurası Bildirileri*. II.Cilt, Turizm Bakanlığı, Ankara

- Başar, H. (2007). *Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkının Rekreasyon Amacıyla Kullanımının Ekonomik Değerinin Saptanması: Bir Seyahat Maliyeti Yöntemi Uygulaması*. Yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, İzmir
- Bayer, M. Z. (1964). *Amerika Birleşik Devletlerinde Tabiat Kaynakları ve Organizasyonu*. İstanbul:T.C. Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayını
- Bayer, M.Z. (1993). Milli Parklar ve Türkiye Açısından Önemi, Alınması Gerekli Önlemler, Türkiye’ de Milli Parkların Tarihi ve Günümüzdeki Uygulamalar. *Anatolia dergisi*
- Bayraktutan, Y., Uçak, S. (2011). Ekolojik İktisat ve Kalkınmanın Sürdürülebilirliği, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi / Journal of Academic Researches and Studies* Cilt 3 - sayı 4, 18-26
- Bekdemir, L.F. (2010). *Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 27
- Beresford, M., Phillips, A. (2000). *Landscape stewardship: New directions in conservation of nature and culture*, The George Wright Forum, 17(1),15-26
- Bern Sözleşmesi: Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi, R.G. 20.02.1984 tarih ve 18318 sayı
- Bioret, F. (2001). *Biosphere Reserve Manager or Coordinator?*, IUCN Protected Area Programme, PARKS Review Vol 11, No 1, Gland, Switzerland, 27
- Bilir, M. B. (2012). *Milli Parkların Kültür Varlıkları Açısından Değerlendirilmesi: Beyşehir Gölü Milli Parkı Örneği*. Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 3-4, 8, 11-13

Bingöl, B. (2011). *Dilek Yarımadası – Büyük Menderes Deltası Millî Parkı'nın Koruma ve Kullanım İlkeleri Açısından Rekreasyon Planlaması Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 180

Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, R.G., 27.12.1996 tarih ve 22860 sayı

Biyogüvenlik Kanunu, R.G.,26.03.2010 tarih ve 27533 sayı

Biyolojik çeşitlilik sözleşmesinin biyogüvenlik cartegana protokolü, R.G.,11.08.2003 tarih ve 25196 sayı

Bozkurt, B. (2012). *Yapısal Eşitlik Modeli Ve Turizm Üzerine Bir Uygulama: Marmaris Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Muğla

Bruner Aaron, G., Gullison Raymond, E., Rice Richard, E. ve de Fonseca Gustavo, A.B. (2001). *Effectiveness of parks in protecting tropical biodiversity*. Science 291

BUĞDAY, (2014). *Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği*, 12.12.2014
www.bugday.org

Bulut, Y. (2002). *Amma İdaresi Dergisi*, Cilt: 35, Sayı: 4. Ankara

Candan F, (2015 b). Morphological Investigations on a New and Endemic Saffron (*Crocus chrysanthus* subsp. *sipyleus*) from Turkey, *International Journal of Agriculture, Forestry and Fisheries*, 3(4): 137-141

Candan F, (2015a). Morphological Characteristics and Phenology of the New Taxon *Crocus chrysanthus* subsp. *chrysanthus* var. *chrysanthus* from Turkey, *International Journal of Plant Science and Ecology*, Vol. 1, No. 5, 196-200

Candan, F. (2007). “*Crocus L. cinsinin ancyrensis, sieheanus, chrysanthus ve flavus tür ve alttürleri üzerinde morfolojik, anatomik, sitolojik ve palinolojik araştırmalar*”. Doktora tezi. Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Manisa

- Candan, F. (2013a). *Some Observations on Plant Karyology and Investigation Methods*. In Marina Silva-Opps (ed.), *Current Progress in Biological Research*, Intech-Open Science International Publisher, USA-Croatia-China.
- Candan, F.; Ozhatay N, (2013b). *Crocus chrysanthus s. Lato (Iridaceae) in Turkey*. *Annales Botanici Fennici*, 50 (6):423-430.
- CITES yönetmeliği, (Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik), R.G., 27.12.2001 tarih ve 24623 sayı
- Conservation International, (2011). *Ecotourism Destinations*, 27.03.2011 http://www.conservation.org/learn/culture/ecotourism/destinations/Pages/kakum_canopy_walkway.aspx
- Council of Europe. (1985). *Protected Mavine Areas, Nature and Environment Series*, No.31, Strasbourg
- ÇEKÜL, (2014). *Çekül Vakfı (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı)*, 16.12.2014, www.cekulvakfi.org.tr
- Çetin, C. (1990), *Personel Seçiminde Görüşme*, Çağlayan Basımevi, İstanbul
- Çetinkaya, G. (2008). *Milli Parkların Bir Rekreasyon Alanı Olarak Düzenlenmesi ve Yönetilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Antalya
- ÇEVKO, (2014). *Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı*, 18.12.2014, www.cevko.org.tr
- Çevre Kanunu, R.G., 11.08.1983 tarih ve 18132 sayı
- Çevre ve Orman Bakanlığı, (2007). *Korunan Alan Planlaması ve Yönetimi, Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi Deneyimi*, TŞOF Trafik Matbaacılık A.Ş. Ankara
- Çevre ve Orman Bakanlığı, (2014). *Biyolojik Çeşitlilik nedir?* 30.12.2014, <http://www.eyd.cevreorman.gov.tr/biyolojikcesitlilik.htm>

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2014). *Korunan Alanlar*. 30.12.2014, <http://www.csb.gov.tr/projeler/ockb/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=ustmenu&Id=168>
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2014). *Kyoto Tutanağı (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi)*, 30.12.2014 <http://www.csb.gov.tr/projeler/iklim/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=12427>
- Çukurçayır, M. A. (2002). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*, Çizgi Kitabevi, Konya,
- DEKAMER, (2014). *Deniz Kaplumbağaları Araştırma Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi*, 08.01.2015, <http://caretta.pau.edu.tr/hakkinda.html>
- Demir, C. ve Çevirgen, A. (2006). *Turizm ve Çevre Yönetimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- Demirayak, F. (2006). *Türkiye’de korunan alanlar için yeni bir yaklaşım ortaklaşa yönetim*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi, Kent ve Çevre Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, 67-73, 93, 238
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun R.G.,25.12.1953 tarih ve 6200 sayı
- DHKD & WWF, (2014). *Doğal Hayatı Koruma Derneği ve Vakfı*, 20.12.2014 www.wwf.org.tr
- Dışişleri Bakanlığı, (2014). *Barselona Sözleşmesi (Akdeniz’in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi)*, 15.12.2014, http://www.mfa.gov.tr/akdeniz_in-kirlilige-karsi-korunmasi-sozlesmesi-_barselona-sozlesmesi_.tr.mfa
- Dışişleri Bakanlığı, (2014). *Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi*, 28.12.2014, <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-collesme-ile-mucadele-sozlesmesi.tr.mfa>

- Dışişleri Bakanlığı, (2014). *Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi (Bükreş Sözleşmesi)*, 07.12.2014, http://www.mfa.gov.tr/karadeniz_in-kirlilige-karsi-korunmasi-sozlesmesi-_bukres-sozlesmesi_.tr.mfa
- DKMP Genel Müdürlüğü, (2013). *Doğa Koruma Durum Raporu (2002-2013)*, 05.03.2015, <http://www.milliparklar.gov.tr/kitap/90/?sflang=tr#p=2>
- DKMP Genel Müdürlüğü, (2013). *Doğa Koruma Durum Raporu (2002-2013)*,05.03.2015 <http://www.milliparklar.gov.tr/kitap/90/?sflang=tr#p=10>
- DKMP Genel Müdürlüğü, (2014). *DKMP Genel Müdürlüğü, 2014 Yılı Korunan Alan Ücretleri*, 15.01.2015, <http://www.milliparklar.gov.tr/AnaSayfa.aspx?sflang=tr>
- DKMP Genel Müdürlüğü, (2014). *Korunan Alan Kavramı*. 14.11.2014, <http://www.milliparklar.gov.tr/korunanalanlar/korunanalan.htm>
- DKMP Genel Müdürlüğü, (2014). *Türkiye'deki Korunan Alan Sistemi Hakkında Bilgiler,KorunanAlanlarListesi*,30.12.2014, <http://www.milliparklar.gov.tr/korunanalanlar/korunanalan1.htm>
- DKMP Genel Müdürlüğü, (2015). *Genel Müdürlük Merkez Teşkilat Şeması*, 06.01.2015, <http://www.milliparklar.gov.tr/AnaSayfa/organizasyon.aspx?sflang=tr>
- Doğa ile Barış, (2014). *Doğa ile Barış Derneği*, 19.12.2014, www.dogailebaris.org.tr
- DOĞA, (2014). *Doğa Derneği*, 16.12.2014, <http://www.dogadernegi.org/sifir-yok-olus.aspx>
- Doğanay, H., (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Çizgi Kitapevi, Yayın No:33,Konya.
- DSİ, (2014). *DSİ'nin Görevleri*,21.07.2014, <http://www2.dsi.gov.tr/kurumsal/gorev.htm>
- Dudley, N. (2008). *Guidelines for Applying Protected Area Management Categories*. Gland, Switzerland:IUCN.; 86

- Dudley, N., Stolton, S., Belokurov,A., Krueger, L., Lopoukhine, N., MacKinnon,K., Sandwith,T., ve Sekhran,N. (editors). (2010); *Natural Solutions: Protected areas helping people cope with climate change*, IUCN/WWCPA, TNC, UNDP, WCS, World Bank and WWF, Gland, Switzerland, Washington DC and New York, USA
- Dudley,N., Mulongoy,K.J., Cohen,S., Stolton,S., Barber,C.V., ve Gidda, S.B. (2005). *Etkin Korunan Alan Sistemlerine Doğru.Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Korunan Alanlar İş Programı Uygulama Kılavuzu*. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Sekreteryası, Montreal, Teknik Seriler No. 18
- Duman, H. (1985). ‘‘Manisa Dağı (Spil Dağı) Milli Parkının Flora ve Vegetasyonu Üzerine Bir Çalışma’’, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Durmuşkahya, C. (1999). *2000’e Bir Kala Büyük Menderes Havzası 4.Tarım ve Çevre Sorunları Sempozyumu*, , Söke Belediyesi Kültür Merkezi, Büyük Menderes Havzası Çevre Gönüllüleri Derneği, Söke-Aydın
- Durmuşkahya, C. (2000). *Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (Kuşadası-Aydın) Biyoçeşitliliği Üzerine İncelemeler*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- DYBM Deltası Milli Parkı, (2015). *DYBM Deltası Milli Parkı Alan Profili*, 10.01.2015, <http://www.milliparklar.gov.tr/mp/dilekyarimadasi/index.htm>
- Eagles, PaulF.J., McCool, Stephen F. And Haynes, Christopher D.A. (2002). *Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management*. IUCN Gland, Switzerland and Cambridge
- Edenborough, R. (2005). *Assessment Methods in Recruitment, Selection and Performance : A Manager's Guide to Psychometric Testing, Interviews and Assessment Centres*. London, , GBR: Kogan Page, Limited,
- EKAD, (2014). *Ekolojik Araştırmalar Derneği*, 08.01.2015, <http://www.ekad.org.tr/>

- EKODOSD, (2014). *Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği*, 12.12.2014, www.ekodosd.org
- Erdoğan, İ. (1994). *Personel Seçiminde Mülakat Teknikleri*, İstanbul: Beta Yayınları
- Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve (eko)turizm*. Ankara: Genel Yayın ve Dağıtım
- Erdoğan, N. (2010). *Ekoturizm ve Doğa Temelli Turizmin Geldikleri Noktadaki Kavramsal Çerçeve*. Orman Ekosistemlerinde Ekoturizm çalıştay ve 10.yılında TODEG. 41
- Ervin, J., Sekhran, N., Dinu., A., Gidda, S., Vergeichik, M. and Mee, J. (2010). *Protected Areas for the 21st Century: Lessons from UNDP/GEF's Portfolio*. New York: United Nations Development Programme and Montreal: Convention on Biological Diversity
- Eryılmaz, B. (2011), *Kamu Yönetimi*, Ankara: Okutman Yayıncılık,
- Esengün, K., Akça, H., Sayılı, M. (2013). *Dağlık ve Ormanlık Alanlarda Kırsal Turizm Faaliyeti ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma*. Türkiye Ormancılık Kooperatifleri Merkez Birliği, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Tokat, 23.09.2013,s.2. <http://www.orkoop.org.tr/uploads/files/12.doc>
- Eşbah, H. (2002). *Kıyı Kesimlerindeki Milli Parkların Bölgesel Ölçekte bağlanması*. Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları IV. Ulusal Konferansı, Türkiye Kıyıları 2. Konferansı Bildiriler Kitabı, İzmir
- Evlıyaoğlu, S. (1996). *Türkiye Turizm Coğrafyası ve Türkiye Coğrafyasının Ana Hatları*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset Bilgisayar Yayıncılık Ltd. Sti., Ankara
- Ewert, A.W. (1993). *The Role of the Social Sciences in Natural Resource Management: Restructuring for the Next Century, Proceeding of the Northeastern Recreation Research Symposium*, New York
- Genç, F.N. (2012), *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi*. Konya: Ekin kitabevi, 51

Genç, F.N., Erdoğan, Ü. (2012). *Yerel Demokrasi ve Kalkınma Bağlamında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Aydın Örneği*, 17-18 Mayıs 2012 tarihleri arasında Celal Bayar Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü tarafından düzenlenen KAYSEM (Kamu Yönetimi Sempozyumu) 7’de sunulan bildiri, Manisa, s.172

George E.B. (1997). *Eskiçağda Ege Bölgesi*, İstanbul: Arion yayınevi

George Wright, R. G. (1996). *National Parks and Protected Areas, USA*, 23

Gözler, K. (2011). “5018 ve 6085 Sayılı Kanunlarda Bazı İdare Hukuku Terimlerinin Yanlış Kullanımı Üzerine: 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 6085 Sayılı Yeni Sayıştay Kanununda Kullanılan ‘Genel Yönetim’, ‘Merkezi Yönetim’, ‘Kamu İdareleri’ Terimleri Hakkında Bir Eleştiri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 60, Sayı 4, (<http://www.law.ankara.edu.tr/dergi/AUHF-60-04/AUHF-60-04-gozler.pdf>)

Güneş, G. (2011). Korunan Alanların Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım: Katılımcı Yönetim Planları. *Ekonomi Bilimleri Dergisi Cilt 3, No 1, 2011 ISSN: 1309-8020 (Online)*

Güneş, G. ve Artar, M. (2007). *Dana Biyosfer Rezervi Örneğinde Doğa Koruma. Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi*, Antalya

Güneş, G., Adem, Ç. (2007). GEF-II Projesi Korunan Alan Yönetimi ve Ekoturizm Yaklaşımı. *EİT-Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Ekoturizm Semineri*, Çevre ve Orman Bakanlığı, Kastamonu

Güngör, T. (1996). *Menderes Masifinin Söke Selçuk Bölgesinde Statigrafisi ve Likya Napları ile İlişkisi*. 9 Eylül Üniversitesi, Mühendislik. Fakültesi. Jeoloji Bölümü, Doktora tezi (Yayınlanmamış)

Hamamcı, C. (1997). “Çevrenin Uluslararası Boyutu”, *İnsan Çevre Toplum*, Der: Ruşen Keleş, Ankara: İmge Yayınları, 401

- Hepcan, Ş. (1997). *Milli Parklarda Yönetim Zonlarının Belirlenmesi Amacıyla Manisa Spil Dağı Milli Parkı Örneğinde Bir Yöntem Araştırması*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, İzmir
- Hoşcan, N. (2008). *Orman Köylerinde Doğal ve Kültürel Değerlerin Ekoturizm Etkinliklerinde Kullanılması: Bolu İli Mudurnu İlçesinde Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Çevre Bilimler Anabilim Dalı, , Ankara
- Inskeep, E. (1991). *Tourism Planning. An Integrated And Sustainable Development Approach*, Van Nostrand Reinhold, New York
- International Institute for Sustainable Development, (2014). *What is Sustainable Development ?* 18.12.2014, <http://www.iisd.org/sd/>
- IUCN, (1978). *Categories, Objectives and Criteria for Protected Areas, A Final Report prepared by Committee on Criteria and Nomenclature Commission on National Parks and Protected Areas*, Published with the financial assistance of the Rockefeller Brothers Fund, Morges, Switzerland
- IUCN, (1994). *Guidelines for Protected Areas Management Categories*, IUCN, Cambridge,UK and Gland, Switzerland
- IUCN, (1998). *United Nations List of Protected Areas*, Gland- Switzerland
- IUCN, (2007). *WCPA Strategic Plan 2005-2012*
- IUCN, (2014). *About IUCN*. 29.12.2014, <http://www.iucn.org/about/>
- IUCN-UNEP-WWF, (1980). *World Conservation Strategy*, ISBN 2-88032-101-8
- İnanç, S. (2014). *Camili Biyosfer Rezerv Alanının Sosyal Dokusu ve Yönetimsel Sorunları, II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu "Akdeniz ormanlarının geleceği: Sürdürülebilir toplum ve çevre"* Isparta

- Jongman, R.H.G. (2004). *The Context and Concept of Ecological Networks*. R.H.G. Jongman and G. Pungetti (eds.), *Ecological Networks and Greenways Concept, Design and Implementation*, Cambridge University Press, Cambridge
- K.A.D. (2014). *Kanyon ve Doğa Sporları Araştırma Derneği*, 12.12.2014 <http://www.canyoningturkey.com>
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2004) *Turizm ve Çevre*. Ankara: Detay Yayıncılık, 33
- Kap, S.D. (2006). *Avrupa Peyzaj Sözleşmesi Kapsamında Yeşil Alan Kullanımı; Boğaziçi Öngörüm Bölgesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul
- Kaplan, A. (1997). *Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yay. No. 18, Ankara
- Kaplan, E. (2000). *Ülkemizdeki Doğal Korunan Alanlarla İlgili Yürürlükteki Yasal Durumun İrdelenmesi Yenice-Çitdere Tabiatı Koruma Alanı Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın
- Kara Avcılığı Kanunu (4915 sayılı), R.G., 11.7.2003 tarih ve 25165 sayı
- Kaymaz, M. (2012). *Turizm Sektöründe Çevre Yönetimi: Marmaris'teki Konaklama işletmeleri Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Çevre Bilimleri Anabilim Dalı, Muğla
- KB, (2000). Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001 – 2005, Ankara, 05.03.2015, http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/Sekizinci_Kalkinma_Plani.pdf
- Kelleher, G. (1999). *Guidelines for Marine Protected Areas*, IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK
- Kervankıran, İ. ,Eryılmaz, A.G. (2014). Isparta İli Milli Parklarının Rekreatif Faaliyetlerde Kullanımı, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 29, İstanbul

- Kervankıran, İ. ,Eryılmaz, A.G. (2015). Milli Parkların Sürdürülebilir Kullanımı ve Yönetim Planı Önerisi: Isparta İli Örneği, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Nisan 2015, Sayı: 34,
- Kıyı Kanunu (3621 sayılı) , R.G.,17.04.1990 tarih ve 20495 sayı
- Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik, R.G., 30.03.1994 tarih ve 21890 sayı
- Koç, H. ve Yağmur, E.A. (2007). Dilek Yarımadası Milli Parkı (Söke- Kuşadası, Aydın) Akrep (Scorpiones) Faunası. *Ekoloji Dergisi*
- Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik, R.G., 23.03.2012, 28242 sayı
- Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik R.G. 19.07.2012 tarih, 28358 sayı
- Koşdemir, Z. (1994). *Uluslararası Ulusal Park Politikası İçinde Türkiye Ulusal Park Politikasının Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Köse, M. (2003). *Bolu Yöresi'nde Milli Parklar Kapsamında Korunan Alanların Genel Özellikleri ve Yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon
- Krishna, N. ve Sankar, V.B. (1997). *Ekolojik Mirasın Korunması: Tamil Nadu'nun Kutsal Ağaçları, XXI. Yüzyıla Doğru Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ormanlık*, XI. Dünya Ormanlık Kongresi Bildirileri, Cilt 2, S.67-72.
- Kumlutaş, Y., Ilgaz, Ç, Durmuş, S.H. (2001). SpiL Dağı (Manisa) ve civarının herpetofaunası: Arazi çalışmasının sonuçları, *Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Ci1Wol.:2 - Sayı/No: 1
- Kuntay, O. (2004). *Sürdürülebilir Turizm Planlaması*, Alp Yayınevi, Ankara
- Kurdoğlu, O. (2002). *Kaçkar Dağları Milli Parkı ve Yakın Çevresinin Doğal Kaynak Yönetimi Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi. KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon

- Kurdoğlu, O. (2007). Dünyada Doğayı Koruma Hareketinin Tarihsel Gelişimi ve Güncel Boyutu, *Artvin oruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, S:8(1)
- Kuvan, Y. (2011). *Doğa Koruma Ders Notları*. (Basılmamış)
- Kuvan, Y. (1991). Avrupa Topluluğu Tarafından Yapılan Korunan Alan Sınıflandırması ve  lkemizdeki Korunan Alanların Bir Değerlendirmesi, Seri: B cilt: 41 Sayı: 3 -4, *İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*
- Kuvan, Y. (2000). Doğal Kaynak Yönetiminde ve Ormancılıkta Ekosistem yönetimi Yaklaşımı, *Orman ve Av Dergisi*, Türkiye Ormancılar Derneği, Sayı:2000/5, Cilt:77, 4-14
- Kuvan, Y. (2005). *Korunan Alan Yönetiminde Etkinliğin  nemi ve Değerlendirilmesi*, Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu Sözlü Bildiriler Kitabı, Isparta
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, R. G., 23.7.1983 tarih, 18113 sayı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2014). *Bakanlık Taşra Teşkilat şeması*, 30.12.2014 <http://www.kultur.gov.tr/TR,22997/tasra-teskilati.html>
- Lise, Y. (2013). *Korunan Alanlar Yönetim Planlaması ve Uygulamalar*, 16.12.2014 http://www.slideshare.net/dkka_turkiye/korunan-alanlar-ynetim-planlamas-ve-uygulamalar-yldray-lise
- Lise, Y. (2014). Türkiye'nin Yüz Akı: Camili Biyosfer Rezervi, *Doğakaradeniz dergisi kış 2014 sayısı*
- Lyster, S. (1993) *International Wildlife Law*, Cambridge University Press, 209
- Macahel, (2014). *Macahel Bizimdir İnsiyatifi, Macahel'in Macahelli'nin Sesi*, 12.12.2014, <http://www.macahelbizimdir.somee.com/Yazilar.asp?goster=yazi&id=24#1>
- Mace, G.M., Balmford, A. ve Ginsberg, J.R. (1998). *Conservation in a Changing World*. Cambridge University Press: Cambridge, UK

- MacKinnon, J., MacKinnon, K., Child, G. and Thorsell, J. (1986). *Managing Protected Areas in the Tropics*. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK
- Mathew, B., (1984). Crocus: In Davis, P.H. (ed.), *The Flora of Turkey and The East Aegean Islands*, 8:413-438, Edinburgh University,
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun R.G.,14.01.1986 tarih ve 3254 sayı
- MGM, (2015). *Meteoroloji Genel Müdürlüğü 2013 – 2017 Stratejik Planı*, 04.04.2015 http://www.mgm.gov.tr/FILES/kurumsal/yatirimfaaliyet/MGM_SP_2013_2017.pdf
- Milli Parklar Kanunu, R.G. 11.08.1983 tarih,18132 sayı
- Milli Parklar Yönetmeliği, R.G., 12.12.1986 tarih ve 19309 sayı
- Moseley J.Miller K. and Thelen K. (1976). *National Parks Planning*. Division Publications, Roma
- Mülga 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 13.05.1937 tarih ve 3603 sayı
- Nagel, P. (2003). *Die Schutzgebietskategorien. Tiergeographie und Naturschutz*. WS 02/03, <http://www.nlu.unibas.ch/pdf/iucn.pdf>, Erişim Tarihi: 17.03.2006
- Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Dış Ticaretine İlişkin Tebliğ, (Dış ticaret: 2009/1), R.G.,30.01.2009 tarih, 27126 sayı
- NPS, (1995). *Grand Canyon General Management Plan*, U.S. Department of The Interior- National Park Service, Arizona, USA
- NPS, (2014). *The purpose of Yosemite National Park*, <http://www.nps.gov> (Erişim Tarihi: 18.01.2015)
- NSW National Parks and Wildlife Service, (2012). *About the NSW National Parks and Wildlife Service*, 16.02.2012, <http://www.nationalparks.nsw.gov.au>

O'Connor, K.F., Overmars, F.B., Ralston, M.M. (1990). *Land Evaluation for Nature Conservation*, Conservation Sciences Publication, No:3, Lincoln University, New Zealand

OGM, (2014). *Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığının Görevleri*, 08.11.2014

<http://www.ogm.gov.tr/Baskanliklar/OdunDisiUrunveHizmetler/Sayfalar/Odun-Disi-Urun-ve-Hizmetler.aspx>

OGM, (2014). *OGM' nin Görevleri*, 21.07.2014

<http://www.ogm.gov.tr/Sayfalar/Kurulusumuz/GenelBilgiler.aspx>

Oral, M. (2008). *“İnsan Kaynakları Yönetiminde Yetkinlik Bazlı Mülakatın Turn-Over (İş Gücü Devir Oranı) Oranına Etkisi ve Bir Uygulama”*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun R.G.,08.11.1985 tarih ve 3234 sayı

Orman Kanunu, R.G. 08.09.1956 tarih ve 9402 sayı

Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü, (2011). *4. Bölge Müdürlüğünün Organizasyon Şeması*, 13.02.2015

<http://bolge4.ormansu.gov.tr/4bolge/AnaSayfa/tanitim/organizasyon.aspx?sflang=tr>

Orman ve Su İşleri Bakanlığı Taşra Teşkilatının Kuruluşu, Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik R.G., 22.03.2012 tarih ve 28241 sayı

Orman ve Su İşleri Bakanlığı, (2011). *Bölge Müdürlükleri, Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlükleri sorumluluk Haritası*, 15.12.2014

http://www.ormansu.gov.tr/osb/osb/Teskilatimiz/Bolge_mudurlukleri.aspx?sflang=tr

Orman ve Su İşleri Bakanlığı, (2015). *Orman ve Su İşleri Bakanlığı' nın Teşkilatlanma Şeması*, 15.12.2014

<http://www.ormansu.gov.tr/osb/osb/organizasyonSemasi.aspx?sflang=tr>

Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
Hükmünde Kararname R.G.,04.07.2011 tarih ve 645 sayı

Ortaçşme, V., Karagüzel, O., Atik, M. (1998). *Dünya'da ve Türkiye'de Doğa
Koruma Alanları Politikalarının Gelişimi*. Cumhuriyetimizin 75. Yılında
Ormancılığımız Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, İ.Ü. Orman Fakültesi,
İstanbul

Önfer, T. (1965). Tabii İlimler ve Tabii Parklar (Ragnar Sparch'den derleme),
Tarım Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü Teknik Haberler Bülteni, Yıl 4,
Sayı:16

Özellikle Afrika'da Ciddî Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde
Çölleşmeyle Mücadele İçin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin
Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, R.G., 14.2.1998 tarih ve
23258 sayı

Özkara, A. H. (2002). İspanya Milli Parklarında Genel Durum, *Yeşil Mavi Teknik
Bülten*, Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü Yayın Organı,
Sayı:7. 1-3, 12

Öztura, E. (2010). *Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli
Parkı Ziyaretçilerinin Türkiye'de "Milli Park" Kavramı ve Eğitimi Üzerine
Görüşleri*, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Ortaöğretim Sosyal
Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı, Çanakkale.

Palabıyık, H. (2003). 'Yönetimden Yönetişime: Yönetişim, Kentsel Yönetişim ve
Uygulamaları İle Yönetişimde Ölçülebilirlik Üzerine Açıklamalar', *Yerel ve
Kentsel Politikalar*, (Ed: Akif Çukurçayır ve Ayşe Tekel), Konya: Çizgi
Kitabevi, s. 227.

Polatoğlu, A. (1985). "İl Yönetiminde Eşgüdüm Sorunu ve Yeni Bir Yönetim
Modeli" *Amme İdaresi Dergisi*, C:18, S:4, Ankara

Polatoğlu, A. (1998). "Bölge Valiliği Üzerine Düşünceler", *Mülkiyeliler Birliği
Dergisi*, Ankara

Price, M.F., Jansky, L. and Iatsenia, A.A. (eds.). (2004). *Key Issues for Mountain Areas*, United Nations University Press, Tokyo. 4

R.G., 3830 sayılı Kıyı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G., 11.7.1992 tarih ve 21281 sayı

R.G., 645 sayılı KHK (Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı), R.G., 6.4.2011 tarih ve 6223 sayı

R.G., 648 sayılı KHK (Mülga Bayındırlık Bakanlığı), R.G., 6.4.2011 tarih ve 6223 sayı

Ramsar sözleşmesi ; Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme, R.G., 17.05.1994, 21937 sayı

REC , (2014). *Bölgesel Çevre Merkezi*,13.12.2014, www.rec.org.tr

Sabuncu, R. (2004). *Dallı Servide (Cupressus sempervirens L) Fidan Büyüme Karakterleri Açısından Genetik Çeşitlilik*, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayınları, Teknik Bülten Serisi No: 22

Sabuncuoğlu, Z. (2005). *İnsan Kaynakları Yönetimi*, 2.Baskı., Bursa: Alfa Aktüel Basım,

SAD-AFAG, (2014). *Sualtı Araştırmaları Derneği Akdeniz Foku Araştırma Grubu*,12.12.2014 www.sadafag.org

Sezer, İ. (2006). *Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkının Coğrafi Etüdü*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum

Soytürk, S. (2004). *Marmaris Şer'iyye Sicillerine Göre H. 1303-1329/M. 1885-1911 Tarihleri Arasında Marmaris'te Sosyo-Ekonomik Hayat*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Muğla

Soyuer H., Koçak A., Çiçekçi U.G. (2011). *Marmaris Sosyo-Ekonomik Analiz Ön Raporu*. Marmaris Ticaret Odası, Marmaris- Muğla

- Soyumert A., Tavşanoğlu T., Macar O., Kaynaş B. Y., Gürkan B. (2010). "Presence of large and mediumsized mammals in a burned pine forest in southwestern Turkey. *Hystrix*", The Italian Journal of Mammalogy 21(1)
- Spil Dağı, (2015). Kybele Kaya Anıtı, <http://www.spildagi.com>
- Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, R.G., 31.12.2004 tarih ve 25687 sayı
- Su Ürünleri Kanunu, R.G. 04.04.1971 tarih ve 13799 sayı
- Su Ürünleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No: 4950, R.G., 29.7.2003 tarih ve 25183 sayı
- Su Ürünleri Yönetmeliği, R.G., 10.03.1995 tarih ve 22223 sayı
- SUEN, (2015). *Türkiye Su Enstitüsü (SUEN)*,04.04.2015, <http://suen.gov.tr/tr/icerik/gorevler/8>
- Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği, R.G., 17.05.2005 tarih ve 25818 sayı
- T.B.M.M.. (2010). *Biyogüvenlik Cartagena Protokolü*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul Tutanağı 23. Dönem 4. Yasama Yılı 74. Birleşim, 17 Mart 2010,Çarşamba,28.12.2014 http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/Tutanak_B_SD.birlesim_baslangic?P4=20603&P5=H&page1=24&page2=24
- T.C. Anayasası, 1982, R.G. 09.11.1982 tarih ve 17863 sayı
- Talu, N. (2004). *TBMM'de Çevre Siyaseti*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 72
- Taşlıgil, N. (1994). Spil Dağı Milli Parkı, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:29, İstanbul
- TÇV, (2014). *Türkiye Çevre Vakfı*, 09.12.2014, <http://www.cevre.org.tr/>
- TEMA, (2014). *Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı*,14.12.2014, www.tema.org.tr
- TEMEV, (2014). *Temiz Enerji Vakfı*,11.12.2014, www.temev.org.tr

- The Ecologist, (1972). *A Blueprint for Survival*, Harmondsworth: Penguin Books,15-29
- Thomas, L. ve Middleton, J. (2003). *Guidelines For Management Planning of Protected Areas*, IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK,
- Tosun, G.E. (2003). ‘Sivil Toplum’, *Çağdaş Kamu Yönetimi I*, (Ed: Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür), Ankara: Nobel Yayıncılık, s. 250.
- Tosun, M. (1970). *Türkiye’de Valilik Sistemi*, TODAİE Yay., No:118, Ankara
- TTKD, (2014). Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, 02.12.2014
<http://www.ttkder.org.tr>
- Tuna, M. (2002). *Marmaris Kentinde Turizm, Çevre Ve Toplumsal Eğilimler Araştırması*, Marmaris Kültür, Turizm ve Tanıtma Vakfı, Muğla
- Turizm Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun No: 4957, R.G., 01.08.2003 tarih ve 25186 sayı
- Turizmi Teşvik Kanunu, R.G., 16.3. 1982 tarih ve 17635 sayı
- TURMEPA, (2014). DenizTemiz Derneği (Turkish Marine Environment Protection Assosiation) ,15.12.2014, www.turmepa.org.tr
- TÜDAV, (2014). Türk Deniz Araştırmaları Vakfı, <http://www.tudav.org>
- TÜKÇEV, (2015). Tüketici ve Çevre Eğitim Vakfı, Milli Parklar,25.03.2015
[http://www.tukcev.org.tr/faaliyetlerimiz/dogal-yasam/turkiyede-korunan-
alanlar/milli-parklar](http://www.tukcev.org.tr/faaliyetlerimiz/dogal-yasam/turkiyede-korunan-alanlar/milli-parklar)
- TÜRÇEK, (2014). Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu, 02.12.2014,
www.turcek.org.tr
- UNDP, (2014). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Ofisi,
12.12.2014 www.tr.undp.org
- UNDP, Çevre ve Orman Bakanlığı, (2010). Küre Dağları Milli Parkı Projeler,
27.03.2011, http://www.kdmp.gov.tr/alt_detay_2.asp?id=2&alt_id=11

- UNESCO, (2013). Korunan Alanlar, 26.02.2014
http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/mab/unesco_A3_2.pdf
- UNESCO, (2015). Biosphere Reserves-Learning Sites for Sustainable Development, 19.03.2015 <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/>
- UNESCO-MAB, (2003). Biosphere Reserves – Learning Sites for Sustainable Development, 12.12.2014, s.2-6, www.unesco.org/mab/nutshell.htm
- Urfalıoğlu, N. (1998). *Amerika Birleşik Devletleri Milli Parklarında Koruma ve Sergileme*. 4. Müzecilik Semineri (İstanbul, 16-18 Eylül 1998) Bildirileri, İstanbul: Askeri Müze ve Kültür Sitesi Yay, 21-23
- Wild,R. and Mc Leod, C.(Editors). (2008). *Sacred Natural Site: Guidelines for Protected Area Managers*, IUCN, Gland, Switzerland.
- Williams S. A. (1978). *The International and National Protection of Movable Cultural Property: A Comparartive Study*, Dobbs Ferry, N.Y.: Oceana Publications., 173
- Wood, F. (1963). *Our National Parks*. Published by Follett Publishing Co, Chicago IL
- WWCD, (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future* , UN Documents, 01.03.2015, 57-58, <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>
- WWF, (2004). *Are protected areas working? An analysis of forest protected areas by WWF*. WWF International: Gland, Switzerland
- WWF-Türkiye, (2008). *Türkiye’deki Ramsar Alanları Değerlendirme Raporu*, Doğal Hayatı Koruma Vakfı, 30.12.2014
http://awsassets.wwftr.panda.org/downloads/wwf_turkiye_ramsar_alanlari_degerlendirme_raporu.pdf
- Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları ile İlgili Yönetmelik, R.G., 08.11.2004 tarih ve 25637 sayı

- Yaşanmış, F. D. (1995). *Çevre Yönetiminin Temel Araçları*, Ankara: İmge Yayınları, 176
- Yaşanmış, F. D. (2001). *Avrupa Birliği, Türkiye ve Çevre*, İstanbul: Sabancı Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi
- Yıldırım, İ. (2004). *Demokrasi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim*, Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, s.63
- Yücel, G. (2005). *Milli Parkların ABD' deki ve Türkiye'deki Örneklerinin Karşılaştırılması ve Temel Planlama İlkelerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 37, 67-70, 94-97
- Yücel, M. (2005). *Korunan Alanların Sınıflandırılması ve Uzun Devreli Gelişme Planları Yapımında Yaşanan Sorunlar*. Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Isparta: Sözlü Bildiriler Kitabı
- Yücel, M. ve Babuş, D. (2005). Doğa Korumanın Tarihçesi ve Türkiye'deki Gelişmeler, *Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü DOA Dergisi*, S.11
- Zal, N. (1997) *Report on the Post-Training Program Abroad*. Ankara: Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü

EKLER

Ek 1. Milli Parklar Listesi

Sıra No	İli	Adı	Alanı (ha)	İlan Tarihi
1	9.Bölge Müdürlüğü (Ankara)	Yozgat Çamlığı	266,90	05.02.1958
2	7.Bölge Müdürlüğü (Adana)	Karatepe - Aslantaş	4.142,91	29.05.1958
3	9.Bölge Müdürlüğü (Ankara)	Soğuksu	1.187,07	19.02.1959
4	3.Bölge Müdürlüğü (Çanakkale)	Kuşçenneti	17.058,37	27.07.1959
5	2.Bölge Müdürlüğü (Bursa)	Uludağ	13.024,07	20.09.1961
6	9.Bölge Müdürlüğü (Ankara)	Yedigöller	1.623,07	29.04.1965
7	4.Bölge Müdürlüğü (Manisa)	Dilek Y. – B. Menderes D.	26.675,00	19.5.1966
8	4.Bölge Müdürlüğü (Manisa)	Spil Dağı	6.801,03	22.04.1968
9	6.Bölge Müdürlüğü (Burdur)	Kızıldağ	55.105,91	09.05.1969
10	6.Bölge Müdürlüğü(Burdur)	Güllük Dağı - Termessos	6.699,98	03.11.1970
11	6.Bölge Müdürlüğü(Burdur)	Kovada Gölü	6.550,71	03.11.1970
12	15.Bölge Müdürlüğü(Malatya)	Munzur Vadisi	42.674,49	21.12.1971
13	6.Bölge Müdürlüğü(Burdur)	Beydağları Sahil M.P.	31.165,88	16.03.1972
14	6.Bölge Müdürlüğü(Burdur)	Köprülü Kanyon	35.719,16	12.12.1973
15	10.Bölge Müdürlüğü (Sinop), 9.Bölge Müdürlüğü (Ankara)	Ilgaz Dağı	1.117,70	02.06.1976
16	5.Bölge Müdürlüğü (Afyonkarahisar)	Başkomutan TMP	40.947,78	08.11.1981
17	8.Bölge Müdürlüğü(Konya)	Göreme TMP	9.613,65	25.11.1986
18	12.Bölge Müdürlüğü (Rize)	Altındere Vadisi	4.467,71	09.09.1987
19	11.Bölge Müdürlüğü (Samsun)	Boğazköy – Alacahöyük	2.600,44	21.09.1988
20	15.Bölge Müdürlüğü(Malatya)	Nemrut Dağı	13.827,28	07.12.1988

21	8.Bölge Müdürlüğü(Konya)	Beyşehir Gölü	86.855,14	11.01.1993
22	3.Bölge Müdürlüğü(Çanakkale)	Kazdağı	20.934,83	17.04.1994
23	6.Bölge Müdürlüğü(Burdur)	Altınbeşik Mağarası	1.146,65	31.08.1994
24	12.Bölge Müdürlüğü (Rize)	Hatila Vadisi	16.943,78	31.08.1994
25	12.Bölge Müdürlüğü (Rize)	Kaçkar Dağları	52.970,08	31.08.1994
26	12.Bölge Müdürlüğü (Rize)	Karagöl – Sahara	3.250,97	31.08.1994
27	7.Bölge Müdürlüğü (Adana)	Aladağlar	55.064,41	21.04.1995
28	4.Bölge Müdürlüğü(Manisa)	Marmaris	29.206,02	08.03.1996
29	4.Bölge Müdürlüğü(Manisa)	Saklıkent	1.643,30	06.06.1996
30	3.Bölge Müdürlüğü(Çanakkale)	Troya TMP	13.517,19	07.11.1996
31	5. Bölge Müdürlüğü (Afyonkarahisar)	Honaz Dağı	9.428,98	21.04.1998
32	10.Bölge Müdürlüğü(Sinop)	Küre Dağları	37.753,38	07.07.2000
33	13.Bölge Müdürlüğü(Erzurum)	Sarıkamış-Allahuekber Dağları	22.519,89	19.10.2004
34	13.Bölge Müdürlüğü(Erzurum)	Ağrı Dağı	88.014,80	17.11.2004
35	3.Bölge Müdürlüğü(Çanakkale)	Gala Gölü	6.086,84	05.03.2005
36	7.Bölge Müdürlüğü (Adana)	Sultan Sazlığı	24.357,70	17.03.2006
37	15.Bölge Müdürlüğü(Malatya)	Tek Tek Dağları	19.335,24	29.05.2007
38	1.Bölge Müdürlüğü(İstanbul)	İğneada Longoz Ormanları	3.155,00	13.11.2007
39	13.Bölge Müdürlüğü(Erzurum)	Nene Hatun Tarihi Milli Parkı	387,42	06.06.2009
40	9. Bölge Müdürlüğü(Ankara)	Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı	13.850,00	08.02.2015
TOPLAM			827.690,69	

Ek 2. Tabiat Parkları Listesi

Sıra No	İli	Adı	Alanı (ha)	İlan Tarihi
1	Muğla	Ölüdeniz – Kıldrak	1.019,57	01.12.1983
2	Çorum	Çatak	379,16	11.06.1984
3	Bolu	Abant Gölü	1.245,53	21.10.1988
4	Isparta	Yazılı Kanyon	545,75	05.09.1989
5	Trabzon	Uzungöl	1.642,01	03.10.1989
6	Antalya	Kurşunlu Şelalesi	596,54	21.05.1991
7	Isparta	Gölcük	5.888,05	05.07.1991
8	Aydın	Bafa Gölü	11.842,07	08.07.1994
9	İstanbul	Polonezköy	2.931,32	15.07.1994
10	Balıkesir	Ayvalık Adaları	19.624,27	21.04.1995
11	Kocaeli	Ballıkayalar	1.602,97	06.09.1995
12	Kocaeli	Beşkayalar	1.099,83	27.02.1998
13	İstanbul	Türkmenbaşı	6,40	07.05.1998
14	Konya	Kocakoru Ormanı	330,79	07.08.1998
15	Gümüşhane	Artabel Gölleri	5.819,86	22.12.1998
16	Denizli	Akdağ	14.692,33	29.06.2000
17	Artvin	Karagöl	368,20	14.08.2002
18	Antalya	İncekum	26,45	8.12.2006
19	Tokat	Balıca Mağarası	482,92	23.02.2007
20	Sinop	Hamsilos	67,90	24.08.2007
21	Afyon	26 Agustos	66,90	03.04.2008
22	Ankara	Çamkoru	215,04	09.04.2008
23	İzmir	Meryemana	362,97	22.04.2008
24	Manisa	Mesir	12,03	22.04.2008
25	Adıyaman	Gölbaşı Gölleri	2.079,79	12.05.2008
26	İstanbul	Parkorman	148,74	03.06.2008
27	K.Maraş	Kapıçam	179,03	26.09.2008
28	Kırıkkale	Karaahmetli	107,53	29.06.2009
29	Antalya	Mavikent	42,52	30.06.2009
30	Çorum	Sıklık	63,91	08.07.2009
31	Ankara	Şahinler	33,58	17.07.2009
32	Çankırı	Hazım Dağlı	126,36	03.08.2009
33	Ordu	Ulugöl	26,38	08.09.2009
34	Malatya	Turgut Özal	40,28	01.12.2009
35	Yozgat	Davulbaztepe	72,55	10.12.2009
36	Kahramanmaraş	Yavşan Yaylası	340,15	16.12.2009
37	Kırşehir	Aşıkpaşa	127,59	08.01.2010
38	Giresun	Ağaçbaşı	89,32	10.02.2010
39	Trabzon	Sera Gölü	21,95	24.04.2010
40	Adana	Dağılıcak	2,56	11.07.2011

41	Adana	Karataş	29,87	11.07.2011
42	Amasya	Şahin Yaylası 75. Yıl Göleti	47,86	11.07.2011
43	Amasya	Boraboy	259,60	03.09.2013
44	Ankara	Aluçdağı	90,00	11.07.2011
45	Ankara	Karagöl	10,79	11.07.2011
46	Ankara	Kartaltepe	93,04	11.07.2011
47	Ankara	Sorgun Göleti	50,31	11.07.2011
48	Ankara	Tekke dağı	100,01	11.07.2011
49	Ankara	Eğriova	30,00	11.07.2011
50	Ardahan	Cemal Tural	35,65	11.07.2011
51	Artvin	Altıparmak	2.110,92	11.07.2013
52	Aydın	Tavşanburnu	11,73	11.07.2011
53	Aydın	Şarlan	37,00	12.03.2014
54	Aydın	Çağlayan	38,00	12.03.2014
55	Balıkesir	Darıdere	10,44	11.07.2011
56	Balıkesir	Değirmenboğazı	24,89	11.07.2011
57	Balıkesir	Sarımsaklı	1,59	11.07.2011
58	Bartın	Ahatlar	9,35	11.07.2011
59	Bartın	Balamba	13,11	11.07.2011
60	Bartın	Gürcüoluk Mağarası	49,93	11.07.2013
61	Batman	Malabadi	24,37	11.07.2011
62	Bilecik	Küçükelmali	10,12	11.07.2011
63	Bilecik	Harmankaya Kanyonu	397,59	26.12.2012
64	Bolu	Beşpınarlar	26,89	11.07.2011
65	Bolu	Bolu Gölcük	150,00	11.07.2011
66	Bolu	Göksu	24,25	11.07.2011
67	Bolu	Karagöl	35,03	11.07.2011
68	Bolu	Sünnet Gölü	88,24	11.07.2011
69	Bolu	Sülüklügöl	802,92	14.11.2011
70	Bolu	Kargalı Gölcük	157	17.04.2014
71	Burdur	Salda Gölü	12,01	11.07.2011
72	Burdur	Serenler Tepesi	38,38	11.07.2011
73	Bursa	Suuçtu	10,00	11.07.2011
74	Bursa	Sadağı Kanyonu	436,00	27.02.2014
75	Çanakkale	Ayazmapınarı	5,85	11.07.2011
76	Çankırı	Kenbağ	36,00	11.07.2011
77	Çankırı	Kadınçayırı	422,05	05.09.2012
78	Düzce	Güzeldere Şelalesi	22,76	11.07.2011
79	Düzce	Kurugöl	21,97	11.07.2011
80	Edirne	Danişment	13,19	11.07.2011
81	Edirne	Gökçetepe	50,02	11.07.2011
82	Elazığ	Hazar Gölü	22,50	11.07.2011
83	Eskişehir	Musaözü	50,15	11.07.2011

84	Gaziantep	Dülükbaba	306,00	11.07.2011
85	Gaziantep	Burç	192,46	05.05.2012
86	Giresun	Koçkayası	354,22	11.07.2011
87	Giresun	Kuzalan	482,24	09.05.2013
88	Giresun	Yedideğirmenler	102,66	09.05.2013
89	Gümüşhane	Limni Gölü	71,54	11.07.2011
90	Gümüşhane	Tomara Şelalesi	6,63	11.07.2011
91	Hatay	Belen Geçidi	45	09.04.2014
92	Isparta	Başpınar	39,50	11.07.2011
93	İstanbul	Avcıkoru	649,37	11.07.2011
94	İstanbul	Ayvatbendi	51,05	11.07.2011
95	İstanbul	Bentler	16,30	11.07.2011
96	İstanbul	Büyükada	2,67	11.07.2011
97	İstanbul	Çilingöz	19,50	11.07.2011
98	İstanbul	Değirmenburnu	13,44	11.07.2011
99	İstanbul	Dilburnu	6,87	11.07.2011
100	İstanbul	Elmasburnu	13,46	11.07.2011
101	İstanbul	F. Rıfki Atay	18,68	11.07.2011
102	İstanbul	Fatih Çeşmesi	27,70	11.07.2011
103	İstanbul	Fatih Ormanı	113,21	11.07.2011
104	İstanbul	Göktürk Göleti	56,90	11.07.2011
105	İstanbul	Irmak	10,39	11.07.2011
106	İstanbul	Kirazlıbent	19,14	11.07.2011
107	İstanbul	Kömürcübent	2,93	11.07.2011
108	İstanbul	Marmaracık Koyu	7,32	11.07.2011
109	İstanbul	Mehmet Akif Ersoy	23,72	11.07.2011
110	İstanbul	Mıhrabat	20,07	11.07.2011
111	İstanbul	Neşetsuyu	67,31	11.07.2011
112	İstanbul	Şamlar	334,43	11.07.2011
113	İstanbul	Hacet Deresi	16,02	07.08.2012
114	İstanbul	Göztepe	59,03	03.10.2013
115	İzmir	Çiçekli	21,10	11.07.2011
116	İzmir	Efeoğlu	22,65	11.07.2011
117	İzmir	Ekmeksiz Plajı	10,15	11.07.2011
118	İzmir	Gümüldür	7,37	11.07.2011
119	İzmir	Karagöl	18,90	11.07.2011
120	İzmir	Tanay	30,29	11.07.2011
121	İzmir	Yamanlardağı	40,78	11.07.2011
122	Karabük	Çamlık	14,64	11.07.2011
123	Karabük	Gürleyik	15,00	11.07.2011
124	Kars	Soğuksu	11,47	11.07.2011
125	Kastamonu	Dipsizgöl	5,13	11.07.2011
126	Kastamonu	Şehit Şerifebacı	10,70	11.07.2011
127	Kastamonu	Yeşilyuva	5,03	11.07.2011

128	Kayseri	Derebağ Şelalesi	17,37	11.07.2011
129	Kırklareli	Kavaklımeşe Korusu	35,55	11.07.2011
130	Kilis	Hisar Çamlığı	16,13	11.07.2011
131	Kocaeli	Eriklitepe	63,30	11.07.2011
132	Kocaeli	Kuzuyayla	109,78	11.07.2011
133	Kocaeli	Suadiye	36,98	11.07.2011
134	Kocaeli	Uzuntarla	189,84	11.07.2011
135	Kocaeli	Gazilerdağı	103,83	25.07.2013
136	Konya	Akyokuş	21,62	11.07.2011
137	Konya	Yakamanastır	86,68	11.07.2011
138	Kütahya	Çamlıca	34,61	11.07.2011
139	Kütahya	Enne Barajı	47,23	11.07.2011
140	Manisa	Süreyya	4,84	11.07.2011
141	Mersin	Gümüşkum	22,99	11.07.2011
142	Mersin	İncekum	23,71	11.07.2011
143	Mersin	Karaekşi	8,48	11.07.2011
144	Mersin	Kuyuluk	19,82	11.07.2011
145	Mersin	Pullu I	10,13	11.07.2011
146	Mersin	Pullu II	33,33	11.07.2011
147	Mersin	Şehitlik	5,74	11.07.2011
148	Mersin	Talat Göktepe	26,15	11.07.2011
149	Muğla	Çubucak	20,53	11.07.2011
150	Muğla	Güvercinlik	2,58	11.07.2011
151	Muğla	İnbükü	36,11	11.07.2011
152	Muğla	Katrancu Koyu	20,87	11.07.2011
153	Muğla	Kovanlık	4,20	11.07.2011
154	Muğla	Küçük Kargı	15,28	11.07.2011
155	Muğla	Ömer Eşen	4,43	11.07.2011
156	Muğla	Usuluk Koyu	14,29	11.07.2011
157	Ordu	Çınarsuyu	6,68	11.07.2011
158	Osmaniye	Çiftmazı	22,67	11.07.2011
159	Rize	Tunca Vadisi	4.082,45	11.07.2013
160	Sakarya	İl Ormanı	102,91	11.07.2011
161	Sakarya	Kuzuluk	78,06	11.07.2011
162	Sakarya	Poyrazlar Gölü	231,00	11.07.2011
163	Samsun	Sarıgazel	126,53	11.07.2011
164	Samsun	Vezihsuyu	35,28	11.07.2011
165	Siirt	Hz. Veysel Karani	11,74	11.07.2011
166	Sinop	Tatlıca	45,31	11.07.2011
167	Sinop	Topalçam	14,72	11.07.2011
168	Sivas	Karşiyaka	17,99	11.07.2011
169	Sivas	Kızılkavraz	5,76	11.07.2011
170	Şanlıurfa	Gölpınar	204,75	11.07.2011
171	Tekirdağ	Atatürk Ormanı	29,62	11.07.2011

172	Tekirdağ	Çamlıkoy	45,14	11.07.2011
173	Tekirdağ	Kartaltepe	254	06.02.2014
174	Tokat	Orman Evleri	4,99	11.07.2011
175	Tokat	Zinav Gölü	49,99	11.07.2011
176	Trabzon	Çalcamili	16,82	11.07.2011
177	Trabzon	Çamburnu	5,25	11.07.2011
178	Trabzon	Görnek	5,10	11.07.2011
179	Trabzon	Kayabaşı	126,91	11.07.2011
180	Tunceli	Örenönü	15,55	11.07.2011
181	Uşak	Ulubey Kanyonu	119,21	27.06.2013
182	Yalova	Delmece Yaylası	19,76	11.07.2011
183	Yalova	Harmankaya	0,61	11.07.2011
184	Yozgat	Kadıpınarı	10,21	11.07.2011
185	Yozgat	Oluközü	31,24	11.07.2011
186	Yozgat	Üçtepeler	171,79	11.07.2011
187	Yozgat	Yozgat Fatih	242,35	03.10.2013
188	Zonguldak	Göldağı	13,64	11.07.2011
189	Zonguldak	İncüvez Çamlığı	5,54	11.07.2011
190	Zonguldak	Milli Egemenlik	48,91	11.07.2011
191	Zonguldak	Danaağzı	56	09.04.2014
192	Düzce	Aydınpınar Şelaleleri	100,00	25.08.2014
194	Rize	Akyamaç Şelalesi	50,00	25.08.2014
193	Bolu	Ayıkayası	248,00	29.08.2014
195	Malatya	Beydağı	33,00	29.08.2014
196	Siirt	Tillo	40,00	29.08.2014
TOPLAM			91.411,31	

Ek 3. Tabiatı Koruma Alanları Listesi

Sıra No	İli	Adı	Alanı (ha)	İlan Tarihi
1	Samsun	Hacıosman Ormanı	131,37	07.04.1987
2	Kırklareli	Kasatura Körfezi	320,63	18.04.1987
3	Hatay	Tekkoz – Kengerli Düz	182,23	29.05.1987
5	Burdur	Kargı Köyü Sığla Ormanı	83,82	27.07.1987
4	Isparta	Kasnak Meşesi	1.310,38	27.07.1987
6	Sinop	Sarıkum	935,48	30.07.1987
7	İstanbul	Beykoz Gökarnalık	43,10	02.12.1987
8	Karabük	Kavaklı	353,06	23.12.1987
9	Karabük	Çitdere	730,57	29.12.1987
10	Bolu	Kökez	326,50	30.12.1987
11	Kütahya	Vakıf Çamlığı	690,59	08.06.1988
12	Balıkesir	Kazdağı Gökarnarı	254,17	15.06.1988
13	Bolu	Akdoğan ve Rüzgarlar Ebe Çamı	193,09	16.08.1988
14	Muğla	Sırtlandağı Halep Çamı	731,40	17.08.1988
15	Bolu	Kale – Bolu Fındığı	472,77	05.10.1988
16	Kırşehir	Seyfe Gölü	12.533,05	26.08.1990
17	Antalya	Alacadağ	423,03	01.10.1990
18	Kütahya	Domaniç - Kaşalıç	133,87	05.02.1991
19	Antalya	Çığlıkara	15.578,71	05.07.1991
21	Artvin	Çamburnu	175	31.12.1993
22	Antalya	Dibek	560,15	31.12.1993
23	Hatay	Habibineccar	119,26	31.12.1993
20	Kahramanmaraş	Körçoban	480,81	31.12.1993
24	Düzce	Demirciönü	437,29	12.04.1994
25	Adana	Yumurtalık Lagünü	16.979,94	08.07.1994
26	Afyon	Dandindere	257,09	31.08.1994
27	Muğla	Kartal Gölü	1.342,58	23.12.1994
28	Konya	Akgöl (Ereğli Sazlığı)	6.680,41	01.04.1995
29	Gümüşhane	Örümcek Ormanı	241,93	07.01.1998
30	Artvin	Camili-Efeler Ormanı	1.023,49	24.03.1998
31	Artvin	Camili-Gorgit	499,54	24.03.1998
TOPLAM			64.225,33	

Ek 4. Tabiat Anıtları Listesi

Sıra No	İli	Adı	Alanı (ha)	İlan Tarihi
1	Düzce	Samandere Şelalesi	11,00	19.12.1988
2	Kütahya	Mızıkçam	0,50	12.07.1993
3	Adana	Bıǧbıǧ Orman Sarmaşıǧı	0,01	06.06.1994
4	Ankara	Asarlık Tepeler	52,37	22.08.1994
5	Konya	Titrek Kavak	0,25	26.09.1994
6	İzmir	Anadolu kestanesi	5,23	27.09.1994
7	Kastamonu	Araç Türbe Çamı	0,25	27.09.1994
8	Karabük	Eskipazar Türbeçamı	0,05	27.09.1994
9	Konya	Fosil Ardıç	0,05	27.09.1994
10	Mersin	Kocakatran	0,25	27.09.1994
11	Mersin	Ana Ardıç	0,00	29.09.1994
12	Isparta	Barla Sedir Ağacı	0,25	29.09.1994
13	Burdur	Çatal Sedir	0,25	29.09.1994
14	Çankırı	Dokuzkardeşler Çamı	0,15	29.09.1994
15	Sinop	Kızılca Elmalı Meşesi	0,25	29.09.1994
16	İzmir	Kunduracı Çınarı	0,15	29.09.1994
17	Isparta	Söǧüt Yaylası Ulu Ardıç	0,25	29.09.1994
18	İzmir	Taşdede Pırnal Meşesi	0,25	29.09.1994
19	Sinop	Görkemli Meşe	0,25	09.11.1994
20	Denizli	Güney Şelalesi	0,50	09.11.1994
21	Adapazarı	Meşe Ağacı	0,25	09.11.1994
22	İzmir	Teos Menengici	0,15	09.11.1994
23	Yozgat	Ulukavak	0,15	09.11.1994
24	İstanbul	Subaşı Havuzlar	0,25	07.02.1995
25	Muǧla	Bayır Çınarı	0,15	21.02.1995
26	Muǧla	Bayır Servi Ağacı	0,15	21.02.1995
27	Antalya	Kızılaǧaç Köyü Lübnan Sediri	0,25	21.02.1995
28	Antalya	Kocakatran Lübnan sediri	0,25	21.02.1995
29	Antalya	Koç Sedir	0,25	21.02.1995
30	İzmir	Ovacık Köyü Anadolu Kestanesi	0,25	21.02.1995
31	Muǧla	Söǧüt Köyü Çınarı	0,25	21.02.1995
32	Antalya	Şah Ardıç	0,25	21.02.1995
33	Muǧla	Ulumeşe	0,15	21.02.1995
34	Antalya	Aslan Ardıcı	0,25	21.04.1995
35	Kastamonu	Beldeǧirmeni Köyü Çınarı	0,15	21.04.1995
36	Isparta	Çatalçam	0,25	21.04.1995
37	Kastamonu	Erenler Çamı	0,15	21.04.1995
38	Antalya	Karamık Köyü Sediri	0,25	21.04.1995

39	Kastamonu	Oniki Kardeşler	0,15	21.04.1995
40	Gümüşhane	Aliağanın Kavağı	0,10	26.06.1995
41	Gümüşhane	Kirani Evliya Ardıcı	0,25	26.06.1995
42	İzmir	İlk Kurşun Çınarı	0,25	25.07.1995
43	İzmir	Yarendere Fıstıkçanı	0,25	25.07.1995
44	İzmir	Yemişçi Çınarı	0,46	25.07.1995
45	İzmir	Yemişçi Fıstıkçanı	0,66	25.07.1995
46	Muğla	Bitez Yalısı Zeytin Ağacı	0,25	29.09.1995
47	Gümüşhane	Örümcek Ormanı Göknaarı I	0,25	11.10.1995
48	Gümüşhane	Örümcek Ormanı Göknaarı II	0,25	11.10.1995
49	Gümüşhane	Örümcek Ormanı Göknaarı III	0,25	11.10.1995
50	Gümüşhane	Örümcek Ormanı Göknaarı IV	0,25	11.10.1995
51	Gümüşhane	Örümcek Ormanı Ladini I	0,25	11.10.1995
52	Gümüşhane	Örümcek Ormanı Ladini II	0,25	11.10.1995
53	Gümüşhane	Örümcek Ormanı Ladini III	0,25	11.10.1995
54	Gümüşhane	Örümcek Ormanı Ladini IV	0,25	11.10.1995
55	İzmir	Kadınlar Kuyusu Koca Menengici	0,25	31.10.1995
56	Konya	Meke Gölü	256,95	03.08.1998
57	Ankara	Kabaardıç	0,05	23.10.2000
58	Eskişehir	Geyikalanı	11,00	03.11.2000
59	Mersin	Mut Yerköprü Şelalesi	111,57	03.05.2001
60	Erzincan	Alanın Ardıcı	0,10	06.09.2002
61	Burdur	Ballık Köyü Sediri	0,10	06.09.2002
62	Burdur	Evciler Köyü Sedir Ağacı	0,10	06.09.2002
63	Artvin	Kamilet Doğu Kayını	0,10	06.09.2002
64	Isparta	Kapıderesi Toros Sediri I	0,10	06.09.2002
65	Isparta	Kapıderesi Toros Sediri II	0,10	06.09.2002
66	Isparta	Kapıderesi Toros Sediri III	0,10	06.09.2002
67	Düzce	Kayadibi Posuk Ağacı	0,10	06.09.2002
68	Isparta	Kırıntı Köyü Çınar Ağacı	0,10	06.09.2002
69	Isparta	Kırıntı Köyü Doğu Çınarı	0,10	06.09.2002
70	Burdur	Kocapınar Toros Sediri	0,10	06.09.2002
71	Afyonkarahisar	Koruluk Kermes Meşesi I	0,10	06.09.2002
72	Afyonkarahisar	Koruluk Kermes Meşesi II	0,10	06.09.2002
73	Afyonkarahisar	Koruluk Kermes Meşesi III	0,10	06.09.2002
74	Isparta	Küçükkapı Sedir Ağacı	0,10	06.09.2002
75	Artvin	Melodere Doğu Ladini	0,10	06.09.2002
76	Düzce	Paşabükü Dişbudak Ağacı	0,10	06.09.2002
77	Düzce	Sırıkayla Göknaarı	0,10	06.09.2002
78	Isparta	Tota Dağı Anadolu Kestanesi	0,10	06.09.2002
79	Isparta	Tota Dağı Ardiç Ağacı	0,10	06.09.2002
80	Isparta	Yalnız Ardiç	0,10	06.09.2002
81	Isparta	Yaz İhlamur Ağacı	0,10	06.09.2002

82	Adana	Acıkise Ardiç Ağacı	0,10	13.09.2002
83	Adana	Acıkise Doğu Çınarı	0,10	13.09.2002
84	Antalya	Dibek Sedir Ağacı	0,10	13.09.2002
85	Antalya	Koca Sedir Ağacı	0,10	13.09.2002
86	Konya	Ağılı Ardiç	0,05	16.10.2002
87	Karaman	Altıkardeşler	0,10	16.10.2002
88	Karaman	Dedeardıç	0,10	16.10.2002
89	Adana	Kandildere Ardiç Ağacı	0,10	16.10.2002
90	İzmir	Dede Menengici	0,10	06.05.2003
91	Antalya	Gedelma Çınarı	0,01	06.05.2003
92	Eskişehir	Karageyikli Türk Fındığı	0,10	06.05.2003
93	Eskişehir	Kayı Ardicı	0,10	06.05.2003
94	Eskişehir	Kepez Saçlı Meşesi	0,10	06.05.2003
95	Eskişehir	Keramet Dutu	0,10	06.05.2003
96	Eskişehir	Kokulu Ardiç I	0,10	06.05.2003
97	Eskişehir	Kokulu Ardiç III	0,10	06.05.2003
98	Eskişehir	Kokulu Ardiç III	0,10	06.05.2003
99	Hatay	Onat Çınarı	0,10	06.05.2003
100	Eskişehir	Piribaba Meşesi	0,10	06.05.2003
101	Bingöl	Yüzen Adalar	38,40	05.08.2003
102	Bitlis	Nemrut Kalderası	4.804,69	31.10.2003
103	Çankırı	Türbeçanı	0,10	16.07.2006
104	Adıyaman	Doğanlı Çınarı	0,10	27.11.2006
105	Zonguldak	Gümelı	249,08	11.03.2008
106	Sinop	Bazalt Kayalıkları	10,25	03.01.2011
107	Manisa	Kula Peribacaları	151,71	21.12.2012
108	Sakarya	Doğançay Şelalesi	4,23	13.05.2013
109	Antalya	Zeytintaşı Mağarası	45,89	27.06.2013
110	Mersin	Gilindire Mağarası	106,59	06.08.2013
111	Antalya	Kocain Mağarası	60,81	16.08.2013
112	Konya	Derebucak Mağaraları	Çamlık 747,71	29.11.2013
TOPLAM			6.683,72	

Ek 5. Sulak Alanlar Listesi

1	Abant Gölü (Bolu)	47	Ereğli Sazlıkları (Konya)	93	Marmara Gölü (Manisa)
2	Acıgöl (Denizli)	48	Fırtına Deresi (Rize)	94	Meke Maarı (Konya)
3	Ağyatan Gölü (Adana)	49	Gediz Deltası (İzmir)	95	Meriç Deltası (Edirne)
4	Akdoğan Gölü (Muş)	50	Girdev Gölü (Muğla)	96	Metruk Tuzlası (Muğla)
5	Aksu Deltası (Antalya)	51	Gökçeada Dalyanı (Çanakkale)	97	Meyil Obruğu (Konya)
6	Akşehir Gölü (Konya)	52	Gökdere (Karaman)	98	Mogan Gölü (Ankara)
7	Aktaş Gölü (Ardahan)	53	Göksu Deltası (Mersin)	99	Nazik Gölü (Bitlis)
8	Akyatan Gölü (Adana)	54	Gölbaşı Gölleri (Adıyaman)	100	Nemrut Gölü (Bitlis)
9	Alaçatı Kıyı Ekosistemi (İzmir)	55	Gölcük Gölü (İzmir)	101	Olukköprü Kaynakları (Antalya)
10	Aras ve Karasu Taşkınları (İğdır)	56	Gölcük Gölü (Isparta)	102	Palas Gölü (Kayseri)
11	Atatürk Baraj Gölü (Şanlıurfa)	57	Göhlisar Gölü (Burdur)	103	Pamukkale (Denizli)
12	Avlan Gölü (Antalya)	58	Gölköy (Muğla)	104	Patara Kıyı Ekosistemi (Antalya)
13	Aygır Gölü (Kars)	59	Gölova Gölü (Erzincan)	105	Putka Gölü (Ardahan)
14	Ayvalık Kıyı Ekosistemi (Balıkesir)	60	Güllük Deltası (Muğla)	106	Sakarya Deltası (Sakarya)
15	Bafa Gölü (Aydın, Muğla)	61	Güney Keban Barajı (Elazığ)	107	Salda Gölü (Burdur)
16	Balık Gölü (Ağrı)	62	Haçlı Gölü (Muş)	108	Samsam Gölü (Konya)
17	Balıkdamı Sazlıkları (Eskişehir)	63	Hafik Gölü (Sivas)	109	Sapanca Gölü (Sakarya, Kocaeli)
18	Batmış Gölü (Bitlis)	64	Hazar Gölü (Elazığ)	110	Sarıkum Gölü (Sinop)
19	Bendimahı Deltası (Van)	65	Hirfanlı Barajı (Ankara)	111	Sarısu Ovası Sulak Alanları (Ağrı)
20	Beyşehir Gölü (Isparta, Konya)	66	Hörmetçi Sazlığı (Kayseri)	112	Sarıyar Barajı (Ankara)
21	Bolluk Gölü (Konya)	67	Işıklı Gölü (Denizli)	113	Saroz Körfezi (Çanakkale)
22	Bulanık Ovası Sulak Alanları (Muş)	68	İğneada Longozu (Kırklareli)	114	Seyfe Gölü (Kırşehir)
23	Burdur Gölü (Burdur)	69	İron (Sazlıkbaşı) Sazlığı (Muş, Bitlis)	115	Sodalı Göl (Bitlis)

24	Büyükçekmece Gölü (İstanbul)	70	İznik Gölü (Bursa)	116	Sultansazlığı (Kayseri)
25	Büyükmenderes Deltası (Aydın)	71	Kapuzbaşı Kaynakları (Kayseri)	117	Terkos Gölü (İstanbul)
26	Cizre Sulak Alanları (Şırnak)	72	Karadere (Rize)	118	Tersakan Gölü (Konya)
27	Çaldıran Ovası Sulak Alanları (Van)	73	Karagöl ve Çinili Göl (Adana)	119	Tortum Gölü (Erzurum)
28	Çalı Gölü (Kars)	74	Karakaya Barajı (Malatya)	120	Tödürge Gölü (Sivas)
29	Çavuşçu Gölü (Konya)	75	Karakuyu Sazlıkları (Afyon, Burdur)	121	Turna Gölü (Van)
30	Çelebibağı Sazlıkları (Van)	76	Karamık Sazlıkları (Afyon)	122	Tuz Gölü (Aksaray)
31	Çıldır Gölü (Ardahan)	77	Karataş Gölü (Burdur)	123	Tuzla Gölü (Adana)
32	Çıralı Obruğu (Konya)	78	Karkamış Taşkın Ovası (Şanlıurfa)	124	Ulas Gölleri (Sivas)
33	Çiçekli Gölü (Van)	79	Kaz Gölü (Van)	125	Uluabat Gölü (Bursa)
34	Çimenova Gölleri (Van)	80	Kesik Gölü (Adana)	126	Uyuz Gölü (Konya)
35	Çorak Gölü (Burdur)	81	Kızılırmak Deltası (Samsun)	127	Van Gölü (Van)
36	Çöl Gölü ve Çalıklüzü (Ankara)	82	Kızören Obruğu (Konya)	128	Yarışlı Gölü (Burdur)
37	Dalaman Sulak Alanları (Muğla)	83	Kocaçay Deltası (Bursa)	129	Yedikır Barajı (Amasya)
38	Dalyan Sulak Alan Ekosistemi (Muğla)	84	Konya Acıgöl (Konya)	130	Yeniçağa Gölü (Bolu)
39	Doğubeyazıt Sazlıkları (Ağrı)	85	Kovada Gölü (Isparta)	131	Yeşilirmak Deltası (Samsun)
40	Dönemeç Deltası (Van)	86	Kozanlı Gökgöl (Konya)	132	Yumurtalık Lagünü (Adana)
41	Dupnisa Mağarası (Kırklareli)	87	Köyceğiz Gölü (Muğla)	133	Yunak Akgöl (Konya)
42	Eber Gölü (Afyonkarahisar)	88	Kulu Gölü (Konya)[	134	Yüksekova Sazlıkları (Hakkari)
43	Edremit Sazlıkları (Balıkesir)	89	Kuş Gölü (Balıkesir)	135	Yüzenada Sulak Alanı (Bingöl)
44	Eğirdir Gölü (Isparta)	90	Kuyucuk Gölü (Kars)	136	Zamantı Nehri (Kayseri)
45	Ekşisu Sazlıkları (Erzincan)	91	Küçükçekmece Gölü (İstanbul)		
46	Erçek Gölü (Van)	92	Küçümenderes Deltası (İzmir)		

Ek 6. Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları Listesi

Sıra No	İli	Adı	Alanı (ha)	İlan Tarihi
1	Adana	Adana Akyatan Gölü YHGS	15.304	16.10.2005
2	Adana	Adana Maraş Hançerderesi YHGS	7.894	05.10.2006
3	Adana	Adana Pozantı Karanfıldağ YHGS	31.020	16.10.2005
4	Adana	Adana Seyhan Baraj Gölü YHGS	11.436	05.10.2006
5	Adana	Adana Tuzla Gölü YHGS	3.974	16.10.2005
6	Afyonkarahisar	Afyon Sandıklı Akdağ YHGS	14.894	16.10.2005
7	Afyonkarahisar	Afyon Dinar Karakuyu Gölü YHGS	1.374	05.10.2006
8	Ankara	Ankara Beypazarı Kapaklı YHGS	9.471	16.10.2005
9	Ankara	Ankara Nallıhan Davutoğlan YHGS	451	16.10.2005
10	Ankara	Ankara Nallıhan Emremsultan YHGS	18.284	16.10.2005
11	Ankara	Ankara Nallıhan Saçak YHGS	5.268	16.10.2005
12	Antalya	Antalya Akseki İbradı Üzümdere YHGS	18.462	16.10.2005
13	Antalya	Antalya Alanya Dimçayı YHGS	52.655	16.10.2005
14	Antalya	Antalya Cevizli Gidengelmez Dağı YHGS	16.134	16.10.2005
15	Antalya	Antalya Düzlerçamı YHGS	24.658	16.10.2005
16	Antalya	Antalya Gündoğmuş YHGS	8.404	16.10.2005
17	Antalya	Antalya Kaş Kıbrıs Çayı YHGS	3.558	16.10.2005
18	Antalya	Antalya Sarıkaya YHGS	40.398	16.10.2005
19	Antalya	Antalya Sivridağ YHGS	8.127	16.10.2005
20	Ardahan	Ardahan-Posof YHGS	59.589	05.10.2006
21	Artvin	Artvin Yusufeli Çoruh Vadisi YHGS	23.500	16.10.2005
22	Balıkesir - Kütahya	Balıkesir-Kütahya-Akdağ YHGS	3.560	05.10.2006
23	Bartın	Bartın-Ulus-Sökü YHGS	6.374	05.10.2006
24	Bingöl	Bingöl Kığı Şeytandağları YHGS	25.102	16.10.2005
25	Bitlis	Bitlis - Adilcevaz Süphandağı YHGS	31.262	16.10.2005
26	Bolu	Bolu Göynük Kapıormanı YHGS	21.896	16.10.2005
27	Bolu	Bolu Yedigöller YHGS	40.125	16.10.2005
28	Bolu	Bolu_Abant_YHGS	1.931	05.10.2006
29	Burdur	Burdur-Burdur Gölü YHGS	26.229	05.10.2006
30	Burdur	Burdur-Karakaş Gölü YHGS	4.022	05.10.2006
31	Bursa	Bursa Karacabey Karadağı - Ovakorusu YHGS	28.611	16.10.2005
32	Çorum	Çorum Kargı Koşdağ YHGS	1.962	16.10.2005

33	Denizli	Denizli Çardak Beylerli Gölü YHGS	919	16.10.2005
34	Denizli	Denizli Çivril Akdağ YHGS	10.634	16.10.2005
35	Düzce	Düzce Gölyaka Efteni Gölü YHGS	764	16.10.2005
36	Erzurum	Erzurum Çat YHGS	63.215	16.10.2005
37	Erzurum	Erzurum İspir Vercenik Dağı YHGS	63.130	16.10.2005
38	Erzurum	Erzurum Oltu YHGS	5.298	16.10.2005
39	Eskişehir	Eskişehir Mihallıçık Çatacık YHGS	26.654	16.10.2005
40	Eskişehir	Eskişehir Sivrihisar Balıkdanı YHGS	1.369	16.10.2005
41	Gaziantep	Gaziantep Tahtaköprü Baraj Gölü YHGS	8.049	16.10.2005
42	Gümüşhane	Gümüşhane - Şiran Kuluca YHGS	5.264	05.10.2006
43	Hatay	Hatay Altınözü YHGS	35.811	16.10.2005
44	Hatay	Hatay-İskenderun-Arsuz YHGS	26.077	05.10.2006
45	İstanbul	İstanbul Çatalca Çilingöz YHGS	35.829	16.10.2005
46	İstanbul	İstanbul Sarıyer Feneryolu YHGS	1.451	16.10.2005
47	İzmir	İzmir Selçuk Gebekirse Gölü	5.453	05.10.2006
48	İzmir	İzmir-Bayındır-Ovacık YHGS	5.819	05.10.2006
49	Karabük	Karabük Sırçalı Kanyonu YHGS	411	16.10.2005
50	Karabük	Karabük-Yenice YHGS	26.775	05.10.2006
51	Kars	Kars Kuyucuk Gölü YHGS	245	16.10.2005
52	Kars	Kars-Sarıkamış Kağızman YHGS	20.280	05.10.2006
53	Kastamonu	Kastamonu Azdavay Kartdağı YHGS	11.216	16.10.2005
54	Kastamonu	Kastamonu Ilgazdağı YHGS	17.036	16.10.2005
55	Kastamonu	Kastamonu Taşköprü Elekdağı YHGS	4.236	16.10.2005
56	Kastamonu	Kastamonu Tosya Gavurdağı YHGS	9.262	16.10.2005
57	Kayseri	Kayseri Yahyalı Aladağlar YHGS	7.321	16.10.2005
58	Kocaeli	Kocaeli Kandıra Seyrek YHGS	1.019	16.10.2005
59	Konya	Konya Bozdağ YHGS	59.297	16.10.2005
60	Kütahya	Kütahya Merkez Altıntaş YHGS	13.679	16.10.2005
61	Kütahya	Kütahya Tavşanlı Çatak YHGS	2.807	16.10.2005
62	Kütahya	Kütahya-Merkez-Türkmenbaba YHGS	11.888	05.10.2006
63	Mersin	Mersin Mut Kestel Dağı YHGS	4.546	16.10.2005
64	Mersin	Mersin Tarsus Kadıncık Vadisi YHGS	8.712	16.10.2005
65	Mersin	Mersin-Çamlıyayla-Cehennemderes YHGSi	27.385	05.10.2006
66	Mersin	Mersin-Hisardağ ve Gedikdağı YHGS	4.189	05.10.2006
67	Mersin	Mersin-Tarsus-Hopur Topaşır YHGS	5.984	05.10.2006

68	Muğla	Muğla Köyceyiz YHGS	31.483	16.10.2005
69	Muğla	Muğla Yılanlı Çakmak YHGS	1.509	16.10.2005
70	Niğde	Niğde Çamardı Demirkazık YHGS	18.674	16.10.2005
71	Niğde	Osmaniye Zorkun Yaylası YHGS	3.869	16.10.2005
72	Rize	Rize Çamlıhemşin Kaçkar YHGS	4.320	16.10.2005
73	Sakarya	Sakarya-Kaynarca-Acarlar Gölü YHGS	2.752	05.10.2006
74	Samsun	Samsun Bafra Kızılırmak Deltası YHGS	5.174	16.10.2005
75	Samsun	Samsun Terme Gölardı Simenlik Gölü YHGS	3.355	16.10.2005
76	Sinop	Sinop Bozburun YHGS	1.054	16.10.2005
77	Şanlıurfa	Şanlıurfa Kızılkuyu YHGS	20.504	05.10.2006
78	Şanlıurfa	Şanlıurfa Birecik Fırat YHGS	180	07.6.2011
79	Tokat	Tokat-Kaz Gölü YHGS	1.216	05.10.2006
80	Zonguldak	Zonguldak_Yeşilöz YHGS	9.168	05.10.2006
TOPLAM			1.201.212	

Ek 7. Milli Parklar Dairesi Başkanı Vekili Hamza SEZER İle Yapılan Mülakat

1- Kısaca kendinizden bahseder misiniz?

Hamza SEZER. 1977 Ankara doğumluyum. Lisans eğitimimi Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama bölümünde tamamladım. Memuriyete 2003 yılında Denizcilik Müsteşarlığında başladım. 2010 yılında Burdur İl Afet Müdürlüğüne Şehir Plancısı olarak atandım, 2012 yılında da Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne naklen atadım ve halen Milli Parklar Dairesi Başkanı olarak görev yapmaktayım.

2- Kaç yıldır ihtisas alanı olarak bu kurumda çalışıyorsunuz?

3 yıl.

3- Daire Başkanı olarak kurumda tecrübeniz kaç yıldır?

1.5 yıl (Bir buçuk)

4- Kaç yıldır DKMP Genel Müdürlüğünde üst kademe yöneticisi olarak çalışıyorsunuz?

1.5 yıl (Bir buçuk)

5- Kurumunuzun tanıtımında önemseydiğiniz temel unsurlar nelerdir?

En önemlisi doğru, kısa, net ve anlaşılır olarak milli parkların tanıtımının, başta çocuklar ve gençler olmak üzere tüm vatandaşlarımıza ulaştırılarak doğa koruma konusundaki bilincin artırılmasıdır.

6- Kurumunuzu, diğer kurum ve kuruluşlardan ayıran belirgin bir özelliği var mıdır?

Herkesin muhtaç olduğu doğanın korunması gibi çok yönlü ve çok geniş bir sahada çalışmamız en belirgin özelliğimizdir. Başka bir deyişle yeni kurulmuş bir teşkilat olması ve tüm vatandaşlar için hatta gelecek nesillerimiz için tabiatın korunması ve sürdürülebilirliği için çalışmamız önemsenecek en belirgin özelliklerdir.

7- Milli Parklar Kanunu ve ilgili mevzuat Bakanlığınızın Misyon ve Vizyonunu sürdürülebilirliğinde yeterli midir?

Milli Parklar Kanunu 1983 yılında çıkarılmış özel bir kanundur. Ancak günümüz itibarıyla bazı revizyonlara ve ilavelere ihtiyacı vardır. Bu haliyle tam olarak yeterli gelmemektedir. Ayrıca kanunda belirtilen iş ve işlemleri yürütebilmek için pek çok yönetmeliğin çıkarılmasına ihtiyaç vardır.

8- Korunan alanlarla ilgili yasal mevzuatta milli parkın yönetimini zorlaştıran belirsiz veya yetersiz hükümleri var mıdır?

Evet vardır.

9- Varsa hangi konulardadır?

Korunan alanlarda özel şahıslara veya kamu kurum ve kuruluşlarına verilecek izinler ile korunan alanlarda işlenen suçlara yönelik iş ve işlemler açısından bazı yetersizlikler bulunmaktadır. Ayrıca Milli Parklar Kanunu'nda belirtilen korunan alan sınıflandırma sisteminin mevcut durumu ile imzalamış olduğumuz uluslararası sözleşmelerde belirtilen sınıflandırmalara cevap vermemektedir. Kanun, korumanın sadece belirlenen sınırlar içerisinde yapılmasına cevaz vermekte, sınır dışında yer alan ve alanı etkileyebilecek hususlar ile ilgili ise herhangi bir kıstas getirmemektedir.

10- Etkin yönetim için mevzuattan kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nda ve ilgili yönetmeliğinde düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

11- Etkin yönetimi engelleyen personelden kaynaklanan sorun alanları var mıdır?

Personel eksikliğinden ve tecrübesizliğinden kaynaklanan sorunlar yaşamaktayız.

12- Varsa hangi konularda yoğunlaşmaktadır?

Genelde deneyim eksikliği tecrübesizlik konularında sıkıntılar yaşanmaktadır.

13- Bu sorunları çözümlenebilir özellikte değerlendiriyor musunuz? Nasıl? Önerileriniz nelerdir?

Korunan alanlarda özellikleri nedeniyle çok farklı disiplinlerden kalifiye personele ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca bu görevin koruma, denetim ve hizmet boyutu da düşünüldüğünde personel ihtiyacı doğal olarak zaruri hale gelmektedir. Ama ülkenin personel politikası çerçevesinde yeterli personel temin edilememektedir. Bu eksikliğin hizmet alımı şekliyle sorunun çözülebileceğini düşünüyorum.

14- Personelin özlük haklarına ilişkin idari ve yönetsel anlamda (Atama ve Tayin vd.) sorunlar var mıdır?

Aslında evet bu konuda sorunlar yaşanmaktadır. Ancak bu sadece bizim kurumumuzda değil kanımca tüm kamu kurumlarında yaşanmaktadır.

15- Varsa en temel sorunlar nelerdir?

En önemli hususların başında alınan ücret (maaş) gelmektedir. Bunun yanında kurumsal olarak normal çalışma saatlerinden fazla çalışmalar yapılabilmektedir. Bunun özlük hakkına yansması gereklidir. Ayrıca yurtiçi görevler için personele verilen harcırah bedelleri personelin asgari harcamasını bile zor karşılar durumdadır. Bunun da çözülmesi gereklidir.

16- Personelin özlük haklarının iyileştirilmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

Personelin aldığı ücret sisteminin köklü bir değişikliğe ihtiyacı vardır.

17- Personelin verimliliğini artırmak için neler yapılabilir?

Ben bu konuda sorunun personelin kendisinde olduğunu düşünüyorum. İnsanlar bir kamu görevi yürütüyorsa bu işi sevse de sevmese de hakkıyla yapması gerekir. Personelin kurumsal aidiyetini arttırmak için yetki ve sorumluluğun alt kademelere verilmesi gereklidir. İnanmadığı bir karar için kimse emek vermek istemektedir.

18- Önerileriniz benzeri düşünceler hiç kurumda dillendirilmiş midir ya da gündeme gelmiş midir?

Bilemiyorum.

19- Bu öneriler ilk defa mı sizin tarafınızdan düşünülmektedir? Bilinmekte ama uygulanamamakta mıdır? Neden?

Biliniyordur elbet. Uygulamak tek bir kurumun yapabileceği bir unsur değildir. Aşağı yukarı tüm kurumlarda olan sorunlardır. Ülkemizde çözülmek istenip te çözülemeyecek olan problemlerin çok az olduğuna inanıyorum.

20- Milli parklarda çalışanların görev yeri değişikliğinin olumlu ve olumsuz yönleri ile bu konuda ki görüşleriniz nedir? Sizce görev yeri değişikliği yapılmalı mıdır?

Sık sık yapılan değişiklik elbette kurumu yormaktadır. Bu olumsuz bir durumdur. Bir kurum için en önemli hususlardan birisi de kurumsal hafızadır. Örnekeleyecek olursak kendi Daire Başkanlığı'mda (Milli Parklar Dairesi'nde) 10 yıldan fazla çalışan personel sayısı bir ya da iki ile sınırlıysa burada kurumsal hafızadan söz edilemez. İşlerin sürekliliğini sağlama açısından geçmişinin bilinmemesi olumsuz bir durumdur. Sık görev değişikliği bence sorundur. Ancak görev yeri değişikliğinin bilgi ve becerinin transferi açısından da önemli olduğunu da düşünüyorum.

21- Görev yeri değişikliğinin beklenmeyen sonuçları neler olmaktadır?

Yeni personel demek yeni sorunlar demektir. İlk olarak onu yetiştirmek gerekmektedir. Gelen personelin hemen hemen hepsi üniversite mezunu olsa da çalıştığımız konular ancak bu işi yaparak öğrenilecek konular olduğundan yetişmiş personel kaybı her kurumda olduğu gibi bizde de önemli bir problemdir.

22- Milli Parklar da ziyaretçi yönetimi nasıl olmalıdır?

Ziyaretçi yönetimi belli bir program dâhilinde alan kılavuzu eşliğinde yapılmalıdır. Ne yazık ki ülkemizde bu sistemi oturtan pek az milli parkımız bulunmaktadır. Artık toplum milli parkların sadece gezme ve yeme- içme yeri olmadığını farkında olması gerekmektedir. Bu da ziyaretçi yönetim programlarının her milli park için özel olarak hazırlanması ve uygulanması ile gerçekleştirilebilir.

23- İdarecisi olduğunuz Milli Park Müdürlükleri sizce teşkilatlanmasını tamamlamış mıdır?

Hayır.

24- Mevcut yapılanmanın bu haliyle oluşturduğu sorunlar var mıdır?

Evet vardır.

25- Varsa hangileridir?

Bölge Müdürlükleri içerisinde hem İl Şube Müdürlükleri hem de Milli Park Müdürlükleri mevcuttur. Bazı milli parkların yönetimi İl Şube Müdürlüklerindedir. Bu durum yapılanmada yetki karışıklığını doğurmaktadır. Sonuç olarak bürokrasi oluşmakta ve etkin bir yönetim sağlanamamaktadır. İl Şube Müdürlüklerince yönetilen milli parklarda yetki ve sorumluluğun Milli Park Müdürlüklerinde olduğu müdürlüklerin kurulmasına ihtiyaç vardır. Korunan alanların, yerelde sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin ve ilgili kurumların da katıldığı bir sistemle ortaklaşa yönetimle yönetilmesine ihtiyaç vardır.

26- Bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinizin temel unsurları nelerdir?

Taşra teşkilatlarının personel ve yetki anlamında güçlendirilmesi gerekmektedir. Mevzuatta buna yönelik değişikliklerin yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

27- Mevcut yapılanmanın (Milli Park Müdürlüklerinin) olumlu yönleri var mıdır?

Evet vardır.

28- Evetse hangi konularda öne çıkmaktadır?

Bence tüm milli parklarda olması gereken durum, milli parkların kaynak değerlerinin çeşitliğine ve özelliğine göre personel çeşitliliği ve sayısı da olmalıdır. Yani konusunda uzman farklı özellikte ki alanda farklı yetenekteki personel istihdamı olmalıdır. Ayrıca alan yönetimine kamu haricinde, üniversite ve STK'larda destek vermelidir. Kendi içinde yönetsel anlamda yerel özerklik oluşturmalıdır.

29- Sorunların çözümüne yönelik eylem planı önerileriniz nelerdir?

Bu süreç ilk olarak mevzuat anlamında değişikliği gerekli kılmaktadır. Değişiklik sonrasında Milli Park Müdürlükleri ile birlikte üniversitelerden, diğer kurum ve kuruluşlardan, STK'lerden oluşan *Üst Yönetim Kurulu* kurulmalıdır. Milli Park Müdürlüğü tarafından milli park özelinde hazırlanan iş ve işlemler, eylem planı, izleme çalışmaları, bütçe gibi ana unsurları içeren 5 yıllık *Yönetim Planı* hazırlanmalıdır. Milli park alanı bu yönetim planına göre yönetilmelidir. Üst kurul her ay sonunda milli parkta plana göre yürütülen işleri kontrol etmeli ve yeri geldiğinde kararlar almalıdır. Genel Müdürlükte tüm bu sürecin etkin çalışmasını denetlemekle görevli olmalıdır.

30- Milli park müdürlükleri yapılanmasının eksik yanları var mıdır?

Vardır.

31- Evetse hangileridir?

En önemli eksiklik yetki ve sorumluluğun kendilerinde olmamasıdır. Alanı yönetecek etkin bir genel bütçeleri ile personeli bulunmamaktadır.

32- Eksik yanların giderilmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

Mevzuat değişikliği olmalıdır. Yeterli bütçeye sahip ve personel eksikliği giderilmiş, iyi hazırlanmış yönetim planı olan ve tüm sürecin denetlendiği, eksikliklerin yerine getirildiği, tüzel kişiliğe sahip bir Genel Müdürlüğe bağlı müdürlükler olmalıdır.

33- Milli Parkların etkin korunması fikrini nasıl tanımlarsınız?

Milli parkı oluşturan kaynak değerlerinin yörede yaşayan insanları da içine alacak şekilde iyi hazırlanmış yönetim planları eşliğinde, katılımcılığın sağlandığı ve tüm işlemlerin yerinde izlendiği, gerekli kararların katılımcı bir şekilde alındığı bir koruma şekli olmalıdır.

34- Milli Parkların korunmasına ilişkin eylem planlarının temel fikri ne olmalıdır?

Kaynak değerlerin gelecek nesillere aktarılması olmalıdır.

35- Milli Parkın çevresinde yaşamını devam ettiren toplumla idare arasında anlaşmazlıklar var mıdır?

Evet vardır.

36- Varsa nelerdir?

Yasal düzenlemelerden dolayı alanın korunan alan olması nedeniyle yöre halkına yönelik getirilen bazı sınırlamalardan kaynaklı sorunlardır. Örneğin otlatma, hayvancılık yapma isteği, arıcılık, avcılık yapamama vd.

37- Sorunun çözümlene bilirliğini sorgular mısınız?

Aslında bu konuda bu alanın yöre halkına sağlayacağı faydaları belirlemek ve bunlarla ilgili düzenlemeleri yaparak yöre halkının sınırlamalardan dolayı oluşturulan mağduriyetini gidermek olabilir. Ayrıca belki bazı durumlarda belli oranlarda gelirlerden pay aktarımı yapılarak nakdi veya ayni yardımlar devlet tarafından yapılabilir.

38- Milli Park'ın yönetimine yerel ilgi gruplarının (Yerel halk, Yerel yönetim (Belediyeler), STK vb.) katılımına ilişkin görüşünüz nedir?

Kesinlikle aktif katılımları sağlanmalıdır.

39- Milli Parkların yönetimini yerel aktörlerle işbirliği yaparak gerçekleştirmek gerekir mi?

Evet. Korunan alanların yönetiminde en önemli husus katılımcılığın artırılmasıdır. Yerel aktörlerde katılımcılık unsurlarının içerisinde olmalıdır.

40- Bu anlamda yerel katılımcıların da ortak olduğu bir ortaklaşa yönetim (Katılımcı Yönetim) modelini nasıl değerlendirirsiniz?

Olumlu ve faydalı bir yaklaşım olarak değerlendiririm.

41- Milli Parkların yöre halkına ekonomik katkısı olması gerekliliği fikrine katılıyor musunuz?

Evet katılıyorum.

42- Evetse neden?

Yöre halkının sınırlamalardan dolayı oluşturulan mağduriyetini gidermekten dolayı ekonomik katkı olmalıdır.

43- Evetse, nasıl bir yöntemle olmalıdır?

Onların doğal olarak ürettikleri ürünlerini pazarlayacakları ve tanıtımını yapacakları mekanizmalar kurulmalıdır. Milli park iş ve işlemlerinde çalıştırılmak ve istihdam edilmek üzere onlara öncelik verilmelidir.

44- Hayırsa neden?

45- Yönetimde İç denetim uygulaması ne kadar başarılıdır?

Bence önemli bir uygulamadır. Ancak bu sistemin doğru anlaşılması kanaatindeyim. Çünkü iç denetim idarenin eksiklikleri ve yanlışlıklarını tespit etmeli ve bunların düzeltilmesi konusunda idareye tavsiyelerde bulunmalıdır. Hâlihazırda sistemin böyle çalışmadığını düşünüyorum.

46- Mali Yönetim etkinliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Sorunlar var mıdır?

Yetkiler hâlihazırda merkezde toplanmış durumdadır. Dolayısıyla çok etkin bir yönetim söz konusu değildir. Evet, sorunlar vardır.

47- Evetse hangi sorunlar önceliklidir?

Yerelde mali yöneticiler tecrübeli değildir. Yetkiler merkezde toplanmış durumdadır. Ayrıca yerelde alanlara ilişkin iyi mali planlama yapılamamaktadır.

48- Sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?

Yereldeki mali yöneticiler işi benimsemeli ve iyi bir eğitimden geçirilmelidir. Tecrübeli mali yöneticiler atanmalıdır. Ayrıca kesinlikle kapsamlı bir yetki devri yapılmalıdır.

49- Milli Park Müdürlüğünde etkin hizmet sunumu için öncelikli olduğunu düşündüğünüz önlemler nelerdir?

Öncelikle personelin işine olan sahiplilik düşüncesi geliştirilmelidir. Personel sayısı ve çeşitliliği sağlanmalıdır. Mali açıdan özerklik ve kaynak sağlanmalıdır

50- Milli Parklara yönelik doğal (afet) veya başka dış tehditler var mıdır?

Evet vardır.

51- Varsa nelerdir?

Yangın, sel, heyelan ve çığ afeti riskleri mevcuttur.

52- Bu tehditlere yönelik tarihte yaşanmış örnekler verebilir misiniz?

Birçok milli parkımızda orman yangını çıkmıştır. Ayrıca bir milli parkımızda (Saklıkent Milli Parkı) sel felaketi yaşanmış ve can kayıpları olmuştur.

53- En fazla zarar veren en önemli tehdit tipleri sizce hangisidir?

Yangındır.

54- Bu tehditlere yönelik risk analizleri yapılmış mıdır?

İdareimiz tarafından hazırlanmış konuyla ilgili eylem planları mevcuttur.

55- Yapılmamış ise sizin önerileriniz nelerdir?

56- Son olarak eklemek istediğiniz ve önemli bulduğunuz herhangi bir konu var mıdır?

Hayır. Teşekkür ederim.

Ek 8. Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürü Rahmi BAYRAK İle Yapılan Mülakat

1- Kısaca kendinizden bahseder misiniz?

1961 yılı İnegöl doğumluyum. İlk, orta ve lise eğitimimi Bursa'da tamamladım. 1978 yılında İ.Ü. Orman Fakültesine girerek 1982 yılında mezun oldum. Askerliğimi yedek subay olarak yaptıktan sonra 1985 yılı başında mühendis olarak Mustafa Kemal Paşa'da işe başladım. 6 yıl Orman İşletme Şefliği, 3 yıl İşletme Müdür Yardımcılığı, 8 yıl Başmühendislik sonrası Şube Müdürlüğü, İl Çevre ve Orman Müdür Yardımcılığı ve Müdürlüğü yaptım. Son olarak ta 2011 yılından beri Orman ve Su İşleri 4. Bölge Müdürü olarak görev yapıyorum.

2- Kaç yıldır ihtisas alanı olarak bu kurumda çalışıyorsunuz?

Bakanlıkta 31 yıl, DKMP Genel Müdürlüğünde 4 yıldır görev yapmaktayım.

3- Bölge Müdürü olarak kurumda tecrübeniz kaç yıldır?

4 yıl

4- Kaç yıldır Bölge Müdürlüğünde üst kademe yöneticisi olarak çalışıyorsunuz?

4 yıl

5- Kurumunuzun tanıtımında önemsedığınız temel unsurlar nelerdir?

Doğanın koruma kullanma dengesi içinde, daha da iyileştirilerek gelecek kuşaklara aktarılmasıdır.

6- Kurumunuzu, diğer kurum ve kuruluşlardan ayıran belirgin bir özelliği var mıdır?

Görevimiz ve görev alanımız mutlak korumayı gerektiren unsurlar taşımasıdır. İnsanoğlu ve tüm canlılar için hayat kaynağı olan doğanın ve çevrenin korunmasında büyük sorumluluk taşımaktayız.

7- Milli Parklar Kanunu ve ilgili mevzuat Bakanlığınızın Misyon ve Vizyonunu sürdürülebilirliğinde yeterli midir?

Yeterli değildir. Reel politikalar ve istekler karşısında yetersiz kalmakta ve boşlukları vardır.

8- Korunan alanlarla ilgili yasal mevzuatta milli parkın yönetimini zorlaştıran belirsiz veya yetersiz hükümleri var mıdır?

Vardır.

- 9- Varsa hangi konulardadır?**
Talepleri olması gerektiği kadar karşılayamamakta, gerçeklere uygun değildir. Pratik ve topluma yön verecek çözümleri hızlı üretememektedir.
- 10- Etkin yönetim için mevzuattan kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?**
Sosyal, kişisel ve siyasi beklentiler yerine doğa koruma adına gerçek bilimsel saikler dikkate alınmalıdır.
- 11- Etkin yönetimi engelleyen personelden kaynaklanan sorun alanları var mıdır?**
Vardır.
- 12- Varsa hangi konularda yoğunlaşmaktadır?**
Personel politikaları doğru ve yeterli değildir. Kalite ve kantite düşüktür. Personel mevzuatı yenilenmelidir.
- 13- Bu sorunları çözümlenebilir özellikte değerlendiriyor musunuz? Nasıl? Önerileriniz nelerdir?**
Evet çözümlenebilir. Personel alımlarında kriterlerin seviyesi yükseltilmelidir. Norm kadro uygulamasına geçilmelidir. Eğitime önem verilmelidir. Ceza ve ödül sistemi etkin çalıştırılmalıdır.
- 14- Personelin özlük haklarına ilişkin idari ve yönetsel anlamda (Atama ve Tayin vd.) sorunlar var mıdır?**
Vardır.
- 15- Varsa en temel sorunlar nelerdir?**
Ehliyet ve liyakat ana prensip olmalıdır.
- 16- Personelin özlük haklarının iyileştirilmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?**
Personeller arası asgari eşitlik sağlandıktan sonra ölçülebilir performansa göre ödüllendirme veya prim verilmelidir. İzin sistemi daha iyi çalıştırılmalıdır.
- 17- Personelin verimliliğini artırmak için neler yapılabilir?**
Manevi motivasyon ve maddi ödüllendirme sağlanmalıdır. İyi bir yönetim sistemi kurulmalıdır.
- 18- Önerileriniz benzeri düşünceler hiç kurumda dillendirilmiş midir ya da gündeme gelmiş midir?**
Gelmiştir.

19- Bu öneriler ilk defa mı sizin tarafınızdan düşünülmektedir? Bilinmekte ama uygulanamamakta mıdır? Neden?

Bilindiğini düşünüyorum. Ancak mevcut sistemde yeterince hayata geçirilemiyor.

20- Milli parklarda çalışanların görev yeri değişikliğinin olumlu ve olumsuz yönleri ile bu konudaki görüşleriniz nedir? Sizce görev yeri değişikliği yapılmalı mıdır?

Personelin yetişmesi, yeni görüş açılarının ortaya çıkması ve verimliliğin artması için bir sistem içinde görev yeri değişikliği olmalıdır.

21- Görev yeri değişikliğinin beklenmeyen sonuçları neler olmaktadır?

Plansız ve programsız yapıldığında, verimsizliğe ve çatışmalara sebep olmaktadır.

22- Milli Parklar da ziyaretçi yönetimi nasıl olmalıdır?

Öncelikle mevcut değerlerin korunması hedeflenerek bilimsel veriler doğrultusunda planlanarak yapılmalıdır.

23- İdarecisi olduğunuz Milli Park Müdürlükleri sizce teşkilatlanmasını tamamlamış mıdır?

Hayır. Çok fazla eksiğimiz vardır.

24- Mevcut yapılanmanın bu haliyle oluşturduğu sorunlar var mıdır?

Vardır.

25- Varsa hangileridir?

Alanlarımızda yeterince etkin yönetim sağlanamamaktadır.

26- Bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinizin temel unsurları nelerdir?

Teklif edilen teşkilatlanma kurumsal olarak tamamlanmalı, bilahare de norm kadrosu tamamlanmalıdır.

27- Mevcut yapılanmanın (Milli Park Müdürlüklerinin) olumlu yönleri var mıdır?

Evet vardır.

28- Evetse hangi konularda öne çıkmaktadır?

Bölge Müdürlüğü olmadan öncesine göre daha iyi konumdadır. Alanları daha iyi temsil etmektedir. İyi yönde mesafe alınmıştır.

29- Sorunların çözümüne yönelik eylem planı önerileriniz nelerdir?

Milli Park Müdürlüklerinin yönetilebilir alanlara bölünerek teşkilatının oluşturulması gerekir. Yani Şeflik kuruluşları gerçekleştirilmelidir.

30- Milli park müdürlükleri yapılanmasının eksik yanları var mıdır?

Vardır.

- 31- Evetse hangileridir?**
Şefliklerin oluşturulmaması eksikliklerdir. Koruma ve idari personel eksikliği vardır.
- 32- Eksik yanların giderilmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?**
Kuruluş şeması ve teşkilatının planlanması yapılmalı ve hayata geçirilmesi gereklidir.
- 33- Milli Parkların etkin korunması fikrini nasıl tanımlarsınız?**
Koruma, kullanma dengesini kurmaktır.
- 34- Milli Parkların korunmasına ilişkin eylem planlarının temel fikri ne olmalıdır?**
Hukuki ve idari tedbirler alınmalıdır. Ayrıca eğitim ve bilinçlendirme yapılmalıdır.
- 35- Milli Parkın çevresinde yaşamını devam ettiren toplumla idare arasında anlaşmazlıklar var mıdır?**
Vardır.
- 36- Varsa nelerdir?**
İki tarafın amaç ve hedefleri çoğu zaman örtüşmemektedir. Yeterli şeffaflık olmamaktadır. Güven sorunu vardır. Ayrıca eğitim ve bilinçlendirme yetersizliği vardır. Hukuksal yetersizlik ve zorlukları yaşanmaktadır.
- 37- Sorunun çözümlene bilirliliğini sorgular mısınız?**
Taraflar tartışarak, görüşerek ortak noktaları bulmalıdırlar. *Sosyal Sorumluluk Bedeli* ödemesi şeklinde bir pay kendilerine verilebilir.
- 38- Milli Park'ın yönetimine yerel ilgi gruplarının (Yerel halk, Yerel yönetim (Belediyeler), STK v.b) katılımına ilişkin görüşünüz nedir?**
Katılım olmalıdır. Birliktelik sağlanmalıdır.
- 39- Milli Parkların yönetimini yerel aktörlerle işbirliği yaparak gerçekleştirmek gerekir mi?**
Evet gerekir.
- 40- Bu anlamda yerel katılımcıların da ortak olduğu bir ortaklaşa yönetim (Katılımcı Yönetim) modelini nasıl değerlendirirsiniz?**
Sınırları, sorumluluk ve yetkileri belirlenmiş bir yönetim modeli olmalıdır.
- 41- Milli Parkların yöre halkına ekonomik katkısı olması gerekliliği fikrine katılıyor musunuz?**
Evet katılıyorum.

- 42- Evetse neden?**
Tüm insanlık ve doğa için katlanılan bedelin ekonomik bir karşılığı olmalıdır.
- 43- Evetse, nasıl bir yöntemle olmalıdır?**
Milli parkın civarında yaşayan ve bunlardan etkilenen yerel halka bir takım paylar verilebilir. Örneğin, giriş ücreti alınmayabilir. Alan kılavuzluğu işlerinde kullanılabilir. Ya da *Sosyal Sorumluluk Bedeli* ödemesi şeklinde bir pay kendilerine verilebilir.
- 44- Hayırsa neden?**
- 45- Yönetimde İç denetim uygulaması ne kadar başarılıdır?**
Az başarılıdır.
- 46- Mali Yönetim etkinliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Sorunlar var mıdır?**
Mali yönetimde de yapısal sorunlar vardır. Personel sorunları vardır.
- 47- Evetse hangi sorunlar önceliklidir?**
Harcamaların, mali yönetim etkinliği için yeterli planlama ve uygulamaya ihtiyaç vardır.
- 48- Sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?**
Hukuki, teknik ve personel eksikliklerinin giderilmesi gerekir.
- 49- Milli Park Müdürlüğünde etkin hizmet sunumu için öncelikli olduğunuz düşünüldüğünüz önlemler nelerdir?**
Personel kalitesi sayısının optimize edilmesi gerekir. Hukuksal problemlerin çözülmesi önemlidir.
- 50- Dilek/Marmaris/Spil Dağı Milli Parkı'na yönelik doğal (afet) veya başka dış tehditler var mıdır?**
Vardır.
- 51- Varsa nelerdir?**
En önemli tehdit orman yangınıdır. Aşırı insan baskısı ve kullanımı ile bitki ve hayvan hastalıkları da önemli tehditlerdir.
- 52- Bu tehditlere yönelik tarihte yaşanmış örnekler verebilir misiniz?**
DYBM Deltası Milli Parkı'nda Karina Mevkii'nde 1996 tarihinde çıkan orman yangınıdır.
- 53- En fazla zarar veren en önemli tehdit tipleri sizce hangisidir?**
Yangın ve yoğun İnsan baskısıdır.
- 54- Bu tehditlere yönelik risk analizleri yapılmış mıdır?**
Kısmen yapılmıştır.

55- Yapılmamış ise sizin önerileriniz nelerdir?

Yönetim planları ile birlikte bu analizler de yapılmalıdır.

56- Son olarak eklemek istediğiniz önemli bulduğunuz herhangi bir konu var mıdır?

Başta milli parklar olmak üzere korunan alanların önemi, değeri toplumun tüm katmanlarına çok iyi anlatılmalı ki bilinçli bir koruma sağlansın. Aksi takdirde riskler giderek artacaktır.

Ek 9. DYBM Deltası Milli Park Müdürü Vekili M. Mesut GÜMÜŞ İle Yapılan Mülakat

1- Kısaca kendinizden bahsedermisiniz?

Mehmet Mesut GÜMÜŞ 1983 yılı Şanlıurfa doğumluyum. İstanbul Üniversitesi Orman Mühendisliği Bölümü mezunuyum. 2012 yılından bu yana DYBM Deltası Milli Parkı'nda görev yapmaktayım.

2- Kaç yıldır ihtisas alanı olarak bu kurumda çalışıyorsunuz?

3 yıl

3- Milli Park Müdürü olarak kurumda tecrübeniz kaç yıldır?

4 ay

4- Kaç yıldır DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğünde üst kademe yöneticisi olarak çalışıyorsunuz?

4 ay

5- Kurumunuzun tanıtımında önemseydiğiniz temel unsurlar nelerdir?

Müdürlüğümüzün sahip olduğu DYBM Deltası Milli Parkı eşsiz doğası, temiz denizi, doğal peyzaj güzellikleri, endemik türlere sahip flora ve zengin faunası ile hem çevresine hem de ülke geneline göre büyük farklılıklar göstermektedir. İçerisinde barındırdığı tarihi, arkeolojik, doğal kaynak değerlere sahip özellikleri milli parkı cazibeli kılan temel unsurlardır.

6- Kurumunuzu, diğer kurum ve kuruluşlardan ayıran belirgin bir özelliği var mıdır?

Kurumumuzun yönetimi ve sorumluluğunda olan milli parkımız uluslararası öneme sahip bir korunan alandır. Ayrıca çok ciddi bir şekilde plan hükümleri doğrultusunda korunmaya çalışılmaktadır. Ancak personel yetersizliği bu korumayı istenilen seviyede yapmaya maalesef müsaade etmemektedir.

7- Milli Parklar Kanunu ve ilgili mevzuat Bakanlığınızın Misyon ve Vizyonunu sürdürülebilirliğinde yeterli midir?

Yeterli değildir.

8- Korunan alanlarla ilgili yasal mevzuatta milli parkın yönetimini zorlaştıran belirsiz veya yetersiz hükümleri var mıdır?

Vardır.

9- Varsa hangi konulardadır?

Milli park içerisinde yetki karmaşası yaşanmaktadır. Örneğin; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile 2873 sayılı Milli Parklar

Kanunun arasında yetki çakışması yaşanmaktadır. Aynı alanda her iki kanundan kaynaklanan yetki ve sorumluluktan dolayı kurumlar karşı karşıya gelmekte bazen de her iki kurum yasadışı bir eylemi karşı tarafın işlem yapmasını beklediğinden mükerrer işlemler birlikte yapılabilenekte veya akside olabilmektedir. Bu da hukuken işlerin uzamasına, gereksiz işlemlerin ve karışıklığın da doğmasına sebep olmaktadır. Çakışan konularda ve zamanın şartlarına göre bu mevzuatların güncellenerek düzenlenmesi gereklidir. UDGP yeterli gelmemektedir.

10- Etkin yönetim için mevzuattan kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

Yetki karmaşasına mahal vermeyecek şekilde yasal mevzuat düzenlemelerinin yapılması ve buna bağlı olarak UDGP'nin revize edilmesi gerekmektedir.

11- Etkin yönetimi engelleyen personelden kaynaklanan sorun alanları var mıdır?

Vardır.

12- Varsa hangi konularda yoğunlaşmaktadır?

İdari personelin (Yönetici Kadrosunun) uzun süre aynı yerde görev yapması ile yönetilen alanın hep aynı bakış açısı ile yönetilmesine sebep olmaktadır. Yapılması gerekli önemli değişikliklerin, yeniliklerin vb. olguların gerçekleştirilme algısını ortadan kaldırmaktadır.

13- Bu sorunları çözümlenebilir özellikte değerlendiriyor musunuz? Nasıl? Önerileriniz nelerdir?

Bu sorunlar personel rotasyonu ile çözülebilir. Ayrıca personel sayısının artırılması bu tür alanlar için oldukça önemlidir.

14- Personelin özlük haklarına ilişkin idari ve yönetsel anlamda (Atama ve Tayin vd.) sorunlar var mıdır?

Vardır.

15- Varsa en temel sorunlar nelerdir?

İdari kadrolarda görev yapan Müdür ve Müdür Yardımcısı kadrolarına asaleten atamalar halen yapılmamıştır. Bu fiili durumun devamından dolayı görev yapan idarecilerin görevi ifa etmelerinde kendilerine kalıcı olarak göremediklerinden görevlerine olan motivasyonları azalmaktadır. Çünkü idarecilerin mevzuat uygulamalarında kendilerini geçici görmenin verdiği psikoloji ile bazen yapmaları gerekenleri tam olarak yapmamaktadırlar.

16- Personelin özlük haklarının iyileştirilmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

OGM’de ki yangın tazminatına benzer *Milli Park Koruma Tazminatı* adı altında bir tazminatla bu alanda görev yapan personele ek ödeme verilebilir. Bu şekildeki bir katkının personelin tamamına özellikle idareci kadroların görevlerine olan motivasyonunu arttıracak ve bu alanın cazibeli olmasını sağlayacaktır. Çünkü hem idarecilerde hem de alt kademe personelde aynı bakanlık içinde yer alan OGM’de ki bir uygulamanın kendilerine uygulanmamasını eşitsizlik olarak görmektedirler.

17- Personelin verimliliğini arttırmak için neler yapılabilir?

Taşra personeli için en önemli husus olan görev yaptığı yerde rahat ikame edilebilmesini sağlayan lojman sorununun çözülmesi önceliklidir. Ayrıca personeli daha etkin ve verimli kullanmak için motivasyonunu arttıracak ödüllendirme vb. teşvikler verilebilir. Çalışma şartlarına ve arazi koşullarına göre kendisine verilen giyim, kuşam, makine ve teçhizatın sayısı artırılabilir ve bunlar zamanında verilebilir.

18- Önerileriniz benzeri düşünceler hiç kurumda dillendirilmiş midir ya da gündeme gelmiş midir?

Evet, zaman zaman toplantılarda gündeme gelmiştir.

19- Bu öneriler ilk defa mı sizin tarafınızdan düşünülmektedir? Bilinmekte ama uygulanamamakta mıdır? Neden?

İlk defa benim tarafımdan düşünülmemektedir. Kurumca bilinmektedir. Fakat yasal prosedürler, mevzuat, bütçe vd. sebeplerden dolayı uygulanması zorlaşmaktadır.

20- Milli parklarda çalışanların görev yeri değişikliğinin olumlu ve olumsuz yönleri ile bu konuda ki görüşleriniz nedir? Sizce görev yeri değişikliği yapılmalı mıdır?

Özellikle alt kademe personelin görev yerinin sıkça değiştirilmesi uygun değildir. Alt kademe personelin bu tür alanlarda çalışmalarından dolayı alanın kaynak değerlerini çok iyi bildiklerinden alandan uzaklaştırmaları veya sık sık yer değişikliğine tabi tutulmaları önemli bir sorundur. Ancak bu görev yeri değişikliğinin idari personel için düzenlemeye tabi tutulması ve belli süreler (bu süre 5 yıl ile sınırlı olmalıdır) sonunda uygulanması uygundur. Çünkü belli bir süreden daha fazla aynı yerde görev yapması iş ilişkilerinin bozulmasına sebep olmaktadır.

- 21- Görev yeri değişikliğinin beklenmeyen sonuçları neler olmaktadır?**
Özellikle alt kademe personellerden alanı iyi bilen memur ve işçilerin veya teknik ekibin görev yerinin sık sık değişmesi ile alanın özelliklerini, sınırlarını, kaynak değerlerini, tehditlerini, alana zarar veren objeleri vs. bilen başka personel olmayacağından alanda bir takım teknik ve bilgi boşlukları doğabilecektir. Yönetimsel anlamda ise yönetici kadroların görev yeri değişikliğinin sıkça yapılması ile alanın kaynak değerlerinin korunmasında zafiyetler olabilecektir.
- 22- Milli Parklar da ziyaretçi yönetimi nasıl olmalıdır?**
Bilimsel dayanaklara göre hazırlanmış *Ziyaretçi Yönetim Planları* ile koruma ve kullanma dengesi içerisinde uygulanabilir planlar olmalıdır.
- 23- İdarecisi olduğunuz Milli Park Müdürlüğü sizce teşkilatlanmasını tamamlamış mıdır?**
Hayır tamamlamamıştır.
- 24- Mevcut yapılanmanın bu haliyle oluşturduğu sorunlar var mıdır?**
Vardır.
- 25- Varsa hangileridir?**
Milli Park Müdürlüğü'nde Müdür Yardımcısı atamasının henüz gerçekleşmemiş olması, şeflik kuruluşlarının halen olmaması ile birlikte bunun yanında tek idari amirinin Müdür olması nedeniyle etkin yönetimle alakalı sorunu vardır. Ayrıca personel ve idari bina eksikliği mevcuttur.
- 26- Bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinizin temel unsurları nelerdir?**
Milli Park alanının büyüklüğü göz önüne alındığında Milli Park Müdürlüğü altında şeflikler kurularak daha etkin yönetim sağlanmalıdır. Personel takviyesi yapılmalıdır. İdari bine ve lojman sorunu çözülmelidir.
- 27- Mevcut yapılanmanın (Milli Park Müdürlüklerinin) olumlu yönleri var mıdır?**
Vardır.
- 28- Evetse hangi konularda öne çıkmaktadır?**
Sorunların çözümüne yönelik hızlı karar alma ve bu kararların uygulanması konusunda yeniden yapılanma oldukça faydalı olmuştur. Olaylara anında müdahale edebilme, işlerin kontrol ve takibi, personel takviyesi sağlandığı takdirde alanın etkin yönetimi konusunda ilerleme kaydedilecektir.

- 29- Sorunların çözümüne yönelik eylem planı önerileriniz nelerdir?**
Personel rotasyonu ile takviyenin arttırılması sağlanmalıdır. UDGP revizyonu belli konularda alanın belirli kesimlerinde kısmi olmak şartıyla yapılmalıdır. Şefliklerin kurulması kaçınılmazdır.
- 30- Milli park müdürlükleri yapılanmasının eksik yanları var mıdır?**
Vardır.
- 31- Evetse hangileridir?**
Halen DYBM Deltası Milli Park Müdürlüğü'ne Müdür Yardımcısı ataması yapılmamış ve Şefliklerin kuruluşu gerçekleştirilmemiştir.
- 32- Eksik yanların giderilmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?**
Müdür yardımcısı ataması ivedilikle gerçekleştirilmelidir. Alan büyüklüğüne göre iki adet şeflik kurulması zorunludur.
- 33- Milli Parkların etkin korunması fikrini nasıl tanımlarsınız?**
Doğal, kültürel ve rekreasyonel kaynak değerlerinin korunması ve devamlılığının sağlanması önceliklidir. Bu değerlere en az zarar verilecek şekilde alanın kullanıma açılması önemli olmaktadır. Alan içerisinde ve civarında yaşayan halkın, sosyal ve ekonomik yönden desteklenmesi alanın etkin korunması için oldukça önemlidir.
- 34- Milli Parkların korunmasına ilişkin eylem planlarının temel fikri ne olmalıdır?**
Eylem planları koruma-kullanma dengesi içerisinde alanı en az tahrip edecek şekilde yapılmalıdır.
- 35- Milli Parkın çevresinde yaşamını devam ettiren toplumla idare arasında anlaşmazlıklar var mıdır?**
Vardır.
- 36- Varsa nelerdir?**
Milli Park Kanunu ve UDGP kararlarının getirdiği engellemeler, yasaklar ve bu yasaklara bağlı toplumun ekonomik kayıpları mevcuttur.
- 37- Sorunun çözümlene bilirliğini sorgular mısınız?**
Yöre halkının ekonomik gelir kaynaklarını arttırmaya yönelik olarak ürettikleri ürünlerini alana gelen ziyaretçilere satma imkânları sağlanmalıdır. Ayrıca alanın gelirlerinden pay aktarımı yapılabilir.
- 38- Milli Park'ın yönetimine yerel ilgi gruplarının (Yerel halk, Yerel yönetim (Belediyeler), STK vb.) katılımına ilişkin görüşünüz nedir?**
Yönetime katılım mevzuattan dolayı oldukça düşüktür. Yerel halkın yönetime katılımı mevzuattan dolayı mümkün değildir. Yerel

yönetimlerinde böyle bir katılımı mevcut değildir. Sadece STK'ların çok sınırlı var olan katılımı görülmektedir. Bu da tamamen gönüllülük esasına göre ikili ilişkilerle ve ya idarecilerin STK'ların diyalogu ile mümkün olabilmektedir.

39- Milli Parkların yönetimini yerel aktörlerle işbirliği yaparak gerçekleştirmek gerekir mi?

Evet gereklidir. Yerel ilgi grupları ile mutlaka işbirliği içerisinde yönetim sağlanmalıdır.

40- Bu anlamda yerel katılımcıların da ortak olduğu bir ortaklaşa yönetim (Katılımcı Yönetim) modelini nasıl değerlendirirsiniz?

Milli Parkların korunması ve daha etkin yönetilmesi açısından ortaklaşa yönetimin faydalı olacağı kanısındayım.

41- Milli Parkların yöre halkına ekonomik katkısı olması gerekliliği fikrine katılıyor musunuz?

Katılıyorum.

42- Evetse neden?

Alanın Milli Park ilan edilmesinin getirdiği yasaklar ve kısıtlamalar yöre halkını ekonomik bağlamda sıkıntılara düşürebilmektedir. Bu sebeple yöre halkı mevzuat çerçevesinde idarece yasaklanmış faaliyetlere yönelmektedir. Bu faaliyetleri sonucu haklarında yasal işlem yapılmakta hapis ve idari para cezalarına çarptırılmaktadır.

43- Evetse, nasıl bir yöntemle olmalıdır?

Milli park içerisinde ve civarında ekoturizm faaliyetlerinin artırılması önemlidir. Bu faaliyetlere yöre halkının katılımının sağlanması alanın daha da korunmasını sağlayacaktır. Otokontrol kendiliğinden kurulacaktır. Ayrıca milli parklar idaresi olarak yöre halkına ekonomik katkıda bulunulması halinde yöre halkının mağduriyeti giderilmiş olacağından koruma içgüdüğü daha ön plana çıkacaktır.

44- Hayırsa neden?

45- Yönetimde İç denetim uygulaması ne kadar başarılıdır?

Eksiklerin giderilmesi, doğru bilinen yanlış uygulamalardan dönülmesi ve yol gösterici olması nedeniyle başarılıdır.

- 46- Mali Yönetim etkinliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Sorunlar var mıdır?**
Elde edilen gelirler döner sermayeye gelir olarak kaydedilmektedir. Ancak bu gelirler yerelde harcanmamaktadır. Doğrudan merkeze (Bakanlık Döner Sermayesine) gönderilmektedir.
- 47- Evetse hangi sorunlar önceliklidir?**
Döner Sermaye Saymanlıkları ise İl Şube Müdürlükleri ile ortak kullanılmaktadır. Dolayısıyla Saymanların iki amiri bulunmaktadır. Ancak bu yapı uzakta olan Milli Park Müdürlükleri için sorun teşkil etmektedir. Sayman milli parkların işleriyle yeterince ilgilenmemektedir. Ayrıca bir personelin ortak kullanılması, iki amirinin olması da yönetim ve personel üzerinde otorite kurma açısından uygun değildir.
- 48- Sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?**
Saymanlığın müdürlük kuruluşunun olduğu yerde olması ve tek amirinin olması gerekmektedir. Gelirlerinde yerelde harcanması lazımdır. Bunun mevzuatla düzeltilmesi ve harcama imkânı verilmelidir.
- 49- Milli Park Müdürlüğünde etkin hizmet sunumu için öncelikli olduğunu düşündüğünüz önlemler nelerdir?**
İdari bina sorununun çözülmesi ve şefliklerin kurulması, personel eksikliğinin giderilmesi, UDGP'nin revize edilmesi ve alan yönetimi, ziyaretçi yönetimi ve ekoturizm planlarının UDGP'ye uygun şekilde entegre edilmesi gereklidir.
- 50- DYBM Deltası Milli Parkı'na yönelik doğal (afet) veya başka dış tehditler var mıdır?**
Vardır.
- 51- Varsa nelerdir?**
Yangın önemli bir doğal tehdittir. Ayrıca yoğun ziyaretçi potansiyelinin kontrolsüz kullanımından kaynaklanan alanın kaynak değerlerine vereceği muhtemel zararlar olmaktadır.
- 52- Bu tehditlere yönelik tarihte yaşanmış örnekler verebilir misiniz?**
1996 yangını önemli bir yangındır.
- 53- En fazla zarar veren en önemli tehdit tipleri sizce hangisidir?**
Orman yangını, alana taşıma kapasitesinin üzerinde araç ve ziyaretçi girişi, alanda kaçak yapılaşma, deniz börülcesi, kekik, adaçayı vb. flora'nın toplanması bu kaynak değerlerinin geleceği için bir tehdit unsurudur.
- 54-**

55- Bu tehditlere yönelik risk analizleri yapılmış mıdır?

Yapılmaktadır.

56- Yapılmamış ise sizin önerileriniz nelerdir?

57- Son olarak eklemek istediğiniz önemli bulduğunuz herhangi bir konu var mıdır?

Alanın kaynak değerlerine verilecek muhtemel zararların büyüklüğü ölçülemediğinden bir *izleme yöntemi* mutlaka kurulmalıdır.

Ek 10. Marmaris Milli Park Müdürü Vekili Fikret ÇATALKAYA İle Yapılan Mülakat

1- Kısaca kendinizden bahseder misiniz?

1968 yılında Kahramanmaraş'ta doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi burada tamamladım. 1990 yılında İ.Ü. Orman Fakültesi Orman Mühendisliği bölümünden mezun oldum. 2000 yılında İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Silvikültür Yüksek Lisan Programını bitirerek Yüksek Mühendis ünvanını kazandım. 1992 yılından itibaren Orman Su İşleri Bakanlığı'nın değişik birimlerinde çalışıyorum.

2- Kaç yıldır ihtisas alanı olarak bu kurumda çalışıyorsunuz?

14 yıl

3- Milli Park Müdürü olarak kurumda tecrübeniz kaç yıldır?

4 yıl

4- Kaç yıldır Marmaris Milli Park Müdürlüğünde üst kademe yöneticisi olarak çalışıyorsunuz?

4 yıl

5- Kurumunuzun tanıtımında önemsedığınız temel unsurlar nelerdir?

Dünya ölçeğinde korunması gereken, nadir rastlanan ve eşsiz güzellikteki bir tabiat varlığına sahip olduğumuzun vurgulanması, aynı zamanda Marmaris'in bir turizm merkezi olması nedeniyle dünyanın dört bir yanından gelen insanların bu güzelliği paylaşarak, farkında olmalarının sağlanması önceliğimizdir.

6- Kurumunuzu, diğer kurum ve kuruluşlardan ayıran belirgin bir özelliği var mıdır?

Görev alanımız içerisindeki tüm doğal varlıkların olduğu gibi korunarak gelecek nesillere aktarılmasına yönelik çalışan bir kurum olduğumuz için yaptığımız görev evrenseldir.

7- Milli Parklar Kanunu ve ilgili mevzuat Bakanlığınızın Misyon ve Vizyonunu sürdürülebilirliğinde yeterli midir?

Hayır, yeterli değildir.

8- Korunan alanlarla ilgili yasal mevzuatta milli parkın yönetimini zorlaştıran belirsiz veya yetersiz hükümleri var mıdır?

Evet vardır.

9- Varsa hangi konulardadır?

İzin irtifak konularında halen Orman Kanunu'nun 17. ve 18. Maddeleri uygulanmaktadır. Oysa 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na tabi alanlarda

bu maddelerin uygulanması ve turizm alanında kalan tahsis bedellerinin ücretlendirilmesi ve bu ücretin korunan alanların döner sermaye hesabı yerine Maliye Bakanlığı'na yatırılması bir takım sıkıntılara yol açmakta ve çelişkiler doğurmaktadır. Milli Park alanlarında ki imar uygulamaları Bakanlığımızın onayının dışında kesinlikle yasaklanmalıdır. Hiçbir surette izin verilmemelidir. Zaman zaman belediyeler Bakanlığımızın onayı ve bilgisi olmayan imar planlarını uygulamaktadırlar. Yetki karmaşası vardır.

10- Etkin yönetim için mevzuattan kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

Özellikle izin irtifak konularına yönelik 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu çerçevesinde bu kanuna tabi yeni bir tahsis yönetmeliği çıkarılmalıdır. Milli Parklarla ilgili konularda bu yönetmelik uygulanmalıdır. Milli Park alanlarında Kanunumuz öncelikli olmalı çakışan alanlarda diğer kanunların yeniden düzenlenmesi gerekir. Özellikle deniz alanlarında yeniden düzenlemelere ihtiyaç vardır.

11- Etkin yönetimi engelleyen personelden kaynaklanan sorun alanları var mıdır?

Evet vardır.

12- Varsa hangi konularda yoğunlaşmaktadır?

Konusunda uzman personel sıkıntısı yaşanmaktadır. Marmaris UDGRP Hükümlerinde Milli Parkta görevlendirilmesi önerilen idari personel ve teknik uzman sayısı 67 olarak belirtilmiştir. Müdürlüğümüzdeki personel sayısının bu doğrultuda belirlenmesi gerekmektedir.

13- Bu sorunları çözümlenebilir özellikte değerlendiriyor musunuz? Nasıl? Önerileriniz nelerdir?

Evet. Yapılacak olan işlerin ve konuların yoğunluğu doğrultusunda personel sayısı dağılımının yapılması gerekmektedir. Tek bir personelin tüm konular hakkında deneyim ve beceri göstermesi beklenmemelidir.

14- Personelin özlük haklarına ilişkin idari ve yönetsel anlamda (Atama ve Tayin vd.) sorunlar var mıdır?

Evet.

15- Varsa en temel sorunlar nelerdir?

Lojman sayısının yetersiz olması önemli sorundur. Marmaris'e çok fazla atama yapılmaması da etkin yönetimi olumsuz etkilemektedir. Yangın tazminatı, döner sermaye katkısı vb. destekler olmalıdır.

16- Personelin özlük haklarının iyileştirilmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

Lojman konusundaki sıkıntılar Bakanlığımızca bir an önce giderilmeli, Milli Parklar Genel Müdürlüğüne ait yeni lojmanlar yapılmalıdır. Atamalarda da Marmaris'teki iş yoğunluğu göz önünde bulundurulmalıdır.

17- Personelin verimliliğini artırmak için neler yapılabilir?

Marmaris'teki lojman sıkıntısı giderilmeli, OGM de olduğu gibi Milli Parklarda da özel tazminat (yangın tazminatı vb.) alınmalı, mesai paraları ödenmeli ve personel döner sermayeden pay almalıdır.

18- Önerileriniz benzeri düşünceler hiç kurumda dillendirilmiş midir ya da gündeme gelmiş midir?

Evet.

19- Bu öneriler ilk defa mı sizin tarafınızdan düşünülmektedir? Bilinmekte ama uygulanmamakta mıdır? Neden?

Hayır, uygulanmamaktadır.

20- Milli parklarda çalışanların görev yeri değişikliğinin olumlu ve olumsuz yönleri ile bu konuda ki görüşleriniz nedir? Sizce görev yeri değişikliği yapılmalı mıdır?

İdari kadrodaki personelin kısa süre aralıklarında görev yerinin değiştirilmesi uygun değildir. Çünkü idari personel, korunan alanın özelliklerini, kaynak değerlerini ve yöre halkını belli bir süre geçtikten sonra tanıyabilmektedir. Alanın tanınarak karakteristik özelliklerine göre yönetilmesi, kısa süreli çalışmalarda pek mümkün görülmemektedir. Bu nedenle görev yeri değişikliğinin kısa sürede tekrarlanması korunan alanlar için olumsuzluktur. Bu nedenle görev yeri değişikliğinin sık aralıklarla yapılması tarafımda uygun değildir.

21- Görev yeri değişikliğinin beklenmeyen sonuçları neler olmaktadır?

Korunan alanlarda yönetsel başarı, ancak alana ve kaynak değerlere hâkim olunmasından sonra sağlanmaktadır. Milli parklar konusunda uzman olmayan bir personelin tayin olması sonucu, konulara yabancı olması nedeniyle adapte olma sürecinde işlerin aksamasına sebep olabilmektedir.

22- Milli Parklar da ziyaretçi yönetimi nasıl olmalıdır?

Giriş ve çıkışların kontrollü olarak yapıldığı bir plan eşliğinde, alanı iyi tanıyan alan kılavuzlarının ziyaretçiyi bilgilendirdiği ve alanı tanıttığı, güvenli ve kaliteli bir hizmetin sunulduğu bir ziyaretçi yönetim planı olmalıdır.

23- İdarecisi olduğunuz Milli Park Müdürlüğü sizce teşkilatlanmasını tamamlamış mıdır?

Hayır.

24- Mevcut yapılanmanın bu haliyle oluşturduğu sorunlar var mıdır?

Evet vardır.

25- Varsa hangileridir?

Öncelikle Bölge Müdürlüğü idari merkezi bölgenin konumu itibariyle tüm birimlere eşit mesafede olmayıp Müdürlüğümüze uzak kalmaktadır. Bölge Müdürlüğündeki idareci konumundaki Merkez Şube Müdürleri farklı birimlerden sonradan hızlı bir şekilde görevlendirildiğinden alanında uzman olmayan, idarecilik vasıfları yetersiz kişilerce iş ve işlemler yapılmaktadır. Genellikle konulara çözüm bulmaktan uzak bir yapı sergilenmekte ve ancak yazılan yazılara cevap bulmakla uğraşmaktadırlar. Nitelikli kadro eksikliği mevcuttur.

26- Bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinizin temel unsurları nelerdir?

UDGP çerçevesinde alanı yönetecek meslek gruplarının temsilcilerini içerisinde bulunduran, tabiatın tüm varlıklarıyla korunacağı bir alanı idare edebilecek nitelikte bir yapı oluşturulmalıdır.

27- Mevcut yapılanmanın (Milli Park Müdürlüklerinin) olumlu yönleri var mıdır?

Evet vardır.

28- Evetse hangi konularda öne çıkmaktadır?

Tabii ki, son düzenleme ile daha bağımsız bir çalışma birimi oluşturulmuştur. Ancak yeterli değildir.

29- Sorunların çözümüne yönelik eylem planı önerileriniz nelerdir?

Yapılacak olan işlerin ve konuların yoğunluğu doğrultusunda personel sayısı dağılımının yapılması gerekmektedir. Tek bir personelin tüm konular hakkında deneyim ve beceri göstermesi beklenmemelidir. Tüm personelin meslek uygunluğuna göre iş dağılımı yapılmalıdır. UDGRP kapsamında, alanın yönetiminden kaynaklı sorunların aşılabilmesi için daha geniş kapsamlı bir yönetim ve organizasyon yapısı olmalıdır. Daha güçlü bir yapı ile nihai karar mercii olarak inisiyatif kullanabilecek yetkileri arttırılmış görev yapabilecek teşkilatın güçlendirilmesi gerekmektedir.

30- Milli park müdürlükleri yapılanmasının eksik yanları var mıdır?

Evet vardır.

31- Evetse hangileridir?

UDGRP çerçevesinde alanı yönetecek meslek gruplarının temsilcilerini içerisinde bulunduran, sadece orman, su ya da diğer bir kaynak değer olarak değil bütüncül bir yaklaşımla tüm tabiatın tüm varlıklarıyla korunacağı bir alanı idare edebilecek nitelikte bir yapı ve teşkilat oluşturulmalıdır.

32- Eksik yanların giderilmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

Yasal mevzuatın milli parklara göre uyarlanması, izin irtifak konularının, verilecek cezaların milli park mevzuatına göre yapılmalıdır. Konusunda uzman olan personel ihtiyacı giderilmelidir.

33- Milli Parkların etkin korunması fikrini nasıl tanımlarsınız?

Sahaya hâkim olan, karşılaşılan problemlere çözüm üretebilecek personel yapısıyla alanının etkin korunması mümkün olabilecektir.

34- Milli Parkların korunmasına ilişkin eylem planlarının temel fikri ne olmalıdır?

Tüm tabiatın tüm varlıklarıyla korunacağı bir alanı idare edebilecek nitelikte olmalıdır.

35- Milli Parkın çevresinde yaşamını devam ettiren toplumla idare arasında anlaşmazlıklar var mıdır?

Evet var.

36- Varsa nelerdir?

Milli Park alanının işgal edilmesi, faydalanma, ağaç kesme, ateş yakma vb. sebeplerle yaşanan anlaşmazlıklar mevcuttur.

37- Sorunun çözümlene bilirliğini sorgular mısınız?

Etkin koruma, milli park alanına hâkim, yaşanan problemlere çözüm üretebilen personel, yeterli eleman takviyesi sağlanmalıdır. Bunun yanında korunan alanda yaşayan insanların alanla ilgili eğitim almaları önem arz etmektedir.

38- Milli Park'ın yönetimine yerel ilgi gruplarının (Yerel halk, Yerel yönetim (Belediyeler), STK vb.) katılımına ilişkin görüşünüz nedir?

Katılmalıdır.

39- Milli Parkların yönetimini yerel aktörlerle işbirliği yaparak gerçekleştirmek gerekir mi?

Evet gerekir.

40- Bu anlamda yerel katılımcıların da ortak olduğu bir ortaklaşa yönetim (Katılımcı Yönetim) modelini nasıl değerlendirirsiniz?

Etkin korumanın sağlanacağı düşüncesindeyim. Hem yerel yönetim, hem yerel halk ve STK'ların ortak olacağı bir yönetimde alanın kaynak değerleri korunacağı gibi bunların tanıtımı da daha kolay olacaktır. Ayrıca yerel halk tarafından verilen zarar asgari seviyeye indirilmiş ve otokontrol kendiliğinden sağlanmış olacaktır.

41- Milli Parkların yöre halkına ekonomik katkısı olması gerekliliği fikrine katılıyor musunuz?

Evet katılıyorum.

42- Evetse neden?

Çünkü alana en çok alana zarar veren kesim genelde alanın yöresinde yaşayan ve alanın ilanı ile en çok mağdur edilmiş olan kesimdir. Dolayısıyla bu kesime yönelik ekonomik katkının verilmesi, kaynak değerlerinin korunması için önemli bir çalışma olacaktır.

43- Evetse, nasıl bir yöntemle olmalıdır?

Alanın gelirlerinden yöre halkına belli bir pay aktararak gelir paylaşımı şeklinde mevzuat değişikliği ile yapılabilecek bir düzenleme ile mümkün olabilir. Döner sermaye gelirlerinden pay aktarımı yasallaştırılabilir. Bu örnek zaten yaban hayatında kısmen de olsa uygulanmaktadır. Bu örneğe benzer bir uygulama getirilerek alanın daha iyi korunması ve kaynak değerlerin ön plana çıkarılması için o bölgeye harcanmalıdır.

44- Hayırsa neden?

45- Yönetimde iç denetim uygulaması ne kadar başarılıdır?

Hataların erken fark edilmesi açısından faydalıdır. Doğru bilinen yanlış uygulamalar bu sayede düzeltilecektir.

46- Mali Yönetim etkinliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Sorunlar var mıdır?

Milli parkların gelirlerinin tahsili ve harcanması konusunda bazı sorunlar vardır.

47- Evetse hangi sorunlar önceliklidir?

Turizm alanındaki tahsis bedellerinden elde edilen gelirlerin milli parklar dışındaki Maliye Bakanlığı'na aktarılması ve milli parklar için harcanmaması öncelikli sorundur. Ayrıca milli parkın civarında yaşayan yerel halkın mağduriyetini ekonomik olarak giderilememesi ayrı bir sorundur.

48- Sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?

Milli parkların gelirleri milli parklarda kullanılabilir. Buna yönelik mevzuat değişikliği yapılmalıdır. Çünkü turizm alanındaki tahsislerden elde edilen gelirler Maliye Bakanlığı'na yatırılmaktadır. Milli Park Müdürlükleri'ne bağlı kurulan Döner Sermaye İşletmesi'nin ise bu anlamda bir gelir elde etmesi mümkün görülmemektedir. Bu anlamda döner sermayelerin işlevi artırılmalı ve Milli Park Müdürlerinin yetkisi dâhilinde korunan alanlar için harcanabilme imkânı verilmelidir. Bu gelirlerden yerel halka da pay verilebilir. Milli parkların gelirlerinin tahsili ve harcanması konusunda müdürlük bünyesinde donanımlı bir birim kurulmalıdır. Tabiatın korunması ve kaynak değerlerin öne çıkarılmasına yönelik harcamalar yapılmalıdır.

49- Milli Park Müdürlüğünde etkin hizmet sunumu için öncelikli olduğunu düşündüğünüz önlemler nelerdir?

Gerekli tesisler yapılmalı, personel sayısı fazlaştırılmalıdır. Ziyaretçi tanıtım merkezi öncelikli olarak çok hızlı bir şekilde yapılmalı, konusunda uzman personel sayısı fazlaştırılmalıdır.

50- Marmaris Milli Parkı'na yönelik doğal (afet) veya başka dış tehditler var mıdır?

Evet vardır.

51- Varsa nelerdir?

İnsanların müdahalesi (işgal, turizm vb.), sel, yangın gibi afetlerdir.

52- Bu tehditlere yönelik tarihte yaşanmış örnekler verebilir misiniz?

1990'lı yıllarda ülkemizdeki en büyük orman yangılarından ikisi Marmaris te çıkmıştır

53- En fazla zarar veren en önemli tehdit tipleri sizce hangisidir?

Orman yangınlarıdır.

54- Bu tehditlere yönelik risk analizleri yapılmış mıdır?

Genel Müdürlüğümüzce yürütülen projeler kapsamında yapılmaktadır.

55- Yapılmamış ise sizin önerileriniz nelerdir?

56- Son olarak eklemek istediğiniz önemli bulduğunuz herhangi bir konu var mıdır?

Yoktur. Teşekkür ediyorum.

Ek 11. Spil Dağı Milli Park Müdürü Mustafa KANDIRMIŞ İle Yapılan Mülakat

1- Kısaca kendinizden bahseder misiniz?

1966 yılında Manisa'nın Demirci İlçesinde doğdum. İlkokulu Alağaç Köyü İlkokulunda okudum. Ortaokul ve Liseyi Demirci Lisesi'nde okuyarak birincilikle bitirdim. Üniversiteyi İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'nde okudum. Manisa Akhisar Orman İşletme Müdürlüğü'nde bir süre yevmiyeli Orman Mühendisi olarak çalıştıktan sonra Erzincan Orman İşletme Müdürlüğü Refahiye Orman İşletme Şefliği'ne atandım. Refahiye Orman İşletme Şefliği'nde 2 yıla yakın çalıştıktan sonra Manisa Demirci Orman İşletme Müdürlüğü Merkez Orman İşletme Şefliği'ne atanarak 5 yıl çalıştım. Daha sonra Manisa Orman İşletme Müdürlüğü Merkez Orman İşletme Şefi olarak 7 yıl çalıştıktan sonra Manisa Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğüne geçtim. Spil Dağı Milli Parkı'nın İmar Planı ile ilgili tüm çalışmalarında görev aldım. Bakanlığımızın yeniden yapılandırılması üzerine kurulan Spil Dağı Milli Parkı'na kurucu müdür olarak atandım. Halen aynı göreve devam ediyorum.

2- Kaç yıldır ihtisas alanı olarak bu kurumda çalışıyorsunuz?

7 yıl

3- Milli Park Müdürü olarak kurumda tecrübeniz kaç yıldır?

3 yıl

4- Kaç yıldır Spil Dağı Milli Park Müdürlüğünde üst kademe yöneticisi olarak çalışıyorsunuz?

3 yıl

5- Kurumunuzun tanıtımında önemsedığınız temel unsurlar nelerdir?

Kurumum, Bakanlığımızın kamuoyu nezdinde dışa açılan penceresi ve vitrini olarak görülmektedir. 78 milyonun yaklaşık 15 milyonuna doğrudan hizmet veren ve halkın moral, motivasyon, çevre ve doğa bilincine katkı sağlayan bir kurum olarak bilinmektedir.

6- Kurumunuzu, diğer kurum ve kuruluşlardan ayıran belirgin bir özelliği var mıdır?

Halkın tamamına hizmet veren, ruh ve sosyal hayatına direkt olarak olumlu katkı sağlayan bir kurumdur. Doğrudan halkla yüz yüze olan ve çalışanlarının mesai kavramına uymadan canla ve başla çalıştıkları bir kurumdur.

- 7- **Milli Parklar Kanunu ve ilgili mevzuat Bakanlığınızın Misyon ve Vizyonunu sürdürülebilirliğinde yeterli midir?**
Yeterlidir, ancak günün şartlarına uyarlanmalıdır.
- 8- **Korunan alanlarla ilgili yasal mevzuatta milli parkın yönetimini zorlaştıran belirsiz veya yetersiz hükümleri var mıdır?**
Yoktur.
- 9- **Varsa hangi konulardadır?**
- 10- **Etkin yönetim için mevzuattan kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?**
Mevzuatın güncellenmesi gerekmektedir.
- 11- **Etkin yönetimi engelleyen personelden kaynaklanan sorun alanları var mıdır?**
Vardır.
- 12- **Varsa hangi konularda yoğunlaşmaktadır?**
Personel yetersizliği mevcuttur. Mevcut personelin de milli parklar konusunda yeterli bir tecrübesi bulunmaktadır.
- 13- **Bu sorunları çözümlenebilir özellikte değerlendiriyor musunuz? Nasıl? Önerileriniz nelerdir?**
Evet, çözümlenebilir sorun olarak görmekteyim. Yeterli sayıda ve kapasiteli, donanımlı, tecrübeli personel istihdamı yapılmalıdır.
- 14- **Personelin özlük haklarına ilişkin idari ve yönetsel anlamda (Atama ve Tayin vd.) sorunlar var mıdır?**
Vardır.
- 15- **Varsa en temel sorunlar nelerdir?**
Atamalarda liyakat ve ehliyet durumlarına bakılmamaktadır.
- 16- **Personelin özlük haklarının iyileştirilmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?**
Çalışma şartlarının yeniden gözden geçirilerek, fazla çalışma ücretlerinin arttırılması gereklidir. Ayrıca ödül sistemi getirilerek çalışanlar teşvik edilmelidir. Önemli bir diğer konuda milli parklar alanında çalışan personele "tazminat" adı altında ek bir ödeme getirilerek bu alanda çalışanlar ayrıcalıklı kılınmalı ve milli parklar cazip bir çalışma alanı haline getirilmedi.
- 17- **Personelin verimliliğini arttırmak için neler yapılabilir?**
Eğitimlerine önem verilmelidir. Hizmet içi eğitimlerle tecrübe arttırılmalıdır. Ödül sisteminin işlevsel hale getirilmesi sağlanmalıdır.

- 18- Önerileriniz benzeri düşünceler hiç kurumda dillendirilmiş midir ya da gündeme gelmiş midir?**
Gündeme gelmiştir.
- 19- Bu öneriler ilk defa mı sizin tarafınızdan düşünülmektedir? Bilinmekte ama uygulanamamakta mıdır? Neden?**
Personel arasında ayrımcılığa neden olacağı düşünüldüğünden üst amirler tarafından uygulanan ve tercih edilen bir yol değildir. Ancak şahsi görüşüm uygulanmalıdır.
- 20- Milli parklarda çalışanların görev yeri değişikliğinin olumlu ve olumsuz yönleri ile bu konuda ki görüşleriniz nedir? Sizce görev yeri değişikliği yapılmalı mıdır?**
Görev yeri değişikliği ile alanı tanıyan ve iyi bilen personelin alandan uzaklaşması durumunda kaynak değerler tehlikeye girer. Çünkü o alanı en iyi bilen, belli bir tecrübeye sahip, alana tehditlerin nereden ve nasıl geleceğini tahmin eden, orada uzun süre çalışan personeldir. Ancak idari kadroda görev yapanlarda bu süre belli bir süre ile sınırlandırılmalıdır. Alt kademe personel alandan hiçbir zaman uzaklaştırılmamalıdır.
- 21- Görev yeri değişikliğinin beklenmeyen sonuçları neler olmaktadır?**
Kaynak değerleri tehlikeye girebilir. Alanda devam eden rutin bazı işler, vejetasyon takibi, envanter vb. işler sekteye uğrayabilir.
- 22- Milli Parklar da ziyaretçi yönetimi nasıl olmalıdır?**
Ziyaretçi yönetimi belli bir program dâhilinde planlar eşliğinde yasal zemine oturtulmuş rehberler eşliğinde yapılmalıdır.
- 23- İdarecisi olduğunuz Milli Park Müdürlüğü sizce teşkilatlanmasını tamamlamış mıdır?**
Tamamlamamıştır.
- 24- Mevcut yapılanmanın bu haliyle oluşturduğu sorunlar var mıdır?**
Vardır.
- 25- Varsa hangileridir?**
Personel ihtiyacı had safhadadır. Önemli olan kaynak değerlerin korunması ancak güçlü bir teşkilat ve yetenekli personel çokluğuyla mümkün olur.
- 26- Bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinizin temel unsurları nelerdir?**
Boş kadroların tespit edilerek, atamaların ivedilikle yapılmasıdır.
- 27- Mevcut yapılanmanın (Milli Park Müdürlüklerinin) olumlu yönleri var mıdır?**
Vardır.

- 28- Evetse hangi konularda öne çıkmaktadır?**
Kendisine ait personelinin olması önemlidir. Ayrıca döner sermaye gibi bir bütçeye sahip olması her ne kadar taşranın direkt harcama yetkisi olmasa da ilerisi için umut vericidir.
- 29- Sorunların çözümüne yönelik eylem planı önerileriniz nelerdir?**
Personel eksikliğinin bir takvime bağlanarak giderilmesi gerekmektedir.
- 30- Milli park müdürlükleri yapılanmasının eksik yanları var mıdır?**
Vardır.
- 31- Evetse hangileridir?**
Şefliklerin kuruluşunun yapılmaması ve sivil toplum kuruluşlarının yönetime dâhil edilmemesi önemli bir eksikliklerdir.
- 32- Eksik yanların giderilmesine yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?**
Şefliklerin kurulması gerçekleştirilmelidir. STK'lerden oluşan danışma kurullarının oluşturulması alanın etkin yönetimi için önemli bir adımdır.
- 33- Milli Parkların etkin korunması fikrini nasıl tanımlarsınız?**
Kaynak değerlerine zarar vermeden mümkün olduğunca en fazla kişiye hizmet vermektir.
- 34- Milli Parkların korunmasına ilişkin eylem planlarının temel fikri ne olmalıdır?**
Kaynak değerlerinin ziyaretçilerin katılımıyla korunmasıdır.
- 35- Milli Parkın çevresinde yaşamını devam ettiren toplumla idare arasında anlaşmazlıklar var mıdır?**
Vardır.
- 36- Varsa nelerdir?**
Spil Dağı Milli parkında Mutlak koruma zonunda kalan yerleşim alanlarının Milli Parklar Kanunu'ndaki kısıtlamalar nedeniyle hukuki sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır.
- 37- Sorunun çözümlene bilirliğini sorgular mısınız?**
UDGP'nin revize edilerek halkın makul ihtiyaçları karşılanmalıdır.
- 38- Milli Park'ın yönetimine yerel ilgi gruplarının (Yerel halk, Yerel yönetim (Belediyeler), STK vb.) katılımına ilişkin görüşünüz nedir?**
Sorunsuz yönetim için mutlaka dikkate alınmalı ve önemsenmelidir.
- 39- Milli Parkların yönetimini yerel aktörlerle işbirliği yaparak gerçekleştirmek gerekir mi?**
Evet gerekir.

- 40- Bu anlamda yerel katılımcıların da ortak olduğu bir ortaklaşa yönetim (Katılımcı Yönetim) modelini nasıl değerlendirirsiniz?**
Planlama aşamalarında görüşleri alınmalı ve uygulamalar sonucunda da bilgilendirilmelidir.
- 41- Milli Parkların yöre halkına ekonomik katkısı olması gerekliliği fikrine katılıyor musunuz?**
Evet katılıyorum.
- 42- Evetse neden?**
İnsanlar psikolojik olarak para kazandıkları şeyleri daha iyi korurlar. Dolayısıyla faydalandıkları ve gelir elde ettikleri bir değeri mutlaka korurlar. Buda korunan alanların ve kaynak değerlerinin korunması anlamına gelir.
- 43- Evetse, nasıl bir yöntemle olmalıdır?**
Milli Parkın yönetim hizmetlerinde değerlendirile bilir. İşgücünden faydalanarak milli parkın iş ve işlemlerinde istihdam edile bilir. Ayrıca ürettikleri ürünlerinin değerlendirilmesine yardımcı olunacak projeler de geliştirilmelidir.
- 44- Hayırsa neden?**
- 45- Yönetimde iç denetim uygulaması ne kadar başarılıdır?**
Tamamen evrak üzerine bir denetim yapılmaktadır. Uygulayıcının karşılaştığı sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik herhangi bir iç denetim yapılmamaktadır.
- 46- Mali Yönetim etkinliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Sorunlar var mıdır?**
Yetkiler şu an için merkezde toplandığından dolayı çok etkin bir yönetim söz konusu değildir. Evet, sorunlar vardır.
- 47- Evetse hangi sorunlar önceliklidir?**
Döner Sermaye Saymanlıklarının İl Şube Müdürlükleri ile ortak kullanılması öncelikli bir sorundur.
- 48- Sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?**
Saymanların ortak kullanımı neticesinde Saymanların iki amiri ortaya çıkmaktadır. Bu ortak kullanım ile Sayman milli parkların işleriyle yeterince ilgilenmemektedir. Saymanlığın işlerin takibi ve otorite açısından tek amirinin olması gerekliliktir. Bu nedenle her Milli Park Müdürlüğü bünyesine müdüre bağlı bir döner sermaye saymanı görevlendirilmedi.

- 49- Milli Park Müdürlüğünde etkin hizmet sunumu için öncelikli olduğunu düşündüğünüz önlemler nelerdir?**
Personel ihtiyacının karşılanması, STK'larla işbirliği oluşturma ve planların güncellenmesi önemli önlemlerdir.
- 50- Spil Dağı Milli Parkı'na yönelik doğal (afet) veya başka dış tehditler var mıdır?**
Vardır.
- 51- Varsa nelerdir?**
Orman yangınları milli parklar için önemli bir tehdittir.
- 52- Bu tehditlere yönelik tarihte yaşanmış örnekler verebilir misiniz?**
29.10.2012 tarihinde çıkan yangın alana zarar vermiştir.
- 53- En fazla zarar veren en önemli tehdit tipleri sizce hangisidir?**
Yangın ve usulsüz otlatma milli parkın florası ve faunası ile kaynak değerleri için önemli tehditlerdir.
- 54- Bu tehditlere yönelik risk analizleri yapılmış mıdır?**
Hayır yapılmamıştır.
- 55- Yapılmamış ise sizin önerileriniz nelerdir?**
Yangın Eylem Planındaki hususların yerine getirilmesi ile *korunan alan izleme yönteminin* geliştirilmesi önemlidir.
- 56- Son olarak eklemek istediğiniz önemli bulduğunuz herhangi bir konu var mıdır?**
Yoktur. Teşekkür ediyorum.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Melikunnas ÖZKAYA
Doğum Yeri ve Tarihi : 15.06.1974 - Tutak/AĞRI

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : İ.Ü Orman Fakültesi. Orman Mühendisliği Bölümü
A.Ü İİBF. Kamu Yönetimi Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : ADÜ. İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bölümü
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Makaleler

-SCI :
-Diğer :

Bildiriler

-Uluslararası :
-Ulusal :
Katıldığı Projeler :

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl : Orman ve Su İşleri Bakanlığı (1995-2015)

İLETİŞİM

E-posta Adresi : ozkaya_melik@hotmail.com
Telefon : 0 506 399 06 30
Tarih : Ekim, 2015